

Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnou seletuskiri (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine)

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse võlaõigusseadust (edaspidi *VÕS*) ja tarbijakaitseadust (edaspidi *TKS*), et võtta üle:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/770 digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (edaspidi *digitaalse sisu direktiiv* või *DCD*);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (edaspidi *uus tarbijalemüügi direktiiv* või *SGD*), ning
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2019/2161, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 98/6/EÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL, et ajakohastada liidu tarbijakaitse norme ja tagada paremini nende täitmine (edaspidi *moderniseerimise direktiiv*), tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutav osa.

Digitaalse sisu direktiiv reguleerib ettevõtja ja tarbija vahelisi tasulisi lepinguid, millega antakse tarbijale üle digitaalne sisu või osutatakse digitaalset teenust. Digitaalseks sisuks või teenuseks on näiteks tarkvara, nutitelefonide rakendused, arvutimängud, e-raamatud, video- ja muusikafailid, voogedastusteenused, pilvelahendused, sotsiaalmeedia jne. Digitaalse sisu lepingutega seonduv on praegu EL õiguses väga vähesel määral reguleeritud ja seetõttu on tarbija õigused digitaalse sisu tarbimisel vähem kaitstud kui asja ostmisel. Uute reeglitega täidetakse see lünk.

Uus tarbijalemüügi direktiiv reguleerib ettevõtja ja tarbija vahelisi vallasasjade müügilepinguid. Praegu on need reeglid ette nähtud minimaalselt ühtlustava iseloomuga direktiivis 1999/44/EÜ, mistõttu on erinevate liikmesriikide reeglite vahel endiselt märkimisväärsed erinevused. Uued reeglid on suuresti maksimaalselt ühtlustavad ja seetõttu vähendatakse nendega nimetatud erinevusi. Samuti kaasajastatakse müügiõiguse reegleid, et võtta arvesse digitaalse elemendiga asjade, näiteks nutitelefonide, arvutite, nutitelerite jne eripärasid.

Tarbija õiguste moderniseerimise direktiiviga muudetakse korraka mitut tarbijaõigusi käsitlevat direktiivi. Kõnealuses eelnõus tegeletakse tarbija õiguste direktiivi muudatustega. Tarbija õiguste direktiiv reguleerib eelkõige sidevahendi abil sõlmitud ja väljaspool ärruume sõlmitud lepinguid. Moderniseerimise direktiiviga kaasajastatakse neid reegleid.

Digitaalse sisu direktiivi ja uut tarbijalemüügi direktiivi menetleti paralleelset ning seejuures püüti tagada reeglite omavaheline kooskõla ja sidusus. Tarbija õiguste moderniseerimise direktiivi menetlus käis eraldi, kuid mitmed selles ette nähtud muudatused olid vajalikud tarbija õiguste direktiivi uute digitaalse sisu ja teenuste ning tarbijalemüügi reeglitega kooskõlla

viimiseks. Kuivõrd need muudatused on omavahel sisuliselt seotud, on ka nende ülevõtmine Eesti õigusesse kavandatud ühes eelnõus.

Eelnõuga kavandavad **peamised muudatused** on järgmised.

Digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste lepingud

- Eelnõuga luuakse digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingu mõiste ning täiendatakse VÕS-i eraldi jaoga, mis neid lepinguid reguleerib. Need reeglid kohalduvad koos konkreetse lepinguliigi jaoks ette nähtud reeglitega, näiteks digitaalse sisu müügi korral koos müügilepingute reeglitega, digitaalse teenuse osutamisel töövõtuna koos töövõtulepingute reeglitega.
- Digitaalse sisu või teenuse eest raha maksmisega käsitletakse võrdväärseks ka olukorda, kus tarbija esitab ettevõtjale enda isikuandmeid. See on turul levinud ärimudel, kus ettevõtja kasutab tarbija isikuandmeid näiteks selleks, et tarbijale tulevikus suunatud reklaami ja pakkumisi saata või enda teenuseid tarbijate eelistusi silmas pidades parandada ja edasi arendada. Eelnõuga soovitakse anda tarbijale sellistes olukordades ka lepinguõiguslik kaitse.
- Luuakse reeglid ettevõtja digitaalse sisu üleandmise kohustuse kohta, selle kohustuse peab ettevõtja täitma viivitamatult, kui pooled ei ole leppinud kokku teisiti.
- Eelnõuga nähakse ette seadusest tulenevad kriteeriumid, millele peab digitaalne sisu või teenus vastama. Pooltel on võimalik vastavusnõudeid ka lepinguliselt reguleerida. Aga kui seejuures kaldutakse kõrvale seaduses sätestatust, tuleb tarbijat sellest lepingu sõlmimise ajal teavitada ning tarbija peab lepingu sõlmimise ajal sellise kõrvalekaldumisega sõnaselgelt ja eraldi nõustuma.
- Eelnõuga sätestatakse ettevõtja vastutus, kui digitaalsel sisul on mingi puudus, näiteks kui internetist alla laaditud muusikafail ei hakka tarbija seadmes mängima või mõni nutirakendus lõpetab töötamise. Digitaalse sisu või digitaalse teenuse ühekordse üleandmise või osutamise korral (nt mõne arvutiprogrammi ostmisel) vastutab ettevõtja puuduse eest, mis oli olemas digitaalse sisu või teenuse üleandmisel või osutamisel ja mis ilmneb kahe aasta jooksul pärast digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral (nt voogedastusteenused) vastutab ettevõtja kogu lepingu kestel ilmnevate puuduste eest.
- Nähakse ette tarbija kasuks ümber pööratud tõendamiskoormis. Kui puudus ilmneb ühe aasta jooksul digitaalse sisu üleandmisest või teenuse osutamisest, eeldatakse, et see oli olemas digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise ajal. Digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral eeldatakse seda kogu lepingu kestel.
- Eelnõuga reguleeritakse õiguskaitsevahendeid, mida tarbijal on võimalik kasutada digitaalse sisu üle andmata jätmise või lepingutingimustele mittevastavuse korral. Üle andmata jätmise korral on tarbijal õigus pärast täitmise nõudmist leping lõpetada. Lepingutingimustele mittevastavuse korral nähakse ette nn õiguskaitsevahendite paindlik hierarhia. Esmalt peab tarbija nõudma digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavusse viimist. Teiseks on võimalik kasutada hinna alandamise või lepingu lõpetamise õigust. Eelnõuga ei mõjutata tarbija õigust omapoolse kohustuse täitmisest keelduda ega õigust nõuda kahju hüvitamist.
- Eelnõuga reguleeritakse nii ettevõtja kohustusi digitaalse sisu ja teenuste uuendamisel (ingl *updating*), et tagada digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustele vastavus, kui ka ettevõtja võimalusi digitaalset sisu või teenust täiendavalt muuta.

Tarbijalemüügi lepingud

- Eelnõuga täpsustatakse olemasolevaid reegleid, mh digitaalse elemendiga asjade eripärade tõttu. Seejuures sätestatakse, millisel juhul on tegemist digitaalse elemendiga

asjaga ning millisel juhul loetakse selline digitaalne sisu või teenus müügilepingu osaks, millega kaasneb ka müüja vastutus selle eest.

- Eelnõuga tuuakse kõik valmistatava asja üleandmist käsitlevad tarbijalepingud müügiregulatsiooni alla. Samas kohaldatakse individuaaltunnustega asjade puhul jätkuvalt teatud töövõtulepingu sätteid.
- Täpsustatakse ning harmoneeritakse asja lepingutingimustele vastavuse reegleid ning tuuakse sarnaselt digitaalse sisu ja teenuste lepingutele välja nõuded asja funktsionaalsuse, ühilduvuse ja koostalitlusvõime kohta. Sarnaselt digitaalse sisu üleandmise ja teenuse osutamise lepingutele reguleeritakse ettevõtja kohustusi digitaalse elemendiga asju uuendada.
- Müüja vastutuse reeglid jäävad suuresti samaks, st endiselt kehtib üldine kahe aasta reegel. Kuid eelnõus täpsustatakse müüja vastutust digitaalse elemendiga asjade korral, mille puhul on ette nähtud digitaalse sisu kestev üleandmine või digitaalse teenuse kestev osutamine (näiteks *fitness*-käevõru, millega on seotud digitaalne teenus pidevalt uuenevate treeningkavadega). Ettevõtja vastutab ka sellise digitaalse elemendi puuduse eest vähemalt kahe aasta jooksul. Kui digitaalse elemendi üleandmine toimub lepingu kohaselt kahest aastast pikema aja jooksul, vastutab müüja puuduse eest, mis sellel ajavahemikul ilmneb.
- Tarbija kasuks ümber pööratud tõendamiskoormise tähtaeg pikeneb kuult kuult ühele aastale. Kui puudus ilmneb ühe aasta jooksul asja tarbijale üleandmisest, eeldatakse, et see oli olemas asja üleandmise ajal.
- Täpsustatakse tarbija käsutuses olevate õiguskaitsevahendite reegleid. Eelnõus on ette nähtud senisest selgem õiguskaitsevahendite hierarhia, samas sisuliselt ei ole muudatused suured. Regulatsioon on sarnane digitaalse sisu ja teenuse osutamise regulatsioonile.
- Harmoneeritakse täiendavalt teatavaid müügigarantii aspekte, näiteks millist teavet ja millised viisid tuleks tarbijale anda.

Tarbija õiguste moderniseerimine

- Sarnaselt digitaalse sisu direktiivist tulenevatele muudatustele, laiendatakse ka väljapool äriruume sõlmitud lepingute ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute reeglite kohaldumist olukordadele, kus tarbija esitab digitaalse sisu või digitaalse teenuse saamiseks ettevõtjale enda isikuandmeid.
- Nähakse ette muudatused tarbijale esitatava lepingueelse teabe reeglites. Näiteks kohustatakse nüüd ettevõtjat teavitama tarbijat digitaalse sisu, teenuse ja digitaalse elemendiga asja korral nii selle funktsionaalsusest, ühilduvusest kui ka koostalitlusvõimest. Samuti täpsustatakse ettevõtja suhtlusvahendeid puudutavat teavet.
- Eelnõus täpsustatakse teatud määral tarbija taganemisõiguse reegleid. Täpsustused on vajalikud eelkõige reeglite enda sisemise kooskõla ja järjepidevuse tagamiseks ning selleks, et arvestada kohaldamisalas tehtavaid muudatusi seoses tarbija isikuandmete esitamisega.
- Luuakse täiendavad teavitamiskohustused internetipõhiste kauplemiskohtadele, mis võimaldavad tarbijatel sidevahendi abil lepinguid sõlmida. Tulevikus tuleb internetipõhise kauplemiskoha pidajal teavitada tarbijat näiteks sellest, kas isik, kellega ta lepingu sõlmib, on ettevõtja või tarbija, kuna sellest sõltub EL tarbijakaitsereglite kohaldumine. Samuti tuleb anda tarbijale infot pakumiste järjestuse parameetrite kohta ning asjakohasel juhul ka kauplemiskoha pidaja ja ettevõtja vaheliste kohustuste jaotuse kohta.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunikud Kristiina Koll (kristiina.koll@just.ee, 620 8265) ja Kaidi Urgas (kaidi.urgas@just.ee, 620 8153).

Eelnõu seletuskirja mõjude analüüsi osa on koostanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse nõunik Uku-Mats Peedok (uku-mats.peedok@just.ee, 620 8187). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee, 620 8270).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Eelnõuga võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid (EL) 2019/770 ja 2019/771 ning direktiivi (EL) 2019/2161 tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutav osa.

Eelnõuga muudetakse võlaõigusseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 04.01.2021, 19 ning tarbijakaitse seaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 04.01.2021, 14.

Eelnõu on seotud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatava tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõuga¹, millega võetakse üle direktiivi 2019/2161 osad, mis ei puuduta direktiivi 2011/83/EL.

Eelnõu on seotud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatud elektroonilise side seaduse, ehitusseadustiku ja riigilõivu seaduse muutmise seaduse eelnõuga, millega võetakse üle direktiiv 2018/1972².

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. SEADUSE EESMÄRK

Eelnõu eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2019/770 ja 2019/771 ning direktiivi 2019/2161 tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutav osa.

Digitaalse sisu direktiivi ja uue tarbijalemüügi direktiivi üldeesmärk on aidata kaasa digitaalse ühtse turu kiiremale kasvule, millest saavad kasu nii tarbijad kui ka ettevõtjad. Direktiividest tulenevate reeglite harmoneerimisel kaotatakse peamised lepinguõiguslikud tõkked, mis takistavad piiriülest kaubandust, vähendatakse ebakindlust, mida põhjustab õigusraamistiku keerukus nii ettevõtjatele kui ka tarbijatele, ning ka ettevõtjatele liikmesriikide lepinguõiguste erinevustest tulenevaid kulusid. Direktiivides ette nähtud ühtsete ning selgete tarbijakaitse normidega suurendatakse ka tarbijate usaldust.

¹ Eelnõude infosüsteemis on registreerimisnumber 21-0296, arvutivõrgus kättesaadav <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/3fddf0b9-8239-4410-bfed-05df8f62419b> (12.03.2021).

² Riigikogu menetluses 301 SE, arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/43b3dabf-bbdd-4191-920e-8b58de783b01/Elektroonilise%20side%20seaduse.%20ehitusseadustiku%20ja%20riigil%C3%B5ivuseaduse%20muutmise%20seadus> (12.03.2021).

Moderniseerimise direktiivi üldine eesmärk on tagada siseturu tõrgeteta toimimine nii tarbijate kui kauplejate jaoks, vähendada tarbijatele tekkivat kahju ja suurendada tarbijate usaldust ning tagada ettevõtjatele õiglane konkurents ja õiguskindlus. Kõnealuse eelnõuga võetakse üle tarbijaõiguste direktiivis 2011/83/EL tehtavad muudatused, mis seonduvad eelkõige olemasoleva regulatsiooni kohandamisega tulenevalt digitaalsete vahendite arengust.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

§ 1. VÕS-i muutmine

§ 14¹

VÕS § 14¹ muutmine on vajalik tarbija õiguste moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 3 ülevõtmiseks. Selle punktiga muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõike 1 punkte e, g ja h, mis on üle võetud vastavalt VÕS § 14¹ lõike 1 punktidega 3, 7 ja 8.

Punkt 3

Muudatused on vajalikud tulenevalt tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõike 1 punktide g ja h muutunud sõnastusest.

Kui kehtivas õiguses kohaldub punktis 3 sätestatu üksnes digitaalse sisu üleandmisel, siis eelnõuga laiendatakse vastavat lepinguelse teabe esitamise kohustust ka digitaalsetele teenustele ja digitaalse elemendiga asjadele. Nimetatud mõisted defineeritakse eelnõuga loodavas uues §-s 14² (vt täpsemalt allpool). Mis puudutab tarbijale esitatava teabe sisu, siis eelnõuga lisatakse juurde kohustus teavitada tarbijat ka digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja koostalitlusvõimest riist- ja tarkvaraga, mida ettevõtja teab või peab teadma. Koostalitlusvõime mõiste defineeritakse koos kõnealuses sättes juba praegu sisalduvate kasutusviisi ja ühilduvuse mõistega §-s 14² (vt täpsemalt allpool).

Punkt 7

Punkti 7 muutmine on vajalik tulenevalt tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõike 1 punkti e muutunud sõnastusest. Nimelt on moderniseerimise direktiivis täpsemalt viidatud kaubale, digitaalsele sisule ja digitaalse teenusele. Eelnõuga tehakse ka punktis 7 vastav muudatus.

Punkt 8

Punkti 8 muutmine on vajalik tulenevalt tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõike 1 punkti e muutunud sõnastusest. Nimelt on moderniseerimise direktiivis täpsemalt viidatud kaubale, digitaalsele sisule ja digitaalse teenusele. Eelnõuga tehakse ka punktis 8 vastav muudatus.

§ 14²

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS-i §-ga 14², milles nähakse ette digitaalse sisu, digitaalse teenuse, digitaalse elemendiga asja ning nendega seotud paari teise mõiste definitsioonid.

Digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja mõistetel on keskne tähendus nii digitaalse sisu direktiivi, uue tarbijalemüügi direktiivi kui ka tarbija õiguste direktiivi muudatuste kontekstis. Kuna hea õigusloome ja normitehnika eeskiri nõuab termini

määratlemist pärast termini esmakordset kasutamist³, nähakse vastavad mõistemääratlused ette § 14¹ järel, kus neid termineid esmakordselt kasutatakse. Arvestades aga nende terminite olulist tähendust ja asjaolu, et need on pärast eelnõu seadusena jõustumist VÕS-i üldosas ulatuslikult kasutusel, on soovitud eelnõuga tagada, et need oleks seaduse lugejale lihtsasti leitavad ja selgesti eristatavad. Seetõttu ei ole need ette nähtud mitte § 14¹ lõpus, vaid eraldiseisva paragrahvi koosseisus.

Lõige 1

Lõikes 1 sätestatakse digitaalse sisu mõiste. See mõiste ei ole iseenesest uus, kehtivas õiguses sisaldub see § 14¹ lõike 1 punktis 3. Eelnõuga ei nähta selles mõistes ette sisulisi muudatusi. Eelnõu kohaselt muutub üksnes mõistemääratluse asukoht seaduses. Samuti täpsustatakse veidi sõnastust, nimelt räägitakse eelnõus digitaalsel kujul, mitte digitaalses vormis andmetest. Samuti ei räägita enam digitaalsel kujul koostatud ja edastatavatest andmetest, vaid koostatud ja üle antavatest andmetest. Muudatuste tulemusel on see definitsioon täpsemalt kooskõlas direktiivides sätestatuga. Sõna „vormi“ võib mõista ka kui vorminõudena, mida siin kindlasti mõeldud ei ole. „Üleandmine“ „edastamise“ asemel sobib paremini ka füüsilisel andmekandjal üleantava digitaalse sisu korral.

Lõikes 1 ette nähtud mõistemääratlus on vastavuses digitaalse sisu direktiivi artikli 2 punktis 1 sätestatuga. Sellele viitab ka moderniseerimise direktiiviga muudetud kujul tarbija õiguste direktiivi artikli 2 punkt 11. Samuti on identne mõistemääratlus uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktis 6.

Digitaalse sisu mõiste on taotluslikult lai, selliselt on soovitud tagada selle tehnoloogianeutraalsus ja tulevikukindlus. Näidetena digitaalsest sisust on digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 19 toodud muu hulgas arvutiprogrammid, rakendused, video-, heli- ja muusikafailid, digimängud, e-raamatud või muud e-väljaanded.

Lõige 2

Lõikes 2 nähakse ette digitaalse teenuse mõiste. See mõiste on uus, varem seda EL õiguses kasutatud ei ole. Lõikes 2 ette nähtud mõistemääratlus vastab digitaalse sisu direktiivi artikli 2 punktile 2. Sellele viitab ka moderniseerimise direktiivi lisatud tarbija õiguste direktiivi artikli 2 punkt 16. Samuti on identne mõistemääratlus uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktis 7.

Eelnõu kohaselt on digitaalne teenus:

- 1) teenus, mis võimaldab tarbijal digitaalsel kujul andmeid luua, töödelda või salvestada või neile juurde pääseda, või
- 2) teenus, mis võimaldab jagada tarbija või muude digitaalse teenuse kasutajate üles laaditud või loodud digitaalsel kujul andmeid või teha nendega muid toiminguid.

Ka digitaalse teenuse mõiste on sõnastatud tehnoloogianeutraalselt sooviga tagada selle tulevikukindlus. Näidetena digitaalsetest teenustest tuuakse digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 19 välja teenusena pakutav tarkvara, nagu video- ja helifailide jagamine ja muu failide majutamine, tekstitöötlus ja mängud, mida pakutakse pilvandmetöötluse keskkonnas ja sotsiaalmeedias. Lisaks võib välja tuua, et digitaalseks teenuseks on veel voogedastusteenused (Netflix, Spotify), samuti digi-TV, erinevad sotsiaalmeedia teenused (Instagram, Facebook), veebipõhised numbrivabad isikutevahelise side teenused (WhatsApp, Zoom) jne.

³ Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 18 lg 5.

Kuigi direktiivide eestikeelsetes versioonides on kasutatud terminit „digiteenus“, on eelnõus kasutusel pikem termin „digitaalne teenus“. Selline valik langetati põhjusel, et kehtivas õiguses on juba kasutusel termin „digitaalne sisu“, mitte „digisisu“. Samasugusest lähenemisest sooviti lähtuda ka „digitaalse teenuse“ termini puhul.

Lõige 3

Lõikes 3 sätestatakse digitaalse elemendiga asja mõiste ning võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikli 2 punkt 3 ning uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punkti 5 alapunkt b. Moderniseerimise direktiiviga muudetud tarbija õiguste direktiivi artikli 2 punktis 3 viidatakse kauba mõiste all samuti uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktile 5.

Direktiivides kasutatakse väljendit „digelemendiga kaup“. Kuivõrd nii digitaalse sisu kui ka digitaalse teenuse korral on mõistetes kasutatud pikemat versiooni, tehakse seda ka siin ning kasutatakse seega väljendit „digitaalne element“. Kauba mõistele vastab Eesti õiguses asi.

Digitaalse elemendiga asi on eelnõu kohaselt vallasasi, mis sisaldab digitaalset sisu või digitaalset teenust või millega on ühendatud digitaalne sisu või digitaalne teenus sellisel viisil, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse puudumise korral ei täidaks asi oma otstarvet. Näidetena digitaalse elemendiga asjadest võib tuua erinevad nutiseadmed (nutiteler, nutikell), tarkvara sisaldavad kodumasinad ja mänguasjad, navigatsioonisüsteemiga auto jne.

Eraldiseisva digitaalse sisu ja teenuse eristamine digitaalse elemendiga asjast on oluline selleks, et teha kindlaks, kas selle üleandmisele kohalduvad digitaalse sisu ja teenuse reeglid (eelnõukohane VÕS 2. ptk 6. jagu; digitaalse sisu direktiiv) või tarbijalemüügi reeglid (VÕS-i müügilepingute regulatsioon; uus tarbijalemüügi direktiiv).

Kuigi direktiivide menetlemisel Euroopa Liidus pingutati selle nimel, et tagada nende reeglite võimalikult suur kooskõla, on vastavates reeglites siiski teatavaid erinevusi (näiteks ei ole tarbijalemüügi puhul nähtud ette digitaalse elemendiga asja muutmise õigust). Samuti määrab konkreetse lepingueseme kvalifitseerimine digitaalse elemendiga asjaks või digitaalseks sisuks või teenuseks ära selle, kelle poole on tarbijal võimalik tekkivate probleemide korral pöörduda. Kui tarbija ostab digitaalse elemendiga asja, siis vastutab müüja nii asja kui sellise kui ka asjas sisalduva või sellega seotud digitaalse sisu või teenuse eest. Näiteks kui tarbija on ostnud arvuti koos operatsioonisüsteemiga, saab ta operatsioonisüsteemi tarkvara juures ilmnenud probleemiga samuti arvuti müüja poole pöörduda. Kui aga tarbija ostab eraldiseisvalt mingisuguse tarkvara, mille ta enda arvutisse laadib, siis peab ta tarkvara probleemi korral pöörduma tarkvara müüja ehk digitaalse sisu üleandja poole. Seda on põhjalikumalt erinevate näidete varal selgitatud digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktides 21–22 ning uue tarbijalemüügi direktiivi põhjenduspunktides 14–16.

Lõige 4

Lõikes 4 defineeritakse termin „ühilduvus“ (inglise keeles *compatibility*). Lõikega 4 võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikli 2 lõige 10. Sellele viitab moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivi lisatav artikli 2 punkt 19. Peaaegu identne on ka uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punkt 8. Kuna digitaalse sisu direktiivi ja uue tarbijalemüügi direktiivi mõistemääratlused on väga sarnased, ei ole neid eelnõus dubleeritud. Selle asemel on definitsiooni peamine sisu võetud üle digitaalse sisu direktiivist. See on ette nähtud kõnealuses lõikes ning see puudutab digitaalse sisu ja teenuse ühilduvust. Lõikes 7 nähakse aga ette, et see

definiitsioon kohaldub ka asjade korral, ning tuuakse välja tarbijalemüügi direktiivi täpseks ülevõtmiseks vajalikud täpsustused.

Ühilduvus on digitaalse sisu või digitaalse teenuse võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, millega koos sama liiki digitaalset sisu või digitaalset teenust tavaliselt kasutatakse, ilma et oleks vaja digitaalset sisu või digitaalset teenust kohandada. Näiteks võib ühilduvus väljendada seda, kas mõni konkreetne rakendus toimib Apple'i või Androidi keskkonnas või kas mõni digitaalne mäng on kasutatav Xboxi või PlayStationiga.

See mõiste ei ole uus, seda on juba kasutatud kehtivas §-s 14¹. Kuid kehtivas tarbija õiguste direktiivis on seda mõistet tähistatud terminiga koostalitlusvõime (inglise keeles *interoperability*). Direktiivides on terminoloogiat nüüd muudetud, kuid kuna Eestis on seda mõistet juba tarbija õiguste direktiivi ülevõtmisest alates tähistatud terminiga „ühilduvus“, siis Eestis mingit sisulist muudatust sellega ei kaasne.

Lõige 5

Lõikes 5 defineeritakse kasutusviisi mõiste. Direktiivides on seda mõistet tähistatud terminiga „funktsionaalsus“ (inglise keeles *functionality*), aga kuna tarbija õiguste direktiivi ülevõtmisel on juba kasutatud võõrsõna asemel eesti keelele omasemat terminit kasutusviis, on ka uute direktiivide ülevõtmisel otsustatud samasuguse termini juurde jääda.

Lõikes 5 ette nähtud mõistemääratlus vastab digitaalse sisu direktiivi artikli 2 punktile 11. Sellele viitab moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivi lisatud artikli 2 punkt 20. Peaaegu identne on ka uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punkt 9. Nagu eespool ühilduvuse mõiste juures võetakse kõnealuses lõikes definiitsiooni peamine sisu üle vastavalt digitaalse sisu direktiivile. Lõikes 7 nähakse aga ette, et see definiitsioon kohaldub ka asjade korral.

Eelnõu kohaselt on kasutusviis digitaalse sisu või digitaalse teenuse võime toimida otstarbekohaselt. Seda on selgitatud digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 43, mille kohaselt tuleks funktsionaalsust (eelnoõu kohaselt kasutusviisi) käsitleda kui viidet viisidele, kuidas digitaalset sisu või digitaalseid teenuseid saab kasutada. Näiteks tehniliste piirangute puudumine või olemasolu, digitaalõiguste haldamine või piirkondade kodeerimine võib mõjutada digitaalse sisu või digitaalse teenuse võimekust täita kõiki oma ülesandeid, võttes arvesse selle eesmärki.

Lõige 6

Lõikes 6 defineeritakse termin „koostalitlusvõime“ (inglise keeles *interoperability*). Lõikega 5 võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikli 2 punkt 12. Sellele viitab moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivi lisatud artikli 2 punkt 21. Peaaegu identne on ka uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punkt 10. Kõnealuses lõikes võetakse üle definiitsiooni peamine sisu vastavalt digitaalse sisu direktiivile. Lõikes 7 nähakse aga ette, et see definiitsioon kohaldub ka asjade korral.

Koostalitlusvõime on digitaalse sisu või digitaalse teenuse võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, mis erineb riist- või tarkvarast, millega koos sama liiki digitaalset sisu või digitaalset teenust tavaliselt kasutatakse. Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 43 on selgitatud, et see võib hõlmata näiteks digitaalse sisu või digitaalse teenuse võimet sellise muu tark- või riistvaraga teavet vahetada ja vahetatud teavet kasutada.

Ühilduvuse ja koostalitlusvõime peamiseks erinevuseks on see, missuguse riist- või tarkvaraga on digitaalsel sisul või teenusel võimalik koos toimida. Ühilduvus tähendab võimet toimida koos sellise riist- ja tarkvaraga, mis on tavapärase, koostalitlusvõime aga võimaldab digitaalsel sisul ja teenusel toimida koos ka sellise riist- või tarkvaraga, millega selline digitaalne sisu või teenus tavaliselt koos ei toimiks.

Lõige 7

Lõikes 7 täpsustatakse lõigetes 4–6 ette nähtud mõistete kohaldumist asjadele. Nagu eespool juba selgitatud, on ühilduvuse, kasutusviisi ja koostalitlusvõime mõisted uues tarbijalemüügi direktiivis põhimõtteliselt samasuguse tähendusega nagu digitaalse sisu direktiivis. Erinevus seisneb vaid selles, et need lähtuvad kauba, mitte digitaalse sisu ega teenuse funktsioonidest ja võimest riistvara ja tarkvaraga koos toimida. Tarbija õiguste direktiiv viitab üksnes digitaalse sisu direktiivi definitsioonidele. Samas tarbija õiguste direktiivi sätetes (artiklid 5 ja 6), kus neid termineid kasutatakse, viidatakse nii digitaalsele sisule ja teenustele kui ka digitaalse elemendiga asjadele.

Eelnõu koostamisel otsustati võtta üks ühele üle digitaalse sisu direktiivis ette nähtud mõisted ning täpsustada lõikes 7, et lõigetes 4–6 sätestatud mõisteid kohaldatakse vastavalt ka asjadele. Vastav kohaldamine tähendab sisuliselt seda, et digitaalse sisu ja teenuse asemel lähtutakse asjast. See tähendab, et asja kasutusviis on asja võime toimida otstarbekohaselt. Asja koostalitlusvõime on asja võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, mis erineb riist- või tarkvarast, millega koos sama liiki asja tavaliselt kasutatakse.

Veidi keerulisem on olukord ühilduvuse mõistega, kuna uues tarbijalemüügi direktiivis on vastavas mõistes viidatud kauba võimele toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, millega koos sama liiki kaupa tavaliselt kasutatakse, ilma et oleks vaja kaupa, *riist- või tarkvara* kohandada. Sellist viidet riist- või tarkvara kohandamisele ei ole aga digitaalse sisu direktiivi vastavas mõistes. Seetõttu on lõike 7 teises lauses eraldi täpsustatud ühilduvuse mõistet asjade korral, nii et see hõlmaks ka viidet riist- või tarkvara kohandamisele.

§ 47

Lõige 1¹

Paragrahvi 47 lõikest 1 tuleneb piirang, et kõnesolevas jaos sätestatud ei kohaldata lepingule, mille puhul tarbija poolt lepingu eseme eest makstav tasu ei ületa 20 eurot. Sellest võib järeldada, et väljaspool äriruume sõlmitud lepingute regulatsioon kohaldub üksnes tasulistele lepingutele.

Moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivis muudetud artikli 3 lõikes 1 viidatakse nüüd sõnaselgelt, et direktiivi kohaldatakse juhul, kui tarbija maksab hinna. Hinna maksmise all on mõeldud eelkõige tasu maksmist rahas, kuid Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt võib see hõlmata ka näiteks vautšereid, kinkekaarte, e-kuponge, millel on rahaline väärtus. Seda väljendab ka kehtiva direktiivi kohta Euroopa Komisjoni koostatud juhendmaterjal⁴. Eelnõus on tarbija õiguste direktiivi puudutavates muudatustes läbivalt viidatud selle tähenduse edasiandmiseks tasu maksmisele. Seda põhjusel, et tasu on veidi üldisema tähendusega ja seetõttu on selle alla võimalik selgemalt hõlmata Euroopa Komisjoni viidatud teised tasu maksmise vormid peale raha maksmise.

⁴ Arvutivõrgus kättesaadav: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0_updated_0.pdf (28.01.2021), lk 8.

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS § 47 lõikega 1¹, et võtta üle tarbija õiguste moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivi lisatud uus artikkel 3 lg 1a, mis reguleerib olukorda, kus tarbija ei maksa digitaalse sisu või teenuse eest tasu mitte rahas (või sellega võrreldava vautšeri vms-ga), vaid esitab ettevõtjale enda isikuandmeid või kohustub seda tegema. Samasugusest lähenemisest lähtub digitaalse sisu direktiiv (vt DCD artikkel 3 lg 1 teine alalõik, eelnõus VÕS § 62⁴ lg 2) ning seda võib mõlema direktiivi puhul pidada märkimisväärseks muutuseks senises tarbijakaitse reeglistikus.

Kuivõrd tarbija isikuandmetel on ettevõtja jaoks majanduslik väärtus, on Euroopa Liidu seadusandja pidanud vajalikuks ka sellistel juhtudel kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamist. Seda on selgitatud põhjalikumalt digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 24, mille kohaselt on selliste ärimudelite eri vormid turul juba laialdaselt kasutusel: „Täielikult tunnistades, et isikuandmete kaitse on põhiõigus ja seetõttu ei saa isikuandmeid käsitada millegi kaubeldavana, tuleks käesoleva direktiiviga tagada, et tarbijatel on selliste ärimudelite raames õigus lepingulistele õiguskaitselahenditele.“ Samasugusest loogikast lähtub ka moderniseerimise direktiiv, kuid õiguskaitselahendite asemel kohaldub sellisel juhul tarbija õiguste direktiivi regulatsioon näiteks tarbijate lepinguelse teavitamise kohta. Andmetega seonduvat tarbija õiguste direktiivi kontekstis selgitavad moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktid 31–35.

Kuivõrd § 47 lõike 1 kohaselt ei kohaldata väljaspool ärruume sõlmitud lepingute kohta sätestatud lepingule, mille puhul tarbija poolt lepingu eseme eest makstav tasu ei ületa 20 eurot, on sellest juba tuletatav, et ka kehtivas õiguses saavad väljaspool ärruume sõlmitud lepingud olla üksnes tasulised lepingud. See on vastavuses moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivis muudetud artikli 3 lõikega 1, milles viidatakse nüüd sõnaselgelt, et direktiivi kohaldatakse juhul, kui tarbija maksab hinna. Kuivõrd see tuleneb juba olemuslikult VÕS 47 lõikest 1, ei ole artikli 3 lõike 1 muutmiseks vaja väljaspool ärruume sõlmitud lepinguid silmas pidades muudatusi teha. Lõikega 1¹ laiendatakse regulatsiooni kohaldamisala ka sellistele olukordadele, kus tarbija esitab ettevõtjale enda isikuandmeid või kohustub seda tegema.

Seejuures ei ole hõlmatud kõik olukorrad, kus tarbija ettevõtjaga enda isikuandmeid jagab. Lõikes 1¹ välistatakse kaks juhtumit, mille puhul ei ole olemuslikult tegemist olukorraga, kus ettevõtja tarbija isikuandmete kasutamisest teeniks.

Esiteks on reeglite kohaldumine välistatud olukorras, kus ettevõtja töötleb tarbija esitatud isikuandmeid üksnes digitaalse sisu üleandmiseks või digitaalse teenuse osutamiseks. Nii on see näiteks juhul, kui tarbija esitab ettevõtjale enda meiliaadressi ning ettevõtja saadab sellele meilile lingi, mille kaudu on tarbijal võimalik digitaalne sisu enda seadmesse alla laadida. Selle näite puhul on tarbija isikuandmete töötlemine (meiliaadressi kasutamine) vajalik selleks, et ettevõtja saaks tarbijale digitaalse sisu üle anda.

Teiseks ei ole väljaspool ärruume sõlmitud lepingute kohaldamisalasse hõlmatud lepingud, mille korral esitab tarbija ettevõtjale isikuandmeid, kuid ettevõtja töötleb neid selleks, et täita enda suhtes kohaldatavaid õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Nii on see näiteks juhul, kui ettevõtjal oleks seadusest tulenevalt kohustus tarbija kohta mingeid andmeid koguda.

Mõlemal juhul on oluline, et ettevõtja ei töötle andmeid mingil muul eesmärgil. Näiteks ei või ettevõtja sellisel juhul üksnes digitaalse sisu edastamiseks ehk lepingu täitmiseks mõeldud e-posti aadressi kasutada ka hiljem reklaamide saatmiseks vms.

Kuna need reeglid on tarbija õiguste direktiivis ja digitaalse sisu direktiivis identsed, siis on eelnõus lähtutud ka identsest sõnastusest, kuigi direktiivide eestikeelsetes tõlgetes on keelelisi erinevusi (näiteks moderniseerimise direktiiv viitab õiguslikult siduvatele nõuetele ja digitaalse sisu direktiiv õigusaktidest tulenevatele nõuetele, inglise keeles on mõlemal juhul sõnastus sama „for allowing the trader to comply with legal requirements to which the trader is subject“).

Tarbija õiguste direktiivis eristatakse digitaalse sisu üleandmist füüsilisel andmekandjal ja ilma selleta. See on oluline eelkõige tarbija taganemisõiguse reeglite juures, kuna sellisel juhul kohalduvad erinevad taganemisõiguse välistused. Selline erisus on kirjutatud sisse ka tarbija õiguste direktiivi artikli 3 lõikesse 1a. Nimelt kohaldub isikuandmete üleandmise kohaldamisala laiendus sellisele digitaalsele sisule, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal. Direktiivi ülevõtmisel on aga sellisest üldisest eristamisest kohaldamisala reeglite juures loobutud, kuna seda oleks üldiselt keeruline põhjendada, mh põhjusel, et digitaalse sisu direktiiv käsitleb füüsilisel andmekandjal üleandmist mis tahes muu üleandmisega samaväärselt, v.a DCD art-tes 5 ja 11 sätestatu, vt selle kohta eelnõu § 62⁵ lg 2. Samas on aga sellisest eristamisest väljaspool ärruume sõlmitud lepingute korral endiselt lähtutud spetsiifilistes erisätetes, kus see on ette nähtud, näiteks taganemisõiguse reeglite juures.

Hinna maksmise asemel isikuandmete esitamise kohta vt täpsemalt eelnõukohase § 62⁴ lg 2 seletuskirja.

Lõige 3

Lõikes 3 tehtavad muudatused on vajalikud moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 12 alapunkti a ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 16. Artikkel 16 näeb ette tarbija 14-päevase taganemisõiguse reeglite kohaldamisala ning see on kehtivas õiguses üle võetud § 47 lõikega 3 ja § 53 lõikega 4. Seetõttu tuleb artikli 16 muudatuste ülevõtmiseks muuta ka § 47 lõiget 3.

Kõnealused muudatused puudutavad artikli 16 punkte a ja m, mis on väljaspool ärruume sõlmitud lepingute korral võetud üle lõike 3 punktidesse 1 ja 13.

Moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 12 alapunktiga b lisati tarbija õiguste direktiivi artiklisse 16 veel ka liikmesriikidele võimalus kalduda kõrvale esimese lõigu punktides a, b, c ja e sätestatud taganemisõiguse kasutamise seotud eranditest lepingute puhul, mis on sõlmitud olukorras, kus kaupleja külastab tarbijat eelneva kokkuleppeta tarbija kodus või kus kaupleja korraldab väljasõite eesmärgiga tooteid tarbijale reklaamida või müüa. Samuti nähti ette võimalus reguleerida taganemisõiguse kaotust, kui tarbija on konkreetselt taotlenud kaupleja külastust parandustööde tegemise eesmärgil. Eelnõu koostamisel otsustati neid valikuvõimalusi mitte kasutada, kuna sellised turustus- ja müügitavad ei ole Eestis levinud.

Seetõttu ei ole taganemisõiguse välistuste juures ka vastavaid reegleid muudetud ning muudatused puudutavad üksnes punkte 1 ja 13.

Punkt 1

Lõike 3 punkti 1 muudetakse artikli 16 lõike 1 punkti a muudatuste ülevõtmiseks.

Eelnõuga eristatakse olukordi, kus tarbija maksab teenuse või muu soorituse eest tasu ning kus mitte ehk siis kus tarbija esitab ettevõtjale enda isikuandmeid.

Kui tarbija ei maksa ettevõtjale tasu rahas, vaid esitab üksnes enda isikuandmeid, siis saab lähtuda punkti 1 esimesest poolest. Tarbija kaotab taganemisõiguse, kui teenus on täielikult osutatud.

Kui tarbija maksab ettevõtjale tasu, kaotab tarbija taganemisõiguse ka siis, kui teenus on täielikult osutatud. Sellisel juhul kohalduvad ka punktis 1 ette nähtud täiendavad nõuded. Siin on sarnaselt kehtivale õigusele oluline, et teenuse osutamine oleks alanud tarbija sõnaselgel eelneval nõusolekul.

Põhjenduspunktis 42 on seda selgitatud muudatustega tarbija õiguste direktiivi artikli 7 lõikes 3 ja artikli 8 lõikes 8, milles käsitletakse kaupleja kohustusi olukorras, kus lepingu täitmist on alustatud enne taganemistähtaja lõppu, et kaupleja saaks tarbijalt üksnes eelneva sõnaselge nõusoleku, mitte kinnituse taganemisõiguse kaotamise kohta lepingu täitmise järel. Kõnealuste õigusnormide sidususe tagamiseks tuleb artikli 7 lõikesse 3 ja artikli 8 lõikesse 8 lisada kaupleja kohustus saada tarbijalt ka kinnitus taganemisõiguse kaotamise kohta lepingu täitmise järel, kui lepingust tuleneb tarbijale maksmiskohustus. Lisaks sellele tuleks artikli 16 esimese lõigu punkti a muuta, et võtta arvesse artikli 7 lõike 3 ja artikli 8 lõike 8 muudatusi, mille kohaselt kauplejatele esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus kohaldatakse üksnes selliste teenuslepingute suhtes, millest tuleneb tarbijale maksmiskohustus.

Punkt 13

Lõike 3 punkti 13 muudetakse selleks, et võtta üle tarbija õiguste direktiivi artikli 16 punkti m muudatus. Direktiivi punktis m ja VÕS § 47 lõike 3 punktis 13 on reguleeritud taganemisõigust digitaalse sisu korral, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal, kui tarbija on andnud eelneva sõnaselge nõusoleku alustada lepingu täitmist enne taganemistähtaja lõppu ja andnud kinnituse, et on teadlik, et kaotab seeläbi taganemisõiguse. Punkti 13 sisu suuresti samaks, kuid uues direktiivis on seda mõnevõrra täpsustatud.

Esmalt tehakse eelnõus sõnastuslik muudatus, millega asendatakse sõna „edastamine“ sõnaga „üleandmine“. See on vajalik sõnastuse ühtlustamiseks, kuna sellist sõnastust kasutatakse nii digitaalse sisu mõiste juures kui ka eelnõuga loodavas digitaalse sisu üleandmise lepingu mõistes.

Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 38 on selgitatud, et tarbija õiguste direktiivi artikli 14 lõike 4 punktis b on ettevõtjale artikli 16 punkti m nõude täitmata jätmise korral ette nähtud lepingust tulenev sanktsioon, nimelt ei pea tarbija talle üle antud digitaalse infosisu eest tasuma. Nõue saada tarbija eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus on seega asjakohane ainult sellise digitaalse sisu puhul, mis antakse üle hinna eest. Artikli 16 esimese lõigu punkti m tuleb seetõttu muuta nii, et ettevõtjale esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus kohaldataks ainult selliste lepingute suhtes, millega kohustatakse tarbijat maksuma. Eelnõus väljendab seda väljend „tasu eest“.

Artikli 16 punkti m uues versioonis on alapunktis iii viidatud kaupleja kinnitusele vastavalt artikli 7 lõikele 2 või artikli 8 lõikele 7. Väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral on asjakohane viide artikli 7 lõikele 2. Viidet artikli 8 lõikele 7 käsitletakse sidevahendi abil sõlmitud lepingute all. Artikli 7 lõige 2 on võetud üle VÕS § 48¹ lõikesse 1, seetõttu viidatakse eelnõus sellele sättele.

Paragrahv 48¹ reguleerib ettevõtja teabe kinnitamise kohustusi ning viitab omakorda kõnealuses punktis sätestatule ehk ettevõtja kinnitusele selle kohta, et tarbija on andnud § 47 lõike 3 punkti 13 kohaselt oma sõnaselge nõusoleku ja kinnituse digitaalse sisu edastamise alustamiseks.

Lõige 6

Eelnõuga tehakse ettepanek tunnistada kehtetuks VÕS § 47 lõige 6, mis näeb ette, et kui väljaspool äriruume sõlmitav leping on sõlmitud Eestis tarbijaga, kelle elukoht on Eestis või teises Euroopa Liidu liikmesriigis, kohaldatakse kõnesolevas jaos sätestatud sõltumata sellest, millise riigi õigust lepingule kohaldatakse.

See muudatusettepanek ei ole otseselt seotud direktiivi ülevõtmisega, aga kuna direktiivi ülevõtmisel muudetakse VÕS §-i 47, on sobilik tegeleda ka selle lõike 6 probleemiga. Nimelt reguleerib lõige 6 sisuliselt lepingule kohalduvat õigust. Euroopa Liidu määratakse aga lepingule kohalduv õigus kindaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 593/2008 ehk nn Rooma I määruse alusel.⁵ Tarbija õiguste direktiiv ei sisalda kohalduva õiguse reegleid. Seetõttu ei ole VÕS § 47 lg 6 Rooma I määruse kõrval asjakohane. Eelnõuga tehakse ettepanek tunnistada see säte kehtetuks.

§ 48

Paragrahvis 48 tehtavad muudatused on vajalikud selleks, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 6. Artikkel 6 reguleerib tarbija lepingueelset teavitamist ning see on üle võetud VÕS §-desse 48 ja 54.

Lõige 1

Punkt 2

Lõike 1 punkti 2 muudetakse moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4 alapunkti a taande i ülevõtmiseks, millega nähakse ette tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 uus punkt c.

Endiselt jääb kehtima reegel, et tarbijat tuleb teavitada ettevõtja asukoha aadressist. Kui seni oli ettevõtjal kohustus teatada tarbijale olemasolu korral enda telefoninumber, faksinumber ja e-posti aadress, siis nüüd muutub telefoninumbri ja e-posti aadressi esitamine kohustuslikuks. Samas arvestades toimunud tehnoloogilist arengut, ei ole direktiivis enam viidet faksinumbrile, see eemaldatakse ka kõnealusest punktist.

Punkti 2 täiendatakse reeglina, et kui ettevõtja pakub muid veebipõhise suhtlemise vahendeid, mis tagavad tarbijale võimaluse säilitada püsival andmekandjal ettevõtjaga peetavat kirjavahetust, sealhulgas sellise kirjavahetuse kuupäeva ja kellaega, peab teave sisaldama ka neid vahendeid käsitlevaid üksikasju. Sellise veebipõhise suhtlemise vahendi näitena on Euroopa Komisjon toonud näiteks veebipõhised vormid (inglise keeles *web-forms*) kiirsuhtlusvahendid (inglise keeles *chat*).

Sõnastuslikult viitab direktiiv kirjalikule kirjavahetusele, aga kuna riigisisises õiguses võiks see tekitada segadust seoses kirjaliku vormi mõistega TsÜS-is, mida siin mõeldud ei ole, siis on see viide tekstist välja jäetud. Sõna „kirjavahetus“ viitab ise sellele, et see kommunikatsioon peab mingil kirjapandud kujul olemas olema. Samuti on siin ka viide püsivale andmekandjale, mis on määratletud VÕS §-s 11¹.

⁵ Vt lisainfoks: R. Piir, K. Sein, Law Applicable to Consumer Contracts: Interaction of the Rome I Regulation and EU-directive-based Rules on Conflicts of Laws, *Juridica International* 2016, pp 63–70.

Eelnõuga ei muudeta punktis 2 sisalduvat nõuet, et kui see on asjakohane, siis tuleb tarbijale esitada ka selle ettevõtja nimi ja asukoha aadress, kelle nimel ta tegutseb. See reegel kehtib muutumatul kujul edasi.

Artikli 6 lõike 1 punkt c ülevõtmiseks täiendatakse VÕS §-i 48 veel ka lõikega 2¹, vt selle kohta täpsemalt allpool.

Punkt 5

Lõike 1 punkti 5 muudetakse moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 4 alapunkti a taande iv ülevõtmiseks, millega nähakse ette tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punktid r ja s muudetud kujul.

Kehtivas õiguses on see punkt kohaldunud üksnes digitaalsele sisule, eelnõuga laiendatakse seda ka digitaalsetele teenustele ja digitaalse elemendiga asjadele. Vt nende mõistete kohta VÕS § 14² lõigete 2 ja 3 seletuskirja.

Mis puudutab tarbijale esitatava teabe sisu, siis eelnõuga lisatakse juurde kohustus teavitada tarbijat ka digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja koostalitlusvõimest riist- ja tarkvaraga, mida ettevõtja teab või peab teadma. Koostalitlusvõime mõiste defineeritakse koos kõnealuses sättes juba praegu sisalduvate kasutusviisi ja ühilduvuse mõistega VÕS §-s 14² (vt täpsemalt eespool).

Punkt 6¹

Lõiget 1 täiendatakse punktiga 6¹, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 4 alapunkti a taane ii, millega lisatakse tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõikesse 1 punkt ea.

Edaspidi tuleb tarbijale anda asjakohasel juhul teave selle kohta, et hinda on isikupõhiselt kohandatud automatiseeritud töötlusel põhineva otsuse alusel.

Põhjenduspunktis 45 on selgitatud, et ettevõtjad võivad kohandada oma pakkumiste hinda konkreetsete tarbijate või konkreetsete tarbijakategooriate vajadustele, tuginedes automatiseeritud töötlusel põhinevale otsustusprotsessile ja tarbijate käitumise profiilianalüüsile, mis võimaldab ettevõtjal hinnata tarbija ostujõudu. Tarbijaid tuleks seepärast selgelt teavitada, kui neile esitletud hinda on automatiseeritud töötlusel põhineva otsustusprotsessi alusel isikupõhiselt kohandatud, et nad saaksid ostuotsuse tegemisel potentsiaalseid riske arvesse võtta.

Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt tuleb tarbijat teavitada üksnes asjaolust, et isikupõhiselt kohandatud automatiseeritud töötlust on kasutatud.

Samas on põhjenduspunktis 45 selgitatud, et kõnealust teavitamisnõuet ei peaks kohaldama selliste meetodite nagu dünaamilise või reaajas toimuva hinnakujunduse suhtes, mis hõlmab hinna muutmist väga paindlikult ja kiirelt vastuseks turunõudlusele, kui need meetodid ei kätke endas isikupõhist kohandamist, mis toimub automatiseeritud töötlusel põhineva otsustusprotsessi alusel.

Kõnealune teavitamisnõue ei piira määruse (EL) 2016/679 kohaldamist, milles sätestatakse muu hulgas üksikisiku õigus sellele, et tema suhtes ei kohaldata individuaalset automatiseeritud töötlusel põhinevat otsustusprotsessi, sealhulgas profiilianalüüsi.

Punkt 18

Punkt 18 muutmine on vajalik tulenevalt moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 4 alapunkti a taande iii ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punkti 1. Nimelt on moderniseerimise direktiivis täpsemalt viidatud kaubale, digitaalsele sisule ja digitaalse teenusele. Eelnõuga tehakse ka punktis 18 vastav muudatus.

Lõige 2¹

Lõikega 2¹ võetakse üle tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punkti c see osa, mis ei ole juba kaetud lõike 1 punktiga 2. Eraldi lõikesse on see osa tõstetud eelkõige normitehnilistel põhjustel ja selguse huvides, nimelt ei ole võimalik lõike 1 üksikutesse punktidesse lisada eraldiseisvaid lauseid ning ilma eraldi lause lisamiseta võiks punkti 2 tekst muutuda ebaselgeks. Seetõttu otsustati eelnõu koostamisel lisada VÕS §-i 48 uus lõige 2¹.

Lõikes 2¹ täpsustatakse, et lõike 1 punktis 2 nimetatud ettevõtja pakutavad suhtlusvahendid peavad võimaldama tarbijal ettevõtjaga kiiresti ühendust võtta ja temaga tõhusalt suhelda. Sisuliselt hõlmab see viide kõiki punktis 2 viidatud suhtlusvahendeid ning selle reegli eesmärk on tagada tarbijale tegelik võimalus ettevõtjaga ühenduse saamiseks.

§ 48¹

Lõige 2

Paragrahvi 48¹ muudetakse selleks, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 6, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 7 lõiget 3. See säte on võetud üle VÕS § 48¹ lõikesse 2.

Sätte põhiline sisu jääb samaks, kuid selle kohaldamisala piiritletakse eelnõuga nii, et see hõlmab üksnes selliseid lepinguid, mille eest tarbija on maksnud tasu. See tähendab, et kohaldamisalast on väljas sellised lepingud, mille puhul tarbija on esitanud ettevõtjale enda isikuandmeid.

Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 37 on selgitatud, et direktiivi 2011/83/EL artikli 7 lõikes 3 ja artikli 8 lõikes 8 nõutakse ettevõtjatel nii väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute kui ka kauglepingute puhul, et nad saaksid tarbijalt eelneva sõnaselge nõusoleku, kui lepingut asutakse täitma enne taganemistähtaja lõppu. Kõnealuse direktiivi artikli 14 lõike 4 punktis a on ettevõtjale selle nõude täitmata jätmise korral ette nähtud lepingust tulenev sanktsioon, nimelt ei pea tarbija osutatud teenuste eest tasuma. Tarbijalt eelneva sõnaselge nõusoleku saamise nõue on seega asjakohane üksnes selliste teenuste, sealhulgas digitaalsete teenuste puhul, mida osutatakse hinna alusel. Artikli 7 lõiget 3 ja artikli 8 lõiget 8 tuleb seetõttu muuta nii, et ettevõtjatele esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek kohaldataks üksnes selliste teenuslepingute suhtes, millega kohustatakse tarbijat teenuse eest maksuma.

Samuti täpsustakse uue direktiivi korrektseks ülevõtmiseks lõike 2 lõpuosa. Eelnõu kohaselt peaks olema üheselt selge, et tarbija kinnitab, et kui ettevõtja on lepingu täielikult täitnud, ei ole tarbijal enam taganemisõigust.

§ 49²

Paragrahvi 49² muudetakse, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 10, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 13, mis on võetud üle väljaspool äriruume sõlmitud

lepingute puhul VÕS §-iga 49² ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute puhul VÕS §-iga 56¹. Moderniseerimise direktiiviga lisatakse tarbija õiguste direktiivi artiklisse 13 uued lõiked 4–8. Need on oma sisult identsed digitaalse sisu direktiivi artikli 16 lõigetega 2–5 ja need reguleerivad ettevõtja kohustusi lepingu lõpetamisel, kui tarbija on esitanud ettevõtjale enda isikuandmeid või digitaalse sisu või teenuse kasutamise käigus loonud või andnud üle muid andmeid.

Digitaalse sisu direktiiviga identsete reeglite loomine oli Euroopa Liidu seadusandja teadlik valik. Digitaalse sisu direktiivi puhul kohalduvad vastavad reeglid olukorras, kus tarbija kasutab lepingu lõpetamise õigust ettevõtja rikkumise korral õiguskaitsevahendina. Tarbija õiguste direktiivi kontekstis kohalduvad need aga olukorras, kus tarbija kasutab õigust lepingust 14 päeva jooksul põhjust avaldamata taganeda.

Kuna need reeglid on identsed, ei ole eelnõu koostamisel peetud asjakohaseks neid dubleerida. Seetõttu nähakse vastavad reeglid ette digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingute jaos VÕS §-s 62¹⁵, sest need on siiski kõige rohkem seotud digitaalse sisu üleandmise ja digitaalsete teenuste osutamise lepingutega, ning VÕS §-i 49² täiendatakse lõikega 5, mis viitab asjakohasel juhul VÕS § 62¹⁵ vastavate lõigete kohaldamisele. Eelnõu tähenduses „asjakohaseks juhuks“ on näiteks olukorrad, kus tarbija on seoses kõnealuse lepinguga loonud või andnud ettevõtjale üle andmeid.

Paragrahvis 62¹⁵ ette nähtud reeglite täpsema sisu kohta vt VÕS § 62¹⁵ seletuskirja.

§ 49³

Paragrahvi 49 täiendatakse lõikega 3¹, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 11 alapunkt a, millega lisatakse tarbija õiguste direktiivi artiklisse 14 lõige 2a. Tarbija õiguste direktiivi artikkel 14 on võetud üle VÕS §-desse 49³ ja 56², seetõttu tuleb direktiivi ülevõtmisel ka mõlemat sätet vastavalt muuta.

Nagu artikli 13 muudatuste puhul on artiklis 14 ette nähtud muudatus identne digitaalse sisu direktiivis ette nähtud muudatusega. Artikli 14 kontekstis puudutab see tarbija kohustust pärast lepingust taganemist hoiduda digitaalse sisu või teenuse kasutamisest ja selle kolmandatele isikutele kättesaadavaks tegemisest. Vastav reegel nähakse ette digitaalse sisu ja teenuste jaos VÕS §-s 62¹⁶ lõikes 1. Kuna see on olemuslikult selgemalt seotud just digitaalset sisu ja teenuseid puudutavate reeglitega, nähakse vastav sisuline regulatsioon ette digitaalset sisu ja teenuseid reguleerivas jaos ning siin tehakse üksnes viide selle reegli kohaldumisele.

Paragrahvis 62¹⁶ ette nähtud regulatsiooni täpsema sisu kohta vt § VÕS 62¹⁶ seletuskirja.

§ 53

Lõige 1

Eelnõuga tehakse ettepanek tunnistada kehtetuks VÕS § 53 lõige 1, mis näeb ette, et kõnesolevas jaos sätestatud kohaldatakse sidevahendi abil sõlmitud lepingutele tarbijaga, kelle elukoht on Eestis või Euroopa Liidu liikmesriigis, kui leping sõlmiti Eestis toimunud avaliku pakkumise, reklaami või muu sarnase tegevuse tulemusena või kui leping on muul põhjusel Eesti territooriumiga oluliselt seotud, sõltumata sellest, millise riigi õigust lepingule kohaldatakse.

Nagu VÕS § 47 lõike 6 muutmise juures, ei ole ka siin kõnealune muudatusettepanek otseselt seotud direktiivi ülevõtmisega, aga kuna direktiivi ülevõtmisel muudetakse VÕS §-i 53, on sobilik tegeleda ka selle lõike probleemiga. Nimelt reguleerib lõige 1 sisuliselt lepingule kohalduvat õigust. Euroopa Liidu määratakse aga lepingule kohalduv õigus kindaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 593/2008 ehk nn Rooma I määruse alusel.⁶ Tarbija õiguste direktiiv ei sisalda kohalduva õiguse reegleid. Seetõttu ei ole VÕS § 53 lg 1 Rooma I määruse kõrval asjakohane. Eelnõuga tehakse ettepanek tunnistada see säte kehtetuks.

Lõige 1²

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS § 53 uue lõikega 1², et võtta üle tarbija õiguste moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivi artikli 3 muudetud lõige 1 ja artiklisse 3 lisatud uus 3 lg 1a.

Moderniseerimise direktiiviga tarbija õiguste direktiivis muudetud artikli 3 lõikes 1 viidatakse nüüd sõnaselgelt, et direktiivi kohaldatakse juhul, kui tarbija maksab hinna. Hinna maksmise all on mõeldud eelkõige tasu maksmist rahas, kuid Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt võib see hõlmata ka näiteks vautšereid, kinkekaarte, e-kuponge, millel on rahaline väärtus. Seda väljendab ka kehtiva direktiivi kohta Euroopa Komisjoni koostatud juhendmaterjal⁷. Eelnõus on tarbija õiguste direktiivi puudutavates muudatustes läbivalt viidatud selle tähenduse edasiandmiseks tasu maksmisele. Seda põhjusel, et tasu on veidi üldisema tähendusega ja seetõttu on selle alla võimalik selgemalt hõlmata Euroopa Komisjoni viidatud teised tasu maksmise vormid peale raha maksmise.

Kui seni ei ole sidevahendi abil sõlmitud lepingute jao kohaldamisala olnud sõnaselgelt piiratud üksnes tasuliste lepingutega, siis eelnõus tehakse direktiivist tulenevalt ettepanek seda muuta ja sätestada lõike 1² esimeses lauses üheselt, et kõnesolevas jaos sätestatud kohaldatakse sidevahendi abil sõlmitud lepingutele, mille puhul tarbija maksab või kohustub maksma tasu. Täiesti tasuta lepingute korral ei oleks tarbijal kõnealusest regulatsioonist nii või teisiti erilist kasu, ettevõtja jaoks on nende reeglite järgimine aga täiendav koormus. Kuna direktiiv piiritleb regulatsiooni kohaldamisala selgelt tasuliste lepingutega, vastab eelnõus sätestatu direktiivis sätestatule.

Lõike 1² teise lausega laiendatakse regulatsiooni kohaldamisala ka sellistele olukordadele, kus tarbija ei maksa digitaalse sisu või teenuse eest tasu mitte rahas, vaid esitab ettevõtjale enda isikuandmeid või kohustub seda tegema. Samasugusest lähenemisest lähtub digitaalse sisu direktiiv (vt DCD artikli 3 lg 1 teine alalõik, eelnõus VÕS § 62⁴ lg 2), ning seda võib mõlema direktiivi puhul pidada märkimisväärseks muutuseks senises tarbijakaitse reeglistikus.

Kuivõrd tarbija isikuandmetel on ettevõtja jaoks majanduslik väärtus, on Euroopa Liidu seadusandja pidanud vajalikuks ka sellistel juhtudel kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamist. Seda on selgitatud põhjalikumalt digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 24, mille kohaselt on selliste ärimudelite eri vormid turul juba laialdaselt kasutusel: „Täielikult tunnistades, et isikuandmete kaitse on põhiõigus ja seetõttu ei saa isikuandmeid käsitada millegi kaubeldavana, tuleks käesoleva direktiiviga tagada, et tarbijatel on selliste ärimudelite raames õigus lepingulistele õiguskaitsevahenditele.“ Samasugusest loogikast lähtub ka moderniseerimise direktiiv, kuid õiguskaitsevahendite asemel kohalduv sellisel juhul tarbija õiguste direktiivi

⁶ Vt lisainfoks: R. Piir, K. Sein, Law Applicable to Consumer Contracts: Interaction of the Rome I Regulation and EU-directive-based Rules on Conflicts of Laws, *Juridica International* 2016, pp 63–70.

⁷ Arvutivõrgus kättesaadav: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0_updated_0.pdf (28.01.2021), lk 8.

regulatsioon näiteks tarbijate lepinguelse teavitamise kohta. Andmetega seonduvat tarbija õiguste direktiivi kontekstis selgitavad moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktid 31–35.

Seejuures ei ole hõlmatud kõik olukorrad, kus tarbija ettevõtjaga enda isikuandmeid jagab. Lõikes 1¹ välistatakse kaks juhtumit, mille puhul ei ole olemuslikult tegemist olukorraga, kus ettevõtja tarbija isikuandmete kasutamisest teeniks.

Esiteks on reeglite kohaldumine välistatud olukorras, kus ettevõtja töötleb tarbija esitatud isikuandmeid üksnes digitaalse sisu üleandmiseks või digitaalse teenuse osutamiseks. Nii on see näiteks juhul, kui tarbija esitab ettevõtjale enda meiliaadressi ning ettevõtja saadab sellele meilile lingi, mille kaudu on tarbijal võimalik digitaalne sisu enda seadmesse alla laadida. Selle näite puhul on tarbija isikuandmete töötlemine (meiliaadressi kasutamine) vajalik selleks, et ettevõtja saaks tarbijale digitaalse sisu üle anda.

Teiseks ei ole sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsiooni kohaldamisalasse hõlmatud lepingud, mille korral esitab tarbija ettevõtjale isikuandmeid, kuid ettevõtja töötleb neid selleks, et täita enda suhtes kohaldatavaid õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Nii on see näiteks juhul, kui ettevõtjal oleks seadusest tulenevalt kohustus tarbija kohta mingeid andmeid koguda.

Mõlemal juhul on oluline, et ettevõtja ei töötle andmeid mingil muul eesmärgil. Näiteks ei või ettevõtja sellisel juhul üksnes digitaalse sisu edastamiseks ehk lepingu täitmiseks mõeldud e-posti aadressi kasutada ka hiljem reklaamide saatmiseks vms.

Kuna need reeglid on tarbija õiguste direktiivis ja digitaalse sisu direktiivis identsed, siis on eelnõus lähtutud ka identsest sõnastusest, kuigi direktiivide eestikeelsetes tõlgetes on keelelisi erinevusi (näiteks moderniseerimise direktiiv viitab õiguslikult siduvatele nõuetele ja digitaalse sisu direktiiv õigusaktidest tulenevatele nõuetele, inglise keeles on mõlemal juhul sõnastus sama „*for allowing the trader to comply with legal requirements to which the trader is subject*“).

Tarbija õiguste direktiivis eristatakse digitaalse sisu üleandmist füüsilisel andmekandjal ja ilma selleta. See on oluline eelkõige tarbija taganemisõiguse reeglite juures, kuna sellisel juhul kohalduvad erinevad taganemisõiguse välistused. Selline erisus on kirjutatud sisse ka tarbija õiguste direktiivi artikli 3 lõikesse 1a. Nimelt kohaldub isikuandmete üleandmise kohaldamisala laiendus sellisele digitaalsele sisule, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal. Direktiivi ülevõtmisel on aga sellisest üldisest eristamisest kohaldamisala reeglite juures loobutud, kuna seda oleks üldiselt keeruline põhjendada, mh põhjusel, et digitaalse sisu direktiiv käsitleb füüsilisel andmekandjal üleandmist mis tahes muu üleandmisega samaväärselt, v.a DCD art-tes 5 ja 11 sätestatu, vt selle kohta eelnõu VÕS § 62⁵ lg 2. Samas on aga sellisest eristamisest väljaspool ärruume sõlmitud lepingute korral endiselt lähtutud spetsiifilistes erisätetes, kus see on ette nähtud, näiteks taganemisõiguse reeglite juures.

Vt selle teema kohta täpsemalt eelnõukohase VÕS § 62⁴ lg 2 seletuskirja.

Lõige 4

Lõikes 4 tehtavad muudatused on vajalikud moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 12 alapunkti a ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 16. Artikkel 16 näeb ette tarbija 14-päevase taganemisõiguse reeglite kohaldamisala ning see on kehtivas õiguses üle võetud VÕS § 47 lõikega 3 ja § 53 lõikega 4. Seetõttu tuleb artikli 16 muudatuste ülevõtmiseks muuta ka VÕS § 53 lõiget 4.

Kõnealused muudatused puudutavad artikli 16 punkte a ja m, mis on väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral võetud üle lõike 4 punktidesse 1 ja 7¹.

Punkt 1

Lõike 4 punkti 1 muudetakse artikli 16 lõike 1 punkti a muudatuste ülevõtmiseks.

Eelnõuga eristatakse olukordi, kus tarbija maksab teenuse või muu soorituse eest tasu ning kus mitte ehk siis kus tarbija esitab ettevõtjale enda isikuandmeid.

Kui tarbija ei maksa ettevõtjale tasu rahas, vaid esitab üksnes enda isikuandmeid, siis saab lähtuda punkti 1 esimesest poolest. Tarbija kaotab taganemisõiguse, kui teenus on täielikult osutatud.

Kui tarbija maksab ettevõtjale tasu, kaotab tarbija samuti taganemisõiguse siis, kui teenus on täielikult osutatud. Kuid sellisel juhul kohalduvad ka punktis 1 ette nähtud täiendavad nõuded. Siin on sarnaselt kehtivale õigusele oluline, et teenuse osutamine oleks alanud tarbija sõnaselgel eelneval nõusolekul.

Põhjenduspunktis 42 on seda selgitatud muudatustega tarbija õiguste direktiivi artikli 7 lõikes 3 ja artikli 8 lõikes 8, milles käsitletakse kaupleja kohustusi olukorras, kus lepingu täitmist on alustatud enne taganemistähtaja lõppu, et kaupleja saaks tarbijalt üksnes eelneva sõnaselge nõusoleku, mitte kinnituse taganemisõiguse kaotamise kohta lepingu täitmise järel. Kõnealuste õigusnormide sidususe tagamiseks tuleb artikli 7 lõikesse 3 ja artikli 8 lõikesse 8 lisada kaupleja kohustus saada tarbijalt ka kinnitus taganemisõiguse kaotamise kohta lepingu täitmise järel, kui lepingust tuleneb tarbijale maksmiskohustus. Lisaks sellele tuleks artikli 16 esimese lõigu punkti a muuta, et võtta arvesse artikli 7 lõike 3 ja artikli 8 lõike 8 muudatusi, mille kohaselt kauplejatele esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus kohaldatakse üksnes selliste teenuslepingute suhtes, millest tuleneb tarbijale maksmiskohustus.

Punkt 7¹

Lõike 4 punkti 7¹ muudetakse selleks, et võtta üle tarbija õiguste direktiivi artikli 16 punkti m muudatus. Direktiivi punktis m ja VÕS § 53 lõike 4 punktis 7¹ on reguleeritud taganemisõigust digitaalse sisu korral, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal, kui tarbija on andnud eelneva sõnaselge nõusoleku alustada lepingu täitmist enne taganemistähtaja lõppu ja andnud kinnituse, et on teadlik, et kaotab seeläbi taganemisõiguse.

Esmalt tehakse eelnõus sõnastuslik muudatus, millega asendatakse sõna „edastamine“ sõnaga „üleandmine“. See on vajalik sõnastuse ühtlustamiseks, kuna sellist sõnastust kasutatakse nii digitaalse sisu mõiste juures kui ka eelnõuga loodavas digitaalse sisu üleandmise lepingu mõistes.

Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 38 on selgitatud, et tarbija õiguste direktiivi artikli 14 lõike 4 punktis b on ettevõtjale artikli 16 punkti m nõude täitmata jätmise korral ette nähtud lepingust tulenev sanktsioon, nimelt ei pea tarbija talle üle antud digitaalse infosisu eest tasuma. Nõue saada tarbija eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus on seega asjakohane ainult sellise digitaalse sisu puhul, mis antakse üle hinna eest. Artikli 16 esimese lõigu punkti m tuleb seetõttu muuta nii, et ettevõtjale esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek ja kinnitus kohaldataks ainult selliste lepingute suhtes, millega kohustatakse tarbijat maksuma. Eelnõus väljendab seda väljend „tasu eest“.

Artikli 16 punkti m uues versioonis on alapunktis iii viidatud kaupleja kinnitusele vastavalt artikli 7 lõikele 2 või artikli 8 lõikele 7. Sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral on asjakohane viide artikli 8 lõikele 7. Viidet artikli 8 lõikele 7 käsitletakse sidevahendi abil sõlmitud lepingute all. Artikli 8 lõige 7 on võetud üle VÕS § 55 lõigetesse 1 ja 2, seetõttu viidatakse eelnõus nendele sätetele.

Paragrahv 55 reguleerib ettevõtja teabe kinnitamise kohustusi ning selle lõige 2 viitab omakorda kõnealuses punktis sätestatule ehk ettevõtja kinnitusele selle kohta, et tarbija on andnud § 53 lõike 4 punkti 7¹ kohaselt oma sõnaselge nõusoleku ja kinnituse digitaalse sisu edastamise alustamiseks.

Spetsiifiline regulatsioon seoses taganemisõigusega on ette nähtud VÕS § 55 lõikes 2, aga kuna direktiivis ette nähtud viide on laiem, tuleb direktiivi korrektseks ülevõtmiseks viidata laiemalt VÕS § 55 lõigetes 1 ja 2 sätestatule.

Punkt 8

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada punkti 8. Muudatus ei ole otseselt seotud moderniseerimise direktiivi ülevõtmisega, vaid selle eesmärk on tagada tarbija õiguste direktiivi täpsem ülevõtmine. Tarbija õiguste direktiivi artikli 16 punkt k näeb ette erandi, et taganemisõigust ei kohaldata lepingule, mis sõlmitakse enampakkumisel, kus tarbija viibib kohal või talle on antud võimalus kohal viibida. Direktiivi järgi on avalik enampakkumine müügimeetod, kus kaupleja pakub enampakkumise korraldaja läbiviidava läbipaistva võistupakkumise korras kaupa või teenust tarbijatele, kes viibivad enampakkumise juures või kellele on antud võimalus juures viibida ning kus edukas pakkumise tegija on kohustatud kauba või teenuse ostma. Põhjenduspunktis 24 on selgitatud, et enampakkumise läbiviimiseks tarbijatele ja kauplejatele kättesaadavate *on-line*-platvormide kasutamist ei tohiks käsitada direktiivi tähenduses avaliku enampakkumisena. Muudel juhtudel, mida ei ole punktis 8 nimetatud, peaks tarbijal taganemisõigus säilima.

Punkt 10

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada lõiget 4 punktiga 10. Ka see muudatus ei tulene moderniseerimise direktiivist, vaid on hoopis vajalik finantsteenuste kaugturstuse direktiivi 2002/65/EÜ korrektse ülevõtmise tagamiseks. Nimelt on selle direktiivi artikli 6 lõike 2 punktis c nähtud ette, et taganemisõigust ei kohaldata selliste lepingute suhtes, mille mõlemad pooled on tarbija selgesõnalisel taotlusel täielikult täitnud enne seda, kui tarbija oma taganemisõigust rakendab.

Sellele täpselt vastavat reeglit praegu VÕS-is ei ole. Sellega on küll sarnane lõike 4 punktis 1 sätestatu, kuid sellest ei tulene üheselt, et ka tarbija peaks omapoolsed kohustused täielikult täitnud olema. Seetõttu on direktiivi 2002/65/EL täpse ülevõtmise tagamiseks vajalik VÕS-i muutmine.

Lõige 4¹

Kehtiv lõige 4¹ näeb ette, et VÕS §-s 55 sätestatut ei kohaldata sidevahendi abil sõlmitud finantsteenuse osutamise lepingutele. Nimelt on VÕS-i selles jaos nii üldised reeglid sidevahendi abil sõlmitud lepingute kohta, mis tulenevad tarbija õiguste direktiivist, kui ka reeglid sidevahendi abil sõlmitud finantsteenuste osutamise kohta, mis tulenevad finantsteenuste kaugturstuse direktiivist. Tarbija õiguste direktiivi kohaldamisalast on finantsteenused välistatud, seetõttu ei peaks ka eelnõuga loodav VÕS § 54³, mis reguleerib veebipõhiseid kauplemiskohti (inglise keeles *online marketplace*), finantsteenuste osutamise

korral kohalduma. Selle üheseks selgitamiseks lisatakse seetõttu kõnealusesse lõikesse ka vastav viide ning täpsustatakse, et VÕS § 54³ ei kohaldata sidevahendi abil sõlmitud finantsteenuse osutamise lepingutele.

§ 54

Paragrahvis 54 tehtavad muudatused on vajalikud selleks, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 6. Artikkel 6 reguleerib tarbija lepingueelset teavitamist ning see on üle võetud VÕS §-desse 48 ja 54. Samasugused muudatused tehakse seetõttu ka § 48 juures (vt eespool).

Lõige 1

Punkt 2

Lõike 1 punkti 2 muudetakse moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4 alapunkti a taande i ülevõtmiseks, millega nähakse ette tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 uus punkt c.

Endiselt jääb kehtima reegel, et tarbijale tuleb teatada ettevõtja asukoha aadress. Kui seni oli ettevõtjal kohustus teatada tarbijale olemasolu korral enda telefoninumber, faksinumber ja e-posti aadress, siis nüüd muutub telefoninumbri ja e-posti aadressi esitamine kohustuslikuks. Samas arvestades toimunud tehnoloogilist arengut, ei ole direktiivis enam viidet faksinumbrile, see eemaldatakse ka kõnealusest punktist.

Punkti 2 täiendatakse reeglina, et kui ettevõtja pakub muid veebipõhise suhtlemise vahendeid, mis tagavad tarbijale võimaluse säilitada püsival andmekandjal ettevõtjaga peetavat kirjavahetust, sealhulgas sellise kirjavahetuse kuupäeva ja kellaaega, peab teave sisaldama ka neid vahendeid käsitlevaid üksikasju. Sellise veebipõhise suhtlemise vahendi näitena on Euroopa Komisjon toonud näiteks veebipõhised vormid (inglise keeles *web-forms*) ja kiirsuhtlusvahendid (inglise keeles *chat*).

Sõnastuslikult viitab direktiiv kirjalikule kirjavahetusele, aga kuna Eesti õiguses võiks see tekitada segadust seoses kirjaliku vormi mõistega TsÜS-is, mida siin mõeldud ei ole, siis on see viide tekstist välja jäetud. Sõna „kirjavahetus“ viitab ise sellele, et see kommunikatsioon peab mingil kirjapandud kujul olemas olema. Samuti on siin ka viide püsivale andmekandjale, mis on määratletud VÕS §-s 11¹.

Eelnõuga ei muudeta punktis 2 sisalduvat nõuet, et kui see on asjakohane, siis tuleb tarbijale esitada ka selle ettevõtja nimi ja asukoha aadress, kelle nimel ta tegutseb. See reegel kehtib muutumatul kujul edasi.

Artikli 6 lõike 1 punkt c ülevõtmiseks täiendatakse VÕS §-i 54 ka lõikega 2¹, vt selle kohta täpsemalt allpool.

Punkt 5

Lõike 1 punkti 5 muudetakse moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4 alapunkti a taande iv ülevõtmiseks, millega nähakse ette tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punktid r ja s muudetud kujul.

Kehtivas õiguses on see punkt kohaldunud üksnes digitaalsele sisule, eelnõuga laiendatakse seda ka digitaalsetele teenustele ja digitaalse elemendiga asjadele. Vt nende mõistete kohta VÕS § 14² lõigete 2 ja 3 seletusi.

Mis puudutab tarbijale esitatava teabe sisu, siis eelnõuga lisatakse juurde kohustus teavitada tarbijat ka digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja koostalitlusvõimest riist- ja tarkvaraga, mida ettevõtja teab või peab teadma. Koostalitlusvõime mõiste defineeritakse koos kõnealuses sättes juba praegu sisalduvate kasutusviisi ja ühilduvuse mõistega VÕS §-s 14² (vt täpsemalt eespool).

Punkt 6¹

Lõiget 1 täiendatakse punktiga 6¹, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4 alapunkti a taane ii, millega lisatakse tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõikesse 1 punkt ea.

Edaspidi tuleb tarbijale anda asjakohasel juhul teave selle kohta, et hinda on isikupõhiselt kohandatud automatiseeritud töötlusel põhineva otsuse alusel.

Põhjenduspunktis 45 on selgitatud, et ettevõtjad võivad kohandada oma pakkumiste hinda konkreetsete tarbijate või konkreetsete tarbijakategooriate vajadustele, tuginedes automatiseeritud töötlusel põhinevale otsustusprotsessile ja tarbijate käitumise profiilianalüüsile, mis võimaldab ettevõtjal hinnata tarbija ostujõudu. Tarbijaid tuleks seepärast selgelt teavitada, kui neile esitletud hinda on automatiseeritud töötlusel põhineva otsustusprotsessi alusel isikupõhiselt kohandatud, et nad saaksid ostuotsuse tegemisel potentsiaalseid riske arvesse võtta.

Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt tuleb tarbijat teavitada üksnes asjaolust, et isikupõhiselt kohandatud automatiseeritud töötlust on kasutatud.

Samas on põhjenduspunktis 45 selgitatud, et kõnealust teavitamisnõuet ei peaks kohaldama selliste meetodite nagu dünaamilise või reaajas toimuva hinnakujunduse suhtes, mis hõlmab hinna muutmist väga paindlikult ja kiirelt vastuseks turunõudlusele, kui need meetodid ei kätke endas isikupõhist kohandamist, mis toimub automatiseeritud töötlusel põhineva otsustusprotsessi alusel.

Kõnealune teavitamisnõue ei piira määruse (EL) 2016/679 kohaldamist, milles sätestatakse muu hulgas üksikisiku õigus sellele, et tema suhtes ei kohaldata individuaalset automatiseeritud töötlusel põhinevat otsustusprotsessi, sealhulgas profiilianalüüsi.

Punkt 18

Punkti 18 muutmise on vajalik moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 4 alapunkti a taande iii ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punkti l. Nimelt on moderniseerimise direktiivis täpsemalt viidatud kaubale, digitaalsele sisule ja digitaalse teenusele. Eelnõuga tehakse ka punktis 18 vastav muudatus. Direktiivis viidatud „kauba“ asemel viidatakse eelnõus vallasasjale.

Lõige 2¹

Lõikega 2¹ võetakse üle tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punkti c see osa, mis ei ole juba kaetud lõike 1 punktiga 2. Eraldi lõikesse on see osa tõstetud eelkõige normitehnilistel põhjustel ja selguse huvides, nimelt ei ole võimalik lõike 1 üksikutesse punktidesse lisada eraldiseisvaid lauseid ning ilma eraldi lause lisamiseta võiks punkti 2 tekst muutuda ebaselgeks.

Seetõttu otsustati eelnõu koostamisel lisada VÕS §-i 54 uus lõige 2¹.

Lõikes 2¹ täpsustatakse, et lõike 1 punktis 2 nimetatud ettevõtja pakutavad suhtlusvahendid peavad võimaldama tarbijal ettevõtjaga kiiresti ühendust võtta ja temaga tõhusalt suhelda. Sisuliselt hõlmab see viide kõiki punktis 2 viidatud suhtlusvahendeid ning selle reegli eesmärk on tagada tarbijale tegelik võimalus ettevõtjaga ühenduse saamiseks.

Lõige 5

Lõike 5 muutmine on vajalik moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 7 alapunkti a ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 8 lõiget 4. Eelnõuga nähakse ette üksikud täpsustused. Esmalt tuuakse välja, et lõikes 5 viidatud teave esitatakse „vastavas sidevahendis või selle kaudu“. Lisaks tuuakse siin selgelt välja, et muu teave, mille esitamine ei ole konkreetse sidevahendi puhul võimalik ja mis esitatakse tarbijale asjakohasel viisil vastavalt lõikele 2, hõlmab ka taganemisavalduse tüüpvormi. Eesti õiguse kontekstis on see üksnes täpsustus, sest Eestis on tarbija õiguste direktiivi artikli 6 lõike 1 punkt h võetud üle kahte eraldi punkti VÕS § 54 lõikes 1. Need on punktid 12 ja 13 ning siin sättes on viidatud üksnes punktile 12, mitte aga punktile 13, mis reguleerib taganemisavalduse tüüpvormi esitamist. Loogiliselt võttes ei oleks olukorras, kus info maht on piiratud, saanudki ettevõtja seda vormi esitada, kuigi formaalselt võis kehtiva tarbija õiguste direktiivi kohaselt sellise tulemuseni jõuda. Eestis oli aga eelmise direktiivi ülevõtmisel direktiivist tulenev teatav ebaloomilisus kõrvaldatud.

54³

Eelnõuga täiendatakse VÕS-i sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsiooni uue paragrahviga, mis reguleerib teavitamiskohtade internetipõhiste kauplemiskohtade (inglise keeles *online marketplace*) kaudu sõlmitud lepingute korral.

Loodav regulatsioon on vajalik selleks, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 5, millega täiendatakse tarbija õiguste direktiivi artikliga 6a. See regulatsioon on täiesti uus, kehtivas tarbija õiguste direktiivis neid küsimusi reguleeritud ei ole.

Arvestades internetipõhise kauplemiskoha mõistet (vt täpsemalt lõike 1 seletuskirja), sõlmitakse selle kaudu lepingud mõne sidevahendi abil. Seega sobib see regulatsioon VÕS-i sidevahendi abil sõlmitud regulatsiooni juurde. Eelnõu koostamisel kaaluti ka vastava sätte lisamist arvutivõrgu abil sõlmitavate lepingute jakku, aga see ei osutunud võimalikuks, kuna seal on juba praegu üksnes ülalnimetatud normid ning nende vahele ei saaks seega uut ülalnimetatud sätet lisada, ilma et olemasolev numeratsioon muutuks.

Samuti on oluline selgitada, et kuigi tegemist on lepingueelsete teavitamiskohtadega, ei saa vastavaid reegleid lisada sidevahendi abil sõlmitud lepingute suhtes kehtivate teavitamiskohtade reeglite juurde, kuna kõnealused reeglid kohalduvad internetipõhise kauplemiskoha pidajale, mitte sellele ettevõtjale, kes on tarbijaga sidevahendi abil sõlmitud lepingu pool. Seega siin sättes nähakse ette kohustused teisele isikule, mitte sellele ettevõtjale, kes on tarbija lepingupartner.

Eelnõu § 54³ lõikes 1 defineeritakse esmalt internetipõhise kauplemiskoha mõiste, lõikes 2 sätestatakse internetipõhise kauplemiskoha pidaja mõiste ning lõikes 3 kohustused, mis internetipõhise kauplemiskoha pidajal on.

Selgitamist väärrib ka asjaolu, et tarbija õiguste direktiivi artikli 6a lõige 2 annab liikmesriikidele õiguse kehtestada internetipõhise kauplemiskoha pidajatele ka täiendavaid teavitamisnõudeid, kuid eelnõu koostamisel ei ole neid praegu vajalikuks peetud.

Lõige 1

Lõikes 1 nähakse ette internetipõhise kauplemiskoha mõiste. See vastab moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 1 alapunktile e, millega lisati tarbija õiguste direktiivi artiklisse 2 punkt 17. Lõikega 1 võetakse üle tarbija õiguste direktiivi artikli 2 punktis 17 sätestatud mõistemääratlus.

Eelnõu kohaselt on internetipõhine kauplemiskoht kauplemiskoht, mis võimaldab tarbijatel sõlmida teiste ettevõtjate või tarbijatega lepinguid sidevahendi abil, kasutades selleks tarkvara, sealhulgas veebisaiti, veebisaidi osa või rakendust, mida käitab ettevõtja või mida käitatakse ettevõtja nimel. Sõnastuslikult ei ole eelnõus erinevalt direktiivist viidatud teenusele, sest vastasel juhul võiks eelnõust välja lugeda, et koht on teenus. Eelnõuga on aga tagatud direktiivi sisulise mõtte ülevõtmine.

Samasugune definitsioon on moderniseerimise direktiivi kohaselt lisatud ka ebaausate kaubandustavade direktiivi 2005/29/EÜ. Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 25 on selgitatud, et selle mõiste kujundamisel on võetud aluseks EL õiguses juba olemasolevad mõisted Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 524/2013 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/1148. Kuid moderniseerimise direktiivis on internetipõhise kauplemiskoha määratlust ajakohastatud ja muudetud see tehnoloogianeutraalsemaks, et hõlmata ka uuem tehnoloogia. Seetõttu viidatakse „veebisaidi“ asemel tarkvarale, sealhulgas veebisaidile, veebisaidi osale või rakendusele, mida haldab kaupleja või mida hallatakse kaupleja nimel.

Direktiivis ette nähtud mõistest tuleneb, et internetipõhises kauplemiskohas võimaldatakse sisuliselt tarbijal sõlmida leping isikuga, kes selles kauplemiskohas enda toodet või teenust pakub. Internetipõhise kauplemiskoha näidetena võib tuua näiteks Amazon Marketplace'i või eBay. Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt ei ole aga internetipõhiseks kauplemiskohaks otsingumootorid ega hindade võrdlust võimaldavad veebilehed, kuna nende abil ei ole võimalik tarbijal otseselt teiste isikutega lepinguid sõlmida.

Lõige 2

Lõikes 2 nähakse ette internetipõhise kauplemiskoha pidaja mõiste. See vastab moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 1 alapunktile e, millega lisati tarbija õiguste direktiivi artiklisse 2 punkt 18. Lõikega 2 võetakse üle tarbija õiguste direktiivi artikli 2 punktis 18 sätestatud mõistemääratlus.

Eelnõu kohaselt on internetipõhise kauplemiskoha pidaja ettevõtja, kes pakub tarbijatele internetipõhist kauplemiskohta. Sõnastuslikult kasutab direktiivi eestikeelne versioon väljendit „internetipõhise kauplemiskoha teenuse osutaja“, eelnõus on see asendatud veidi suupärasema väljendiga „pidaja“, mis vastab ka paremini direktiivi inglisekeelsele sõnastusele „*provider of an online marketplace*“.

Lõige 3

Lõikes 3 nähakse internetipõhise kauplemiskoha pidajale ette kohustus esitada tarbijale enne vastavas kauplemiskohas lepingu sõlmimist teatav teave. Lõikega 3 võetakse üle tarbija õiguste direktiivi lisatud artikkel 6a.

Sisuliselt nähakse lõikes 3 ette internetipõhise kauplemiskoha pidajale tarbija ees teavitamiskohustus. See kohustus tuleb täita enne internetipõhise kauplemiskoha kaudu sidevahendi abil sõlmitud lepingu sõlmimist või tarbija poolt selleks siduva pakkumise tegemist. Sellist sõnastust on kasutatud, et ühtlustada see ülejäänud VÕS-i lepingueelse teavitamise (sh sidevahendi abil sõlmitud lepingute lepingueelse teabe) sätete sõnastusega.

Teave tuleb tarbijale esitada selgelt ja arusaadavalt ning sidevahendile sobival viisil. Ka need nõuded kehtivad üldiselt sidevahendi abil sõlmitavate lepingute puhul, vt VÕS § 54 lõigetes 1 ja 2 sätestatud. Mingit vorminõuet TsÜS-i tähenduses direktiiv selleks ette ei näe. Teave tuleks esitada konkreetse sidevahendi jaoks sobilikul viisil. Komisjon on viidanud, et põhimõtteliselt kohaldub see kohustus ka siis, kui tarbija kasutab internetipõhises kauplemiskohas otsingute tegemiseks häälkäsklusi.

Info, mille kauplemiskoha pidaja peab tarbijale kättesaadavaks tegema, sätestatakse lõike 1 punktides 1–4.

Punkt 1

Punkt 1 vastab tarbija õiguste direktiivi uue artikli 6a lõike 1 punktile a. Punkti 1 kohaselt tuleb veebiliidese spetsiifilises osas, mis on tarbijale vahetult ja kergesti juurdepääsetav veebilehelt, kus pakkumised on esitatud, esitada üldteave peamiste parameetrite kohta, mis määravad kindlaks tarbijatele otsingu tulemusena esitatud pakkumiste järjestuse, ning nende parameetrite suhtelise tähtsuse teiste parameetritega võrreldes.

Järjestuse mõiste on defineeritud moderniseerimise direktiiviga direktiivi 2005/29/EÜ lisatud artikli 2 lõike 1 punktis m ja see on plaanis võtta üle tarbijakaitseaduse § 2 lõike 1 punkti 8. Järjestus on selle definitsiooni kohaselt ettevõtja esitletud, reastatud või edastatud toodetele antud suhteline edemus, olenemata selliseks esitlemiseks, reastamiseks või edastamiseks kasutatud tehnoloogilistest vahenditest.

Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 22 on selgitatud, et see teave peaks olema kokkuvõtlik ja tehtud hõlpsasti, nähtavalt ja vahetult kättesaadavaks. Järjestuse kindlaksmääramise parameetrite all mõistetakse üldkriteeriumeid, protsesse ja erisignaale, mis on hõlmatud järjestuse koostamise algoritmides või muudes kohandamise või järjestuses madalamale kohale viimise mehhanismides. Põhjenduspunktis 23 on selgitatud, et kauplejaid ei tohiks kohustada avaldama üksikasjalikku teavet oma järjestusmehhanismide, sealhulgas algoritmide toimimise kohta. Kauplejad peaksid esitama järjestuse kindlaksmääramise peamiste parameetrite üldise kirjelduse, milles selgitatakse peamisi vaikeparameetreid, mida kaupleja kasutab, ja nende suhtelist tähtsust teiste parameetrite suhtes, ent seda kirjeldust ei pea esitama kohandatud viisil iga üksiku otsingu kohta.

Punkt 2

Punkt 2 vastab tarbija õiguste direktiivi artikli 6a lõike 1 punktile b.

Enne internetipõhise kauplemiskoha kaudu lepingu sõlmimist tuleb tarbijale esitada teave selle kohta, kas internetipõhisel kauplemisekohal asju, teenuseid, digitaalset sisu või muid hüvesid pakkuv kolmas isik on ettevõtja või mitte.

Põhjenduspunktis 28 on selgitatud, et internetipõhise kauplemiskoha pidajalt ei nõuta kolmandast isikust tarnijate õigusliku seisundi kontrollimist. Selle asemel peaksid internetipõhise kauplemiskoha pidajad nõudma kolmandatelt isikutelt, kes tarnivad

internetipõhise kauplemiskoha vahendusel, et nad annaksid tarbijakaitseõiguse kohaldamiseks teada, kas nad on ettevõtjad või muud isikud. Seetõttu on eelnõus ette nähtud, et kauplemiskoha pidaja saab lähtuda kolmanda isiku avaldusest internetipõhise kauplemiskoha pidajale.

Sõnastuslikult on siin kasutatud samasugust väljendit (asi, teenus, muu hüve), mida mujalgi tarbija õiguste direktiivi ülevõtmisel.

Punkt 3

Punkt 3 vastab tarbija õiguste direktiivi uue artikli 6a lõike 1 punktile c. See on seotud punktiga 2. Nimelt, kui eelmises punktis nimetatud kohustuse täitmisel esitatakse tarbijale teave, et lepingu teine pool ei ole ettevõtja, tuleb punkti 3 kohaselt tarbijale öelda, et sellisel juhul ei kohaldata lepingu suhtes Euroopa Liidu tarbijakaitseõigusest tulenevaid tarbija õigusi. Põhjenduspunktis 27 on selgitatud, et internetipõhise kauplemiskoha pidajad peab esitama sellisel juhul lühikese teate selle kohta. Selle eesmärk on tagada, et tarbija saaks üheselt aru, kes on sõlmitava lepingu pool ja kuidas see tema õigusi mõjutab.

Punkt 4

Punkt 4 vastab tarbija õiguste direktiivi artikli 6a lõike 1 punkti d esimesele poolele.

Kui see on asjakohane, tuleb tarbijale esitada ka teave selle kohta, kuidas lepinguga seotud kohustused on jaotatud asju, teenuseid, digitaalset sisu või muid hüvesid pakkuva kolmanda isiku ja internetipõhise kauplemiskoha pidaja vahel. See info on asjakohane siis, kui poolte vahel on üldse selline kokkulepe, et nad on teatud kohustused omavahel ära jaganud. Näiteks võib sellise olukorraga olla tegemist siis, kui internetipõhise kauplemiskoha pidaja vastutab kohaletoometamise eest või tarbija taganemisõigusega seotud kohustuste täitmise eest. Põhjenduspunktis 27 on selgitatud, et teave tuleks esitada selgelt ja arusaadavalt ning mitte üksnes lepingu tüüptingimustes või muudes samalaadsetes lepingudokumentides.

Lõige 4

Lõikega võetakse üle tarbija õiguste direktiivi artikli 6a lõike 1 punkti d teine pool. Selles tuuakse üheselt välja, et sama paragrahvi lõike 3 punkti 4 kohaselt avaldatav teave ehk siis teave selle kohta, kuidas kaks ettevõtjat on omavahel erinevate kohustuste täitmise jaotanud, ei mõjutata internetipõhise kauplemiskoha pidaja ega kolmandast isikust ettevõtja vastutust. See on eelkõige selgitava sisuga säte, sest sellist mõju ei saaks tarbijale esitataval teabel nii või teisiti olla.

§ 55

Lõige 3

Paragrahvi 55 muudetakse selleks, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 7 alapunkt b, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artikli 8 lõige 8. See säte on võetud üle VÕS-i § 55 lõikesse 3.

Sätte põhiline sisu jääb samaks, kuid selle kohaldamisala piiritletakse eelnõuga nii, et see hõlmab üksnes selliseid lepinguid, mille eest tarbija on maksnud tasu. See tähendab, et kohaldamisalast on väljas sellised lepingud, mille puhul tarbija on esitanud ettevõtjale enda isikuandmeid.

Moderniseerimise direktiivi põhjenduspunktis 37 on selgitatud, et direktiivi 2011/83/EL artikli 7 lõikes 3 ja artikli 8 lõikes 8 nõutakse ettevõtjatel nii väljaspool äriruume sõlmitavate

lepingute kui ka kauglepingute puhul, et nad saaksid tarbijalt eelneva sõnaselge nõusoleku, kui lepingut asutakse täitma enne taganemistähtaja lõppu. Kõnealuse direktiivi artikli 14 lõike 4 punktis a on ettevõtjale selle nõude täitmata jätmise korral ette nähtud lepingust tulenev sanktsioon, nimelt ei pea tarbija osutatud teenuste eest tasuma. Tarbijalt eelneva sõnaselge nõusoleku saamise nõue on seega asjakohane üksnes selliste teenuste, sealhulgas digitaalsete teenuste puhul, mida osutatakse hinna alusel. Artikli 7 lõiget 3 ja artikli 8 lõiget 8 tuleb seetõttu muuta nii, et ettevõtjatele esitatavat nõuet saada tarbijalt eelnev sõnaselge nõusolek kohaldataks üksnes selliste teenuslepingute suhtes, millega kohustatakse tarbijat teenuse eest maksma.

Samuti täpsustakse uue direktiivi korrektseks ülevõtmiseks lõike 3 lõpuosa. Eelnõu kohaselt peaks olema üheselt selge, et tarbija kinnitab, et kui ettevõtja on lepingu täielikult täitnud, ei ole tarbijal enam taganemisõigust.

§ 56¹

Paragrahvi 56¹ muudetakse, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkt 10, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 13, mis on võetud üle väljaspool äriruume sõlmitud lepingute puhul VÕS §-i 49² ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute puhul VÕS §-i 56¹. Moderniseerimise direktiiviga lisatakse tarbija õiguste direktiivi artiklisse 13 lõiked 4–8. Need on oma sisult identsed digitaalse sisu direktiivi artikliga 16 lõigetega 2–5 ja reguleerivad ettevõtja kohustusi lepingu lõpetamisel, kui tarbija on esitanud ettevõtjale enda isikuandmeid või digitaalse sisu või teenuse kasutamise käigus loonud või andnud üle muid andmeid.

Digitaalse sisu direktiiviga identsete reeglite loomine oli Euroopa Liidu seadusandja teadlik valik. Digitaalse sisu direktiivi puhul kohalduvad vastavad reeglid olukorras, kus tarbija kasutab lepingu lõpetamise õigust ettevõtja rikkumise korral õiguskaitsevahendina. Tarbija õiguste direktiivi kontekstis kohalduvad need aga olukorras, kus tarbija kasutab õigust lepingust 14 päeva jooksul põhjust avaldamata taganeda.

Kuna need reeglid on identsed, ei ole eelnõu koostamisel peetud asjakohaseks neid dubleerida. Seetõttu nähakse vastavad reeglid ette digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingute jaos VÕS §-s 62¹⁵, sest need on siiski kõige rohkem seotud digitaalse sisu üleandmise ja digitaalsete teenuste osutamise lepingutega, ning VÕS §-i 56¹ täiendatakse lõikega 6, mis viitab asjakohasel juhul VÕS § 62¹⁵ vastavate lõigete kohaldamisele. Eelnõu tähenduses „asjakohaseks juhuks“ on näiteks olukorrad, kus tarbija on seoses kõnealuse lepinguga loonud või andnud ettevõtjale üle andmeid.

Paragrahvis 62¹⁵ ette nähtud reeglite täpsema sisu kohta vt § 62¹⁵ seletuskirja.

§ 56²

Lõige 4¹

Paragrahvi 56² täiendatakse lõikega 4¹, et võtta üle moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 11 alapunkt a, millega lisatakse tarbija õiguste direktiivi artiklisse 14 lõige 2a. Tarbija õiguste direktiivi artikkel 14 on võetud üle VÕS-i §-desse 49³ ja 56², seetõttu tuleb direktiivi ülevõtmisel ka mõlemat sätet vastavalt muuta.

Nagu artikli 13 muudatuste puhul, on artiklis 14 ette nähtud muudatus identne digitaalse sisu direktiivis ette nähtud muudatusega. Artikli 14 kontekstis puudutab see tarbija kohustust pärast lepingust taganemist hoiduda digitaalse sisu või teenuse kasutamisest ja selle kolmandatele

isikutele kättesaadavaks tegemisest. Vastav reegel nähakse ette digitaalse sisu ja teenuste jaos VÕS §-s 62¹⁶ lõikes 1. Kuna see on olemuslikult selgemalt seotud just digitaalset sisu ja teenuseid puudutavate reeglitega, nähakse vastav sisuline regulatsioon ette digitaalset sisu ja teenuseid reguleerivas jaos ning siin tehakse üksnes viide selle reegli kohaldumisele.

Paragrahvis 62¹⁶ ette nähtud regulatsiooni täpsema sisu kohta vt § 62¹⁶ seletuskirja.

Lõige 7

Lõike 7 punkti 3 muutmine pole seotud moderniseerimise direktiivi ülevõtmisega, vaid pigem on see olemasoleva tarbija õiguste direktiivi ülevõtmise täpsustus. Nimelt on VÕS § 56² lõike 7 punkti 3 võetud üle tarbija õiguste direktiivi artikli 14 lõike 4 punkti b taane iii, mis viitab omakorda artikli 8 lõikele 7. See on üle võetud VÕS § 55 lõigetes 1 ja 2. Kehtiv VÕS § 56² lõike 7 punkt 3 viitab üksnes § 55 lõikele 2, milles on ette nähtud konkreetselt taganemisõigusega seotud info, mis on siin kontekstis kindlasti kõige relevantsem. Aga tegelikult on lõige 2 seotud lõikega 1, selles on ka otsene viide lõikele 1, ning nagu juba öeldud, on tarbija õiguste direktiivi artikli 8 lõike 7 riigisiseseks vasteks § 55 nii lõige 2 kui ka 1. Seetõttu lisatakse siia sättesse ka vastav viide lõikele 1.

VÕS 1. osa 2. peatüki 6. jagu. Digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise leping

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS-i üldosa 2. peatükki 6. jaoga digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingute kohta. Selliselt hakkab digitaalse sisu üleandmist ja digitaalse teenuse osutamist puudutav direktiivist tulenev regulatsioon paiknema VÕS-i üldosas eraldiseisvas jaos pärast arvutivõrgus sõlmitud lepingute regulatsiooni.

Direktiivist tulenevate reeglite ülevõtmise asukoha valiku selgitamisel tuleb esmalt selgitada asjaolu, et digitaalse sisu direktiivil on väga lai kohaldamisala. See hõlmab sõltumata konkreetsest lepinguliigist mis tahes tasulist lepingut, mille üheks pooleks on tarbija ja teiseks pooleks ettevõtja ning mille esemeks on digitaalse sisu üleandmine või mõne digitaalse teenuse osutamine (vt lepingu mõiste kohta täpsemalt eelnõukohase § 62⁴ seletuskirja) ning mis ei ole sõnaselgelt direktiivi kohaldamisalast välistatud (vt kohaldamisala kohta eelnõukohase § 62⁵ seletuskirja). Lisaks on direktiivi põhjenduspunktis selgitatud, et kuna digitaalse sisu üleandmiseks ja digitaalsete teenuste osutamiseks on mitmeid viise, sealhulgas edastamine füüsilisel andmekandjal, tarbijapoolne allalaadimine oma seadmetesse, voogedastus veebis, juurdepääsu lubamine digitaalse sisu salvestamise võimalustele või juurdepääs sotsiaalmeedia kasutamisele, tuleks direktiivi kohaldada olenemata vahendist, mida on kasutatud andmete edastamiseks või digitaalsele sisule või digitaalsele teenusele juurdepääsu andmiseks.

Direktiivi põhjenduspunkti 12 kohaselt ei määrata direktiiviga kindlaks digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingute õiguslikku olemust, ning küsimus, kas sellised lepingud kujutavad endast müügi-, teenus-, rendi-, või *sui generis* lepingut, on jäetud liikmesriigi õiguse reguleerida. See tähendab, et direktiiviga ei ole sekkunud liikmesriikide pädevusse ise digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lepinguid õiguslikult määratleda. Liikmesriikidel on direktiivi ülevõtmisel võimalik ise leida sobivaim viis reeglite enda riigisisesele süsteemi sobitamiseks.

Enne eelnõu koostamist kaaluti direktiivi ülevõtmisel mitmeid variante, millel kõigil olid nii positiivsed kui ka negatiivsed küljed. Alljärgnevalt antakse nendest lühike ülevaade ning selgitatakse, miks otsustati just eelnõus valitud lahenduse kasuks.

1) Kõikvõimalike lepinguliikide reeglite muutmine

Esimene võimalus on teha vastavad muudatused kõikvõimalike erinevate VÕS-is sätestatud lepinguliikide juures, mille alusel võib toimuda digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine. See tähendaks potentsiaalseid muudatusi müügilepingu, üürilepingu⁸, (võimalik et ka rendilepingu), töövõtulepingu, käsunduslepingu, maaklerlepingu jm lepingute regulatsioonis.

Sellel lahenduse juures oleks positiivne kindlasti see, et iga lepinguliigi tekst eraldi oleks ka digitaalse sisu aspektist terviklik ja kõikehõlmav. Kui on tuvastatav, et tegemist on müügilepinguga, siis pakuks müügilepingu regulatsioon selged lahendused ka digitaalse sisu müügile. Teine positiivne aspekt oleks kindlasti see, et selline lahendus ei kalduks kõrvale VÕS-i üld- ja eriosa loogikast, samuti ka mitte VÕS-i eriosa lepingutüüpipõhisest ülesehitusest, sest kõikvõimalikud muudatused tehtaks, arvestades VÕS-i olemasolevat struktuuri ja sisemist loogikat.

Selle lahenduse peamiseks negatiivseks küljeks oleks, et muudatusi oleks väga palju. VÕS-i tekst oleks direktiivi ülevõtmise tulemusel väga ülekoormatud ning arvestades, kui mitmete erinevate lepinguliikide reegleid tuleks muuta, oleksid tekstis märkimisväärsed kordused. Seda mh põhjusel, et kui on kahtlus, kas mõnda konkreetset lepinguliiki puudutavat regulatsiooni tuleks muuta või ei, siis pigem tuleks seda teha, sest kui üldregulatsiooni ei oleks, võiksid eriregulatsiooni puudumise korral tekkida tulevikus lüngad, mida seadusandja ei pruugi ette näha. See aga tähendaks, et digitaalsel sisul ja teenustel oleks eproportsionaalselt suur rõhuasetus võrreldes teiste võimalike lepinguesemetega. See mõjuks kasuistlikult, samas ei pruugi muudatuste maht olla proportsioonis muudatuste tegeliku sisulise ulatusega.

Selle lahenduse variatsiooniks oleks muudatuste tegemine ühe konkreetse lepinguliigi juures (nt müügileping) ja kõigi muude lepinguliikide puhul saaks teha viitenormid ettepoole ning samas välja tuua spetsiifilised erisused. Teine variatsioon sellest variandist oleks teha muudatused võõrandamislepingute, kasutuslepingute ja teenuse osutamise lepingute juures. Sellisel oleks võimalik näha direktiivist tulenevad reeglid ette eelkõige müügilepingute, üüri/rendilepingute ja töövõtulepingute juures, teiste sarnaste lepinguliikide reeglite kohaldamisel tuleks viidata ettepoole üksnes selle konkreetse VÕS-i osa piires. Samas oleks regulatsioon siiski erinevate lepinguliikide vahel killustunud, viidetega teksti lugemine võib olla tülikas ja ebaülevaatlik. Kuna selle lahenduse puhul tuleb ilmselt eristada digitaalset sisu ja teenuseid ning tõenäoliselt ka ühekordset ja kestvate üleandmist, siis nende piiride tõmbamine võib olla keeruline ja tulemuseks võib olla ka detailides direktiivist erinevate lahendusteni jõudmine.

2) Digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise leping kui eraldi lepinguliik

Teine võimalus oleks direktiivi ülevõtmiseks luua eraldiseisev uus lepinguliik – digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise leping. See on üks võimalustest, mida on direktiivi põhjenduspunktis 12 otsesõnu mainitud, kuivõrd seal on tehtud viide *sui generis* lepingutele.

Kui eelmise kirjeldatud variandi suurimaks puuduseks oli väga paljude üksikute muudatuste tegemine kõikvõimalikke erinevaid lepinguliike puudutavates reeglites, siis selle võimaluse

⁸ Kuna üürilepingute reeglid kohalduvad üksnes asjadele, siis saaksid need kohalduda füüsilisel andmekandjal digitaalse sisu üürimisel.

peamine eelis on ühe ühtse regulatsiooni loomine kõigi direktiivist tulenevate reeglite kohta. Nii ei oleks regulatsioon killustatud ning seadusesse ei tekiks ebavajalikke kordusi. Kui lisada see regulatsioon eriosasse, siis järgiks see loogikat, et konkreetsete lepingute kohta sätestatud reeglid ongi eriosas.

Samas tekitaks selline reguleerimisviis mitmeid põhimõttelise iseloomuga probleeme. Isegi kui seadusandja määratleks digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise eraldiseisva lepinguliigina, siis esineksid selle lepinguliigi sees sisuliselt kõikvõimalikele teistele lepinguliikidele omased sooritused ja kohustused. Ainsaks eristamiskriteeriumiks oleks lepinguühe. See oleks Eesti võlaõiguse süsteemis võõras.

Sellisel juhul peaks üks lepinguliik katma nii filmi müümist või üürimist DVD peal, selle hoiustamist pilveruumis, selle vaatamist voogedastuskeskkonnas ning selle kohta arvustuste ja kommentaaride kirjutamist sotsiaalmeedias. Seega olemuslikult võiks sellise *sui generis* lepingu näol olla tegemist nii võõrandamis-, kasutamise- kui ka teenuse osutamise lepingule iseloomulike kohustustega. Süstemaatiliselt oleks väga keeruline sellisele regulatsioonile VÕS-i sisemist loogikat arvestades asukohta leida. Kui panna kogu regulatsioon näiteks ainult võõrandamislepingute osasse, siis paiskaks see eriosa sisemise süsteemi segamini, kuigi üld- ja eriosal põhinev ülesehitus jääks muutumatuks, ja seega oleks ikkagi tegemist VÕS-i mittedobiva lahendusega.

Samuti väärrib märkimist, et loodav regulatsioon peaks kõigest hoolimata teiste lepinguliikide reeglitega kuidagi kokku sobituma, sest direktiiv reguleerib üksnes teatud lepinguõiguslikke küsimusi ning ülejäänud osas (näiteks seoses ettevõtja õigustega) kohaldub ikkagi vastav üldine regulatsioon nii VÕS-i üldosas kui ka eriosas sõltuvalt konkreetsest lepinguliigist.

3) Digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingute reguleerimine eriseaduses

Täiendav teoreetiline võimalus direktiivi ülevõtmiseks oleks luua eraldi seadus digitaalse sisu ja teenuste jaoks. See lahendus oleks sarnane eelmises punktis kirjeldatuga, kuivõrd direktiivist tulenevad reeglid võetaks üle ühe tervikliku regulatsioonina, mis vastab üsna täpselt direktiivi enda ülesehitusele.

See tagaks ülevaatliku regulatsiooni kõigi direktiivist tulenevate reeglite kohta. Kuid üksnes sellele variandile iseloomulikult ei kaasneks sellega mingeid muudatusi VÕS-i senises struktuuris.

Samas peavad VÕS-i reeglid (nii üldosa kui vastavad eriosa reeglid konkreetse lepinguliigi kohta) nii või teisiti rakenduma, sest ka selle lahenduse korral koondataks uude seadusesse üksnes digitaalsele sisule ja teenustele omased sätted ning eelkõige direktiivist tulenev regulatsioon. Sellega ei oleks võimalik luua digitaalse sisu ja teenuste jaoks täiesti eraldiseisvat terviklikku võlaõiguse süsteemi. Seega küsimused reeglite omavahelisest seosest ja koosmõjust tekiksid ka selle lahenduse puhul.

Selle lahenduse negatiivseks küljeks on ka asjaolu, et lepinguõiguslike erireeglite sätestamine eriseaduses ei ole pigem tavapärane. Eriseaduse näitena võib tuua töölepinguseaduse, aga sealne regulatsioon on võrreldes digitaalse sisu direktiiviga oluliselt mahukam. Teisalt on lepinguõigusliku iseloomuga norme ka finantsvaldkonna eriseadustes, näitena võib tuua väärtpaperituruseaduse, milles on teatud teavitamis- ja nõustamiskohustused (vt nt VpTS § 86

jj), aga siis haakuvad need ülejäänud tervikliku investeerimisteenuseid puudutava regulatsiooniga.

4) Digitaalse sisu ja teenuste reeglid VÕS-i üldosas

VÕS-i üldosas on ette nähtud reeglid, mis on ühised kõigile lepingutele. Kuivõrd digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise näol võib olemuslikult olla tegemist mitme erineva lepinguliigiga, tähendaks vastavate reeglite ettenägemine üldosas nende kõigi jaoks digitaalset sisu ja teenuseid silmas pidades teatud üldiste reeglite ettenägemist.

VÕS-i üldosas oleks digitaalse sisu ja teenuste jaoks direktiivile vastava regulatsiooni loomine mõeldav arvutivõrgu abil sõlmitud lepingute järel. Nii on digitaalse sisu ja teenuste reeglid vahetult pärast väljaspool äriruume sõlmitavate ja sidevahendi abil sõlmitavate lepingute reegleid, mis võivad oma sisult samuti hõlmata mis tahes lepinguliike, kuid millele on üldosas ette nähtud erireeglid (eelkõige teavitamise ja taganemisõiguse jaoks) lähtuvalt nende lepingute sõlmimise erilistest asjaoludest. Digitaalse sisu ja teenustega oleks samamoodi, lihtsalt lepingu sõlmimise viisi asemel lähtuvad erireeglid sellest, et lepingu esemeks on digitaalne sisu või teenus. Sellisel juhul on digitaalset sisu ja teenuseid puudutavad reeglid ülevaatlikult ühes kohas, seadusesse ei tekiks ebavajalikke kordusi ega killustatust.

Kõnealune regulatsioon kohaldub sõltuvalt konkreetsest olukorrast koos vastava lepinguliigi jaoks eriosas ette nähtud normidega, näiteks kui tegemist on olemuslikult müügilepinguga, siis koos müügilepingu reeglitega, või kui tegemist on olemuslikult käsunduslepinguga, siis koos käsunduslepingu reeglitega.

Kuna tegemist on üldise regulatsiooniga, mis ei ole seaduse tasandil seotud konkreetsete lepinguliikidega, siis võimaldab see paindlikumalt toime tulla ka võimalike tulevikuarengutega. Seega ei tekiks olukorda, kus seadusandja muudaks enda praeguste teadmiste juures ja praeguste turul pakutavate digitaalse sisu ja teenuse lepingute olemust silmas pidades direktiivi ülevõtmiseks teatud lepinguliike puudutavaid reegleid (näiteks üksnes müügilepingu, üürilepingu ja töövõtulepingu reegleid), kuid tulevikus ilmneksid sellised lahendused, mida ei oleks võimalik üheselt mõistetavalt üksnes nende lepingute alla paigutada. Üldregulatsiooni loomisega oleks igal juhul tagatud, et direktiivist tulenevad reeglid kohalduksid ühetaoliselt ka mis tahes uute võimaluste puhul ning nii oleks tagatud direktiivi täielik ülevõtmine.

Samas ei saa eitada, et ka sellisel lähenemisel on omad puudused. Esiteks tekib ka sellisel juhul mitu erinevat „kihti“ regulatsioone, mida tuleb koos kohaldada, seadus sisaldab üldosas ka erireegleid digitaalse sisu ja teenuse kohta, mida tuleks alati kohaldada koos konkreetse lepinguliigi jaoks ette nähtud regulatsiooniga VÕS-i eriosas, vastavalt sellele, kas tegemist on müügi-, kasutus- või teenuse osutamise lepinguga.

Peamiselt lepinguesemest lähtuvat regulatsiooni ei ole varem VÕS-i üldosas ka ette nähtud, kuigi üldosas on lepingu sõlmimise viisist lähtuvad erireeglid. Kuid see on direktiivist tulenev uuendus, millega tuleb nii või teisiti arvestada, ükskõik kuhu direktiivis ette nähtud reeglid üle võtta. Päris võõras ei ole Eesti õiguses ka lepinguobjektist lähtumine, teatud selliseid näiteid on võimalik VÕS-is siiski leida (nt elektrienergia müük VÕS §-s 234 või vee, gaasi, elektri või soojusenergia müügi läbiv erireeglistik sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsioonis).

Samuti kuna digitaalset sisu ja teenuseid puudutavad reeglid peavad direktiiviga reguleeritud osas prevaleerima vastavate lepinguliikide jaoks kehtestatud reeglite üle, sest direktiiv ei oleks

muidu korrektselt üle võetud, siis on üldosas sätestatud reeglid teatud küsimustes erireegliteks eriosas sätestatud reeglite suhtes. See oleks VÕS-i üldist loogikat arvestades uudne lähenemine.

Kokkuvõtte valikute kohta

Eelneva analüüsi tulemusel osutus kõige mõistlikumaks variandiks vastavate reeglite sätestamine VÕS-i üldosas, mis kohalduksid iga kord koos konkreetset selle lepinguliigi jaoks kehtestatud reeglitega VÕS-i eriosas, st näiteks digitaalse sisu müümise puhul koos müügilepingute reeglitega või mõne digitaalse teenuse osutamisel näiteks koos töövõtu- või käsunduslepingu reeglitega. Vastav regulatsioon on ette nähtud eelnõukohase § 62⁵ lõikes 7 (vt täpsemalt selle sätte seletuskirja). Selle lahenduse positiivsed küljed on kaalukamad kui võimalikud negatiivsed aspektid. See arvestab VÕS-i senise traditsiooniga, et lepinguõiguslikud direktiivid võetakse üle VÕS-i, ning sellega tagatakse võimalus arvestada ka tulevikuarengutega.

Sellisest lahendusest, kus direktiivist tulenevad reeglid nähakse ette võlaõiguse üldosas, lähtub ka meile sarnase tsiviilõiguse süsteemiga Saksamaa⁹.

§ 62⁴

Paragrahviga 62⁴ võetakse üle DCD artikli 3 lõige 1. Selles sättes nähakse ette digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingu mõiste, mis määrab koos VÕS §-ga 62⁵ ära kogu 6. jao kohaldamisala.

Digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lepinguks loetakse lepingut, mille alusel ettevõtja annab digitaalse sisu tarbijale üle või osutab tarbijale digitaalset teenust või kohustub seda tegema ning tarbija tasub selle eest rahas või digitaalsel kujul esitatud väärtuses või kohustub seda tegema.

Digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise üheks pooleks peab olema tarbija VÕS § 1 lõike 5 tähenduses ja teiseks pooleks ettevõtja VÕS § 1 lõike 6 tähenduses. Just selliste lepingute reguleerimist on Euroopa Liidu seadusandja pidanud vajalikuks ning tegemist on tarbijakaitselise eesmärgiga reeglitega.

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 16 on viidatud liikmesriikide võimalusele laiendada direktiivis tarbijatele ettenähtud kaitset ka teatud ettevõtjatele, näiteks valitsusvälistele organisatsioonidele või VKE-dele. Seni on Eestis näiteks tarbijalemüügi reegleid kohaldatud üksnes ettevõtja ja tarbija vahelistele lepingutele, aga kuivõrd selline laiendamisvõimalus oli direktiivi preambulis eraldi ära märgitud, küsis Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist selle kohta erinevate huvirühmade arvamust. Saadud tagasisides pooldati direktiivis ette nähtud isikulise kohaldamisala juurde jäämist. Seejuures rõhutati asjaolu, et seni on lepingulistest suhetes peetud vajalikuks tagada kaitse tarbijale ehk siis füüsilisele isikule, kes teeb tehinguid väljaspool oma majandus- ja kutsetegevust. Samuti ei nähtud praktilist vajadust direktiivist tulenevate reeglite kohaldamisala laiendamiseks. Seevastu leiti, et selline laiendamine võiks vähendada õigusselgust ning suurendada põhjendamatult teatud ettevõtjatele langevat koormust kõnealuste reeglite täitmisel. Nimetatud põhjustel on eelnõus jäädud üksnes ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute reguleerimise juurde.

⁹ Vastav eelnõu on leitav siit:

https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/DE/Bereitsstellung_digitaler_Inhalte.html
(25.01.2021).

Seoses digitaalse sisu ja teenuste lepingu isikulise kohaldamisalaga on oluline, et digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkti 17 kohaselt on liikmesriikide pädevuses otsustada, kas käsitleda tarbijana ka selliseid füüsilisi isikuid, kes sõlmivad lepingu, mis on piiratud ulatuses seotud tarbija majandus- ja kutsetegevusega. Seejuures peab märkima, et tarbija õiguste direktiivi 2011/83 põhjenduspunkti 17 kohaselt on sellised kahesuguse eesmärgiga lepingud alati tarbijaga sõlmitud lepingud ning sellest on lähtunud ka tarbija õiguste direktiivi ülevõtmisel Eestis. Ka selle teema kohta küsis Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist huvirühmade arvamust. Kõik vastanud isikud ja asutused pidasid õigeks senise lahenduse juurde jäämist. Seda põhjendati näiteks sellega, et digitaalse sisu korral on sagedased olukorrad, kus seda kasutatakse teatud määral ka majandus-kutsetegevuse jaoks (nt saadab tarbija oma koduarvutist vastavat tarkvara kasutades e-kirju või kasutab koduarvuti tekstitöötlusprogrammi tööfailide töötlemiseks). Kui sellised olukorrad jääksid digitaalse sisu reeglite kohaldamisalast välja, tekitaks see õiguslikku ebaselgust, samuti ebakõla tarbijate õiguste direktiiviga (nii peaks ettevõtja tarbijat kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul küll teavitama digitaalse sisu funktsionaalsusest ja koostalitlusvõimest ning vastav info muutub sidevahendi abil sõlmitud lepingute puhul ka lepingu osaks, samas aga ei kohalduks digitaalse sisu direktiivi objektiivsed vastavuskriteeriumid ega ka ettevõtja õigus teha digitaalses sisus muudatusi). Samuti toodi välja, et samasugusest lähenemisest on lähtunud tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiivi ülevõtmisel. Igal juhul tekitaks siin erinevuste ettenägemine segadust. Sel põhjusel ei ole erireegleid loodud. Tarbijana tuleks mõista VÕS § 1 lõikes 5 nimetatud isikut ning see hõlmab ka isikut, kes teeb tehingu, mis seondub piiratud ulatuses tema majandus- või kutsetegevusega.

Digitaalse sisu ja digitaalse teenuse mõisted on vastavalt avatud eelnõukohase § 14² lõigetes 1 ja 2. Kuigi need terminid on läbivalt olulised kõnealuses jaos, kasutatakse neid VÕS-is juba varem (§-s 14¹ ning erinevates sätetes väljaspool äriruume ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsioonis) ning seetõttu on vastavad definitsioonid esitatud pärast esimest sätet, kus neid termineid kasutatakse. Vt nende terminite täpsema sisu kohta § 14² lõigete 1 ja 2 seletuskirja.

Eelnõu sõnastuse kohaselt võib tegemist olla kas digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamisega. Sõnastus on alternatiivne ja vastab DCD artikli 3 lõikes 1 sätestatule.

Kõnealuses paragrahvis reguleeritava lepingu esemeks võib olla mis tahes vormis või viisil digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine. Direktiivi põhjenduspunktis 19 on selgitatud, et kuna digitaalse sisu üleandmiseks ja digitaalsete teenuste osutamiseks on mitmeid viise, sealhulgas edastamine füüsilisel andmekandjal, tarbijapoolne allalaadimine oma seadmesse, voogedastus veebis, juurdepääsu lubamine digitaalse sisu salvestamise võimalustele või juurdepääs sotsiaalmeedia kasutamisele, tuleks direktiivi kohaldada olenemata vahendist, mida on kasutatud andmete edastamiseks või digitaalsele sisule või digitaalsele teenusele juurdepääsu andmiseks. Sellise laia üleandmisviiside käsitlemise ning ka üldiselt digitaalse sisu ja teenuste laia määratluse taga on direktiivi põhjenduspunkti 19 kohaselt soov võtta arvesse tehnoloogia kiiret arengut ja tagada digitaalse sisu ja teenuste mõistete tulevikukindlus.

Nagu eespool selgitatud, ei kirjutata direktiiviga liikmesriikidele ette ka seda, missuguses õiguslikus vormis, st missuguse lepinguliigi all peaks digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimuma (DCD põhjenduspunkt 12). Õiguslikult võib digitaalse sisu üleandmisel või digitaalse teenuse osutamisel olla tegemist digitaalse sisu müügiga (nt mõne

tasulise rakenduse allalaadimine), üüriga (nt DVD peal filmi laenutamine), digitaalse teenuse osutamisega töövõtuna (nt mõni voogedastusteenus) või käsundina (nt mõne kohtumisportaali kasutamine) vms. Vastavate konkreetsete lepinguliikide regulatsiooni paralleelse kohaldamise kohta vt § 62⁵ lg 7 seletuskirja.

Samas aga piiritleb kõnealuse regulatsiooni kohaldumist asjaolu, et tegemist peab olema tasulise lepinguga (kas sellest lõikest või lõikest 2 tulenevalt). Lõikes 1 on sätestatud, et direktiivist tulenevad reeglid kohalduvad, kui tarbija maksab ettevõtjale selle eest rahas või digitaalsel kujul esitatud väärtuses või kohustub seda tegema. Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on viidatud sellele kui hinna tasumisele. Hind on omakorda defineeritud artikli 2 punktis 7. Selle punkti kohaselt on hind rahasumma või digitaalsel kujul esitatud väärtus, mis tuleb tasuta digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise eest. Eelnõus on artikli 2 punktis 7 sätestatud hinna definitsioon kirjutatud lahti digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise mõiste juures. Sellist sõnastust on ka eelnõus läbivalt kasutatud kohtades, kus direktiivis on viidatud hinnale.

Kõnealuse lõike tähenduses on ilmselt üsna iseenesestmõistetav digitaalse sisu või teenuse eest raha maksmine. Mis puudutab digitaalsel kujul esitatud väärtusi, siis direktiivi põhjenduspunktis 23 on selgitatud, et tarbijad kasutavad digitaalsel ühtsel turul kaupade ja teenuste eest maksmiseks digitaalsel kujul esitatud väärtust, nagu elektroonilised vautšerid või e-kupongid. Selline digitaalsel kujul esitatud väärtus muutub digitaalse sisu üleandmisel ja digitaalsete teenuste osutamisel üha olulisemaks ning seda tuleks seetõttu kõnesoleva direktiivi tähenduses käsitada maksevahendina. Digitaalsel kujul esitatud väärtust tuleks käsitada nii, et see hõlmab ka virtuaalväeringuid, niivõrd kui need on liikmesriigi õiguse kohaselt tunnustatud. Maksevahendil põhinev eristamine võib põhjustada diskrimineerimist ja kujuneda ettevõtjatele põhjendamatuks stiimuliks pakkuda digitaalset sisu või digitaalseid teenuseid üha enam digitaalsel kujul esitatud väärtuse eest. Kuna aga digitaalsel kujul esitatud väärtusel ei ole muud eesmärki kui olla maksevahend, ei tuleks seda ennast käsitada direktiivi tähenduses digitaalse sisu ega digitaalse teenusena. Eesti õiguses on virtuaalväeringu mõiste sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 3 punktis 9.

Lõige 2

Lisaks sellele, et tarbija võib maksta digitaalse sisu või teenuse eest rahas või mõnes digitaalses väärtuses (nt mõne elektroonilise vautšeriga vms), on direktiivis ette nähtud ka võimalus, et tarbija esitab ettevõtjale või kohustub esitama enda isikuandmeid.¹⁰ Siinkohal on lähtutud kaalutlusest, et tarbija isikuandmetel on ettevõtja jaoks tihti majanduslik väärtus. Kuigi tarbijale võib tunduda, et ta ei maksa digitaalse sisu, nt mõne rakenduse allaadimise eest rahas ja seega on tema jaoks tegemist tasuta rakendusega, võib ta lepingu sõlmimisel anda ettevõtjale nõusoleku enda isikuandmete töötlemiseks ja praktikas on ettevõtjal võimalik nende kasutamise pealt teenida. Seega tegelikult ei ole tegemist tasuta sisu ega teenusega.

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 24 on selgitatud, et selliste ärimudelite eri vormid on turul juba laialdaselt kasutusel: „Täielikult tunnistades, et isikuandmete kaitse on põhiõigus ja seetõttu ei saa isikuandmeid käsitada millegi kaubeldavana, tuleks käesoleva direktiiviga tagada, et tarbijatel on selliste ärimudelite raames õigus lepingulistele õiguskaitsevahenditele.“

¹⁰ Eesti õiguskirjanduses on seda teemat täpsemalt analüüsinud I. Kull. „Digisisu üleandmine ja digiteenuste osutamine isikuandmete esitamise vastu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/770“; Juridica 2019/8, lk 578-588.

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 1 teine alalõik, mis laiendab regulatsiooni kohaldumise ka lepingutele, millega ettevõtja annab digitaalse sisu tarbijale üle või osutab tarbijale digitaalset teenust või kohustub seda tegema ning tarbija esitab ettevõtjale isikuandmeid või kohustub seda tegema.

Isikuandmetena tuleks DCD artikli 2 punkti 8 kohaselt mõista määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 1 määratletud isikuandmeid. Kuna tegemist on otsekohalduvast määrusest tuleneva definitsiooniga, ei ole seda VÕS-is eraldi defineeritud.

Direktiivi põhjendpunkti 24 selgituste kohaselt võidakse isikuandmed ettevõtjale esitada kas lepingu sõlmimise ajal või hiljem, näiteks kui tarbija annab nõusoleku, et ta lubab ettevõtjal kasutada isikuandmeid, mida tarbija võib digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamisel üles laadida või luua. Isikuandmete kaitset käsitlevas liidu õiguses on sätestatud isikuandmete seadusliku töötlemise õiguslike aluste täielik loetelu.

Direktiivi menetlemisel pöörati hoolikalt tähelepanu sellele, et selles ette nähtud reeglid ei sekkuks kuidagi Euroopa Liidu andmekaitseõigusesse. Nii on artikli 3 lõikes 8 sõnaselgelt sätestatud, et isikuandmete kaitset käsitlevat liidu õigust kohaldatakse kõigi isikuandmete suhtes, mida töödeldakse seoses artikli 3 lõikes 1 osutatud lepingutega. Eelkõige ei piira direktiiv määruse (EL) 2016/679 ja direktiivi 2002/58/EÜ kohaldamist. Kui direktiivi sätted on vastuolus isikuandmete kaitset käsitleva liidu õigusega, on viimasena nimetatud õigus ülimuslik. Sama on rõhutatud ka direktiivi põhjenduspunktides 37, 38 ja 39.

Seega kõik õigused, mis tarbijal kui andmesubjektil on andmekaitseõiguse kohaselt, kohalduvad direktiivis sätestatuga koos edasi, direktiiv ei piira neid kuidagi. Direktiivi eesmärk on anda lihtsalt teatud olukordades tarbijale ka lepinguõiguslik kaitse.

Direktiivis ja sellest tulenevalt ka eelnõus on ette nähtud üksikud kohad, kus on sisulises regulatsioonis eristatud olukordi, kus tarbija maksab ettevõtjale rahas või mõnes digitaalses väärtuses või esitab ettevõtjale enda isikuandmeid. Nii on see näiteks õiguskaitsevahendite kasutamise reeglite juures, kus tarbijal ei ole sellisel juhul võimalik kasutada õiguskaitsevahendina hinna alandamist. Kuid suures osas on digitaalset sisu või teenuseid puudutavad reeglid ühetaolised nii raha maksmisel kui ka isikuandmete esitamisel.

Põhjenduspunktis 24 on toodud näiteid olukordadest, kust tuleks direktiivi kohaldada, kuna tarbija esitab või kohustub esitama ettevõtjale enda isikuandmeid. Nii on see näiteks juhul, kui tarbija avab sotsiaalmeediakonto ning annab seejuures nime ja e-posti aadressi, mida ei kasutata ainuüksi digitaalse sisu üleandmiseks või digitaalse teenuse osutamiseks või õigusaktidest tulenevate nõuete täitmiseks. Samuti tuleks direktiivi kohaldada juhul, kui tarbija lubab ettevõtjal turustamise eesmärgil töödelda materjali, mida tarbija üles laadib ja mis kujutab endast isikuandmeid, nt fotod või postitused.

Seejuures ei ole hõlmatud kõik olukorrad, kus tarbija ettevõtjaga enda isikuandmeid jagab. Lõike 2 teises lauses välistatakse siit kaks juhtumit, mille puhul ei ole olemuslikult tegemist olukorraga, kus ettevõtja tarbija isikuandmete kasutamisest teeniks.

Esiteks on reeglite kohaldumine välistatud olukorras, kus ettevõtja töötleb tarbija esitatud isikuandmeid üksnes digitaalse sisu üleandmiseks või digitaalse teenuse osutamiseks. Nii on see näiteks juhul, kui tarbija esitab ettevõtjale enda e-posti aadressi ning ettevõtja saadab sellele meilile lingi, mille kaudu on tarbijal võimalik digitaalne sisu enda seadmesse alla laadida. Selle

näite puhul on tarbija isikuandmete töötlemine (e-posti aadressi kasutamine) vajalik selleks, et ettevõtja saaks tarbijale digitaalse sisu üle anda. Sõnastuslikult on selle lauseosa juures viidatud lihtsalt digitaalse sisu üleandmisele või digitaalse teenuse osutamisele, direktiivis on selle juures veel täiend „kooskõlas käesolevas direktiivis sätestatuga“, kuid see on sisuliselt nii või teisiti arusaadav, et mõeldud on digitaalse sisu üleandmist või teenuse osutamist vastavalt eelnõus sätestatule. Seega ei ole seda eraldi välja toodud.

Teiseks ei ole kõnealuse jao kohaldamisalasse hõlmatud lepingud, mille korral esitab tarbija ettevõtjale isikuandmeid, kuid ettevõtja töötleb neid selleks, et täita enda suhtes kohaldatavaid õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Nii on see näiteks juhul, kui ettevõtjal oleks seadusest tulenevalt kohustus tarbija kohta mingeid andmeid koguda. Põhjenduspunktis 25 on toodud selle kohta näide olukorrast, kus kohalduva õigusega nõutakse registreerumist turvalisuse ja tuvastamise eesmärgil.

Mõlemal teises lauses nimetatud juhul on oluline, et ettevõtja ei töötle andmeid mingil muul eesmärgil. Näiteks ei või ettevõtja sellisel juhul üksnes digitaalse sisu edastamiseks ehk lepingu täitmiseks mõeldud e-posti aadressi kasutada ka hiljem tarbijale reklaamide saatmiseks vms.

Lisaks direktiivi põhitekstis (artikli 3 lõikes 1) nimetatud välistustele on direktiivi põhjenduspunktis 25 toodud veel täiendavaid selgitusi olukordade kohta, mille puhul direktiivist tulenev regulatsioon kohustuslikus korras ei kohaldu. Nimelt on seal toodud välja, et direktiiv ei peaks kohalduma olukorras, kus ettevõtja kogub üksnes metaandmeid, näiteks teavet tarbija seadme või veebisirvimise kohta, välja arvatud juhul, kui seda olukorda loetakse liikmesriigi õiguse kohaselt lepinguks. Direktiivi ei tuleks kohaldada ka olukorras, kus tarbijale, ilma et ta oleks ettevõtjaga lepingu sõlminud, näidatakse reklaame üksnes selleks, et saada juurdepääsu digitaalsele sisule või digitaalse teenusele. Siiski on põhjenduspunktis 25 jäetud liikmesriikidele õigus laiendada direktiivi kohaldamist olukordadele, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, või selliseid olukordi muul viisil reguleerida.

Kuna tegemist on direktiivi ülevõtmisel liikmesriikidele jäetud valikukohtadega, küsis Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist selle kohta ka erinevate huvirühmade arvamust. Saadud tagasisidest nähtus, et üldiselt ei peeta direktiivis sätestatud isikuandmete üleandmise regulatsiooni laiendamist vajalikuks, seda eriti seoses olukordadega, kus tarbija vaatab digitaalsele sisule või teenusele juurdepääsu saamiseks reklaame. Samas toodi siiski välja küsimus nn küpsiste kohaldamisalasse lülitamisest, kuna hiljutise Euroopa Kohtu otsuse (1.10.2019 – C-673/17) valguses on selge, et ka küpsiste kaudu saadavaid isikuandmeid tohib töödelda ainult andmesubjekti nõusoleku korral. Seetõttu kerkis küsimus, miks peaks küpsiste abil saadud ja nõusoleku alusel töödeldavad isikuandmed olema kohaldamisalast väljas, muud nõusoleku alusel töödeldavad isikuandmed tooksid aga kaasa direktiivi kohaldumise.

Saadud tagasiside pinnalt on otsustatud eelnõus digitaalse sisu ja teenuste reeglite kohaldamisala mitte laiendada reklaamide vaatamisele. Mis puudutab ettevõtja poolt metaandmete kogumist, näiteks teabe kogumist tarbija seadme või veebisirvimise kohta, siis lepingute sõlmimisele kohalduvad üldreeglid ning küsimused selle kohta, kas leping on sõlmitud või mitte, tuleks lahendada nende reeglite alusel.

§ 62⁵

Lõige 1

Lõike 1 eesmärk on direktiivi artikli 3 lõike 2 ülevõtmine ja selles täpsustatakse, et reeglid kohalduvad ka juhul, kui digitaalne sisu või digitaalne teenus on välja töötatud tarbija esitatud kirjelduse kohaselt. Põhjenduspunktis 26 on selgitatud, et direktiiv kohaldub ka nende lepingute suhtes, mille alusel töötatakse välja tarbija erinõuetele kohandatud (inglise keeles *tailor-made*) digitaalne sisu, sealhulgas kohandatud tarkvara. Kuigi tarbija ja ettevõtja vahelistes suhetes on pigem tavapärane tarbijale n-ö standardlahenduste pakkumine, näiteks saab tarbija reeglina laadida alla sellise rakenduse, mis on kõigi tarbijate jaoks ühesugune, ei ole välistatud ka olukord, kus digitaalne sisu või digitaalne teenus on konkreetse tarbija jaoks kohandatud. Näitena konkreetse tarbija jaoks kohandatud digitaalsest sisust võib tuua tarbija jaoks mõne slaidiesitluse kokkupaneku. Sarnane reegel on ette nähtud uues tarbijalemüügi direktiivis (art 3 lg 2).

Põhjenduspunktis 26 on täiendavalt selgitatud, et direktiivi tuleks kohaldada ka asjade 3D-printimisega seoses vajalike elektrooniliste failide üleandmise suhtes, kui need failid kuuluvad direktiivi tähenduses digitaalse sisu või digitaalse teenuste määratluse alla. Direktiiviga ei tuleks aga reguleerida ühtki õigust ega kohustust, mis on seotud 3D-printimise tehnoloogia abil valmistatud asjadega.

Lõige 2

Eelnõukohases § 62⁵ lõikes 2 on reguleeritud sellist digitaalset sisu, mis on mõnel füüsilisel andmekandjal. Lõikega 2 võetakse üle direktiivi artikli 3 lõige 3, mille kohaselt kohaldatakse digitaalse sisu kohta sätestatud ka kõikide füüsiliste andmekandjate suhtes, mis toimivad üksnes digitaalse sisu kandjana, välja arvatud artikleid 5 ja 13. Eelnõus on viide artiklile 5 asendatud viitega §-le 62⁶ ning viide artiklile 13 viitega §-le 62¹³, milles nähakse vastavad riigisisised reeglid ette.

Kui tegemist on näiteks mõne filmi DVD müümisega, siis ilma kõnealuse lõike loomiseta kohalduksid sellele tarbijalemüügi reeglid, sest DVD on vallasasi ning vallasasja müümine tarbijale on tarbijalemüük. Digitaalse sisu direktiivi artikli 3 lõikes 4 ja riigisisesele kõnealuse paragrahvi lõikes 3 sätestatud üldreegli kohaselt ei kohaldu digielemendiga kaupadele (vt mõiste kohta § 14¹ seletuskirja) digitaalse sisu ja teenuste kohta sätestatu. Lõikes 2 sätestatuga nähakse aga ette erireegel. Kui tegemist on füüsilise andmekandjaga, mis toimib üksnes digitaalse sisu kandjana (näiteks DVD, CD, mälupulk, mälukaart vms), siis kohaldub sellele üldiselt digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste regulatsioon.

Seda põhjusel, et sellisel juhul on lepingu peamine eesmärk digitaalse sisu üleandmine ja eespool esitatud näite korral on DVD lihtsalt vahend, mida filmi (digitaalne sisu) üleandmiseks kasutatakse. Seetõttu on direktiivis ette nähtud sellisel juhul tervikuna nii DVD-l olevale digitaalsele sisule kui ka DVD-le endale digitaalse sisu regulatsiooni kohaldamine. Põhjenduspunktis 20 on sellist regulatsiooni põhjendatud vajadusega vastata tarbijate ootustele ning tagada digitaalse sisuga kauplejatele selge ja lihtne õigusraamistik.

Lõike 2 kohaselt ei kohaldata sellistele füüsilistele andmekandjatele siiski VÕS § 62⁶ ja artiklis 13, mis reguleerivad digitaalse sisu üleandmist ja üle andmata jätmise korral kohalduvaid õiguskaitsevahendeid. See on põhjendatav asjaoluga, et digitaalse sisu üleandmine peab § 62⁶ kohaselt toimuma reeglina viivitamatult. See on üldiselt digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste puhul igati asjakohane, kuid füüsiliste andmekandjate korral tuleb arvestada ka asja transpordile kuuluva ajaga. Kui tegemist on müügilepinguga, kohalduvad ka sellistele füüsilistele andmekandjatele asja üleandmist puudutavad reeglid. VÕS § 209 lg-s 6 on ette nähtud, et kui pooled ei ole tarbijalemüügi puhul asja üleandmise aega kindlaks määranud, peab müüja asja

üleandmise kohustuse täitma viivitamata, kuid hiljemalt 30 päeva möödumisel lepingu sõlmimisest.

Viidatud reegel põhineb tarbija õiguste direktiivil 2011/83/EL. Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 20 on täiendavalt selgitatud, et direktiivi 2011/83/EL sätted, näiteks taganemisõiguse ja selle lepingu olemuse kohta, mille alusel kõnealust kaupa tarnitakse, endiselt kehtima ka füüsilise andmekandja ja sellel üle antud digitaalse sisu suhtes. Samuti ei piirata direktiiviga nende kaupade autoriõigusnormide kohast levitamise õigust.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 3 lg 4, samasisuline reegel on ette nähtud SGD artikli 3 lõikes 3. Tegemist on äärmiselt olulise reegluga kahest direktiivist tuleneva regulatsiooni kohaldamisalade piiritlemiseks digitaalse elemendiga asjade korral. Kõnealune mõiste on eelnõus ette nähtud eelnõukohases VÕS § 14² lõikes 3 (vt täpsemaid selgitusi selle kohta selle sätte seletusest). Mõlemas direktiivis sätestatu kohaselt alluvad digitaalse elemendiga asjad tarbijalemüügi reeglitele, mitte digitaalse sisu ja teenuse reeglitele.

Kuna vastav kohaldamisala täpsustav säte on ette nähtud mõlemas direktiivis, oli eelnõu koostamisel üheks valikukohaks, kus see kohaldamisala reegel täpselt lahti kirjutada ja kus teha vastavasisuline viide sellele reeglile. Kuivõrd digitaalse elemendiga asjad jäävad tarbijalemüügi regulatsiooni kohaldamisalasse, otsustati käsitleda digitaalse elemendiga asjadega seonduvaid kohaldamisala küsimusi põhjalikumalt müügilepingute reeglite juures, täpsemalt VÕS § 208 lõikes 6. Seetõttu on kõnealuses sättes üksnes viidatud, et kõnesolevas jaos sätestatut ei kohaldata VÕS § 208 lõikes 6 nimetatud digitaalses asjas sisalduva või sellega ühendatud digitaalse sisu või digitaalse teenuse suhtes. Vt selle teema kohta täpsemalt § 208 lõike 6 seletuskirja.

Lõige 4

Lõige 4 vastab DCD artikli 3 lõikele 5 ning selles sätestatakse välistused digitaalsele sisule ja teenustele ette nähtud reeglite kohaldamisest. Nende välistuste jaoks on erinevaid põhjuseid. Näiteks ei ole reeglite kohaldamist peetud asjakohaseks juhul, kui lepingu peamine ese ei ole digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine ja digitaalseid vahendeid kasutatakse üksnes lepingu tulemusel loodu edastamiseks. Välistuse põhjuseks võib olla sektorispetsiifilise eriregulatsiooni olemasolu, mille kõrval ei ole digitaalsele sisule ja teenustele ette nähtud reeglite kohaldamine vajalik. Samuti võib olla valdkondi, mille puhul ei oleks direktiivis ette nähtud reeglite kohaldamine sobilik ega asjakohane. Täpsemalt on seda selgitatud iga alljärgneva punkti juures.

Lõike 4 punkt 1

Lõike 4 punktiga 1 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt a. Selle kohaselt ei kohaldata direktiivi muude teenuste kui digitaalsete teenuste osutamisele, sõltumata sellest, kas ettevõtja kasutab teenuse tulemuse loomiseks või selle tarbijale üleandmiseks või edastamiseks digitaalseid vorme või vahendeid.

Selle välistuse eesmärk on tuua selgelt välja, et direktiiv ei kata kõikvõimalikke teenuseid, mille osutamise käigus kasutatakse mõnda digitaalset vahendit, kuid digitaalse sisu üleandmine ega digitaalse teenuse osutamine ei ole lepingu peamine ese. Põhjenduspunktis 27 on selgitatud, et direktiivi ei tuleks kohaldada lepingute suhtes, mille esemeks on erialateenuse, nagu tõlke- või arhitektuuriteenuste, õigus- või muude erialaste nõustamisteenuste osutamine, mida ettevõtja

osutab sageli isiklikult, olenemata sellest, kas ettevõtja kasutab teenuse tulemuse loomiseks või tarbijale toimetamiseks või edastamiseks digitaalseid vahendeid.

See tähendab, et kui näiteks arhitekt on jooniste koostamisel kasutanud mõnda arvutiprogrammi või professionaalne tõlk tõlketöö tegemisel mõnda tõlkeprogrammi, ei ole üksnes nende programmide kasutamise tõttu siiski tegemist digitaalse teenusega. Sama kehtib juhul, kui juristi koostatud leping saadetakse tarbijale digitaalsel kujul. Üksnes asjaolu, et lepingu täitmise käigus loodu on digitaalsel kujul (Wordi fail) ja edastatakse digitaalselt näiteks e-kirja teel, ei muuda neid lepinguid digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lepinguteks.

Lõike 4 punkt 2

Kõnealuse punkti eesmärk on võtta üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt b. Digitaalse sisu direktiivi ei kohaldata direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 2 punktis 4 määratletud elektroonilise side teenustele, välja arvatud nimetatud direktiivi artikli 2 punktis 7 määratletud numbrivaba isikutevahelise side teenused.

Seega digitaalse sisu ja teenuste regulatsioon ei kohaldu klassikalistele elektroonilise side teenustele, näiteks tavatelefoniga helistamisele. Sellise välistuse tegemine on kõnealuse punkti peamine eesmärk. Samas ei kohaldu see välistus numbrivabadele isikutavahelise side teenustele direktiivi (EL) 2018/1972 tähenduses.

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 28 on selgitatud, et numbrivaba isikutevahelise side teenused, mis ei võimalda luua ühendust avalikult eraldatud numeratsiooniresurssidega, arenevad kiiresti ja nende turg laieneb. Viimastel aastatel on turule ilmunud uued digitaalsed teenused, mis võimaldavad isikutevahelist sidet interneti kaudu, nagu veebipõhine e-post ja sõnumivahetus, ning see on ajendanud üha arvukamaid tarbijaid neid kasutama. Sellisteks teenusteks on näiteks WhatsApp, ilma numbrita Skype, Facebook Messenger jne. Olemuslikult on ka nende näol tegemist digitaalsete teenustega.

Digitaalse sisu ja teenuste direktiivi põhjenduspunktis 28 on viidatud vajadusele näha ette nende uute teenustega seotud tõhus tarbijakaitse. Kuigi ka numbrivabad isikutevahelise side teenused on hõlmatud direktiivi (EL) 2018/1972 alla, mis sisaldab ka teatud lepinguõiguslikke reegleid, ei ole viidatud regulatsioonis ette nähtud tarbijakaitse reegleid lepingutingimustele vastavuse, ettevõtja vastutuse ja tarbija õiguskaitsevahendite kohta, mis on samas ette nähtud digitaalse sisu ja teenuste direktiivis. Seetõttu pidas Euroopa Liidu seadusandja vajalikuks laiendada tarbijakaitse eesmärgil uuest digitaalse sisu direktiivist tulenevaid reegleid ka numbrivabadele isikutevahelise side teenustele.

Direktiiviga (EL) 2018/1972 kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik ehk nn sidekoodeks. Sidekoodeks võetakse Eestis üle elektroonilise side seadusesse¹¹ (edaspidi ESS). Digitaalse sisu direktiivi ülevõtmisel tuleb viited sidekoodeksile asendada viidetega vastavatele sätetele, kuhu koodeks riigisiselt üle võetakse. Sidekoodeksi artikli 2 punktis 4 määratletud elektroonilise side teenuse mõiste ülevõtmiseks laiendatakse ESS-is elektroonilise side teenuse mõistet (ESS § 2 p 6). Artikli 2 punkti 7 ülevõtmiseks lisatakse ESS-i numbrivaba

¹¹ Direktiivi (EL) 2018/1972 ülevõtmiseks koostatud elektroonilise side seaduse, ehitusseadustiku ja riigilõivu seaduse muutmise seaduse eelnõu on kõnealuse eelnõu koostamise ajal Riigikogu menetluses, arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/43b3dabf-bbdd-4191-920e-8b58de783b01/Elektroonilise%20side%20seaduse.%20ehitusseadustiku%20ja%20riigil%C3%B5ivuseaduse%20muutmise%20seadus> (12.03.2021). .

isikutevahelise side teenuse mõiste (ESS § 2 p 34²). Eelnõus on seetõttu viidatud vastavatele ESS-i sätetele.

Lõike 4 punkt 3

Säte on vajalik digitaalse sisu direktiivi artikli 3 lõike 5 punkti c ülevõtmiseks. Punkti c kohaselt ei kohaldata digitaalse sisu kohta käivaid reegleid direktiivi 2011/24/EL artikli 3 punktis a määratletud tervishoiuteenustele.

Põhjenduspunktis 29 on selgitatud, et tervishoiuteenuste väljajätmine direktiivi kohaldamisalast peaks kehtima ka digitaalse sisu või digitaalse teenuse puhul, mis kujutab endast nõukogu direktiivis 93/42/EMÜ või 90/385/EMÜ või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 98/79/EÜ määratletud meditsiiniseadet, kui sellise meditsiiniseadme on välja kirjutanud või seda pakub direktiivis 2011/24/EL määratletud tervishoiutöötaja. Direktiivi tuleks siiski kohaldada digitaalse sisu või digitaalse teenuse suhtes, mis kujutab endast meditsiiniseadet, näiteks terviserakendused (inglise keeles *health apps*), mille tarbija võib saada ilma tervishoiutöötaja väljakirjutuse või vahendusega.

Seega ei kohaldu digitaalset sisu ja digitaalseid teenuseid puudutav regulatsioon tervishoiuteenustele, mis on nii või teisiti kaetud põhjaliku eriregulatsiooniga (nt VÕS-i tervishoiuteenuse osutamise regulatsioon, tervishoiuteenuste korraldamise seadus). Sellisel juhul ei oleks täiendav tarbijakaitseline regulatsioon põhjendatud. Osaliselt kattub see välistus ka lõike 4 punktis 1 sätetstatuga.

Kuid, nagu ka põhjenduspunktis 29 välja toodud, kohalduv digitaalse sisu ja teenuse regulatsioon siiski terviserakendustele, mis ei ole tervishoiuteenuse osutaja määratud ega ole osa tervishoiuteenuse osutamisest. Näiteks on digitaalse sisu ja teenuste regulatsiooni kohaldamisalal sellised rakendused, mille abil saab jälgida tarbija päevast liikumisaktiivsust, pidada arvestust kalorite üle jne. Sellised rakendused ja teenused on direktiivi kohaldamisalal.

Lõike 4 punkt 4

Lõike 4 punktiga 4 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt d. Selle punkti kohaselt on direktiivi kohaldamisalast väljas hasartmänguteenused, mis hõlmavad rahalise väärtusega panuse tegemist õnnemängudes, sealhulgas oskusi nõudvates õnnemängudes, nagu loteriid, kasiinomängud, pokker ja kihlveotehingud, ning mida osutatakse elektrooniliste vahendite või muude suhtlemist hõlbustavate tehnoloogiliste vahendite abil ja teenuse saaja isiklikul nõudel.

Kõnealuse välistuse sõnastus on kooskõlas direktiivi 2015/849 artikli 3 punktiga 14, milles on defineeritud hasartmänguteenuse mõiste. Hasartmängude jaoks on juba kehtestatud põhjalikud erireeglid hasartmänguseaduses. Täiendavate tarbijakaitseliste reeglite kehtestamist ei peetud selle kõrval vajalikuks.

Võrdluseks võib välja tuua, et sarnane välistus on ka tarbija õiguste direktiivi artikli 3 lg 3 punktis c ning sellest tulenevalt ka VÕS § 47 lg 2 punktis 3 ja § 53 lg 2 punktis 3.

Lõike 4 punkt 5

Lõike 4 punktiga 5 võetakse üle direktiivi artikli 3 lõike 5 punkt e, mille kohaselt on kohaldamisalast väljas direktiivi 2002/65/EÜ artikli 2 punktis b määratletud finantsteenused. Nimetatud säte on Eestis üle võetud VÕS § 52 lõikesse 3¹².

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 30 on selgitatud, et Euroopa Liidu finantsteenuste valdkonna õigus sisaldab arvukalt tarbijakaitse norme. Selles valdkonnas kohaldatav õigus, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2002/65/EÜ määratletud finantsteenused hõlmavad ka digisisu ja digiteenuseid, mis on finantsteenustega seotud või annavad neile juurdepääsu ning mida seega hõlmab liidu finantsteenuseid käsitlevast õigusest tulenev kaitse. Lepingud, mis on seotud digisisu või digiteenustega, mis kujutavad endast finantsteenust, tuleks seega kõnesoleva direktiivi kohaldamisalast välja jätta.

Seega erinevatele finantsteenustele kohaldub endiselt vastavate lepinguliikide jaoks ette nähtud eriregulatsioon, näiteks finantsteenuste kaugturstust, makseteenuseid või tarbijakrediiti puudutav regulatsioon. Kuid digitaalse sisu ja teenuste regulatsioon ei hakka nende puhul (nt pangarakendustele vms) täiendavalt kohalduma.

Lõike 4 punkt 6

Kõnealuse punkti kehtestamise eesmärk on võtta üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt f, mis välistab teatud juhtudel direktiivi kohaldamisalast vaba lähtekoodiga tarkvara (inglise keeles *open source software*).

Põhjenduspunktis 32 on selgitatud, et vaba ja avatud lähtekoodiga tarkvara, millele kasutajad vabalt juurde pääsevad, saades seda ja selle muudetud versioone vabalt kasutada, muuta ja ümber jagada, võib soodustada teadus- ja uuendustegevust digitaalse sisu ja teenuste turul. Et sellise turu arengut mitte takistada, ei tuleks kõnesolevat direktiivi kohaldada ka tasuta ja avatud lähtekoodiga tarkvara suhtes, tingimusel et seda ei anta üle hinna eest ja et tarbija isikuandmeid kasutatakse üksnes tarkvara turvalisuse, ühilduvuse või koostalitlusvõime parandamiseks.

Esmalt on oluline selgitada, et direktiivi kohaldamiseks peab tarkvara loonud isik olema direktiivi tähenduses ettevõtja, st ta peab tegutsema majandus- ja kutsetegevuses. Kui see nii ei ole, siis ei kohalduks direktiiv nii või teisiti. Teiseks on oluline, et poolte vahel peab olema lepinguline suhe. Kolmandaks on oluline, et kui vaba ja avatud lähtekoodiga tarkvara on veebis täiesti tasuta, st nii et tarbija ei maksa selle eest ei rahas ega anna ka ettevõtjale luba enda isikuandmete kasutamiseks, siis ei kohalduks direktiiv juba seetõttu, et artikli 3 lõikes 1 nimetatud tingimused ei ole täidetud. Praktikas võivad paljud olukorrad juba nende kolme tingimuse täitmata jätmise tõttu olla direktiivi kohaldamisalast väljas.

Kui tarbija maksab sellise tarkvara eest rahas, siis ei kohaldu tulenevalt artikli 3 lõike 5 punktis f sätestatust kõnealune erand. Sellisel juhul ei ole võimalik direktiivist tuleneva regulatsiooni kohaldamist välistada ja see ei oleks ka direktiivi tarbijakaitse eesmärke arvestades põhjendatud.

Erand kohaldub aga olukorras, kus tarbija ei maksa ettevõtjale raha, vaid esitab talle enda isikuandmeid ning neid andmeid kasutatakse üksnes tarkvara turvalisuse, ühildatavuse ja koostalitlusvõime parandamiseks. Sellise tarkvara puhul võib see toimuda näiteks nii, et tarbija, kes tarkvara kasutab ja avastab selle käigus mõne probleemi või vea, saadab selle kohta

¹² Direktiivi 2002/65/EÜ ülevõtmise eelnõu koos direktiivi ja VÕS-i vastavustabeliga on leitav siit: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/53d93b69-27be-3771-8eda-69595d6799a9/V%C3%B5la%C3%B5igusseaduse%20muutmise%20seadus%C2%B9%20>.

ettevõtjale veaarporti. Selles veaarportis on ka andmed, mida saab käsitleda tarbija isikuandmetena (nt tarbija kasutajanimi, andmed tema kasutatava seadme kohta), mistõttu võiks direktiiv iseenesest ilma selle erandita kohalduda, kui üleandja on ettevõtja ja poolte vahel on leping. Samas kui ettevõtja ei teeni klassikalises mõttes tarbija isikuandmete kasutamise pealt, vaid ta kasutab neid andmeid näiteks tarbija viidatud turvalisuseprobleemi lahendamiseks, millest on kasu üldiselt kõigile selle tarkvara kasutajatele, siis ei oleks põhjendatud ettevõtjale kõigi direktiivist tulenevate kohustusete laiendamine. Seetõttu ongi Euroopa Liidu seadusandja sellise erandi ette näinud.

Lõike 4 punkt 7

Punktiga 7 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt g. Punktis g on välistatud digitaalse sisu üleandmine, mille puhul digitaalne sisu on tehtud üldsusele kättesaadavaks muul viisil kui signaaliedastusega etteaste või sündmuse osana, näiteks kinematograafiliste kujutiste digitaalse esitamiseks.

Põhjenduspunktis 31 on selgitatud, et direktiivi ei tuleks kohaldada sellise digisisu ja digiteenuse suhtes, mida pakutakse üldsusele kunstilise või muu sündmuse osana, nagu kinematograafiline projektsioon või audiovisuaalne teatrietendus. Seega digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste regulatsioon ei kohaldu näiteks kinos filmide näitamisele ega näiteks mõne video näitamisele mõne teatrietenduse või näituse osana.

Välistus on ette nähtud põhjusel, et sellistes olukordades ei oleks direktiivis ette nähtud regulatsiooni, näiteks tarbija õiguskaitsevahendite regulatsiooni, kohaldamine asjakohane ega sobilik.

Kuid põhjenduspunktis 31 on välja toodud, et direktiivi tuleks siiski kohaldada juhul, kui üldsusele pakutakse digitaalset sisu või digitaalset teenust signaali edastamise teel, näiteks digiteleviiooniteenused. Seega ei hõlma kõnealune välistus digi-TV-d. Digi-TV on direktiivi ja eelnõu mõttes üks võimalik digitaalne teenus ning sellele kohaldub ka digitaalsete teenuste regulatsioon.

Lõike 4 punkt 8

Lõike 4 punktiga 8 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 5 punkt h, mille kohaselt ei kohaldata direktiivist tulenevaid reegleid lepingutele, mille esemeks on digitaalne sisu, mida pakuvad kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/98/EÜ liikmesriikide avaliku sektori asutused.

Direktiivi 2003/98/EÜ (nn PSI direktiiv) artikli 2 lg-s 1 defineeritakse avaliku sektori asutused kui riigi-, piirkondlikud või kohalikud asutused, avalik-õiguslikud isikud ning ühest või mitmest kõnealusest asutusest või avalik-õiguslikust isikust koosnevad ühendused. Sellele definitsioonile vastab Eestis teabevaldaja mõiste avaliku teabe seaduse § 5 lõike 1 punktide 1 ja 2 tähenduses. Seetõttu on eelnõukohases lõike 4 punktis 8 sätestatud, et digitaalset sisu puudutav eriregulatsioon ei kohaldu digitaalse sisu pakkumisele vastavalt avaliku teabe seadusele teabevaldaja poolt avaliku teabe seaduse § 5 lõike 1 punktide 1 ja 2 tähenduses.

Välistuse eesmärkide selgitamisel on esmalt oluline märkida, et nii direktiivi 2003/98/EÜ artikli 2 punkti 5 kui ka VÕS § 1 lõike 6 kohaselt võib ettevõtja olla ka avalik-õiguslik isik, kes teeb tehingu, mis seondub iseseisva majandus- või kutsetegevusega. Seega kui mõni avalik-õiguslik isik pakuks tasu eest tarbijale digitaalset sisu ning selline tegevus kujutaks endast iseseisvat majandus- või kutsetegevust, kohalduks sellele lepingule digitaalset sisu puudutav regulatsioon.

Eeltoodust tuleb aga eristada olukorda, kus teabevaldaja täidab üksnes avaliku teabe seadusest tulenevaid kohustusi. Nimelt on PSI direktiivi kohaselt avalik teave põhimõtteliselt taaskasutatav ka sellistel eesmärkidel, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille jaoks see teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi. Seetõttu on reguleeritud selle teabe taaskasutamise kord, sh teabevaldaja kohustus tagada teabele teatud tingimustel juurdepääs ning ka see, missuguseid tasusid on teabevaldajal võimalik selle eest küsida.

Kui teabevaldaja täidab tarbijale digitaalse sisu edastamisel neid ülesandeid, mis on talle PSI direktiiviga ja avaliku teabe seadusega pandud, siis ei oleks täiendavalt digitaalse sisu regulatsiooni kohaldamine teabevaldajale asjakohane. Sellises olukorras ei pidanud Euroopa Liidu seadusandja täiendavalt digitaalse sisu regulatsiooni kohaldumist põhjendatuks. Seetõttu ongi direktiivis vastav erand ette nähtud.

Lõige 5

Lõikega 5 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 6 esimene alalõik ning reguleeritakse direktiivi tähenduses pakettlepinguid (inglise keeles *bundle*). Tegemist on selliste lepingutega, mis hõlmavad mitut erineva sisuga sooritust. Direktiivi põhjenduspunktis 33 on selgitatud, et digitaalne sisu ja digitaalsed teenused on tihti seotud kaupade või muude teenuste pakkumisega ning neid pakutakse tarbijale sama lepingu alusel, mis hõlmab eri elementide paketti, näiteks digiteleviiooni teenuse pakkumine ja elektroonikaseadme ost. Sellisel juhul sisaldab tarbija ja ettevõtja vaheline leping digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lepingu elemente, aga ka muude lepinguliikide, näiteks müügilepingu või teenuste osutamise lepingu elemente. Sellisel juhul kohaldatakse digitaalsele sisule ja digitaalsele teenusele ette nähtud reegleid üksnes lepingu sellele osale, mis puudutab digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Toodud näite puhul kohalduks digi-TV teenuse osutamisele digitaalsete teenuste kohta sätestatu, elektroonikaseadme müügile aga tarbijalemüügi regulatsioon.

Teises lauses on viidatud sama paragrahvi lõikele 3, kuhu on võetud üle DCD artikli 3 lõige 4, mis reguleerib digitaalse elemendiga asju. Kavandatavas lõikes 5 ette nähtud regulatsioon ei kohaldu digitaalse elemendiga asjade puhul, kuivõrd nendele kohalduvate reeglite jaoks on ette nähtud eriregulatsioon lõikes 3. Kui tegemist on digitaalse elemendiga asjaga VÕS § 14² lõike 3 tähenduses, kohaldub sellele asjale tervikuna tarbijalemüügi regulatsioon.

Lõige 6

Lõikega 6 võetakse üle DCD artikli 3 lõike 6 teine alalõik, milles reguleeritakse täpsemalt pakettlepinguid, mille üheks elemendiks on teatud elektroonilise side teenus. Lõikega 6 nähakse ette erisus lõikes 5 sätestatud üldisest reeglist. Kõnealune säte reguleerib samuti nn pakettlepinguid, kuid digitaalse sisu ja teenuste direktiivi artikli 3 lõike 6 teise alalõigu kohaselt kohaldub see paketele Euroopa elektroonilise side seadustiku tähenduses. Euroopa elektroonilise side seadustik võetakse üle ESS-i, mille §-s 96¹ reguleeritakse pakettidega seonduvat. ESS § 96¹ tähenduses võib paketiiks olla teenuspakett, mis on sideettevõtja poolt tarbijale kahe või enama sideteenuse osutamine sama sideteenuse lepinguga, ning ka sideteenust ja terminalseadet sisaldav pakett.

Kui leping sisaldab ESS § 2 punktis 8⁴ (mille aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2015/2120 artikli 2 p 2) määratletud internetiühenduse teenuse või ESS § 2 punktis 34¹ (mille aluseks on direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 2 p 6) määratletud numbripõhise isikutevahelise side teenuse elemente, ei tule kohaldamisele eelnõuga loodav § 62¹⁹, millega

võetakse üle digitaalse sisu ja teenuste direktiivi artikkel 19. See säte reguleerib digitaalse sisu ja teenuse muutmist (vt täpsemalt § 62¹⁹ seletuskiri).

Digitaalse sisu ja teenuste direktiivi põhjenduspunktis 33 on selgitatud, et selleks, et tagada kooskõla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/1972 valdkonnapõhiste sätetega, millega reguleeritakse pakettlepinguid, ei tohiks juhul, kui ettevõtja pakub kõnealuse direktiivi tähenduses digitaalset sisu või digitaalset teenust kombinatsioonis numbripõhise isikutevahelise side teenusega või internetiühenduse teenusega, direktiivi sätteid digitaalse sisu muutmise kohta siiski kohaldada paketi digitaalse sisu või digitaalse teenuse suhtes. Selle asemel tuleks paketi kõigi elementide, sealhulgas digitaalse sisu või digitaalsete teenuste suhtes kohaldada direktiivi (EL) 2018/1972 asjaomaseid sätteid.

Seega eelnõukohane digitaalse sisu või digitaalse teenuse muutmise regulatsioon §-s 62¹⁹ sellisel juhul kohaldamisele ei tule ning terve kõnealuse lepingu puhul saab lähtuda ESS-s sätestatust. Lepingute muutmist puudutav on reguleeritud ESS §-s 99.

Direktiivile (EL) 2018/1972 on viidatud ka digitaalse sisu ja teenuste artikli 3 lõike 6 kolmandas alalõigus. Nimelt on selles sätestatud, et mõju, mida pakettlepingu ühe elemendi lõpetamine võib avaldada pakettlepingu muudele elementidele, reguleeritakse liikmesriigi õigusega, ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 107 lõike 2 kohaldamist.

Direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 107 lõikes 2 on sätestatud, et kui tarbijal on liidu õiguse alusel või liidu õiguse kohaselt liikmesriigi õiguse alusel lõikes 1 osutatud õigus enne lepingu kokkulepitud tähtaja lõppu paketi mis tahes element lõpetada lepingu tingimuste täitmata jätmise või teenuse osutamata jätmise tõttu, näevad liikmesriigid ette, et tarbijal on õigus lõpetada leping kõigi paketi elementide osas. See regulatsioon võetakse üle ESS-i ning see kohaldub elektroonilise side teenuste korral. VÕS-i muudatused seda ei mõjuta.

Enne direktiivi ülevõtmiseks vajaliku eelnõu koostamist saatis Justiitsministeerium erinevatele huvirühmadele kirja direktiivi ülevõtmist puudutavate valikute kohta. Selles kirjas küsiti ka artikli 3 lõike 6 kolmandas alalõigus viidatud võimaluse kohta reguleerida täiendavalt digitaalse sisu või teenuste pakettlepingute lõpetamise võimalusi ja mõju. Saadud tagasisides jäid pigem peale arvamused, milles erireeglite loomist ei pooldatud. Näiteks toodi välja, et ei oleks põhjendust, miks tuleks eraldi reguleerida üksnes selliste pakettlepingute lõpetamise tagajärgi, mille üheks osaks on digitaalne teenus (näiteks auto üürimine ja autos Spotify kasutamise õigus), mitte aga selliste pakettlepingute lõpetamise tagajärgi, kus ühes pakendis on koos mingid muud sooritused (näiteks auto üürimine ja salongipuhastusteenus). Need küsimused tuleks lahendada võlaõiguse üldiste reeglite järgi. Seetõttu ei ole eelnõus ka sellekohast eriregulatsiooni ette nähtud.

Lõige 7

Lõikes 7 nähakse ette keskse tähendusega reegel digitaalse sisu ja teenuste regulatsiooni ning kõikvõimalike teiste lepinguliikide regulatsiooni kohaldamise kohta. Nagu eespool digitaalse sisu ja teenuste jaoks eraldi jao loomise selgituste juures välja toodi, nähakse direktiivist tulenevad reeglid digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise kohta ette VÕS-i üldosas, kuid lõike 7 kohaselt kohaldatakse neid koos vastava lepinguliigi kohta ette nähtud eriosa reeglitega, millele see leping oma sisu poolest vastab. Näiteks kui tegemist on digitaalse sisu müügiga (nt mõne arvutiprogrammi müügi korral), võivad need reeglid kohalduda koos müügilepingute regulatsiooniga. Kui tegemist on mõne digitaalse teenuse osutamisega töövõtulepingu alusel (nt digi-TV), kohalduvad koos kõnealuses jaos sätestatud reeglitega ka

töövõtulepinguid puudutavad reeglid. Selliselt tagatakse direktiivi, mis reguleerib konkreetset lepingueset, mitte lepinguliiki, kohaldumine koos konkreetsete lepinguliikide kohta käivate sätetega. Seejuures on kõnesolevas jaos ette nähtud reeglid VÕS-i eriosa reeglite suhtes erireegliteks.

Lõige 8

DCD artikli 3 lõikes 7 on nähtud ette, et kui direktiivi säte on vastuolus teatavat sektorit või reguleerimiseset reguleeriva muu liidu õigusakti sättega, siis on kõnealuse muu liidu õigusakti säte direktiivi suhtes ülimuslik.

Selline vastuolu saab eelnõu koostamise ajal potentsiaalselt tekkida teiste õigusharude aktidega, mitte VÕS-is ette nähtud lepinguliikide kohta sätestatud Euroopa Liidu reeglitega. VÕS-is on tarbijalemüük eraldi reguleeritud ning samuti on reguleeritud DCD ja SGD omavaheline piiritlemine (vt eelnõukohane § 208 lg 6). Erinevad finantsteenused, mida on ka Euroopa Liidu õiguses reguleeritud, on DCD kohaldamisalast väljas (vt eelnõukohane § 62⁵ lg 4 p 5). DCD kohaldamisel tuleks veel kõne alla VÕS-is reguleeritud kasutuslepingud ja teenuse osutamise lepingud, kuid need ei ole Euroopa Liidu tasandil reguleeritud. Seega digitaalse sisu ja teenuste reeglite seosed VÕS-is sätestatud reeglitega alluvad lõikes 7 sätestatule ning lõige 8 reguleerib eelkõige nende reeglite seoseid teiste õigusaktidega.

Direktiivi põhjenduspunktis 36 on selgitatud, et direktiiv ei tohiks piirata muu liidu õiguse kohaldamist, millega reguleeritakse teatavat sektorit või valdkonda, näiteks telekommunikatsioon, e-kaubandus ja tarbijakaitse. Samuti ei tohiks see piirata autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi käsitleva liidu ega liikmesriikide õigusnormide kohaldamist, sealhulgas veebisisuteenuste kaasaskantavust.

§ 62⁶

Paragrahviga 62⁶ võetakse üle DCD artikkel 5, mis reguleerib digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise kohustust (inglise keeles *supply*). Tarbijale digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine on ettevõtja peamine lepingujärgne kohustus. Paragrahvis 62⁶ nähakse ette reeglid selle kohta, mis aja jooksul peab ettevõtja selle kohustuse täitma ja millal saab lugeda ettevõtja kohustuse täidetuks.

Kuivõrd direktiivi kohaselt vastutab ettevõtja digitaalse sisu üle andmata jätmise ja digitaalse teenuse osutamata jätmise eest, on §-l 62⁶ oluline tähendus määratlemaks, kas digitaalne sisu on üleüldse üle antud ning kas tarbijal on võimalik kasutada üle andmata jätmisest tulenevaid õiguskaitsevahendeid vastavalt §-le 62¹³.

Samuti, kui digitaalsel sisul või teenusel esineb mõni puudus, määratleb üleandmise hetk ära selle, millal peab puudus olemas olema, et tarbijal oleks õigus kasutada mittevastavusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid vastavalt §-le 62¹⁴. Seejuures eristab direktiiv ettevõtja vastutuse juures §-s 62¹¹ ühekordset ja kestvat üleandmist ning kestva üleandmise korral peab ettevõtja tagama lepingutingimustele vastavuse kogu lepingu kestel. See tähendab, et lepingutingimustele vastavuse hindamise ajaks on kogu periood, mil üleandmine kehtvalt toimub.

Lõige 1

Lõige 1 vastab DCD artikli 5 lõikele 1. Selle esimeses lauses sätestatakse sõnaselgelt, et ettevõtja annab tarbijale digitaalse sisu üle või osutab talle digitaalset teenust.

Kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti, annab ettevõtja digitaalse sisu üle või osutab digitaalset teenust viivitamata pärast lepingu sõlmimist. Seega seadusjärgne reegel on digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine viivitamatult, kuid pooltel on võimalik lepinguliselt sellest reeglist kõrvale kalduda ja leppida kokku teistsuguses kohustuse täitmise ajas. Selline lahendus on valitud põhjusel, et see vastab tavapärasele praktikale selles valdkonnas. Reeglina on tarbijal võimalik nutirakendus enda seadmesse laadida või mõnda digitaalset teenust kasutama hakata vahetult pärast lepingu sõlmimist. Seetõttu vastab see lahendus ka tarbija ootustele.

Võrdluseks võib välja tuua, et tarbijalemüügi korral on tarbija õiguste direktiivi artiklis 18, mis on üle võetud VÕS § 209 lõikesse 6, müüjal kohustus täita asja üleandmise kohustus viivitamatult, kuid mitte hiljem kui 30 päeva möödumisel lepingu sõlmimisest, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Digitaalse sisu ega teenuste puhul ei ole täiendavalt 30-le päevale viidatud, sest erinevalt asjadest ei ole digitaalse sisu puhul vaja arvestada selle ko haletoimetamisele kuluvat aega (nt posti või kulleri liikumiseks kuluvat aega). Digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine on tehniliselt võimalik ilma sellise viiteajata.

Direktiivi kohaselt tuleb digitaalne sisu üle anda või digitaalne teenus osutada põhjendamatu viivitusega (inglise keeles *without undue delay*). Sellist väljendit on kasutatud ka teistes direktiivides ning siis on VÕS-is kasutatud selle tähistamiseks terminit viivitamata. Nii on see näiteks juba viidatud tarbija õiguste direktiivi artikli 18 ja VÕS § 209 lg 6 puhul, samuti ka tarbija õiguste direktiivi artikli 13 lg 1 ja VÕS § 49² lg 1 ja 56² lg 1 puhul. Seetõttu on ka kõnealuses sättes kasutatud terminit viivitamata. Kohustus anda digitaalne sisu üle või osutada digitaalne teenus viivitamata tähendab kohustust teha seda nii pea, kui see on mõistlikult võimalik. Seega on seejuures tagatud ettevõtjale teatav paindlikkus.

Oluline on märkida, et direktiivi artikli 3 lõike 3 ja eelnõukohase § 62⁵ lõike 2 kohaselt ei kohaldata vastavalt artiklis 5 ja kõnesolevas paragrahvis sätestatud digitaalsele sisule, mis on mõnel füüsilisel andmekandjal. Seega, kui digitaalne sisu on näiteks DVD-l või mä lupulgal, mis tuleb müügilepingu kohaselt tarbijale üle anda, kohaldub eelnõukohase § 62⁶ asemel VÕS § 209 lg 6. Sellisel juhul võib kuluda aega ka füüsilise andmekandja transpordile ning § 209 lõikes 6 on selle võimalusega arvestatud. Kui tegemist on mõne muu lepinguga peale müügilepingu, kohaldub vastavalt selle muu lepinguliigi kohta sätestatu.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 5 lõige 2 ning selles nähakse ette, millal on ettevõtja enda kohustuse täitnud. Direktiivi põhjenduspunktis 41 on selgitatud, et ettevõtja võib digitaalse sisu tarbijale üle anda või talle digitaalseid teenuseid osutada mitmel viisil. See kohustus täidetakse digitaalse sisu või digitaalse teenuse tarbijale kättesaadavaks või juurdepääsetavaks tegemise kaudu. Lõike 2 punktis 1 käsitletakse digitaalse sisu üleandmist ja lõike 2 punktis 2 digitaalse teenuse osutamist.

Punkti 1 kohaselt on ettevõtja enda kohustuse täitnud, kui digitaalne sisu või digitaalsele sisule juurdepääsu saamiseks või selle allalaadimiseks sobiv vahend on tehtud tarbijale või tarbija poolt sel eesmärgil valitud füüsilisele või virtuaalsele süsteemile kättesaadavaks või juurdepääsetavaks. Punkti 2 kohaselt on ettevõtja enda kohustuse täitnud, kui digitaalne teenus on tehtud tarbijale või tarbija poolt sel eesmärgil valitud füüsilisele või virtuaalsele süsteemile juurdepääsetavaks.

Punktis 1 on viidatud nii digitaalsele sisule kui ka digitaalsele sisule juurdepääsu saamiseks või selle allalaadimiseks sobivale vahendile. Seega võib üleandmine toimuda nii tarbijale mõne konkreetse faili saatmisega, sellisel juhul on tarbijale saadetud digitaalne sisu, kui ka näiteks lingi saatmisega, mille kaudu on tarbijal võimalik digitaalne sisu alla laadida või sellele juurdepääs saada.

Digitaalne sisu või digitaalne teenus peab olema tarbija jaoks kättesaadav või juurdepääsetav. Põhjenduspunktis 41 on selgitatud, et sellisel juhul ei pea ettevõtja võtma täiendavaid meetmeid, et võimaldada tarbijal digitaalset sisu või digitaalset teenust lepingu kohaselt kasutada. Digitaalne sisu või teenus võib olla juurdepääsetavaks tehtud tarbijale endale või ka tarbija poolt sel eesmärgil valitud füüsilisele või virtuaalsele süsteemile (inglise keeles *physical or virtual facility*).

Praktikas ei ole ettevõtjal endal alati võimalik tagada, et tarbija tõepoolest ka digitaalse sisu kätte saab või digitaalset teenust kasutada saab, sest reeglina on tarbija ja ettevõtja vahel veel mõni kolmas osapool, näiteks tarbija internetiteenuse osutaja või tarbija valitud platvormipidaja, kelle tegevusest see sõltub. Ettevõtja peab omalt poolt tagama, et tarbija saaks digitaalset sisu või teenust kasutada, aga ettevõtja vastutab üksnes enda mõjusfääris oleva tegevuse eest. See tähendab, et ettevõtja on täitnud üleandmiskohustuse näiteks juhul, kui ta on teinud digitaalse sisu küll tarbijale kättesaadavaks, kuid selle allalaadimine on takistatud, sest tarbijal on probleem tema internetiühendusega. Põhjenduspunktis 41 on välja toodud, et arvestades, et põhimõtteliselt ei vastuta ettevõtja sellise kolmanda isiku tegevuse või tegevusetuse eest, kes kasutab füüsilist või virtuaalset süsteemi, näiteks elektroonilist platvormi või pilvesalvestuse süsteemi, mille tarbija on valinud digitaalse sisu või digitaalse teenuse saamiseks või salvestamiseks, peaks piisama sellest, et ettevõtja annab digitaalse sisu üle või osutab digitaalse teenuse kõnealusele kolmandale isikule.

Samuti on põhjenduspunktis 41 selgitatud, millal saab lugeda, et füüsiline või virtuaalne süsteem on tarbija valitud. Füüsilist või virtuaalset süsteemi ei saa käsitada tarbija valituna, kui see on ettevõtja kontrolli all või on lepinguliselt ettevõtjaga seotud või kui tarbija valis selle füüsilise või virtuaalse süsteemi digitaalse sisu või digitaalse teenuse vastuvõtmiseks, kuid see oli ainus ettevõtja pakutud võimalus digitaalse sisu või digitaalse teenuse vastuvõtmiseks või sellele juurdepääsu saamiseks. Kui füüsilist või virtuaalset süsteemi ei saa käsitada tarbija valituna, ei tohiks pidada ettevõtja kohustust digitaalset sisu üle anda või digitaalset teenust osutada täidetuks, kui digitaalne sisu või digitaalne teenus antakse üle füüsilisele või virtuaalsele süsteemile, kuid tarbija ei saa digitaalset sisu või digitaalset teenust vastu võtta või ei pääse sellele juurde.

§ 62⁷

Eelnõukohaste §-dega 62⁷ kuni 62¹⁰ võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artiklid 6 kuni 10, mis sätestavad reeglid selle kohta, millal saab digitaalset sisu või teenust lugeda lepingutingimustele vastavaks.

Lõige 1

Paragrahv 62⁷ lõige 1 sätestab ettevõtjale üldise kohustuse anda tarbijale üle lepingutingimustele vastav digitaalne sisu või teenus.

Direktiivis eristatakse subjektiivseid vastavusnõudeid ehk poolte vahel kokkulepitud tingimusi ning objektiivseid vastavusnõudeid ehk seadusest tulenevaid tingimusi, millele digitaalne sisu

või teenus peab vastama. Direktiivi ülevõtmisel kasutatakse eeltoodu kohta seni kasutusel olnud üldmõistet *lepingutingimustele vastavus*, st et vastav määratlus hõlmab nii pooltevahelistest kokkulepetest kui seadusest tulenevaid tingimusi.

Oluline on rõhutada, et tarbijale üleantav digitaalne sisu või teenus peab vastama nii poolte vahel kokkulepitud kui seadusest tulenevatele nõuetele. Nii on põhjenduspunktis nr 45 selgitatud, et nõuetele vastavuse tagamiseks ja tagamaks, et tarbijaid ei jäeta nende õigustest ilma, näiteks juhtudel, kui lepinguga kehtestatakse väga madalad standardid, ei peaks digitaalne sisu või digitaalne teenus vastama mitte üksnes subjektiivsetele vastavusnõuetele, vaid ka direktiivis sätestatud objektiivsetele vastavusnõuetele. Seadusest tulenevatest nõuetest on võimalik kõrvale kalduda vaid konkreetsetel seaduses sätestatud tingimustel (vt § 62¹⁰).

Lisaks eeltoodule moodustab osa vastavusnõuetest digitaalse sisu direktiivi artikli 6 kohaselt ka digitaalse sisu või teenuse paigaldamine (vt täpsemalt § 62⁹ selgitusi).

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle direktiivi artikkel 7, mis käsitleb digitaalse sisu ning digitaalse teenuse vastavusnõudeid, milles pooled on kokku leppinud. Põhjenduspunkt 42 selgitab, et lepingus kokkulepitud tingimused võivad tuleneda ka lepingueelsest teabest, mis on vastavalt direktiivile 2011/83/EL saanud lepingu osaks. Eeltoodu viitab tarbijaõiguste direktiivi artikli 6 lõikele 5, mis on üle võetud VÕS § 48 lõikes 11 ja § 54 lõikes 11.

Sättes toodud vastavusnõuete loetelu on indikatiivne ning pooltel on võimalus kokku leppida ka täiendavates tingimustes. Samuti ei pruugi kõik sätestatud nõuded olla iga lepingu puhul asjakohased.

Punktiga 1 võetakse üle direktiivi artikli 7 punkt a ning sätestatakse, et digitaalne sisu ja digitaalne teenus loetakse muu hulgas lepingutingimustele vastavaks, kui selle kirjeldus, kogus, kvaliteet, kasutusviis, ühilduvus, koostalitlusvõime ja muud omadused vastavad kokkulepitud tingimustele.

Eeltoodud tingimused, nagu näiteks kirjeldus, kogus ja kvaliteet, on suuresti tuttavad juba kehtivast müügilepingu regulatsioonist (VÕS § 217).

Koguse all võib direktiivi põhjenduspunkti 42 kohaselt digitaalse sisu või digitaalse teenuse kontekstis mõista näiteks tarbijale ligipääsetavate muusikafailide arvu või pilveskeskkonna puhul andmemahtu. Digitaalse sisu või digitaalse teenuse kvaliteedi puhul võib hinnata näiteks filmi või videopildi resolutsiooni ning helikvaliteeti või ka vastavust kokkulepitud keelele või versioonile.

Samas on punktis 1 toodud ka mitmeid digitaalse sisu ja teenuse spetsiifilisi nõudeid. Nendeks on ühilduvus, kasutusviis ja koostalitlusvõime. Eeltoodud mõisted on üle võetud VÕS §14² lõigetest 4–6, kus vastavaid mõisteid esmakordselt kasutatakse. Vt nende mõistete kohta § 14² lõigete 4–6 seletuskirja.

Samas, nagu öeldud, ei ole pooltel keelatud leppida kokku ka muudes omadustes, mida sättes ei ole toodud.

Punktiga 2 võetakse üle DCD artikli 7 punkt b ning sätestatakse, et digitaalne sisu või digitaalne teenus peab sobima teatud eriliseks otstarbeks, milleks tarbija seda vajab ja mille

tarbija on teinud ettevõtjale teatavaks hiljemalt lepingu sõlmimise ajal ning millega ettevõtja on nõustunud. Erilise otstarbe all tuleb mõista sellist otstarvet, mis erineb sellist liiki digitaalse sisu või teenuse tavapärasest kasutamisest.

Eeltoodud kriteerium sarnaneb suuresti VÕS § 217 lõike 2 punktis 2 sätestatule müügilepingute regulatsioonist. Tarbija peab ettevõtjale erilise otstarbe hiljemalt lepingu sõlmimise hetkeks teatavaks tegema ning ettevõtja sellega nõustuma. Erinevalt VÕS § 217 lõike 2 punktist 2 ei võeta aga vastava nõusoleku andmisel arvesse ettevõtja erialaseid oskuseid ja teadmisi. Seega võib järeldada, et direktiivi kohaselt eeldatakse, et ettevõtja on oma ala professionaal ning peaks oskama tarbijat vajadusel juhendada.

Direktiiv ei sätesta mingeid täiendavaid nõudmisi ettevõtja poolt antud nõusolekule ning seega võiks piisav olla ka kaudne tahteavaldus (TsÜS § 68 lg 2).

Punktiga 3 võetakse üle DCD artikli 7 punkt c, mille kohaselt peab digitaalne sisu või teenus olema üle antud või osutatud koos kõigi kokku lepitud tarvikute ja juhistega, sealhulgas paigaldamisjuhiste ja klienditoega.

Digitaalse sisu tarvikute all võib mõista nii materiaalseid ainelisi kui digitaalses vormis esemeid, mis võivad mõjutada juurdepääsu digitaalsele sisule või teenusele või selle kasutamist.¹³

Digitaalse sisu või teenusega seonduvate juhiste üleandmine on osa ka seadusest tulenevatest vastavusnõuetest (VÕS § 62⁷ lõike 2 punkt 3). Seega digitaalse sisu või teenuse kasutamiseks või integreerimiseks tavaliselt vajalike juhiste saamiseks ei pea pooled selles eraldi kokku leppima. Samas võivad pooled kokku leppida selliste juhiste saamises, mis läheb eeltoodust kaugemale.

Võttes arvesse, et digitaalse sisu või teenuse kasutamine võib olla üsna keeruline, võivad pooled vajadusel kokku leppida ka ettevõtja kohustuses tagada tarbijale klienditoe teenus. Samas, kuna tegemist võib olla üsna ulatusliku kohustusega ettevõtjate jaoks, ei ole klienditoe pakkumise tingimus osa seaduses sätestatud nõuetest VÕS § 62⁷ lõike 2 punktis 3.

Punktiga 4 võetakse üle DCD artikli 7 punkt d ning sätestatakse ettevõtja kohustus teha digitaalsele sisule või teenusele kokkulepitud uuendusi.

Uuenduste pakkumine vastavusnõuete osana on üks olulisemaid uuendusi direktiivis. Lisaks sellele, et uuendamiskohustus, mille sisuks on digitaalse sisu või teenuse vastavuse tagamine, on osa seaduses sätestatud nõuetest (vt VÕS § 62⁸), on pooltel võimalik kokku leppida ka muude uuenduste üleandmisel. Seega võivad pooled näiteks kokku leppida, et ettevõtja pakub tarbijale selliseid uuendusi, mis võimaldavad tarbijal kasutada digitaalse sisu uusi funktsioone. Pooltel on võimalik kokkuleppe kaudu reguleerida näiteks seda, milliseid uuendusi ja kui tihti tuleks tarbijale pakkuda.

Samas, kui pooled soovivad leppida kokku uuendustes, mis jäävad alla VÕS §-s 62⁸ sätestatud standardi, peavad need kokkulepped vastama §-s 62¹⁰ toodud nõuetele.

¹³ EU Digital Law. Article-by-Article Commentary. R. Sculze; D. Staudenmayer. Beck/Nomos/Hart, 2020 (edaspidi EU Digital Law), lk 129.

Lepingus kokku lepitud uuenduste üle andmata jätmist tuleks käsitada digitaalse sisu või digitaalse teenuse nõuetele mittevastavusena. Ka uuenduste puudulikkust või mittetäielikkust tuleks käsitada digisisu või digiteenuse nõuetele mittevastavusena, kuna see tähendaks, et uuendusi ei tehta lepingus ettenähtud viisil.¹⁴

Paragrahvi 62⁷ lõike 2 punktis 4 (DCD artikli 7 punkt d) toodud uuenduste puhul ei ole direktiivis ette nähtud sarnast regulatsiooni nagu VÕS § 62⁸ lõikes 3 (DCD artikli 8 lõige 3), mis sätestab välistused ettevõtja vastutusest, kui tarbija uuendusi ei paigalda. Samas tuleb arvestada, et tarbija võimalused kasutada õiguskaitsevahendeid olukorras, kus rikkumise põhjustas tema enda tegu või temast tulenev asjaolu või sündmus, on piiratud juba tulenevalt VÕS § 101 lõikes 3 sätestatust.

Lõige 3

Paragrahvi 62⁷ lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 8 lõige 1, millega sätestatakse loetelu seaduses sätestatud tingimustest, millele digitaalne sisu või digitaalne teenus peab vastama. Sättes toodud tingimused loovad seega digitaalse sisu või digitaalse teenuse objektiivse vastavusstandardi. Tegemist on ammendava loeteluga, mis on kõikides liikmesriikides harmoneeritud, st liikmesriigid ei saa kehtestada teistsuguseid vastavusnõudeid kui direktiivis ette nähtud. Samas ei pruugi kõik loetletud tingimused olla alati asjakohased ehk kohalduvad vaid need tingimused, mis on konkreetse lepingu puhul aktuaalsed.

Seadusest tulenevate nõuete osaks on ka kohustus pakkuda tarbijale uuendusi, mis on üle võetud eelnõukohase §-ga 62⁸.

Lõike 3 punktiga 1 võetakse üle DCD artikli 8 lõike 1 punkt a, mille kohaselt peab digitaalne sisu või digitaalne teenus sobima otstarbeks, milleks seda liiki digitaalset sisu või digitaalset teenust tavaliselt kasutatakse, arvestades Euroopa Liidu ja riigisisest õigust ning tehnilisi standardeid või nende puudumise korral konkreetsel tegevusalal kehtivaid valdkondlikke tegevusjuhendeid.

Eeltoodud kriteerium on sarnane VÕS § 217 lõike 2 punkti 2 teise alternatiiviga, mis sätestab müügilepingute puhul seadusest tuleneva nõudena asja vastavuse otstarbele, milleks seda liiki asju tavaliselt kasutatakse.

Punktis sätestatud vastavusnõude sisustamine sõltub sellest, millise digitaalse sisu või teenusega tegemist on. Muusikapala allalaadimisel saab pidada näiteks selle otstarbeks võimalust seda kuulata, pilvesalvestusteenuse puhul võimalust oma andmeid seal hoiustada jne. Seejuures tuleb arvestada, et tavapärase otstarbe määramisel tuleb võrdlus teha sama liiki digitaalse sisu või teenusega. Seega ei saa näiteks pilvesalvestusteenuse puhul eeldada, et võimalik oleks vastavas keskkonnas ka pilte kommenteerida või teiste kasutajatega jagada.¹⁵

Lisaks peab artikli 8 lõike 1 punkti a kohaselt tavapärase otstarbe määratlemisel arvestama Euroopa Liidu ja riigisisest õigust ning tehnilisi standardeid või nende puudumise korral konkreetsel tegevusalal kehtivaid valdkondlikke tegevusjuhendeid. Tulenevalt digitaalse sisu ja teenuste keerukusest ja mitmekesisusest, on direktiivis peetud vajalikuks hõlmata ka spetsiifilisemad juhised, mis ei pruugi aga sisalduda õigusaktides. Samas tuleb arvestada, et tegemist on valdkonnaga, mis pidevalt areneb ning millele õiguslik regulatsioon ei pruugi piisavalt kiiresti reageerida.

¹⁴ Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkt 44.

¹⁵ EU Digital Law, lk 136.

Põhjenduspunktis 48 on selgitatud, et ka isikuandmete kaitse üldmääruse (2016/679) rikkumised (näiteks rikkudes võimalikult väheste andmete kogumise või vaikimisi ja lõimitud andmekaitse põhimõtet) võivad olenevalt juhtumi asjaoludest kujutada endast digitaalse sisu või digitaalse teenuse mittevastavust, mille esinemisel on tarbijal võimalik kasutada direktiivis sätestatud õiguskaitsevahendeid. Näitena on toodud olukord, kus isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevate kohustuste täitmata jätmine võib samal ajal viia selleni, et digitaalne sisu või teenus ei sobi enam ettenähtud otstarbeks, mistõttu ei vasta see objektiivsele vastavusnõudele, mille kohaselt digitaalne sisu või digitaalne teenus peab sobima otstarbeks, milleks sama liiki digitaalset sisu või digitaalset teenust tavaliselt kasutatakse. Samas võib isikuandmete kaitse üldmääruse rikkumine tähendada ka subjektiivsete vastavusnõuete rikkumist, kui ettevõtja võtab endale lepingus sõnaselgelt kohustuse, mis on seotud ka ettevõtja kohustusega isikuandmete kaitse määruse all.

Lõike 3 punktiga 2 võetakse üle DCD artikli 8 lõike 1 punkt b, sätestades, et digitaalne sisu või teenus peab olema seda liiki digitaalsele sisule ja digitaalsele teenusele tavaliselt omases koguses ja kvaliteedi ning toimivusomadustega, sealhulgas kasutusviisi, ühilduvuse, juurdepääsetavuse, järjepidevuse ja turvalisuse poolest, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, lähtudes digitaalse sisu või digitaalse teenuse olemusest ning arvestades ettevõtja enda või tema nimel või tehinguahela varasemates etappides osalenud muude isikute poolt digitaalse sisu ja digitaalse teenuse suhtes avalikult tehtud avaldusi, eelkõige reklaamimisel või märgistusel.

Vastavuse hindamisel on selle punkti puhul seega olulised kaks kriteeriumit. Esiteks, et digitaalse sisu või teenuse kvaliteet ja omadused oleksid seda liiki digitaalse sisu või teenuse puhul tavapärased, ning teiseks, et tarbija võiks sellist kvaliteeti ja omadusi oodata.

Kõnesolevas punktis toodu kattub suuresti VÕS § 217 lg 2 punktis 6 sätestatud kriteeriumiga, mis kohaldub tarbijalemüügi korral. Erisuseks on eelkõige digitaalse sisu ja teenuse spetsiifiliste omaduste lisamine näidete loetellu, millele digitaalne sisu või teenus peab vastama. Vastavad omadused kattuvad suures osas ka lõike 2 punktis 1 toodud subjektiivsete kriteeriumitega.

Kasutusviisi ja ühilduvuse mõisted on toodud VÕS § 14² lõigetes 4 ja 5 (vt vastavate sätete juures toodud selgitusi). Need mõisted on olulised ka digitaalse sisu ja teenuse vastavuse hindamisel seaduses sätestatud nõuetele.

Seejuures tuleb tähelepanu juhtida sellele, et koostalitlusvõimet ei ole sätestatud seadusest tuleneva nõudena. Seda põhjusel, et oleks liiga koormav ette näha ettevõtjale kohustus tagada konkreetse digitaalse sisu või teenuse ühilduvus kõikide võimalike riist- ja tarkvaradega. Näiteks, et ettevõtja pakutavat e-raamatut peaks olema võimalik lugeda kõikides erinevates e-lugerites või telefonirakendust kasutada eri operatsioonisüsteemidega telefonides. Seega saab tarbija vastavale tingimusele tugineda vaid siis, kui pooled on selles eraldi kokku leppinud.

Lisaks on punktis b võrreldes lõikega 2 toodud ka täiendavaid omadusi, millele digitaalne sisu või teenus peab vastama. Nendeks on juurdepääsetavus, järjepidevus ja turvalisus.

Juurdepääsetavuse (inglise keeles *accessibility*) all on mõeldud ettevõtja kohustust tagada, et digitaalse sisu ja teenuse kasutamiseks on tarbijale tagatud vajalik ligipääs. Seega tuleb olukorda, kus tarbija juurdepääs digitaalsele sisule või teenusele on takistatud, näiteks kui

tarbija kasutajakonto on blokeeritud või kui tarbija poolt alla laaditud fail enam ühel hetkel ei avane, käsitada puudusena.

Samas, kui tarbija ei ole digitaalsele sisule või teenusele juurdepääsu saanudki, tuleks sellist olukorda pidada digitaalse sisu üle andmata või teenuse osutamata jätmiseks, mille puhuks on õiguskaitsevahendite osas ette nähtud erinorm VÕS §-s 62¹³.

Järjepidevuse (inglise keeles *continuity*) nõue tähendab, et digitaalse sisu üleandmine või teenuse osutamine peab toimuma katkematuks. Eelkõige on kõnealune kriteerium oluline digitaalse sisu või teenuse puhul, mida antakse üle või osutatakse tarbijale mingi ajavahemiku jooksul kestvalt. Näiteks peaks olema selle kriteeriumi alusel tarbijale tagatud võimalus vaadata voogedastuse teel jalgpallimatši ülekannet ilma katkestuseta. Samas peaks eeltoodu kehtima ka juhul, kui tarbija on näiteks mõne mängu või filmifaili oma seadmesse alla laadinud. Siis võib järjepidevuse puudumiseks pidada näiteks olukorda, kus filmist on teatud katkendeid puudu.

Digitaalse sisu ja digitaalse teenuse kasutamisel on oluline tagada kasutajatele ka vajalik ohutus. Nii on seadusest tuleneva vastavusnõudena sätestatud direktiivis ka turvalisus (inglise keeles *security*). Eeltoodu seondub kohustusega kaitsta nii digitaalset sisu ja teenust kui ka tarbija digitaalset keskkonda võimalike küberrünnakute eest. Seega peab ettevõtja võtma kasutusele piisavad turvameetmed. Seejuures ei piirdu turvalisuse tagamise kohustus ainult digitaalse sisu esmase üleandmise või digitaalse teenuse osutamisega, vaid see peab olema tagatud kestvalt, näiteks turvauuenduste pakkumise teel.

Tarbija mõistlike ootuste määramise osas on põhjenduspunktis 46 selgitatud, et mõistlikkuse standardit tuleb hinnata objektiivselt, võttes arvesse digitaalse sisu või digitaalse teenuse olemust ja eesmärki, juhtumi asjaolusid ning poolte tavasid ja kasutusviise.

Hinnates, millistele nõuetele vastavust digitaalse sisu või digitaalse teenuse puhul võiks tarbija mõistlikult eeldada, tuleb arvesse võtta ka ettevõtja või tema nimel või tehinguahela varasemates etappides osalenud muude isikute tehtud avalikke avaldusi selle kvaliteedi ja omaduste kohta, eelkõige reklaamides või etikettidel. Seega kui näiteks tootja on reklaaminud tarkvara mingeid omadusi või oma kodulehel avaldanud infot tarkvara mingite omaduste kohta, tuleb seda tarbija mõistlike ootuste hindamisel arvesse võtta.

Eeltoodu ei kehti aga juhul, kui ettevõtja tõendab, et ta ei olnud ega saanud mõistlikult eeldades olla kõnealusest avalikust teadaandest teadlik, lepingu sõlmimise ajaks oli avalikku teadaannet parandatud samal või võrreldaval viisil, nagu see oli tehtud, või avalik teadaanne ei saanud mõjutada digitaalse sisu või digitaalse teenuse omandamise otsust.

Avalike avalduste kohta digitaalse sisu direktiivis sätestatu kattub suuresti VÕS § 217 lõike 2 punktis 6 ja lõikes 3 müügilepingute kohta sätestatuga. Erisusena saab välja tuua, et täpsustatud on seda, millisel viisil peaks avaliku avalduse parandamine toimuma, et välistada selle siduvus ettevõtja jaoks. Nii täpsustab direktiivi artikli 8 lõike 1 punkti b alapunkt ii, et avalik avaldus peab olema parandatud samal või võrreldaval viisil, nagu see oli tehtud. Eesmärk on tagada, et parandus jõuaks sama sihtrühmani nagu algne avaldus.¹⁶

Vastavad välistused on sätestatud DCD artikli 8 lõike 1 punkti b alapunktides, mis on üle võetud lõikega 4.

¹⁶ EU Digital Law, lk 146.

Lõike 3 punktiga 3 võetakse üle direktiivi artikli 8 lõike 1 punkt c, millega nähakse ette ettevõtja kohustus anda koos kaubaga üle sellised tarvikud ja juhised, mille saamist võib tarbija mõistlikult eeldada.

Erinevalt VÕS § 62⁷ lõike 2 punktist 3 käsitleb säte tarvikuid ja juhiseid, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, ilma et selles osas oleks pooled midagi eraldi kokku leppinud (vt ka § 62⁷ lg 2 p 3 selgitusi).

Kuigi erinevalt VÕS § 62⁷ lõike 2 punktist 3 ei ole sättes konkreetselt viidatud paigaldusjuhiste, võivad ka need asjakohasel juhul olla punktiga hõlmatud, kuivõrd direktiiv viitab üldiselt juhistele, mida tarbija võib mõistlikult eeldada.

Kui punkt räägib kohustusest asjakohased juhised üle anda, siis puudulike või valede juhiste tõttu toimunud ebaõige paigaldamine langeks § 62⁹ kohaldamisalasse (vt ka vastava sätte kohta toodud selgitusi).

Lõike 3 punktiga 4 võetakse üle DCD artikli 8 lõike 1 punkt d, mille kohaselt peab digitaalne sisu või teenus vastama ettevõtja poolt enne lepingu sõlmimist kättesaadavaks tehtud digitaalse sisu või digitaalse teenuse prooviversioonile või eelvaatele.

Eeltoodud vastavusnõue on üle võetud tarbijalemüügi direktiivist ning on kohandatud digitaalsele sisule ja teenusele vastavaks.

Olukorras, kus tarbija on digitaalse sisu või teenuse valikul tuginenud digitaalse sisu või teenuse prooviversioonile või eelvaatele, ootab ta, et vastavad omadused oleksid ka temale üleantaval digitaalsel sisul või teenusel. Seega näiteks, kui tarbijale on esitatud mingi demoversioon mängust või arvutiprogrammist, peab sellele vastama ka tarbijale lõplikult üle antud versioon.

Lõike 3 punktis 5 sätestatakse ettevõtja uuendamiskohustus osana seadusest tulenevatest nõutest. Vastav kohustus tuleneb DCD artikli 8 lõikest 2. See tähendab, et isegi kui pooled ei ole uuendamiskohustuses või selle täpsemates tingimustes kokku leppinud, eksisteerib ettevõtjal kohustus seaduses ette nähtud tingimustel ja aja jooksul tarbijale uuendusi pakkuda. Vastava uuendamiskohustuse täpsemad tingimused on toodud eelnõukohases VÕS §-s 62⁸ (vt täpsemalt vastava sätte kohta toodud selgitusi).

Lõike 3 punktiga 6 võetakse üle DCD artikli 8 lõige 6, mille kohaselt peab digitaalne sisu või digitaalne teenus olema teistsuguse kokkuleppe puudumisel viimases lepingu sõlmimise ajal kättesaadavas versioonis.

Selle reegli põhjuseks saab pidada asjaolu, et eelduslikult on kõige viimane versioon oma omadustelt kõige funktsionaalsem ning võimaldab paremat ühilduvust muu uuema riist- ja tarkvaraga. Samas ei ole välistatud, et tarbijal on huvi just mõne varasema versiooni vastu, näiteks põhjusel, et tema seade ei ühildu uuema versiooniga, mistõttu on pooltel võimalus kokku leppida ka vanema versiooni üleandmises.

Seejuures, kuna artikli 8 lõige 5, mis võimaldab teatud tingimustel pooltel seadusest tulenevatest vastavusnõuetest kõrvale kalduda, ei sisalda viidet artikli 8 lõikele 6, ei pea kokkulepe digitaalse sisu või teenuse versiooni kohta vastama seal toodud rangematele tingimustele.

Lõige 4

Lõikega 4 võetakse üle direktiivi artikli 8 lõike 1 punktis b sätestatud erandid avalike avalduste kohta, st millistel juhtudel ei ole digitaalse sisu või teenuse suhtes tehtud avalikud avaldused müüjale siduvad (vt § VÕS 62⁷ lõike 3 punkti 2 selgitusi).

Lõikega 5 võetakse üle DCD artikkel 10, mis käsitleb piiranguid või takistusi digitaalse sisu või teenuse kasutamisel, mis tulenevad kolmandate isiku õiguste, eelkõige intellektuaalomandi õiguste rikkumisest. Direktiiv võimaldab selliseid takistusi või piiranguid käsitleda mittevastavusena juhul, kui need piiravad tarbija võimalusi kasutada digitaalset sisu või teenust vastavalt lepingus kokkulepitud või seadusest tulenevatele nõuetele.

Sätte olulisus seisneb eelkõige selles, et digitaalne sisu või teenus sisaldab reeglina alati mingil kujul autoriõigustega kaitstud materjali. Seega võib oluliseks aspektiks digitaalse sisu või teenuse osutamisel olla ka tarbijale digitaalse sisu või teenuse kasutamiseks vajalike õiguste tagamine. Oluline on aga rõhutada, et digitaalse sisu direktiivis sätestatu reguleerib lepingõiguslikke aspekte ning ei sekku autoriõiguse valdkonda. Direktiivi artikli 3 lõige 9 sätestab sõnaselgelt, et direktiiv ei piira autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi reguleeriva liidu ja liikmesriikide õiguse, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/29/EÜ kohaldamist.

Direktiivi põhjenduspunktis 53 on selgitatud, et piirangud digitaalse sisu või teenuse kasutamisele tarbija poolt võivad tuleneda intellektuaalomandi õiguste omaja poolt intellektuaalomandi õiguse kohaselt seatud piirangutest, näiteks lõppkasutaja litsentsilepingust, mis keelab tarbijal kasutada mingeid omadusi, mis on seotud digitaalse sisu või teenuse funktsionaalsusega. Seejuures, kui tegemist on sama liiki digitaalse sisu või teenuse tavaliste omadustega, mille olemasolu tarbija võib mõistlikult eeldada, võib selline piirang minna vastuollu direktiivi artiklis 8 (VÕS § 62⁷ lõikes 3) sätestatud objektiivsete vastavusnõuetega. Sellisel juhul on tarbijal õigus kasutada nõuetele mittevastavuse puhul direktiivis ette nähtud õiguskaitsevahendeid ettevõtja suhtes, kes talle digitaalse sisu üle andis või digitaalset teenust osutas. Samasugune olukord võib tekkida ka juhul, kui pooled on artikli 7 (eelnõukohane VÕS § 62⁷ lõige 2) kohaselt kokku leppinud teatud digitaalse sisu või teenuse omadustes, kuid autori või õiguste omaja seatud piirangud ei võimalda neid kasutada.

Põhjenduspunkt 54 selgitab, et piirangud digitaalse sisu või teenuse kasutamisele võivad tuleneda ka kolmandate isikute õiguste rikkumisest. Selline õiguste rikkumine võib takistada tarbijal digitaalset sisu või teenust või mõnda selle funktsiooni kasutamast, näiteks juhul, kui tarbija ei pääse digitaalsele sisule või teenusele üldse juurde või ei pääse tarbija sellele õiguspäraselt juurde. Põhjuseks võib olla see, et kolmas isik õigustatult kohustab ettevõtjat lõpetama tema õiguste rikkumise ning katkestama kõnealuse digitaalse sisu või teenuse pakkumise, või see, et tarbija ei saa digitaalset sisu või teenust kasutada ilma õigust rikkumata.

Kuigi direktiivi artikkel 10 ja ka sellega seotud põhjenduspunktid viitavad eelkõige intellektuaalomandi õiguse rikkumistele, on säte siiski laiem ning selle kohaldamisalasse võivad langeda ka muud kolmandate isikute õigused.

Seega, kui kolmandate isikute õiguste rikkumise tagajärjel ei vasta digitaalne sisu või teenus direktiivis sätestatud subjektiivsetele või objektiivsetele nõuetele, on tarbijal võimalik kasutada ettevõtja vastu VÕS §-s 62¹⁴ sätestatud õiguskaitsevahendeid.

Juhul kui ettevõtja soovib välistada enda vastutust kolmanda isiku õigusest tuleneva piirangu eest, tuleb selles kokku leppida vastavalt VÕS §-s 62¹⁰ sätestatud tingimustele.

Lõige 6

Lõikega 6 võetakse üle DCD artikli 8 lõige 4, mille kohaselt juhul, kui lepinguga on ette nähtud digitaalse sisu kestev üleandmine või digitaalse teenuse kestev osutamine teatava ajavahemiku jooksul, peab digitaalne sisu või digitaalne teenus vastama lepingutingimustele kogu kõnealuse ajavahemiku jooksul.

Sättes täpsustatakse seega, millise aja jooksul tuleb hinnata digitaalse sisu või teenuse vastavust, mis on oluline ka ettevõtja vastutuse määramisel.

Seega kui digitaalse sisu või teenuse üleandmise lepingu näol on tegemist näiteks mõne kestvuslepinguga, mille kohaselt toimub digitaalse sisu või teenuse üleandmine teatava ajavahemiku jooksul pidevalt, ei piirdu vastavuse tagamise kohustus üksnes digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise algusega, vaid see peab olema vastavuses kogu kõnealuse ajavahemiku jooksul.

Seejuures täpsustab põhjenduspunkt 51, et digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lühiajalisi katkestusi tuleks käsitada nõuetele mittevastavuse juhtumitena, kui katkestused on suuremad kui tühised või on korduvad. See, millist katkestust saab lugeda tühiseks, sõltub igast konkreetsest juhtumist.

§ 62⁸

Lõikega 1 võetakse üle DCD artikli 8 lõige 2, mis näeb ette ettevõtja kohustuse teavitada tarbijat uuendustest (inglise keeles *updates*) ja anda tarbijale üle uuendused, sealhulgas turvauuendused, mis on vajalikud digitaalse sisu või teenuse nõuetele vastavuse tagamiseks.

Eeltoodud kohustust saab pidada direktiivi üheks olulisemaks aspektiks, mis võtab arvesse digitaalse sisu ja teenuse omapära ning võimaldab tagada, et digitaalne sisu või teenus oleks lepingutingimustele vastavuses üleandmise ajal ning säilitaks vastavuse ka teatud ettenähtud aja jooksul peale seda.

Tarbijale uuenduse pakkumine on üks viis, millega ettevõtjal on võimalik täita oma kohustust hoida digitaalset sisu või teenust vastavuses. Näiteks saab uuenduse tegemisega parandada vea, mille tõttu on halvenenud digitaalse sisu või teenuse video- või helikvaliteet, või võimalda uuenduste teel saada värskaid andmeid navigatsioonisüsteemi korrapäraseks kasutamiseks. Samuti võivad uuendused olla vajalikud, et tagada digitaalse sisu või teenuse turvalisus. Nii on võimalik uuenduse teel parandada mõni turvaauk või uue pahavara ilmnmisel lisada turvameetmeid.

Objektiivsete vastavusnõuete hulka ei kuulu aga sellised uuendused, mis digitaalset sisu või teenust võrreldes algse versiooniga parandaksid, ega ka digitaalse sisu olulised versiooni-uuendused (nn *upgrade*'id). Samas, nagu eespool öeldud, võivad pooled kokku leppida, et ettevõtja kohustub tarbijale pakkuma muid uuendusi, mis võivad ka digitaalset sisu või teenust võrreldes algsega parandada, näiteks mingi uue funktsiooni lisandumisega (vt VÕS § 62⁷ lg 2 p 4).

See, millise aja jooksul peab tarbijale uuendusi pakkuma, sõltub sellest, kas digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub lepingu kohaselt mingi ajavahemiku jooksul kestvalt või on lepingus ette nähtud üks või mitu digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise toimingut.

Kui tegemist on digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamisega, siis on ettevõtjal uuenduste tegemise kohustus ajavahemiku jooksul, millal toimub lepingu alusel digitaalse sisu üleandmine või teenuse osutamine. Näiteks juhul, kui pooled on kokku leppinud, et tarbijal on õigus kasutada pilvekeskkonda (nt OneDrive) kolm aastat, peab ettevõtja pakkuma selle aja jooksul uuendusi, mis on vajalikud, et tagada digitaalse teenuse vastavus ning turvalisus. Või kui pooled on sõlminud tähtajatu lepingu muusika voogedastusteenuse osutamise kohta (nt Apple Music), tuleb vajalikke uuendusi pakkuda nii kaua, kuni leping kehtib. See järgib sama loogikat nagu ettevõtja vastutuse regulatsioon VÕS §-s § 62¹¹ (DCD art 11 lõikes 2) ning seega langevad kokku ettevõtja vastutuse tähtaeg ja tähtaeg, mille jooksul on ettevõtja kohustatud uuendusi tegema.

Olukord on aga erinev digitaalse sisu või teenuse ühe või mitme üleandmise või osutamise toimingu korral. Artikli 8 lõike 2 punktis b on ette nähtud, et tarbijale antakse üle uuendused ajavahemiku jooksul, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, võttes arvesse digitaalse sisu või teenuse liiki ja otstarvet ning lepingu asjaolusid ja laadi. Seega peavad kohtud edaspidi juhtumipõhiselt hindama, millist ajaperioodi tuleks pidada tarbija ootustele vastavaks. Eeltoodu puhul ei tuleks aga lähtuda konkreetse tarbija subjektiivsest hinnangust, vaid mõistlikkust digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkti 46 kohaselt tuleks hinnata objektiivselt.

Eeltoodud lahendus on üsnagi tarbijasõbralik ning see oli ka direktiivi kõnealuse reegli lisamise eesmärk. Samuti on see küllaltki paindlik lahendus, kuivõrd mõistlik aeg, mille jooksul tarbija võib uuenduste pakkumist eeldada, võib ilmselt erineva digitaalse sisu puhul märkimisväärselt erineda. Näiteks mõneks konkreetseks ürituseks (mõni festival, näitus või sporditurniir) välja töötatud rakendus omab tähendust ainult sel ajal, kui see üritus toimub. Pärast seda pole rakenduses uuenduste tegemise järele enam mingit vajadust. Samas mõne pikemaks kasutusajaks mõeldud digitaalse sisu puhul võib tarbija eeldada näiteks turvariskide kõrvaldamiseks vajalike uuenduste tegemist pikema aja vältel.

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 47 on selgitatud, et näiteks digitaalse sisu või teenuse puhul, mille otstarve on ajaliselt piiratud, peaks uuenduste pakkumise kohustus piirduma selle ajaga. Samas kui muude digitaalse sisu või teenuse liikide puhul võib ajavahemik, mille jooksul tuleks tarbijale uuendusi pakkuda, olla võrdne mittevastavuse eest vastutamise ajaga või eelkõige turvauuenduste puhul sellest pikem.

Kui ettevõtja ei paku ettenähtud tähtaja jooksul tarbijale uuendusi, mis on vajalikud digitaalse sisu või teenuse vastavuse, sealhulgas turvalisuse tagamiseks, või kui ettevõtja ei paku lepingus ette nähtud uuendusi, on tegemist digitaalse sisu või teenuse mittevastavusega. Uuendamise kohustuse rikkumisel on tarbijal õigus kasutada direktiivis ette nähtud õiguskaitsevahendeid.

Ettevõtja kohustus uuendustest teavitada ja need üle anda tähendab eelkõige seda, et ettevõtjal on kohustus võimaldada tarbijale vajalike uuenduste allalaadimine. Kuigi praktikas ei tööta ettevõtja üldjuhul uuendusi ise välja ega tee neid ka ise tarbijale kättesaadavaks, on tarbijal võimalik õiguskaitsevahendeid kasutada ikkagi ettevõtja kui tema otsese lepingupartneri vastu. Antud lahenduse kasuks otsustati, kuna tarbijal puudub reeglina otsene lepinguline suhe uuenduste pakkujaga ning digitaalse sisu või teenuse puudusest tulenevate nõuete

maksmapanemine erinevate isikute vastu võib osutada tema jaoks liiga keeruliseks. Eeltoodud lahendus on analoogne ka juba kehtivate müügilepingu reeglitega, kus tarbija ees vastutab mittevastavuse eest talle asja müünud müüja.¹⁷ Ettevõtjal tuleks seega oma lepingulistest suhetes uuenduste pakkujatega vastavates kohustustes kokku leppida.

Kui ettevõtja tahab VÕS § 62⁸ (DCD art 8 lg 2) sätestatust kõrvale kalduda, on see võimalik vaid juhul, kui pooled on selles § 62¹⁰ (DCD art 8 lg 5) sätestatu kohaselt eraldi kokku leppinud.

§ 62⁸ lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 8 lõige 3, mis sätestab välistused ettevõtja vastutusest juhuks, kui lepingutingimustele mittevastavus tuleneb tarbija poolt uuenduste paigaldamata jätmisest.

Kui ettevõtja tarbijale mingit uuendust pakub ja tarbija seda mõistliku aja jooksul ei rakenda, siis artikli 8 lõike 3 kohaselt ei vastuta ettevõtja mittevastavuse eest, mida oleks võimalik uuenduse paigaldamisega vältida.

Tarbijat ei saa seejuures kohustada uuendusi tegema, ta võib jääda kasutama seda digitaalse sisu või teenuse versiooni, millega ta on harjunud. Aga kui tarbija teeb ise teadlikult otsuse uuendusi mitte rakendada, ei saa ettevõtja ka uuenduste puudumisest tingitud mittevastavuse eest vastutada.

Eeltoodu kehtib aga artikli 8 lõike 3 kohaselt vaid juhul, kui ettevõtja on tarbijat uuenduse kättesaadavusest ja paigaldamata jätmise tagajärgedest teavitanud ning uuenduse tarbija poolt paigaldamata jätmise või ebaõige paigaldamine ei olnud tingitud ettevõtja antud paigaldamisjuhiste puudulikkusest.

§ 62⁹

Paragrahviga § 62⁹ võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikkel 9, mis sätestab, millistel juhtudel loetakse digitaalse sisu või teenuse ebaõigest paigaldamisest tulenev mittevastavus võrdseks digitaalsest sisust või digitaalsest teenusest endast tuleneva lepingutingimustele mittevastavusega.

Tegemist on sisuliselt sarnase reegluga, mis on sätestatud VÕS § 217 lõikes 5 müügilepingute puhul, millega on üle võetud tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 lõige 5 (sisuliselt sama reegel sisaldub ka uues tarbijalemüügi direktiivi artiklis 8). Digitaalse sisu direktiivis on seda reeglit vastavalt digitaalse sisu ja teenuste spetsiifikale kohandatud.

Paragrahv moodustab digitaalse direktiivi artikli 6 kohaselt osa lepingutingimustele vastavuse nõuetest. Seega toob paigaldamiskohustuse rikkumine endaga kaasa ettevõtja vastutuse ning tarbija õiguse kasutada õiguskaitsevahendeid.

Tuleneval sellest, et direktiivi artikli 8 lõige 5, mis sätestab poolte õiguse kokku leppida digitaalse sisu või teenuse vastavusnõuetes, viitab ainult seadusest tulenevatele nõuetele, mis on sätestatud artikli 8 lõigetes 1 ja 2, ei saa pooled enne tarbija poolt puudusest teavitamist sõlmida kokkulepet, mis kalduks tarbija kahjuks kõrvale kõnesolevas sättes toodud paigaldamise puhuks sätestatud reeglitest.

¹⁷ EU Digital Law, lk 156.

Lisaks eeltoodule sätestatakse paragrahvi lõigetes 2 ja 3 paigaldamise ja digitaalse keskkonna mõisted.

Lõige 1

Lõike 1 esimese lause kohaselt loetakse digitaalse sisu või digitaalse teenuse ebaõigest paigaldamisest tulenevat lepingutingimustele mittevastavust võrdseks digitaalsest sisust või digitaalsest teenusest tuleneva lepingutingimustele mittevastavusega, kui selle paigaldas ettevõtja või seda tehti tema vastutusel.

Kõnesoleva reegli puhul on arvesse võetud, et digitaalne sisu või teenus ei saa toimida ilma vastava tark- või riistvarata. Seega võib digitaalse sisu või teenuse paigaldamine moodustada olulise lepingulise kõrvalkohustuse. Digitaalse sisu või teenuse üleandja vastutab paigaldamisest tuleneva puuduse eest siiski vaid juhul, kui selle paigaldas ta ise või tehti seda tema vastutusel. See tähendab, et juhul kui ettevõtja on nõustunud ka digitaalse sisu või teenuse integreerimisega, vastutab ta nii tema enda, tema töötaja kui ka lepingupartneri poolt teostatud puuduliku paigaldamise eest. Vastutus teise isiku eest tuleneb iseenesest juba ka TsÜS §-st 132. Ettevõtja vastutab teise lause kohaselt ka siis, kui digitaalse sisu või digitaalse teenuse pidi paigaldama tarbija ja ebaõige paigaldamine tulenes ettevõtja poolt antud puudulikust teabest. Seejuures ei tohiks tähendust omada, kas tarbija on vastava teabe kohaselt digitaalse sisu või teenuse ise paigaldanud või on seda teinud tema palvel mõni kolmas isik.¹⁸

Põhjenduspunkt 52 selgitab, et nõuetele mittevastavusena tuleks käsitleda integreerimisjuhendite mittetäielikkust või ebaselgust, mis muudab nende juhendite kasutamise tavatarbijale raskeks. Seega mõõdupuuks peaks olema tavatarbija arusaamisvõime.

Arvestama peab ka sellega, et säte omab mõju ka vastavushindamise hetke määramisel, st sellisel juhul ei ole ilmtingimata asjakohane rääkida üleandmise hetkest, nagu sätestab DCD artikli 11 lõike 2 esimene alalõik (eelnou VÕS § 62¹¹ lõige 1). Seda kuna puudus võib tekkida peale üleandmist ja see võib selguda alles peale paigaldamise lõpuleviimist.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 2 punktis 4 sätestatud paigaldamise mõiste (inglise keeles *integration*). Paigaldamine on digitaalse sisu või digitaalse teenuse sidumine ja ühendamine tarbija digitaalse keskkonna osadega selliselt, et digitaalset sisu või digitaalset teenust saaks kasutada digitaalse sisu ja teenuse regulatsioonis toodud lepingutingimustele vastavalt.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 2 punktis 9 toodud digitaalse keskkonna mõiste (inglise keeles *digital environment*). Digitaalne keskkond on riistvara, tarkvara ja võrguühendus, mida tarbija kasutab digitaalsele sisule või digitaalsele teenusele juurdepääsuks või selle kasutamiseks.

§ 62¹⁰

Sättes tehakse eristus digitaalse sisu ja teenuste regulatsioonis sätestatud pooltevahelisest kokkuleppest tulenevate tingimuste ja seadusest tulenevate tingimuste vahel. Viimastest on võimalik direktiivi kohaselt kõrvale kalduda vaid direktiivis sätestatud nõudeid täites.

¹⁸ EU Digital Law, lk 178.

Eesmärgiks on anda pooltele piisav paindlikkus, tagades samas, et tarbija on digitaalse sisu või teenuse mittevastavusest piisavalt informeeritud ning saab selle põhjal teha teadliku valiku.

Paragrahviga võetakse seega üle digitaalse sisu direktiivi artikli 8 lõige 5, mis sätestab, et lepingutingimustele mittevastavusega sama direktiivi artikli 8 lõigete 1 või 2 tähenduses ei ole tegemist juhul, kui lepingu sõlmimise ajal teavitati tarbijat konkreetselt (inglise keeles *specifically informed*) sellest, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse teatav omadus kaldub kõrvale lõikes 1 või 2 sätestatud objektiivsetest vastavusnõuetest, ja kui tarbija on lepingu sõlmimise ajal sellise kõrvalekaldumisega sõnaselgelt (inglise keeles *expressly*) ja eraldi (inglise keeles *separately*) nõustunud.

Viited direktiivi sätetele on asendatud vastavate viidetega VÕS-i asjakohastele sätetele. Seega on seadusest tulenevatest vastavusnõuetest, mis on sätestatud VÕS § 62⁷ lõike 3 punktides 1 kuni 5, lõikes 4 ning § 62⁸ lõikes 1, võimalik küll kõrvale kalduda, kuid seda vaid sättes toodud tingimustel.

Säte annab seega ettevõtjale võimaluse oma vastutuse teatud mittevastavuste puhuks välistada. Näiteks kui digitaalse sisu või teenuse kasutamisele on intellektuaalomandi õiguste omaja seadnud piirangud.¹⁹ Samuti aga näiteks juhul, kui ettevõtja soovib tarbijale pakkuda digitaalse sisu beetaversioone, mis ei pruugi samuti kõikidele tavapärastele ootustele vastata.

Sätte kohaselt peab ettevõtja tarbija tähelepanu konkreetselt sellele juhtima, et digitaalne sisu või teenus kaldub seaduses sätestatud vastavusnõuetest kõrvale.²⁰ Põhjenduspunkti 49 kohaselt peab tarbija sellega nõustuma teistest avaldustest või kokkulepetest eraldi aktiivse ja ühemõttelise käitumise teel. Sättes toodud nõude saab lugeda täidetuks näiteks lahtri märgistamise, nupule vajutamise või muu samalaadse funktsiooni aktiveerimisega.

Direktiivis sätestatud reegel on mõeldud kaitsma tarbijat n-ö *as-is*-kokkulepete²¹ eest ning ka selle eest, et tarbija nõusolek peidetakse ulatuslike tüüptingimuste vahele ära.

Oluline on seejuures rõhutada, et ühe uuenduse tegemata jätmine ei tähenda ettevõtja vastutuse piiramist kõikide edaspidi ilmnevate puuduste eest, vaid ainult selle puuduse eest, mis oli tingitud konkreetse uuenduse paigaldamata jätmisest.

§ 62¹¹ ²²

Eelnõukohase VÕS §-ga 62¹¹ võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikkel 11 ja see reguleerib ettevõtja vastutust digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustele mittevastavuse korral. See on üks direktiivi kesksetest sätetest, mis on seotud nii lepingutingimustele vastavuse, sh uuenduste tegemise reeglitega (VÕS §-d 62⁷–62¹⁰) kui ka reeglitega, mis puudutavad tarbija käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid §-s 62¹⁴). Oma sisult tähendab ettevõtja vastutus seda, et tarbijal on lepingutingimustele mittevastavuse korral võimalik ettevõtja vastu asjakohaseid õiguskaitsevahendeid kasutada.

¹⁹ Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkt nr 49.

²⁰ Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkt nr 53.

²¹ Ehk kokkulepete eest, mille kohaselt antaks digitaalne sisu üle või osutatakse digitaalset teenust sellina, nagu see parajasti on, ning välistatakse ettevõtja vastutus võimalike puuduste esinemise korral.

²² Selle ja järgmise paragrahvi seletuskirja osa kirjutamisel on osaliselt tuginetud Juridica artiklile „Nõuetele vastavus ja ettevõtja vastutus uues digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste lepingute direktiivis“, Juridica 2019/8, mille autorid on eelnõu autorid.

Esmalt on oluline selgitada, et DCD artikkel 11 reguleerib ettevõtja vastutust nii lepingutingimustele vastavuse korral (artikli 11 lg 2 ja 3) kui ka digitaalse sisu ja digitaalse teenuse üle andmata või osutamata jätmise korral (artikkel 11 lg 1). Eelnõus ette nähtud VÕS § 62¹¹ reguleerib aga üksnes vastutust lepingutingimustele mittevastavuse eest. Seda põhjusel, et direktiivi artikli 11 lõikele 1 vastavad reeglid digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata jätmise kohta on juba olemas VÕS üldosas ning seetõttu ei oleks eraldi dubleeriva regulatsiooni loomine ka vajalik ega mõistlik. Nimelt on VÕS § 100 kohaselt kohustuse rikkumine võlasuhtest tuleneva kohustuse täitmata jätmise või mittekohane täitmine, sealhulgas täitmisega viivitamine. Direktiivi tähenduses digitaalse sisu üle andmata jätmise või digitaalse teenuse osutamata jätmise kujutab endast kohustuse täitmata jätmist VÕS § 100 tähenduses. VÕS § 103 lg 1 kohaselt vastutab võlgnik kohustuse rikkumise eest, välja arvatud, kui rikkumine on vabandatav. Eeldatakse, et kohustuse rikkumine ei ole vabandatav. Paragrahvi 103 lg 2 kohaselt on kohustuse rikkumine vabandatav, kui võlgnik rikkus kohustust vääramatu jõu tõttu.

Seejuures tuleb märkida, et tulenevalt direktiivi põhjenduspunktist 14 on vääramatu jõu reguleerimine liikmesriigi pädevuses. Nimelt on põhjenduspunktis 14 selgitatud, et liikmesriikidele peaks jääma ka õigus reguleerida näiteks digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata jätmisest või nõuetele mittevastavusest tulenevaid tagajärgi, kui üle andmata või osutamata jätmise on toimunud või nõuetele mittevastavus on tekkinud kaupleva kontrolli alt välja jäävate takistuste tõttu ja kui kauplevajalt ei saanud eeldada takistuse, näiteks vääramatu jõu, või selle tagajärgede ärahoidmist või kõrvaldamist.

Kuna üle andmata jätmise korral on tegemist olemasolevate VÕS üldosa reeglite kohaldamisega, siis ei kaasne selles küsimuses eelnõuga mingit muudatust.

Kõnealuses sättes reguleeritud muudatused puudutavad digitaalse sisu ja teenuste mittevastavust. Selle regulatsiooni juures saab (vähemalt osaliselt) tuua paralleele senise müüja vastutuse regulatsiooniga tarbijalemüügi korral vastavalt VÕS §-le 218. Kuivõrd selle reegli osas on nii õiguskirjanduses kui ka kohtupraktikas väljendatud seisukohta, et tegemist on erinormiga VÕS § 103 suhtes, kuna see ei näe ette võimlust vabaneda vastutusest vabandatava rikkumise korral,²³ siis oleks loogiline lähtuda samasugusest tõlgendusest ka digitaalse sisu ja teenuse mittevastavuse eest ette nähtava vastutuse regulatsiooni juures.

Kuna direktiivi kohaldamisala on väga lai ja hõlmab VÕS mõttes erinevaid lepinguliike ja erinevaid lepingulisi sooritusi, on vastavalt ka ettevõtja vastutuse regulatsioonis (DCD artikli 11 lg-tes 2 ja 3) eristatud kolme kategooriat:

- digitaalse sisu või teenuse ühekordne üleandmis- või osutamistoiming (ingl *single act of supply*);
- digitaalse sisu või teenuse ühekordsete üleandmis- või osutamistoimingute seeria (ingl *series of individual acts of supply*);
- digitaalse sisu või teenuse üleandmine või osutamine kestvalt teatud ajavahemiku jooksul (ingl *continuous supply*).

Nendele kategooriatele vastavad vastutuse reeglid on nähtud ette eelnõukohase VÕS § 62¹¹ lõigetes 1 ja 2.

Lõige 1

²³ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein, Võlaõigusseadus II, Kommenteeritud Väljaanne, Tallinn, Juura, 2019 (edaspidi VÕS II kommentaar), lk 102.

Lõige 1 vastab DCD artikli 11 lõikele 2. Lõige 1 kohaldub olukorras, kus lepingus on ette nähtud üks või mitu digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise toimingut.

Tegemist on eespool toodud kirjelduse kohase esimese ja teise kategooriaga. Nende olemuslikuks tunnuseks on põhjenduspunkti 56 kohaselt, et pärast digitaalse sisu üleandmist on tarbijal piiramatut võimalust sellele juurde pääseda ja seda kasutada. Nii võib see olla näiteks juhul, kui tarbija laadib oma nutiseadmesse alla mõne e-raamatu, muusikafaili või filmi. Samamoodi toimib see digitaalse sisu või teenuse ühekordsete üleandmis- või osutamistoimingute seeria korral, kui tarbijale saadetakse näiteks iga nädal link uuele e-raamatule või tema nutiseadmes tehakse iga kuu kättesaadavaks mõne elektroonilise ajakirja uus väljaanne. Need olukorrad on olemuslikult võrreldavad müügilepingu alusel tarbijale mõne asja üleandmisega või töövõtulepingu alusel asja valmistamisega, mis hiljem antakse tarbijale üle. Samasugune regulatsioon on tarbijalemüügi korral nähtud ette VÕS § 218 lõikes 2.

Ettevõtjal on kohustus anda tarbijale üle digitaalne sisu või osutada digitaalne teenus, mis vastab lepingutingimustele. Kui lepingus on ette nähtud üks või mitu üleandmise või teenuse osutamise toimingut, vastutab ettevõtja digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustele mittevastavuse eest, kui mittevastavus oli olemas üleandmise või teenuse osutamise ajal ehk siis ajal, kui näiteks e-raamat, muusikafail või film tarbija seadmesse alla laaditi.

Eelnõu kohaselt vastutab ettevõtja mittevastavuse eest, mis ilmneb kahe aasta jooksul pärast digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Direktiivi artikli 11 lg 2 teises alalõigus on nähtud ette, et ettevõtja vastutuse ajavahemik ei tohi olla lühem kui kaks aastat. See on ainus digitaalse sisu direktiivi minimaalselt harmoneeriv säte, kuivõrd liikmesriikidel on võimalus sätestada tarbija kaitseks ka pikem vastutuse tähtaeg, muus osas on digitaalse sisu direktiivi maksimaalselt harmoneeriv.

Kuna tegemist on liikmesriigile jäetud valikukohaga, küsis Justiitsministeerium ettevõtja vastutuse tähtaja pikkuse kohta enne eelnõu koostamist teiste asjassepuutuvate ministeeriumite ning ka erinevate huvirühmade arvamust. Valdav osa vastanutest soovis jääda kaheaastase vastutuse tähtaja juurde, mis kehtib praegu juba tarbijalemüügi korral ja mis peaks ühetaolisuse huvides kohalduma ka digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise korral. Seetõttu on ka eelnõus sellisest lähenemisest lähtutud ning ettevõtja vastutuse ajana sätestatud kaks aastat.

Oluline on aga märkida, et direktiivi kohaselt ei mõjuta ettevõtja vastutuse reeglite kohaldamine, mh kaheaastase vastutuse tähtaja kohaldamine, direktiivis ette nähtud uuenduste pakkumise kohustust. Ka uuenduste tegemise tagamata jätmine, kui nende tegemine oleks vajalik digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustele vastavuse tagamiseks, või vigase uuenduse tegemine, mis põhjustab digitaalsel sisul või teenusel mõne puuduse, toob kaasa ettevõtja vastutuse. Digitaalse sisu direktiivi artikli 11 lõikes 2 on viidatud, et kõnealune säte ei piira artikli 8 lõike 2 punkti b kohaldamist. Seetõttu on ka kõnealuses VÕS § 62¹¹ lõike 1 viimasel lauses viidatud, et selle sättega ei piirata § 62⁸ lõike 1 punkti 2 kohaldamist. DCD artikli 8 lõike 2 punktis b ja vastavalt eelnõukohases VÕS § 62⁸ lõike 1 punktis 2 on ette nähtud, et tarbijale antakse üle uuendused ajavahemiku jooksul, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, võttes arvesse digitaalse sisu või teenuse liiki ja otstarvet ning lepingu asjaolusid ja laadi.

Sisuliselt tähendab see, et ühekordse üleandmise korral ei saa ettevõtja tugineda üksnes kaheaastasele vastutuse piirangule, vaid uuenduste tegemisel peab ta lisaks arvestama artiklist 8 tuleneva mõistliku aja kriteeriumiga. Eeltoodu puhul ei tuleks aga lähtuda konkreetse tarbija

subjektiivsest hinnangust, vaid mõistlikkust artikli 8 lõike 2 punkti b mõttes tuleks põhjenduspunkti 46 kohaselt hinnata objektiivselt. Direktiivi põhjenduspunktis 47 on selgitatud, et näiteks digitaalse sisu või teenuse puhul, mille otstarve on ajaliselt piiratud, peaks uuenduste pakkumise kohustus piirduma selle ajaga. Samas kui muude digitaalse sisu või teenuse liikide puhul võib ajavahemik, mille jooksul tuleks tarbijale uuendusi pakkuda, olla võrdne mittevastavuse eest vastutamise ajaga või eelkõige turvauuenduste puhul olla sellest pikem.

Kui tuua konkreetsem näide uuenduste regulatsiooni mõjust ettevõtja vastutuse regulatsioonile, siis kuigi ühekordse üleandmise puhul on ettevõtja vastutuse tähtaeg kaks aastat, siis kui konkreetset juhul võib tarbija mõistlikult eeldada, et uuendusi esitatakse pikema aja jooksul, näiteks kolme aasta jooksul, ning kolmandal aastal ilmneb uuenduse tegemata jätmisest või vigasest uuendusest tingitud lepingutingimustele mittevastavus, vastutab ettevõtja ka selle eest.

Lõige 2

Lõige 2 vastab DCD artikli 11 lõikele 3 ja see kohaldub kestva digitaalse sisu üleandmise või kestvalt digitaalse teenuse osutamise korral.

Tegemist on eeltoodud kirjelduse kohase kolmanda kategooriaga, mis on kahest eelmisest olemuslikult erinev. Selle eripära on põhjenduspunkti 57 kohaselt asjaolu, et digitaalne sisu või digitaalne teenus on tarbijale kättesaadav või juurdepääsetav üksnes lepingus kindlaksmääratud aja jooksul või nii kaua, kuni tähtajatu leping kehtib. Näidetena selle kategooria kohta on direktiivis toodud juhtumid, kus ettevõtja teeb digitaalse teenuse tarbijale kättesaadavaks kindlaksmääratud või määramata ajaks, näiteks kaheaastane pilvesalvestuse leping või sotsiaalmeediaplatvormi liikmesus määramata ajaks. Selle kategooria alla kuuluvad erinevad kestvuslepingud, näiteks teenuse osutamise ja kasutuslepingud. Samas võivad siia kategooria alla kuuluda ka sellised juhtumid, kus digitaalse sisu üleandmine toimub lühikese aja jooksul, näiteks ühe konkreetse videoklipi voogedastus.

Selle kategooria puhul on ettevõtja kohustatud tegema järjepidevalt ja kestvalt teatavaid sooritusi. Seetõttu on tarbijal õigustatud huvi selle vastu, et kogu selle aja vältel vastaks digitaalne sisu või teenus lepingutingimustele. Seetõttu ei oleks olnud õigustatud rakendada digitaalse sisu pideva üleandmise või teenuse pideva osutamise olukorras samasuguseid, senisest tarbijalemüügi regulatsioonist inspireeritud reegleid, mis võiksid viia olukorrani, kus näiteks mõne voogedastusteenuse (nt Spotify) helikvaliteet halveneks või mõne pilveskeskkonna (nt Dropbox) turvalisuse standard alaneks märkimisväärselt pärast kahe aasta möödumist ning tarbijal ei oleks võimalik seejuures oma õigusi kaitsta. Samas, kuna tarbijal puudub pärast lepingu lõppu võimalus digitaalset sisu või teenust kasutada, ei saa pärast lepingu lõppemist digitaalsel sisul ega teenusel ka mingeid puudusi ilmned.

Digitaalse sisu direktiivi artikli 11 lõike 3 esimeses alalõigus ja eelnõukohases VÕS § 62¹¹ lõikes 2 on seetõttu sätestatud, et sellisel juhul vastutab ettevõtja lepingutingimustele mittevastavuse eest, mis esineb või ilmneb selle ajavahemiku jooksul, millal digitaalse sisu üleandmine või teenuse osutamine peab lepingu kohaselt toimuma.

Praktikas tähendab see, et mitmeaastase või tähtajatu lepingu korral mõne digitaalse teenuse osutamiseks (nt digi-TV) võib ettevõtja ajaliselt mõttes vastutada kauem kui digitaalse sisu ühekordse üleandmise korral, näiteks kahe aasta asemel hoopiski viis või kümme aastat. Samas ei eelda pideva üleandmise või osutamise element põhjenduspunkti 57 kohaselt tingimata pikaajalist üleandmist. Kestva üleandmise olukorrana saaks käsitada ka seda, kui lepingu sisuks

on näiteks mõne üksiku spordivõistluse või kontserdi veebiülekande jälgimise võimaldamine. Lepingutingimustele vastavuse tagamine on selle näite puhul oluline just otseülekande ajal, mitte aga pärast selle lõppu. Seega võib digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral olla ettevõtja vastutus ka oluliselt lühema tähtajaga kui kaks aastat üleandmise algusest.

Kui mõelda konkreetsetele lepinguliikidele VÕS-is, mille alusel võiks toimuda digitaalse sisu pidev üleandmine või digitaalse teenuse pidev osutamine direktiivi tähenduses, siis eelkõige tulevad kõne alla teenuse osutamise lepingud ja vähestel juhtudel ka kasutuslepingud.

Vastutuse seosed aegumise reeglitega

Lisaks eeltoodule on oluline selgitada ka ettevõtja vastutuse reeglite seost aegumise regulatsiooniga.

Digitaalse sisu direktiivi artikli 11 lõike 2 kolmandas alalõigus, mis reguleerib vastutust ühekordse üleandmise korral, ning artikli 11 lõike 3 teises alalõigus, mis reguleerib vastutust digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral, on sätestatud, et liikmesriigis ette nähtud aegumistähtaeg peab võimaldama tarbijal kasutada õiguskaitsevahendeid igasuguse nõuetele mittevastavuse korral, mis esineb või ilmneb ettevõtja vastutuse tähtaja jooksul.

Digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunkti 58 kohaselt on liikmesriikidel õigus reguleerida riigisiseseid aegumistähtaegu. Sellised aegumistähtajad ei tohiks siiski takistada tarbijaid kasutamast oma õigusi kogu ajavahemiku jooksul, mille kestel kaupleja vastutab nõuetele mittevastavuse eest. Kuigi kõnesoleva direktiiviga ei tohiks seetõttu ühtlustada riigisiseste aegumistähtaegade kulgemise algust, tuleks sellega siiski tagada, et kõnealused tähtajad võimaldavad tarbijatel kasutada õiguskaitsevahendeid nõuetele mittevastavuse puhul, mis ilmneb vähemalt ajavahemiku jooksul, mil kaupleja vastutab nõuetele mittevastavuse eest.

Need nõuded on kohaldatavad ka Eestis, kuna koos kõnealuses paragrahvis reguleeritava vastutuse tähtajaga kohaldub paralleelselt ka aegumise regulatsioon. Võrdluseks võib välja tuua, et samamoodi on see ka tarbijalemüügi puhul (vt VÕS §-d 218 ja 227 ning TsÜS-is sätestatu).

TsÜS § 147 lg-s 1 sätestatud üldreegli kohaselt algab aegumistähtaeg nõude sissenõutavaks muutumisega, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. TsÜS § 146 lg 1 kohaselt on tehingust tuleneva nõude aegumistähtaeg kolm aastat. Ühekordse üleandmise korral on ettevõtja vastutus kaks aastat üleandmisest. Kestva üleandmise korral on vastutus ette nähtud kogu selleks ajaks, mil üleandmine peab lepingu kohaselt toimuma. Mõlemal juhul on tarbijal kolm aastat nõude sissenõutavaks muutumisest ehk puuduse ilmnemisest. Seega ei takista aegumistähtaeg tarbijal kasutamast õiguskaitsevahendeid puuduse korral, mille eest ettevõtja direktiivi kohaselt vastutab. See on direktiiviga kooskõlas.

Lisaks on VÕS-is erinevate lepinguliikide juures nähtud ette erireegleid aegumise kohta, nii on see näiteks müügilepingute puhul §-s 227 ning töövõtulepingute puhul §-s 651. Eelnõukohase VÕS § 62⁵ lõike 7 kohaselt kohaldub konkreetsete lepinguliikide jaoks ette nähtud eriregulatsioon samuti kõnealuses jaos digitaalse sisu ja teenuste kohta ette nähtud reeglitega paralleelselt. Muu hulgas kohaldub müügi korral VÕS § 227, mis näeb aegumistähtaja algusele ette teistsuguse alguspunkti kui TsÜS. VÕS § 227 räägib asjadest, aga § 208 lg 3 kohaselt

kohaldatakse asja kohta sätestatud ka õiguse ja muu eseme müügile, seega saab vastavat regulatsiooni kohaldada ka digitaalse sisu müügi korral.

Kui tegemist on kestvuslepinguga ehk digitaalse sisu kestva üleandmise või digitaalse teenuse kestva osutamisega, siis ei saa VÕS §-de 227 ja 651 kohaldamisel asuda seisukohale, et aegumine algab näiteks pilveteenuse esmakordselt kättesaadavaks tegemisest ja lõpeb kolme aasta möödudes. Neid sätteid tuleks tõlgendada nii, et iga eraldiseisev digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise hetk on uue soorituse tegemise ehk uue üleandmise hetk, mille käigus tekkiva mittevastavuse korral on võimalik aegumistähtaega uuesti arvestada. Seda silmas pidades ei oleks vaja ka aegumise jaoks eraldi regulatsiooni, sest kui aegumine algab igakordsest üleandmise hetkest, siis ei takista riigisisene aegumise regulatsioon tarbijal kasutada õiguskaitsevahendeid lepingutingimustele mittevastavuse korral, mille eest ettevõtja vastutab.

Märkimist väärrib ka see, et VÕS-is on aegumist reguleeritud eraldi ka üürilepingute puhul, täpsemalt VÕS § 338 lg 2 teises lauses. Selle kohaselt kehtib üürniku poolt asjale tehtud kulutuste hüvitamise või muudatuste äravõtmise nõudele kuuekuuline aegumistähtaeg lepingu lõppemisest. See saaks üürilepingu puhul tulla kõne alla üksnes sellisel juhul, kus tarbijale antakse üle asi digitaalse sisuga, nt DVD. Kuid VÕS §-s 338 on väga spetsiifilised nõuded, mis ei ole digitaalse sisu puhul tõenäoliselt asjakohased, samuti ei ole need nõuded, mis on direktiivis sätestatud kaetud.

Eeltoodud arvestades ei ole DCD artikli 11 lõike 2 kolmanda alalõigu ja lõike 3 teise alalõigu ülevõtmiseks vaja riigisisest õigust muuta.

Tulenevalt eelnõukohases VÕS §-s 62²² sätestatud on ka aegumise regulatsioon imperatiivne, st sellest ei saa tarbija kahjuks kõrvale kalduda (nt aegumistähtaega lühendada). Sarnasele seisukohale TsÜS § 145 kohta on tarbijalemüügi korral asunud tulenevalt VÕS §-s 237 sätestatud²⁴. Kuivõrd eelnõuga loodav VÕS § 62²² on oma sisult VÕS §-ga 237 samaväärne, tuleks samasugusest tõlgendusest lähtuda ka digitaalse sisu ja teenuse korral.

§ 62¹²

Kõnealuse sättega võetakse üle DCD artikkel 12. Tegemist on reeglitega, mis täiendavad ettevõtja vastutuse regulatsiooni ja on praktikas tarbija jaoks väga olulise tähtsusega, kuivõrd need hõlbustavad tarbijal oluliselt enda nõuete tegelikku maksmapanemist.

Digitaalne sisu ja teenused on olemuslikult piisavalt keerulised, et tavatarbija suudab küll probleemide korral oma teadmiste juures ilmselt ettevõtjale mõistlikult teada anda, et sisul või teenusel on mingisugune viga (nt programm jookseb kokku, meediafail ei mängi, pilvele puudub ajutiselt juurdepääs vms), kuid selle tõendamise, et puudus oli olemas juba üleandmise hetkel, käib tavalisele tarbijale suure tõenäosusega üle jõu. Ettevõtja teadmised ning tehnilised võimalused digitaalse sisu või teenuse puuduste esinemise või mitteesinemise tuvastamiseks ja tõendamiseks on kindlasti paremad kui tarbijal. Seetõttu ongi direktiivis tõendamiskoormis tarbija kasuks ümberpööratud.

Tarbija kasuks ümberpööratud tõendamiskoormise regulatsioon on kehtestatud kehtivate tarbijalemüügi reeglite eeskujul (vt VÕS § 218 lg 2), kuid digitaalsele sisule ja teenustele ei ole

²⁴ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, Tsiviilseadustiku üldosa seadus, Kommenteeritud Väljaanne, Tallinn, Juura, 2010, lk 464.

selline regulatsioon varem kohaldunud. Sellest tulenevalt on tegemist väga olulise sisulise muudatusega.

Sarnaselt tarbijalemüügi puhul juba välja kujunenud praktikale (vt nn Faberi lahend Euroopa Kohtus C-497/13) on ka digitaalse sisu direktiivi põhjenduspunktis 59 selgitatud, et tarbija peab vaidluse korral küll esitama tõendid digitaalse sisu või digitaalse teenuse nõuetele mittevastavuse kohta, kuid ta ei peaks tõendama, et mittevastavus oli olemas digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise ajal või pideva üleandmise või osutamise korral lepingu kestuse jooksul.

Nagu ettevõtja vastutuse reeglistikus, eristatakse ka tõendamiskoormise reeglite juures digitaalse sisu üleandmist ja digitaalse teenuse osutamist ühekordselt ja kestvalt (vastavalt VÕS § 62¹² lg 2 ja 3).

Lõige 1

Lõige 1 vastab DCD artikli 12 lõikele 1. See ei reguleeri olukorda, kus tegemist oleks lepingutingimustele mittevastavusega, vaid olukorda, kus lepinguline kohustus on täielikult täitmata ehk siis kui digitaalne sisu on üle andmata või digitaalne teenus osutamata.

Sellisel juhul lasub ettevõtjal kohustus tõendada, et digitaalne sisu anti üle või digitaalne teenus osutati vastavalt artiklile 5 ja eelnõukohasele VÕS §-le 62⁶. Sellise reegli kehtestamise eesmärk on samuti tarbijakaitseline. Nimelt on tarbijal ilmselt praktikas väga keeruline tõendada negatiivset asjaolu, täpsemalt seda, et ta ei ole digitaalset sisu või teenust üldse kätte saanud. Samuti oleks tal endal väga keeruline tuvastada, kas probleem seisneb digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise eest vastutava ettevõtja tegevuses või kuskil mujal, näiteks tema enda internetiühenduses vms. Ettevõtja tehnilised võimalused on selliste hinnangute andmiseks paremad. Seetõttu on ka direktiivi kohaselt vastav tõendamiskoormis temale pandud.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 12 lg 2 ning see kohaldub viitega VÕS § 62¹¹ lõikele 1 sellistele lepingutele, mille kohaselt on ette nähtud üks või mitu ühekordset digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise toimingut. Sellisel juhul eeldatakse, et ühe aasta jooksul tarbijale digitaalse sisu üleandmisest või digitaalse teenuse osutamisest ilmnenu lepingutingimustele mittevastavus oli olemas digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise ajal. See tähendab, et ettevõtjal lasub kohustus tõendada, et üleantud digitaalne sisu või osutatud digitaalne teenus vastas üleandmise või osutamise ajal nõuetele, kui nõuetele mittevastavus ilmneb ühe aasta jooksul alates digitaalse sisu üleandmisest või teenuse osutamisest. Samas, nagu eespool juba viitega Faberi lahendile selgitatud, peab tarbija omalt poolt välja tooma, et tegemist on mittevastavusega. Kuid selle lõike toime ei pea ta tõendama, et mittevastavus esines üleandmise hetkel.

Kuivõrd tegemist on regulatsiooniga, mis on sarnane olemasoleva vastava reeglga tarbijalemüügi regulatsioonis, siis on siin kõnealuste reeglite sõnastamisel lähtunud samasugusest sõnastusest, nagu kehtivas VÕS §-s 218. Kuigi digitaalse sisu direktiivis ning VÕS §-s 218 ja uues tarbijalemüügi direktiivis on kasutatud mõnevõrra erinevaid sõnastusi (DCD-s „lasub kaupljal kohustus tõendada“, SGD-s „eeldatakse, et“), siis nende mõte on siiski samatähenduslik ning seetõttu on ka vastavate VÕS sätete loomisel lähtunud ühtsest sõnastusest.

Viide VÕS § 62¹¹ lõikele 1 on mõeldud üksnes selleks, et näidata ära, et see kohaldub lepingutele, kus on ette nähtud üks või mitu ühekordset digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise toimingut. See ei seonu otseselt lõike 1 teise lausega, mis viitab VÕS § 62⁸ lõike 2 punktis 2 ette nähtud uuenduste tegemise kohustusele. Ettevõtja peab tagama uuenduste tegemise digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavuses hoidmiseks. Uuendusi tehakse aga reeglina pärast digitaalse sisu üleandmist. Seetõttu ei ole tõendamiskoormise reegel, mis puudutab küsimust, kas digitaalne sisu oli üleandmise hetkel lepingutingimustega vastavuses, relevantne.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 12 lg 3 ning see kohaldub viitega VÕS § 62¹¹ lõikele 2 sellistele lepingutele, mille kohaselt toimub digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine teatava ajavahemiku jooksul kestvalt. Arvestades ettevõtja tehtavate soorituste iseloomu, on sarnaselt ettevõtja vastutuse reeglitele ka ümberpööratud tõendamiskoormise ajalise kestusena nähtud ette see periood, mille jooksul peab ettevõtja lepingu kohaselt vastavaid sooritusi tegema. See tähendab, et mis tahes sel ajavahemikul ilmnenu puuduse korral on ettevõtjal kohustus tõendada, et digitaalne sisu või teenus vastas tegelikult nõuetele. Ettevõtjale langeva kohustuse ajaline kestus sõltub praktikas igas üksikus lepingus ette nähtud ettevõtja kohustuste kestusest.

Lõige 4

Lõikega 4 võetakse üle DCD artikli 12 lg 4 ning sellega nähakse ette erand lõigete 2 ja 3 kohaldamisele. Nimelt ei kohaldata neid lõikeid (ja sellest tulenevalt tarbija kasuks ümberpööratud tõendamiskoormise regulatsiooni) juhul, kui ettevõtja tõendab, et tarbija digitaalne keskkond ei ühildu digitaalse sisu või digitaalse teenuse tehniliste nõuetega, ja kui ettevõtja oli tarbijat nendest nõuetest selgel ja arusaadaval viisil enne lepingu sõlmimist teavitanud. Regulatsiooni eesmärk on tasakaalustada ettevõtja ja tarbija õigusi. Kui tegemist on olukorraga, kus tarbijale on antud teave selle kohta, missugune riist- või tarkvara on mõne programmi toimimiseks vajalik, siis ei oleks juhul, kui tarbija enda keskkond ei vasta nendele nõuetele, kohane panna täiendavat tõendamiskoormust ettevõtjale.

Vastavad tarbija lepingueelse teavitamise reeglid tulenevad tarbija õiguste direktiivist 2011/83/EL (art 5 ja 6). Need on võetud üle VÕS §-desse 14¹, 48 ja 54, direktiivi muudatuste tulemusel hakkavad need tulevikus hõlmama nii digitaalse sisu kui ka teenuse puhul ka teavet koostalitlusvõime ja ühilduvuse kohta. Selliselt peaks olema tagatud, et tarbijal on vastav teave ka enne lepingu sõlmimist igal juhul olemas.

Lõige 5

Lõikega 5 võetakse üle artikli 12 lg 5. Tarbijal on kohustus teha ettevõtjaga koostööd nii palju kui mõistlikult võimalik ja vajalik, et teha kindlaks, kas digitaalse sisu või teenuse nõuetele mittevastavuse põhjus on tingitud tarbija digitaalsest keskkonnast. Direktiivi põhjenduspunktis 60 on näidetena sellise koostöö kohta toodud ettevõtjale veateate saatmine või oma internetiühenduse üksikasjade kohta info avaldamine. Samuti on rõhutatud tarbija eraelu kaitse vajadust ning selgitatud, et üksnes erandlikel ja põhjendatud juhtudel, kui kõiki muid vahendeid arvesse võttes ei ole muud võimalust, võib osutada vajalikuks, et tarbija lubaks virtuaalset juurdepääsu oma digitaalsele keskkonnale. Kui tarbija ei tee koostööd ning kui ettevõtja teavitas tarbijat kootöönõudest selgel ja arusaadaval viisil enne lepingu sõlmimist, langeb tõendamiskoormis tarbijale.

§ 62¹³

Paragrahviga 62¹³ võetakse üle DCD artikkel 13, mis reguleerib tarbija õiguskaitsevahendeid olukorras, kus tarbijale ei ole digitaalset sisu üldse üle antud või digitaalset teenust osutatud. See tähendab, et tegemist ei ole olukorraga, kus digitaalsel sisul või teenusel on mingisugune puudus, vaid ettevõtja on enda lepingulise põhikohustuse täitmata jätnud.

Teatud olukordades võib tekkida küsimus, kas tegemist on digitaalse sisu üle andmata jätmise või digitaalse teenuse osutamata jätmisega, millele kohaldub VÕS § 62¹³, või üksnes lepingutingimustele mittevastavusega, millele kohaldub eelnõukohane VÕS § 62¹⁴. Seda vahetegu on selgitatud DCD põhjenduspunktis 51. Seal on välja toodud, et digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lühiajalisi katkestusi tuleks käsitada nõuetele mittevastavuse juhtumitena, kui katkestused on suuremad kui tühised või on korduvad. Sellest võib omakorda järeldada, et üle andmata jätmisega on tegemist juhul, kui tarbijale ei anta üldse juurdepääsu digitaalsele sisule või teenusele. Kui see juurdepääs on aga antud ning hiljem esineb lühiajalisi katkestusi, on aga tegemist lepingutingimustele mittevastavusega.

See säte on seotud DCD artikliga 5 ja eelnõukohase VÕS §-ga 62⁶, mis näeb ettevõtjale ette digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise kohutuse, ning DCD artikli 11 lõikega 1, mis näeb ette ettevõtja vastutuse nende kohustuste rikkumise eest. Nagu eespool selgitatud, ei vaja artikli 11 lg 1 eraldi ülevõtmist, kuna sellele vastavad reeglid on juba olemas VÕS üldosas (§-d 100 ja 103) ning seetõttu ei oleks eraldi dubleeriva regulatsiooni loomine vajalik.

Direktiivi kohaselt on tarbijal õigus digitaalse sisu üle andmata jätmisel või digitaalse teenuse osutamata jätmisel teatud tingimustel leping lõpetada. Siinkohal on oluline rõhutada, et lepingu lõpetamise õigus sellises olukorras on direktiivis reguleeritud õiguskaitsevahend. See ei välista ega piira tarbija võimalusi kasutada ettevõtja vastu teisi õiguskaitsevahendeid, mille kohaldamine on VÕS-i üldiste reeglite kohaselt võimalik.

Ka direktiivikohane lepingu lõpetamise õigus on küllaltki sarnane kehtiva VÕS-iga. Kuid direktiivis ette nähtud lepingu lõpetamist puudutavate nüansside (näiteks täiendava tähtaja andmisel mõistlik tähtaeg VÕS-is ning viivitamata või sõnaselgelt kokkulepitud tähtaeg direktiivis) korrektseks ülevõtmiseks on vajalik kõnealuse sätte eraldi loomine.

Lõige 1

Lõikega 1 võetakse üle artikli 13 lõige 1.

Kui ettevõtja ei ole digitaalset sisu üle andnud või digitaalset teenust osutanud vastavalt VÕS §-le 62⁶ ning ei ole seda teinud ka viivitamata pärast tarbija vastavasisulise nõude esitamist või poolte vahel sõnaselgelt kokku lepitud täiendava tähtaja jooksul, on tarbijal õigus leping lõpetada.

Selle reegli sisu on täpsemalt avatud DCD põhjenduspunktis 61. Kui ettevõtja on jätnud digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata, peaks tarbija nõudma ettevõtjalt digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Sellistel juhtudel peaks ettevõtja tegutsema põhjendamatult viivituseeta või täiendava ajavahemiku jooksul, milles pooled on sõnaselgelt kokku leppinud. Arvestades, et digitaalne sisu antakse üle või digitaalset teenust osutatakse digitaalsel kujul, ei tohiks üleandmine või osutamine enamikul juhtudel nõuda lisaaega, et digitaalne sisu või digitaalne teenus tarbijale kättesaadavaks teha. Seetõttu tähendaks neil juhtudel ettevõtja kohustus ilma põhjendamatult viivituseeta digitaalne sisu üle

anda või digitaalset teenust osutada seda, et tal tuleb seda teha viivitamata. Kui ettevõtja seejärel jätab digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata, peaks tarbijal olema õigus leping lõpetada.

Sõnastuslikult on lõikes 1 sätestatud võrreldes direktiiviga veidi kohandatud, direktiivis kasutatud sõnastuse „põhjendamatu viivitusega“ asemel on kasutatud terminit „viivitamata“, sest samamoodi on varem üle võetud teistest direktiividest tulenevaid reegleid. Terminit „lisatähtaeg“ asemel on kasutatud terminit „täiendav tähtaeg“, et see oleks kooskõlas VÕS-i üldise terminoloogiaga.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 13 lõige 2 ning täpsustakse, missugusel juhul on tarbijal õigus leping kohe lõpetada, st millal ei pea tarbija nõudma eelnevalt digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Selleks näeb direktiiv ette kaks olukorda, mida on samuti selgitatud põhjenduspunktis 65. Nii on see näiteks siis, kui on selge, et ettevõtja ei anna digitaalset sisu üle või ei osuta digitaalset teenust, või kui tarbijale on konkreetne üleandmise või osutamise aeg väga oluline.

Lõige 3

Lõikes 3 täpsustatakse, et kõnealuses sättes ette nähtud regulatsioon ei piira tarbija võimalusi kasutada ettevõtja vastu lisaks ka muid VÕS-is ette nähtud õiguskaitsevahendeid. Kõnealuse paragrahvi eesmärk on DCD artikli 13 ülevõtmine. Kuid selles reguleerimata küsimustes kohaldub täiendavalt ikkagi VÕS-i üldine reeglistik. Näiteks võib teoreetiliselt olla mõeldav ettevõtja vastu kahjunõude esitamine, mida direktiiv ei reguleeri.

§ 62¹⁴

Paragrahviga 62¹⁴ võetakse üle DCD artikkel 14, mis reguleerib tarbija õiguskaitsevahendeid olukorras, kus talle on üle antud digitaalne sisu või osutatud digitaalne teenus, mis ei vasta lepingutingimustele. Säte on seotud ühest küljest lepingutingimustele vastavuse regulatsiooniga, mis on ette nähtud VÕS §-s 62⁷, sest regulatsioon kohaldub juhul, kui digitaalsel sisul või teenusel on mingi puudus, ning ettevõtja vastutuse regulatsiooniga §-s 62¹¹, sest õiguskaitsevahendite kasutamine eeldab ettevõtja vastutust selle puuduse eest.

Kõnealuses paragrahvis ette nähtud õiguskaitsevahendite kasutamise õigus tekib tarbijal olukorras, kus tegemist on lepingutingimustele mittevastava digitaalse sisu või teenusega (nt arvutiprogrammil pole lubatud omadusi, voogedastuskeskkond hangub pidevalt või muusika kuulamisel ei ole tagatud tavapärane helikvaliteet). Kui tegemist on olukorraga, kus digitaalset sisu pole üldse üle antud, näiteks tarbijale ei saadeti linki, mille kaudu oleks võimalik ostetud tarkvara enda arvutisse alla laadida, ei ole tegemist lepingutingimustele mittevastavusega, vaid üle andmata jätmisega ning sellisel juhul kohaldub eelnõukohane VÕS § 62¹³.

Siin sättes ei ole reguleeritud ettevõtja õiguskaitsevahendeid, mida tema saaks kasutada tarbija võimalike lepingurikkumiste korral, näiteks, kui tarbija satub viivitusse kokkulepitud tasu maksmisega. Sellisel juhul kohaldub samuti VÕS-i üldine õiguskaitsevahendite regulatsioon. Eelnõuga ei looda nendes küsimustes erireegleid. Eelnõu käsitleb üksnes tarbija võimalusi õiguskaitsevahendeid kasutada.

Direktiivi artiklis 14 on reguleeritud üksnes teatud õiguskaitsevahendite kasutamine. Need on digitaalse sisu lepingutingimustega vastavusse viimine, hinna alandamine ja lepingu

lõpetamine. Nende õiguskaitsevahendite kasutamiseks on direktiivis ette nähtud nn paindlik hierarhia.

Direktiivis ette nähtud tarbija õiguskaitsevahendite hierarhia tähendab sisuliselt seda, missuguses järjekorras on tarbijal võimalik erinevaid õiguskaitsevahendeid ettevõtja vastu kasutada. Lõikes 1 sisalduva üldreegli kohaselt peaks tarbija esmalt nõudma digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavusse viimist ehk siis andma ettevõtjale kõigepealt võimaluse enda viga parandada. Ettevõtja jaoks rangemate õiguskaitsevahendite ehk hinna alandamise ja lepingu lõpetamise kasutamine on võimalik lõikes 3 nimetatud juhtudel.

Selline hierarhia sisaldus juba vanas tarbijalemüügi direktiivis, kuid see direktiiv oli minimaalselt harmoneeriva iseloomuga, mistõttu oli liikmesriikidel võimalik näha ette tarbija jaoks soodsamaid lahendusi. Uus direktiiv on aga DCD artikli 4 kohaselt maksimaalselt harmoneeriv ja seega tuleb hierarhia täpselt sellisel kujul riigisiseses õiguses ette näha. Samas on uue direktiivi lahendused võrreldes kehtiva tarbijalemüügi direktiiviga mõnevõrra paindlikumad. Eelkõige on muutunud paindlikumaks tarbija võimalus liikuda hierarhia ühelt astmelt teisele ehk siis digitaalse sisu või teenuse vastavusse viimise nõudmise asemel alandada hinda või lõpetada leping. Direktiivis ette nähtud regulatsiooniga on püütud leida mõistlik tasakaal tarbija ja ettevõtja huvide vahel. Samuti on püütud leida kompromiss seni erinevaid õiguslikke lahendusi kasutanud liikmesriikide soovide vahel.

Digitaalse sisu ja teenuste jaoks ei ole kehtivas õiguses erireegleid, kuid kui võrrelda loodavat reeglistikku tarbijalemüügi reeglitega, siis nüanssides on kindlasti erinevusi (vt selle kohta täpsemalt VÕS § 222–224 muutmise seletuskirja), kuid üldine lõpptulemus ei ole tegelikult märkimisväärselt erinev.²⁵

Lõige 1

Lõige 1 vastab DCD artikli 14 lõikele 2, lause algus ka artikli 14 lõike 1 algusele. Lõige 1 reguleerib õiguskaitsevahendite hierarhia esimest astet ning näeb ette üldise põhimõtte, et kui digitaalse sisu või teenusega on mingisugune probleem, peab tarbija esmalt nõudma ettevõtjalt digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavusse viimist. Erinevalt tarbijalemüügi regulatsioonist ei ole siin viidatud asendamisele ega parandamisele, vaid üldiselt vastavusse viimisele. Asendamine ja parandamine on asjakohased asjade korral. Kuid direktiivi põhjenduspunktis 63 on selgitatud, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse tehnilistest omadustest olenevalt peaks ettevõtja saama valida digitaalse sisu või digitaalse teenuse nõuetega vastavusse viimiseks konkreetse viisi, näiteks andes välja uuendused või tehes tarbijale kättesaadavaks digitaalse sisu või digitaalse teenuse uue koopia.

Lõikes 1 on loetletud ka olukorrad, kus tarbijal ei ole õigust vastavusse viimist nõuda. Nii on see esiteks juhul, kui digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavusse viimine oleks võimatu. Võimalikkuse mõistet on kasutatud ka tarbijalemüügi regulatsioonis (vt VÕS § 222 lg 1) ning DCD põhjenduspunktist 65 võib järeldada, et see võib hõlmata nii faktilist kui ka õiguslikku võimalikkust.

Teiseks ei ole tarbijal võimalik digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustele vastavusse viimist nõuda, kui sellega põhjustataks ettevõtjale ebaproportsionaalseid kulusid, võttes arvesse kõiki asjaolusid, muu hulgas väärtust, mis digitaalsel sisul või digitaalsel teenusel oleks olnud juhul, kui lepingutingimustele mittevastavust ei esineks, ja lepingutingimustele mittevastavuse

²⁵ Sama on leitud ka õiguskirjanduses. Vt K. Sein, „Tarbija õiguskaitsevahendid uues digisisu ja digiteenuste lepingute direktiivis“, *Juridica* 2019/8, 568–577, lk 569.

olulisust. Ka proportsionaalsuse nõue on olemas kehtivas tarbijalemüügi regulatsioonis (VÕS § 222 lõikes 1 on see küll nüanssides veidi erinev), kuid kui vanas tarbijalemüügi direktiivis tuli proportsionaalsuse hindamisel võrrelda omavahel asendamist ja parandamist, siis kuna digitaalse sisu direktiiv ei erista erinevaid vastavusse viimise viise, on tegemist nn absoluutse proportsionaalsuse testiga, mis tähendab, et hinnatakse, kas digitaalse sisu või teenuse vastavusse viimine kui selline on proportsionaalne.

Need reeglid kaitsevad ettevõtjat selle eest, et tema vastu esitataks nõudeid, mida ta kas ei suuda täita või mille täitmine oleks ebaproportsionaalne. Samas on tarbija õigused seejuures kaitstud seeläbi, et sellisel juhul on tarbijal vastavalt lõike 3 punktile 1 õigus liikuda edasi õiguskaitsevahendite hierarhia järgmisele tasandile ning vastavalt kas alandada hinda või leping lõpetada.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle artikli 14 lõige 3 ning nähakse ette reeglid selle kohta, kuidas peab ettevõtja digitaalse sisu või teenuse vastavalt lõikele 1 lepingutingimustega vastavusse viima.

See peab esiteks toimuma mõistliku aja jooksul alates sellest ajast, kui tarbija ettevõtjat mittevastavusest teavitab. Mõistlik aeg on määratlemata õigusmõiste, mida tuleb hinnata objektiivselt. Direktiivi põhjenduspunktis 64 on mõistliku aja valikut põhjendatud sellega, et arvestades digitaalse sisu ja digitaalsete teenuste mitmekesisust, ei ole asjakohane kehtestada digitaalse sisu või digitaalse teenusega seotud õiguste kasutamiseks või kohustuste täitmiseks kindlat tähtaega. Sellised tähtajad ei pruugi mitmekesisusega arvestada ja võivad olla olenevalt juhtumist kas liiga lühikesed või liiga pikad. Mõistliku aja nõue ei tohiks takistada pooltel leppida kokku konkreetset ajavahemikku digitaalse sisu või digitaalse teenuse nõuetega vastavusse viimiseks.

Mõistlik aeg võib varieeruda sõltuvalt konkreetse üksikjuhtumi asjaoludest. Võib esineda juhtumeid, kus vea väga kiire parandamine on oluline. Nii võib see olla näiteks tõsiste turvavigade puhul või olukorras, kus digitaalne sisu või teenus, mida tarbijale pakutakse, on ajaliselt piiratud, näiteks spordivõistluse otseülekanne puhul on ühenduse kiire taastamine ilmselt tarbija jaoks oluline, pärast võistluse lõppu ei ole tarbijal selle vastu ilmselt enam erilist huvi.

Siinkohal on oluline rõhutada, et DCD ei sisalda tarbija teavitamiskohustust, millel oleks samaväärne tähendus nagu VÕS §-s 220, seega ei saa direktiivi ülevõtmisel tulenevalt direktiivi maksimaalselt ühtlustavast iseloomust midagi sellist ette näha, kuid ilmselt on mõistlik tarbija siiski huvitatud sellest, et digitaalsel sisul või teenusel ilmnenu vigad parandataks, ning loogiliselt võttes annab ta seetõttu ettevõtjale ka tekkinud veast teada. Mõistlikku aega arvestatakse sellest teavitamisest alates.

Digitaalse sisu või teenuse vastavusse viimine peab toimuma tasuta. See tähendab, et tarbija ei pea sellega seoses kandma mingisuguseid lisakulusid. DCD põhjenduspunktis 64 on seejuures selgitatud, et eelkõige ei peaks tarbija kandma digitaalse sisu või digitaalse teenuse uuenduste väljatöötamisega seotud kulusid. Tarbijalemüügi puhul on VÕS-is vastav reegel täpsem, viidates mh nt veokuludele ja reisikuludele, mis ei ole digitaalse sisu ja teenuste puhul reeglina asjakohased. Seetõttu ei ole selles sättes vastavaid täpsustusi ette nähtud.

Samuti ei tohi digitaalse sisu või teenuse lepingutingimustega vastavusse viimine põhjustada tarbijale olulist ebamugavust. See on mõiste, mida on samuti kasutatud tarbijalemüügi regulatsioonis.

Selles lõikes nimetatud nõuete mittetäitmise tagajärjel tekib tarbijal õigus liikuda õiguskaitsevahendite hierarhia teisele tasandile ning kasutada õiguskaitsevahenditena kas hinna alandamist või lepingu lõpetamist. Vastava aluse annab eelnõukohase VÕS § 62¹⁴ lõike 3 punkt 2.

Siinkohal väärib märkimist erinevus kahe direktiivi õiguskaitsevahendite hierarhia regulatsioonide vahel, mis kandub üle ka kõnealuses eelnõus ette nähtud õiguskaitsevahendite reeglitesse digitaalse sisu ja teenuste ning tarbijalemüügi kohta. Kui digitaalse sisu ja teenuste korral on mõistliku aja jooksul või ilma olulise ebamugavuseta lepingutingimustele mittevastavuse kõrvaldamata jätmise aluseks, mis võimaldab ka hinda alandada isegi siis, kui mittevastavus kõrvaldati, aga seda ei tehtud mõistliku aja jooksul, siis tarbijalemüügi puhul on olukord teine. Tarbijalemüügi puhul ei ole SGD artikli 13 lõike 4 punktis a viidet SGD artikli 14 lõikele 1, mis sätestab vastavad nõuded. Hinna alandamise korral vastab SGD-s ette nähtud regulatsioon Eesti kehtivale õigusele. Direktiivide menetluse käigus jäid need reeglid kahjuks ühtlustamata ning DCD-st tulenevalt jääb vastavas küsimuses digitaalsele sisule ja teenustele kohalduv regulatsioon erinevaks.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 14 lõige 4, mis näeb ette alused hierarhia teisele astmele liikumiseks. See tähendab, et lõikes 3 nimetatud juhtudel on ostjal õigus kasutada lepingu täitmise nõude asemel ettevõtja suhtes hinna alandamise või lepingu lõpetamise õigust, mis on mõlemad ettevõtja suhtes rangemad õiguskaitsevahendid.

Seejuures on hinna alandamise õigus tarbijal üksnes siis, kui tarbija on ettevõtjale maksnud rahas või mõnes digitaalsel kujul esitatud väärtuses. Kuigi ka tarbija isikuandmetel on ettevõtja jaoks majanduslik väärtus, ei ole ettevõtjale isikuandmete esitamisele direktiivis hinna alandamise reegleid laiendatud. Sellisel juhul on tarbijal võimalik hierarhia teisel tasandil kasutada lepingu lõpetamise õigust. Kõnealuse olukorra kohta vt täpsemalt ka kavandatava sätte lõikes 5 sätestatut.

Lõikes 3 viidatakse üldiselt lepingu lõpetamise võimalusele, kuna see regulatsioon kohaldub nii olukordadele, kus digitaalne sisu antakse üle ühekordselt ja seetõttu oleks lepingu lõpetamisel VÕS-is tegemist taganemisega, kui ka digitaalse sisu või teenuse kestvale üleandmisele või osutamisele, mille puhul on VÕS-is tegemist lepingu ülesütlemisega.

Tarbijalemüügi direktiivis on eelnõukohasele lõikele 3 vastav regulatsioon nähtud ette artikli 13 lõikes 4 ning see võetakse eelnõuga üle § 222 lõikesse 1.

Punkt 1

Lõike 3 punktiga 1 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 4 punkt a. Tarbijal on õigus alandada hinda või lõpetada leping juhul, kui digitaalse sisu või digitaalse teenuse lepingutingimustega vastavusse viimine vastavalt kõnesoleva paragrahvi lõikele 1 on võimatu või ebamõistlikult kulukas. Seega kui tarbijal ei ole võimalik kasutada ettevõtja vastu täitmisenõuet, saab ta alandada hinda või lepingu lõpetada.

Punkt 2

Lõike 3 punktiga 2 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 4 punkt b. Tarbijal on õigus alandada hinda või lõpetada leping juhul, kui ettevõtja ei ole digitaalset sisu või digitaalset teenust kõnesoleva paragrahvi lõike 2 kohaselt lepingutingimustega vastavusse viinud. Lõike 2 kohaselt tuleb digitaalne sisu või teenus viia lepinguga vastavusse mõistliku aja jooksul, tasuta ja ilma oluliste ebamugavusteta.

Punkt 3

Lõike 3 punktiga 3 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 4 punkt c. Tarbijal on õigus alandada hinda või lõpetada leping juhul, kui lepingutingimustele mittevastavus ilmneb hoolimata ettevõtja püüdlusest digitaalne sisu või digitaalne teenus lepingutingimustega vastavusse viia. Põhjenduspunktis 65 on selgitatud, et viivitamata hinna alandamise või lepingu lõpetamise õigus on tarbijal siis, kui ettevõtja ei ole eelnevalt digitaalset sisu või teenust edukalt nõuetega vastavusse viinud. Siinkohal on oluline selgitada, et direktiiv on teadlikult sõnastatud selliselt (inglise keeles *a lack of conformity appears*), et tegemist ei pea olema täpselt sama puudusega, mida ettevõtja proovis varem parandada, ja mis nüüd ilmneb uuesti. Piisab sellest, et digitaalsel sisul või teenusel ilmneb mis tahes mittevastavus, sh mõni täiesti uus probleem.

Punkt 4

Lõike 3 punktiga 4 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 4 punkt d. Tarbijal on õigus alandada hinda või lõpetada leping juhul, kui lepingutingimustele mittevastavus on nii tõsine, et õigustab kohest hinna alandamist või lepingu lõpetamist. Direktiivi põhjenduspunktis 65 on selgitatud, et teatud juhtudel ei saa tarbijalt eeldada usalduse säilitamist ettevõtja võime vastu viia digitaalne sisu või digitaalne teenus nõuetega vastavusse, sest nõuetele mittevastavus on tõsist laadi. Näiteks peaks tarbijal olema õigus kohe nõuda hinna alandamist või lepingu lõpetamist, kui tarbijale on üle antud viirusetõrje tarkvara, mis on viirusega nakatunud ja kujutaks endast tõsist laadi nõuetele mittevastavust.

Punkt 5

Lõike 3 punktiga 5 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 4 punkt e. Tarbijal on õigus alandada hinda või lõpetada leping juhul, kui ettevõtja on teatanud või asjaoludest nähtub selgelt, et ta ei vii digitaalset sisu või digitaalset teenust lepingutingimustega vastavusse mõistliku aja jooksul või tarbijale olulist ebamugavust põhjustamata. Ka see olukord on põhjenduspunktis 65 nimetatud ära nende olukordade raames, kus tarbijalt ei saa eeldada usalduse säilitamist ettevõtja võime vastu viia digitaalne sisu või digitaalne teenus nõuetega vastavusse.

Lõige 4

Lõikega 4 võetakse üle DCD artikli 14 lõike 5 teine alalõik. Lõike 5 esimeses alalõigus on ette nähtud, et hinda alandatakse proportsionaalselt tarbijale üle antud digitaalse sisu või osutatud digitaalse teenuse väärtuse vähenemisega, võttes võrdluse aluseks väärtuse, mis digitaalsel sisul või digitaalsel teenusel oleks olnud, kui see oleks olnud nõuetega vastavuses. See osa lõikest 5 ei vaja eraldi ülevõtmist, kuivõrd samasisuline regulatsioon tuleneb Eesti õiguses juba VÕS §-st 112.

DCD lõike 5 teine alalõik täpsustab aga, et kui lepingu kohaselt tuleb digitaalne sisu üle anda või digitaalne teenus osutada teatava ajavahemiku jooksul ja tarbija tasub selle eest rahas või digitaalses väärtuses, saab tarbija hinda alandada selle ajavahemiku suhtes, mille jooksul digitaalne sisu või digitaalne teenus ei vastanud lepingutingimustele.

Põhjenduspunktis 66 on selgitatud, et olukorras, kus tarbijal on õigus teatava ajavahemiku jooksul üle antud digitaalse sisu või osutatud digitaalse teenuse eest tasutud hinna alandamisele, tuleks hinnaalanduse arvutamisel võtta arvesse digitaalse sisu või digitaalse teenuse väärtuse vähenemist, mis on tingitud nii nõuetele mittevastavusest kui ka ajast, mille jooksul tarbija ei saanud nõuetele vastavat digitaalset sisu või digitaalset teenust kasutada.

Lõige 5

Lõikega 5 võetakse üle DCD artikli 14 lõige 6 ning see täpsustab tarbija võimalusi leping lõpetada. Esmalt nähakse kõnealuses sättes ette, et tarbijal on lepingu lõpetamise õigus üldiselt üksnes siis, kui lepingutingimustele mittevastavus on oluline. See vastab sisuliselt VÕS § 116 sätestatule.

Aga lepingutingimustele vastavuse olulisuse tingimus kohaldub üksnes juhul, kui digitaalse sisu või teenuse eest on makstud rahas või digitaalses väärtuses. Kui tarbija esitas ettevõtjale enda isikuandmeid, siis on tarbijal õigus lõpetada leping ka väheolulise lepingurikkumise korral. Põhjenduspunktis 67 on sellise reegli loomist põhjendatud asjaoluga, et tarbija ei saa isikuandmete edastamisel, st olukorras, kus ta ettevõtjale raha ei maksa, kasutada õiguskaitsevahendina hinna alandamist. Seega kui lepingu täitmine ei oleks näiteks mingil põhjusel võimalik ja tarbija ei saaks ka hinda alandada, siis võiks tekkida olukord, kus tarbija käsutuses ei oleks ühtegi direktiiviga reguleeritud õiguskaitsevahendit. Et sellist olukorda vältida, on direktiivis ette nähtud, et isikuandmete edastamise korral ei pea ettevõtja lepingutingimustele mittevastavus lepingu lõpetamiseks olema oluline.

Samuti on lõikes 5 nähtud ette eeldus, et lepingutingimustele mittevastavus on oluline. Seega pannakse ettevõtjale tõendamiskoormis, mille kohaselt peab tema soovi korral tõendama, et puudus on ebaoluline. Sellise regulatsiooni eesmärk on anda tarbijale senisest tugevam õiguslik positsioon.

Lõige 6

Lõikes 6 nähakse ette, et tarbija poolt lepingu lõpetamisele ei kohaldata VÕS § 118 lõikes 1 ega § 196 lõikes 3 sätestatut.

Paragrahvi 118 lõikes 1 on sätestatud, et taganemiseks õigustatud lepingupool kaotab õiguse lepingust taganeda, kui ta ei tee taganemise avaldust mõistliku aja jooksul pärast seda, kui:

- 1) ta sai olulisest lepingurikkumisest teada või pidi sellest teada saama;
- 2) § 114 kohaselt määratud täiendav täitmise tähtaeg on möödunud.

Paragrahvi 196 lõikes 3 on sätestatud, et ülesütlemiseks õigustatud isik võib lepingu üles öelda üksnes mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta ülesütlemise aluseks olnud asjaoludest teada sai.

Digitaalse sisu direktiiv on maksimaalselt harmoneeriv ning selles ei sisaldu vastavat regulatsiooni, seetõttu ei saa see riigisisest digitaalse sisu üleandmise ega digitaalse teenuse osutamise lepingute korral edasi kohalduda. Ilma vastava välistuseta ei oleks riigisisene õigus direktiiviga kooskõlas.

Lõige 7

Oluline on rõhutada, et kõnealuses sättes reguleeritu ei piira tarbija võimalusi nõuda ettevõtjalt näiteks kahju hüvitamist või keelduda omapoolse kohustuse täitmisest, kui vastavate õiguskaitsevahendite kasutamise eeldused on täidetud. Need õiguskaitsevahendid ei ole lihtsalt direktiiviga ette nähtud hierarhia süsteemis. Omapoolse kohustuse täitmisest keeldumise kohta vt direktiivi põhjenduspunkt 15, kahju hüvitamise kohta vt põhjenduspunkt 73.

Et see oleks üheselt selge, on eelnõukohases lõikes 7 ka eraldi välja toodud, et kõnealuses paragrahvis sätestatu ei välista tarbija võimalusi kasutada ettevõtja vastu ka muid õiguskaitsevahendeid.

§ 62¹⁵

Kõnealuse sättega võetakse üle DCD artikkel 16, mis reguleerib ettevõtja kohustusi olukorras, kus digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise leping lõpetatakse.

Direktiiv reguleerib küll üksnes tarbija õiguskaitsevahendeid, ettevõtja õiguskaitsevahendid tulevad üldiselt VÕS üldistest reeglitest, kuid eelnõu koostamisel leiti, et kõnealuses sättes ette nähtud reeglid oleksid asjakohased ka ettevõtjapoolsel lepingu lõpetamisel, sest ka siis tahaks tarbija näiteks oma loodud sisu pärast lepingu lõppu kätte saada. Seetõttu ei viidata eelnõus üksnes tarbijapoolsele lepingu lõpetamisele ning eelnõu kohaselt on kõnealusel sättel üldisem kohaldamisala.

Direktiivi artikli 15 kohaselt esitab tarbija lepingu lõpetamiseks ettevõtjale avalduse, milles väljendab enda otsust leping lõpetada. Samasisuline reegel on Eestis ette nähtud VÕS §-s 188. Seetõttu ei ole vaja direktiivi ülevõtmiseks eraldiseisvat sätet luua. Sama kehtib potentsiaalsete teiste üldiste reeglite kohta, mida ei ole kõnealuses sättes ega järgnevatel sätetes eraldi reguleeritud.

Lõige 1

Lõikega 1 võetakse üle DCD artikli 16 lõige 1. Viidatud sätte esimese lause kohaselt maksab ettevõtja lepingu lõpetamise korral tarbijale tagasi kõik lepingu alusel tasutud summad. Sellele vastab kehtivas õiguses sisuliselt VÕS § 189 lg 1 esimene lause. Lõike 1 teise lausega võetakse üle artikli 16 lõike 1 teine alalõik. See lause kohaldub juhul, kui tarbija on tasunud digitaalse sisu või teenuse eest rahas või digitaalses väärtuses, st see ei kohaldu juhul, kui ta esitab ettevõtjale üksnes enda isikuandmeid. Lisaks on oluline, et see kohaldub, kui lepingu kohaselt tuleb digitaalne sisu üle anda või digitaalne teenus osutada teatava ajavahemiku jooksul. Seega vastab sellele Eesti õiguses ülesütlemisõigus.

Eelnõus nähakse, ette, et kui digitaalne sisu või digitaalne teenus oli lepingu lõpetamisele eelneva teatava ajavahemiku jooksul lepingutingimustele vastav, maksab ettevõtja tarbijale tagasi üksnes sellise proportsionaalse osa tasutud hinnast, mis vastab sellele ajavahemikule, mil digitaalne sisu või digitaalne teenus ei olnud lepingutingimustele vastav, ja selle osa tarbija tasutud hinnast, mille tarbija tasus ettemaksuna aja eest, mil leping oleks kehtinud, kui seda ei oleks lõpetatud. Direktiivi põhjenduspunktis 68 põhjendatakse sellise reegli loomist vajadusega saavutada tasakaal tarbijate ja kauplejate õigustatud huvide vahel.

Kehtivas õiguses on sellega sarnane VÕS § 195 lõige 2, mis näeb ette, et kui lepingupool võib vastavalt seadusele või lepingule lepingu üles öelda, vabastab ülesütlemine mõlemad lepingupooled nende lepinguliste kohustuste täitmisest. Lepingust kuni selle ülesütlemiseni tekkinud õigused ja kohustused jäävad kehtima.

Kui tarbija ütleks lepingu üles sellest hetkest alates, kui puudus tekib, siis langevad DCD artikli 16 lõikes 1 ja VÕS § 195 lõikes 2 viidatud hetked ajaliselt täielikult kokku. Seda arvestades ei oleks direktiivi ülevõtmisel vaja sellist erireeglit luua. Kui aga puudus on juba mingi aeg olemas ja alles siis ütleb tarbija lepingu üles, siis võiks direktiivi järgi olla olukord tarbija jaoks soodsam. Seetõttu ei piisa direktiivi korrektseks rakendamiseks üksnes VÕS § 195 lõike 2 olemasolust ning eelnõus on eraldi pakutud välja kõnealune lõige.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle DCD artikli 16 lõige 2 ning nähakse ette, et seoses tarbija isikuandmetega järgib ettevõtja määrusest (EL) 2016/679 ehk isikuandmete kaitse üldmäärusest (GDPR) tulenevaid kohustusi. See nõue kohaldub juhul, kui tarbija on esitanud ettevõtjale isikuandmeid direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses. DCD põhjenduspunktis 69 on rõhutatud, et neid kohustusi tuleks täita ka juhul, kui tarbija tasub hinna ja esitab isikuandmeid ehk siis juhul, kui isikuandmeid edastatakse lisaks raha tasumisele.

Nagu eespool selgitatud, ei ole DCD-ga kuidagi soovitud sekkuda GDPR-i kohaldumisse. Ka siin tehakse selle kohaldumisele üksnes viide, mitte ei reguleerita neid küsimusi kuidagi teisiti või täpsemalt võrreldes GDPR-ga. Kuid sellisel viitel on siiski see tähendus, et see muudab vastavate isikuandmete kaitsega seotud kohustuste järgimise ka lepinguliseks kohustuseks. Samuti on oluline, et tarbija isikuandmeid võib töödelda ka mõni teine isik peale selle ettevõtja, kes on digitaalse sisu üleandmise lepingu pooleks, aga nende nõuete järgimine on osa digitaalse sisu üleandja lepingulisest kohustusest.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 16 lõige 3. Kui eelnõukohases VÕS § 62¹⁵ lõikes 2 reguleeriti kohustusi, mis ettevõtjal on lepingu lõpetamisel seoses tarbija isikuandmetega, siis lõikes 4 reguleeritakse ettevõtja kohustusi seoses andmetega, mis ei ole tarbija isikuandmed ja millele ei kohaldu seetõttu GDPR-s sätestatu.

Lõike 3 sissejuhatavas osas sätestatakse esmalt üldreegel, mille kohaselt hoidub ettevõtja kasutamast sellist sisu, mis ei ole isikuandmed, mille tarbija esitas või lõi ettevõtja poolt üle antud digitaalset sisu või osutatud digitaalset teenust kasutades. Põhjenduspunktis 69 on selgitatud, et selline sisu võib hõlmata digitaalseid kujutisi, video- ja audiofaile ning mobiilseadmetega loodud sisu.

Samas on sellest üldisest reeglist nähtud ette ka neli erandit, mis on sätestatud lõike 3 punktides 1–4. Nimelt on ettevõtjal õigus jätkata tarbija esitatud või loodud sisu kasutamist juhul, kui see ei ole väljaspool ettevõtja üleantud digitaalse sisu või osutatud digitaalse teenuse konteksti kasutatav, on seotud üksnes tarbija tegevusega, on kaupleja poolt muude andmetega liidetud ja ei ole eraldatav või on eraldatav üksnes ebaproportsionaalselt suure vaevaga või on loodud ühiselt tarbija ja teiste isikute poolt ning teised tarbijad saavad jätkata selle kasutamist.

Lõige 4

Lõikega 4 võetakse üle DCD artikli 16 lõige 4. Lõikes 4 sätestatu seondub lõikes 3 sätestatuga. Kui lõige 3 näeb ette ettevõtjale kohustuse hoiduda tarbija loodud või esitatud andmete kasutamisest, siis lõikega 4 nähakse ettevõtjale ette kohustus teha sellised andmed tarbijale tarbija taotluse alusel kättesaadavaks.

Direktiivi põhjenduspunktis 70 on selgitatud, et kui tarbijalt võetakse juurdepääs sisule, mis ei ole isikuandmed ja mille tarbija esitas või lõi digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamisel, võib see tarbijat heidutada digitaalse sisu või digitaalse teenuse nõuetele mittevastavuse korral õiguskaitsevahendeid kasutamast. Selleks et tagada tarbijale lepingu lõpetamise õiguse osas tõhus kaitse, peaks ettevõtja tarbija taotlusel tegema pärast lepingu lõpetamist selle sisu tarbijale kättesaadavaks. See üldine põhimõte nähakse ette lõike 5 esimeses lauses.

Lõike 4 teises lauses täpsustatakse, missugusel viisil peab ettevõtja sellise sisu tarbijale kättesaadavaks tegema. Direktiivi kohaselt peab see toimuma tasuta, ettevõtjapoolsete takistusteta, mõistliku aja jooksul ning üldkasutatavas ja masinloetavas vormingus. Põhjenduspunktis 71 on selgitatud, et tasuta andmete tagastamine ei hõlma tarbija enda digikeskkonnast tulenevad kulused, näiteks internetiühenduse kulused, sest need ei ole sisu tagasisaamisega konkreetselt seotud.

Ettevõtjal ei ole kohustust teha nimetatud andmeid tarbijale kättesaadavaks direktiivi artikli 16 lõike 3 punktides a, b ja c viidatud juhtudel ehk eelnõukohase VÕS § 62¹⁵ lõike 3 punktides 1–3 nimetatud juhtudel. Selle kohta on põhjenduspunktis 71 selgitatud, et neil juhtudel ei ole kõnealune sisu tarbija jaoks märkimisväärse praktilise kasutusväärtusega ega märkimisväärselt huvipakkuv, võttes samal ajal arvesse ka kaupleja huvisid. Seega näiteks kui tarbija on loonud mõne digitaalse mängu mängimisel enda isikliku tegelaskuju, mis on kasutatav üksnes selle mängu raames ja mille eraldamine mängust oleks samas ettevõtjale lisakohustus, siis neid huve kaaludes ei ole Euroopa Liidu seadusandja pidanud õigeks anda tarbijale nõudeõigust sellise mängu tegelaskuju väljastamiseks.

Lõige 5

Lõikega 5 võetakse üle DCD artikli 16 lõige 5. Lepingu lõpetamine lõpetab edasiulatuvalt poolte õigused ja kohustused üksteise suhtes. Lõikes 5 täpsustatakse, et ettevõtjal on võimalik selle tagamiseks kasutada ka tehnilisi lahendusi, mis piiraksid tarbija võimalusi digitaalset sisu või digitaalset teenust edaspidi kasutamast, eelkõige muutes digitaalse sisu või digitaalse teenuse tarbija jaoks edaspidi juurdepääsematuks või desaktiveerides tarbija kasutajakonto. Sellel sättel on eelkõige selgitav tähendus ning see toob välja peamised lahendused, mida sellisel juhul praktikas kasutatakse. Samas ei piira see lõike 4 kohaldamist ehk siis tarbija õigust juba loodud sisu ettevõtja käest tagasi saada. Need kohustused peab ettevõtja täitma hoolimata sellest, et ta on lõike 5 alusel näiteks tarbija kasutajakonto desaktiveerinud vms.

§ 62¹⁶

Kõnealuse paragrahviga võetakse üle direktiivi artikkel 17, mis reguleerib tarbija kohustusi lepingu lõpetamise korral. Need reeglid on üldiselt kooskõlas VÕS-is üldiselt lepingu lõpetamise puhuks ette nähtud reeglitega. Aga need väljendavad digitaalse sisu ja teenuse lepingute eripärasid. Seetõttu on need direktiivi korrektse ülevõtmise tagamiseks kõnealuses sättes eraldi välja pakutud.

Lõige 1

Lõige 1 vastab DCD artikli 17 lõikele 1 ning selles nähakse ette, et pärast lepingu lõpetamist ei või tarbija digitaalset sisu ega digitaalset teenust kasutada ega seda kolmandatele isikutele kättesaadavaks teha. Põhjenduspunktis 72 on välja toodud, et tarbija võiks seda teha näiteks digitaalse sisu või kasutatava koopia kustutamise või digitaalse sisu või digitaalse teenuse muul viisil juurdepääsematuks muutmise. See vastab oma sisult eelmises paragrahvis ette nähtud ettevõtja kohustustele, näiteks on see selgelt seotud VÕS § 62¹⁵ lõikega 5, mis

võimaldab ettevõtjal selle tagamiseks piirata tarbija juurdepääsu digitaalsele sisule või teenusele.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle digitaalse sisu direktiivi artikli 17 lõige 2.

Kui digitaalne sisu anti üle füüsilisel andmekandjal (näiteks DVD-plaadil või mälupulgal) ja ettevõtja nõuab seda tagasi, tagastab tarbija selle viivitamata ettevõtja kulul. Ettevõtja võib nõuda füüsilise andmekandja tagastamist 14 päeva jooksul alates lepingu lõpetamisest.

Sõnastuslikult on teises lauses viidatud lepingu lõpetamisele. Direktiiv viitab siin päevale, mil kauplejat teavitati tarbija otsusest leping lõpetada. Aga kuna see on kujundusõigus ja vastav tahteavaldus jõustub nii või teisiti kättesaamisega, siis see päev, mil tarbija teavitab ettevõtjat lepingu lõpetamisest, on sama päev, mil leping lõpeb.

Oluline on märkida, et see säte ei kohaldu sidevahendi abil sõlmitud lepingutest taganemise korral, mille kohta on VÕS-i tarbija õiguste direktiivist tulenevalt nähtud ette erireeglid, mis selles olukorras prevaleerivad.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle DCD artikli 17 lõige 3, mille kohaselt ei ole tarbija kohustatud tasuma digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamise eest lepingu lõpetamisele eelneva ajavahemiku jooksul, mil digitaalne sisu või digitaalne teenus ei olnud nõuetele vastav.

Siinkohal võib tekkida küsimus, missuguses omavahelises seoses on kõnealuses lõikes sätestatu ja artikli 16 lõike 1 teises alalõigus sätestatu. Eelnõu koostamisel on lähtutud sellest, et artikli 16 lõike 1 teine alalõik, mis võetakse eelnõuga üle VÕS § 62¹⁵ lõike 1 teise lausesse, reguleerib tagasitaitmiskohustust pärast lepingu lõpetamist. DCD artikli 17 lõige 3, mis võetakse üle kõnealusesse lõikesse, reguleerib eelkõige kasutuseeliseid.

§ 62¹⁷

Paragrahviga 62¹⁷ võetakse üle direktiivi artikkel 18. Siin sätestatakse reeglid selle kohta, kuidas peab ettevõtja tarbijale pärast lepingu lõpetamist või tarbijapoolset hinna alandamist raha tagastama. Siinkohal väärneb märkimist, et sarnased reeglid on nähtud ette ka teistes tarbijaõiguslikes direktiivides, näiteks tarbija õiguste direktiivis (Vt VÕS §-d 49² ja 56¹) ja pakettreisi direktiivis (vt VÕS § 874 lg 7).

Lõige 1

Lõikega 1 võetakse üle artikli 18 lõige 1. Ettevõtja teeb tarbijale hinna alandamisest või lepingu lõpetamisest tuleneva tagasimakse viivitamata, kuid hiljemalt 14 päeva möödumisel alates hinna alandamisest või lepingu lõpetamisest. Regulatsiooni eesmärk on tagada tarbija õiguste tõhus kaitse seeläbi, et talle tehtava tagasimaksega ei viivitata põhjendamatult.

Sõnastuslikult on direktiivis kasutatud väljendit „viivitamata, kuid hiljemalt 14 päeva möödumisel alates päevast, kui ettevõtjat teavitatakse tarbija otsusest hinda alandada või leping lõpetada“. Nagu eelmise paragrahvi juures, on ka siin viidatud lihtsalt 14 päevale alates hinna alandamisest või lepingu lõpetamisest. Kuivõrd need on kujundusõigused, siis nagooni nad jõustuvad alles kättesaamisest.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle artikli 18 lõige 2. Ettevõtja kasutab tagasimakse tegemiseks sama makseviisi, mida tarbija kasutas digitaalse sisu või digitaalse teenuse eest maksmiseks, välja arvatud juhul, kui tarbija sõnaselgelt nõustub teistsuguse makseviisiga, ning tingimusel, et see on tarbija jaoks tasuta.

Näiteks kui tarbija on teinud ettevõtjale ülekande, peaks ettevõtja tegema tarbijale ka ülekande samale kontole, mida tarbija enda makse tegemiseks kasutas. Pooltel on võimalik sellest sõnaselge kokkuleppega kõrvale kalduda, kuid sellega ei tohi kaasneda tarbijale lisakulusid.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle artikli 18 lõige 3. Ettevõtja ei või nõuda tarbijalt tagasimaksega seoses tasu. Reegli eesmärk on kaitsta tarbijat ning vältida olukorda, kus tema võimalused õiguskaitsevahendeid tulemuslikult kasutada oleks mõjutatud mistahes täiendavate kulude tekkimisest.

§ 62¹⁸

Digitaalse sisu direktiivi kohaldamisalas on artikli 3 lõike 1 teise lause kohaselt ka sellised lepingud, mille puhul ettevõtja annab digitaalse sisu tarbijale üle või osutab tarbijale digitaalset teenust ning tarbija esitab ettevõtjale isikuandmeid (vt täpsemalt VÕS § 62⁴ selgitusi). Selliste lepingute puhul toimub isikundmete töötlemine reeglina tarbija poolt GDPR artikli 6 lõike 1 punkti a kohaselt antud nõusoleku alusel.

Seejuures on GDPR artikli 7 lõike 3 kohaselt andmesubjektil õigus oma nõusolek isikuandmete töötlemiseks igal ajal tagasi võtta. Nagu varem öeldud, ei sekku digitaalse sisu direktiiv kuidagi GDPR-i kohaldamise ja seega on ka digitaalse sisu direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate lepingute puhul tarbijal võimalik oma nõusolek isikuandmete töötlemiseks igal ajal tagasi võtta.²⁶

Samas võib sellises olukorras tekkida küsimus, millised on nõusoleku tagasivõtmise lepinguõiguslikud tagajärjed. Direktiiv jätab selle küsimuse reguleerimise õiguse põhjenduspunkti 40 kohaselt liikmesriikidele.

Paragrahviga 62¹⁸ sätestataksegi tarbija isikuandmete töötlemise nõusoleku tagasivõtmise lepinguõiguslikud tagajärjed.

Eelnõu koostamisel on lähtepunktiks olnud see, et isikuandmete töötlemiseks antud nõusoleku tagasivõtmine tarbija poolt ei too automaatselt kaasa lepingu lõppemist, kuna seda ei saa käsitleda tahteavaldusena leping üles öelda. See tähendab aga omakorda, et olukorras, kus ettevõtjal ei ole enam õigust tarbija poolt antud isikuandmeid töödelda, võib ta lepingu alusel olla sellest hoolimata kohustatud tarbijale digitaalse sisu üleandmist või teenuse osutamist jätkama. Seega tuleks ettevõtja ja tarbija õigusi antud olukorras kuidagi tasakaalustada.

Eeltoodud küsimus on aktuaalne eelkõige selliste lepingute puhul, kus digitaalset sisu antakse üle või teenust osutatakse teatava ajavahemiku jooksul. Sellisel juhul peaks ettevõtja jätkuvalt oma kohustusi täitma. Ühekordse üleandmise puhul on ettevõtja oma kohustuse digitaalne sisu üle anda või teenus osutada juba täitnud. Samuti on andmete töötlemine sellisel juhul juba

²⁶ Digitaalse sisu direktiiv põhjenduspunkt nr 39.

tõenäoliselt ka toimunud ning GDPR art 7 lõike 3 teise lause kohaselt ei mõjuta enne tagasivõtmist nõusoleku alusel toimunud töötlemise seaduslikkust.

Eelnõu koostamisel on asutud seisukohale, et antud olukorras võiks ettevõtjal olla võimalik üldreeglitele, st VÕS § 196 lõikele 1 tuginedes leping üles öelda.²⁷ See tähendab, et tarbija poolt nõusoleku tagasivõtmine võiks olla teatud juhtudel käsitatav mõjuva põhjusena VÕS § 196 lõike 2 tähenduses.

Poolel on VÕS § 196 lõike 1 alusel õigus kehtiv leping erakorraliselt üles öelda põhimõtteliselt igasugusel mõjuval põhjusel, mis objektiivselt ja pärast huvide kaalumist näitab, et lepingut lõpetada soovivalt poolelt ei saa mõistlikult nõuda, et ta lepingut ettenähtud ajani või korralise ülesütleamiseni jätkaks. Riigikohus on kinnitanud, et VÕS § 196 lõike 1 alusel saab lepingu ühepoolset lõpetada ka lepingut lõpetada soovivast pooltest endast tulenevatel põhjustel või ka pooltest sõltumatustel asjaoludel.²⁸ Ehk mõjuvaks põhjuseks võib olla ka muu põhjus kui lepingu rikkumine. Missugune see mõjuv põhjus on, on jätud igal konkreetsel juhul seaduse rakendaja otsustada.²⁹

Kuivõrd kehtiv õigus pakub lahenduse, mis aitab ettevõtja ja tarbija õigusi piisavalt tasakaalustada, on otsustatud eelnõuga erireegleid mitte ette näha.

Lõikes 1 sätestatakse aga selge viide, et tarbija poolt isikuandmete töötlemiseks antud nõusoleku tagasivõtmisel võib ettevõtjal tekkida õigus ka tarbijaga sõlmitud digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise leping VÕS § 196 lg 1 alusel üles öelda, kui seal sätestatud tingimused on täidetud. Seega ei sätestata eelnõuga erinorme lepingu lõpetamise puhuks, vaid pakutakse välja lahendus, mis muudaks uue regulatsiooni selgemaks ning suunataks seaduse rakendaja lihtsamini võimaliku lahenduseni.

Ettevõtja ülesütlemisõigus sõltub sellest, kas konkreetselt juhul on täidetud VÕS § 196 lõikes 1 toodud tingimused. Muu hulgas tuleb võtta arvesse kõiki asjaspepuutuvaid asjaolusid ning kaaluda poolte huvisid. Seega näiteks peaks arvesse võtma, kas tarbija on võtnud tagasi nõusoleku kõikide isikuandmete töötlemiseks või ainult teatud isikuandmete oma.

Samas on oluline rõhutada, et viidatud sätte eesmärk ei ole kuidagi piirata ettevõtja muid võimalikke õiguskaitsevahendeid.

Lõikes 2 sätestatakse, et tarbijapoolset isikuandmete töötlemise nõusoleku tagasivõtmist ei loeta lepingurikkumiseks ja ettevõtja ei saa sellest tulenevalt kasutada tarbija suhtes õiguskaitsevahendeid. Eeltoodud sätte eesmärgiks on rõhutada, et ettevõtja ei saa kasutada tarbija suhtes lepingurikkumise puhuks ette nähtud õiguskaitsevahendeid olukorras, kus tarbija on rakendanud oma seadusest tulenevaid õigust.

GDPR artiklist 7 tuleneb, et tarbijal peab olema õigus oma nõusolek igal ajal tagasi võtta. Artikli 4 punkti 11 kohaselt on andmesubjekti nõusolek vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt kas avalduse vormis või selget nõusolekut

²⁷ Antud lahendus on välja pakutud ka Juridica artiklis „Digisisu üleandmine ja digiteenuste osutamine isikuandmete esitamise vastu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/770“; Juridica 2019/8, lk 578-588; I. Kull.

²⁸ Vt nt RKTko 3-2-1-114-07 p 11.

²⁹ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn, Juura 2016 (edaspidi VÕS I kommentaar), lk 967.

väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega. Põhjenduspunkt 42 selgitab seejuures, et nõusolekut ei tohiks lugeda vabatahtlikult antuks, kui andmesubjektil pole tõelist või vaba valikuvõimalust või ta ei saa kahjulike tagajärgedeta nõusoleku andmisest keelduda või seda tagasi võtta.

Seega tagamaks GDPR-i nõuete järgimist, peab tarbijal olema võimalik kasutada talle antud õigusi kartmata, et sellega kaasnevad negatiivsed õiguslikud tagajärjed. Seega täpsustab lõige 2, et ettevõtjal ei ole võimalik nõusoleku tagasi võtmise tõttu esitada tarbija vastu näiteks kahju hüvitamise ega leppetrahvi nõudeid.

Juhul kui ettevõtja isikuandmete töötlemiseks antud nõusoleku tagasivõtmise tõttu lepingu lõpetab, kohaldatakse asjakohasel juhul ka digitaalse sisu ja teenuse regulatsioonis sätestatud reegleid lepingu lõpetamise puhuks.

§ 62¹⁹

Paragrahvi 62¹⁹ kehtestamise eesmärk on digitaalse sisu direktiivi artikli 19 ülevõtmine. Digitaalses sisus või teenuses muudatuste tegemine on praktikas üsna tavapärane. Põhjenduspunktis 74 on selgitatud, et kuivõrd digitaalne sisu ja digitaalsed teenused on oma olemuselt kiiresti arenevad, võivad uuendused, täiustamised või sarnased muudatused (inglise keeles *updates, upgrades or similar modifications*) olla vajalikud ja need on sageli tarbijale kasulikud. Ettevõtja vaatest võib olla oluline teha vajalikud muudatused nii, et see hõlmaks kõiki tema pakutava digitaalse sisu või teenuse kasutajaid. Näiteks võib ettevõtja jaoks olla väga ebapraktiline hoida korraga üleval mitut erinevat versiooni ühest ja samast pilveteenusest või ei pruugi ühiselt mõne veebipõhise mängu mängimine olla võimalik nii, et mängus osalevad tarbijad kasutavad mängu erinevaid versioone. Samas, nagu DCD põhjenduspunktides 75–77 välja toodud on, võib erinevatel muudatustel olla ka tarbija jaoks negatiivne mõju. Seetõttu on direktiivis muudatuste tegemist täpsemalt reguleeritud. Regulatsiooni eesmärk on sätestada raamistik, milles ettevõtja muudatusi teha võib, ning kaitsta tarbijat olukorras, kus muudatusel on tema jaoks negatiivne mõju.

Lõige 1

Paragrahv 62¹⁹ reguleerib selliseid digitaalse sisu või digitaalse teenuse osutamise lepinguid, mille kohaselt tuleb digitaalne sisu üle anda või digitaalset teenust osutada või need tuleb tarbijale kättesaadavaks teha teatava ajavahemiku jooksul. Ülalkirjeldatud ettevõtja vajadus lepinguid muuta esineb üksnes selles olukorras. See viide lõikes 1 hõlmab lepinguid, mille kohaselt toimub tarbijale digitaalse sisu või digitaalse teenuse üleandmine või osutamine kestvalt (nt erinevad pilveteenused), ja lepinguid, mille puhul antakse tarbijale digitaalne sisu üle või osutatakse digitaalset teenust järjest ühekordsete üleandmise või osutamise toimingutena (nt kui tarbijale edastatakse iga nädal uus e-raamat). Hõlmatud ei ole aga digitaalse sisu või teenuse ühekordne üleandmine või osutamine (nt üksiku arvutiprogrammi müük tarbijale). Vt nende kategooriate kohta täpsemaid selgitusi eespool vastutuse reeglite juures.

Põhjenduspunktis 75 on selgitatud, et kõnealune muudatuste regulatsioon ei tohiks puudutada olukordi, kus pooled sõlmivad uue digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise lepingu, näiteks kui ettevõtja annab välja digitaalse sisu või digitaalse teenuse täiesti uue versiooni. Seega tegemist peab olema olemasoleva lepingu pinnalt üle antava digitaalse sisu või osutatava digitaalse teenuse muutmisega, mitte aga täiesti uue lepingu sõlmimisega. Näiteks kohalduvad reeglid juhul, kui olemasoleva virtuaalse mängu keskkonnas tehakse teatud

muudatusi, mitte aga juhul, kui ettevõtja ja tarbija sõlmivad lepingu järgmise põlvkonna mängu üleandmiseks.

Oluline on selgitada, et direktiivi artikkel 19 on eraldiseisev artikli 7 punktis d ja artikli 8 lõigetes 2–4 sätestatud uuenduste tegemisest, mis reguleerivad uuenduste tegemist selleks, et tagada digitaalse sisu või digitaalse teenuse vastavus kas lepingus kokkulepitud tingimustele või seadusest tulenevatele objektiivsetele vastavuskriteeriumitele. Artikkel 19 ja sellest tulenevalt ka VÕS § 62¹⁹ reguleerivad selliste muudatuste tegemist, mis ei ole otseselt vajalikud lepingutingimustele vastavuse tagamiseks. Seega näiteks mõne turvalisuse probleemi lahendamiseks tehtav uuendus ei allu §-s 62¹⁹ sätestatule, vaid §-s 62⁸ sätestatule. Selleks, et § 62¹⁹ kohalduks, peab olema tegemist mingi muu muudatusega. Näiteks võib ettevõtja soovida muuta rakenduse välimust, lisada juurde uusi kasutusvõimalusi vms.

Lõike 1 punktides 1–4 on ette nähtud tingimused, mis peavad olema täidetud selleks, et ettevõtja saaks kõnealuseid muudatusi ellu viia.

Punkt 1

Punkt 1 vastab DCD artikli 19 lõike 1 punktile a. Selle kohaselt peab muudatuse tegemine olema lepingu kohaselt lubatud ja lepingus on esitatud selle tegemiseks mõjuv põhjus. Seega peab ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud esialgses lepingus olema jäetud ettevõtjale võimalus muudatusi teha ja toodud välja sellekohane mõjuv põhjus. Nii on tagatud, et tarbijal on põhimõtteliselt võimalik lepingu sõlmimisel olla teadlik ja arvestada võimalusega, et seda muudetakse tulevikus.

Muudatuste tegemiseks peab punkti 1 kohaselt olema lepingus märgitud selleks mõjuv põhjus. Põhjenduspunktis 75 on selgitatud, et mõjuvad põhjused võivad hõlmata juhtumeid, kus muudatused on vajalikud digitaalse sisu või digitaalse teenuse kohandamiseks uue tehnilise keskkonnaga või suurema kasutajate arvuga või muudel olulistel toimimisega seotud põhjustel.

Kuivõrd reeglina on ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingud tüüptingimusi sisaldavad lepingud, tuleb arvestada ka tüüptingimusi puudutava regulatsiooniga. VÕS § 42 lõike 3 punkti 14 kohaselt on tühine tingimus, milles nähakse ette tingimuse kasutaja õigus seaduses sätestamata või lepingus nimetamata põhjusel või viisil muuta ühepoolset lepingutingimusi. Punktis 1 sätestatu on kooskõlas kõnealuse tüüptingimuste jaoks ette nähtud reegluga, kuna punkti 1 kohaselt on muudatuse tegemine võimalik siis, kui see on lepingus ette nähtud ning esitatud on ka selle mõjuv põhjus. Kui need nõuded on täidetud, ei ole tegemist ka ebamõistlikult kahjustava tüüptingimusega.

Punkt 2

Punkt 2 vastab DCD artikli 19 lõike 1 punktile b. Muudatus tuleb teha tarbijale lisakulusid põhjustamata. Tegemist on ühepoolset lepingu muutmisega, nii et tarbijale hakatakse edaspidi andma üle muudetud kujul digitaalset sisu või osutama muudetud kujul digitaalset teenust. Tarbijale ei saa sellise ühepoolse muudatusega kaasneda mingeid lisatasusid. Muudatus peab olema tema jaoks tasuta.

Punkt 3

Punkt 3 vastab DCD artikli 19 lõike 1 punktile c ning selle kohaselt tuleb tarbijat muudatusest selgel ja arusaadaval viisil teavitada. See on muudatuse tegemise eeldus ja selle eesmärk on tagada tarbija teadlikkus muudatuse sisust. Kõnealuses punktis ei ole teavitamisele nähtud ette konkreetset vorminõuet, erinevalt järgmisest punktist. Seega on selliste muudatuste puhul, mis

tarbijat negatiivselt ei mõjuta, võimalik ettevõtjal ise valida sobivaim viis tarbija teavitamiseks, eeldusel et teavitus on selge ja arusaadav. Näiteks võib teabe edastada ka mõne konkreetse rakenduse sisese teavitusega vms.

Punkt 4

Punktiga 4 võetakse üle DCD artikli 19 lõike 1 punkt d ning selles on sätestatud erireeglid tarbija teavitamiseks, kui tegemist on lõikes 2 nimetatud olukorraga. Lõige 2 reguleerib selliseid muudatusi, mis mõjutavad negatiivselt digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamist tarbija poolt või tarbija juurdepääsu sellele, välja arvatud juhul, kui selline negatiivne mõju on ebaoluline. Selliste muudatuste puhul tuleb tarbijat teavitada mõistliku aja jooksul enne muudatuse tegemist. Teavitus tuleb teha püsival andmekandjal. Püsiv andmekandja on defineeritud VÕS §-s 11¹, püsival andmekandjal teavitamiseks võib lugeda näiteks tarbijale e-kirja või SMS-i saatmist.

Tarbijat tuleb teavitada muudatuse omadustest ja tegemise ajast ehk teisisõnu sellest, mida muudatusega täpsemalt teha plaanitakse ja millal see tehakse. Samuti tuleb tarbijale anda teave tema õiguste kohta, mis on ette nähtud lõigetes 2 ja 4. Reguleerimise eesmärk on tagada, et tarbija oleks teadlik teda negatiivselt mõjutavatest muudatustest ja õigustest, mis tal selles olukorras tekivad.

Lõige 2

Lõige 2 vastab DCD artikli 19 lõikele 2 ning selles sätestatakse tarbija õigus lõpetada leping, kui muudatus mõjutab negatiivselt digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamist tarbija poolt või tarbija juurdepääsu sellele, välja arvatud juhul, kui selline negatiivne mõju on ebaoluline. Seega silmas on peetud seda, kas ja kuidas saab tarbija digitaalset sisu või teenust kasutada. Lepingu ülesütlemise õigus tekib üksnes tarbijal negatiivselt, mitte positiivselt mõjutavate muudatuste korral.

Põhjenduspunktis 75 on selgitatud, et see on vajalik ettevõtja ja tarbija huvide tasakaalustamiseks. See, millises ulatuses muudatused mõjutavad negatiivselt digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamist tarbija poolt või tarbija juurdepääsu sellele, tuleks kindlaks teha objektiivselt, võttes arvesse digitaalse sisu või digitaalse teenuse olemust ja eesmärki ning kvaliteeti, funktsionaalsust, ühilduvust ja muid peamisi omadusi, mis on sama liiki digitaalse sisu või digitaalse teenuse puhul tavapärased.

Nagu näha, on põhjenduspunktis 75 viidatud digitaalse sisu ja teenuse kasutamise või sellele juurdepääsu omamise negatiivsetele *peamistele* omadustele. Seega siia alla ei lähe väiksed muudatused näiteks värvis või ikoonide paigutuses vms, mis tegelikult ei mõjuta seda, kas ja kuidas on tarbijal võimalik digitaalset sisu kasutada.

Tarbijal on õigus leping lõpetada 30 päeva jooksul kas muudatuse kohta teavituse saamisest või kuupäevast, mil kaupleja digitaalses sisus või teenuses muudatuse sisse viis, sõltuvalt sellest, kumb päev on hilisem.

Lõige 3

Lõikes 3 on DCD artikli 19 lõike 3 eeskujul viidatud lepingu lõpetamisel kohalduvatele reeglitele.

Need on ette nähtud VÕS §-des 62¹⁵–62¹⁷. Vt nende sisu kohta täpsemalt eespool.

Lõige 4

Lõige 4 vastab DCD artikli 19 lõikele 4 ning sellega pakutakse tarbija jaoks alternatiivne lahendus. Nimelt kui ettevõtja küll teeb muudatusi, mis võivad tarbijat negatiivselt mõjutada, kuid ta annab tarbijale võimaluse säilitada digitaalse sisu või teenuse ilma muudatuseta, st sellisena, nagu tarbija ja ettevõtja esialgu kokku leppisid, siis ei teki tarbijal ka lepingu ülesütlemise õigust. Sisuliselt ei muutu tarbija jaoks sellisel juhul midagi ning seetõttu ei oleks ka lepingu ülesütlemise võimaldamine põhjendatud.

Lõike 4 kohaldamiseks peab tarbija jaoks olema selline alternatiivne võimalus lisakuludeta. Samuti on lõike 4 kohaldamise eelduseks, et digitaalne sisu või digitaalne teenus on jätkuvalt nõuetega vastavuses ja muudatuse rakendamata jätmisega ei teki digitaalsel sisul või teenusel mingit puudust. Kui sellise muudatuse puhul ei ole täidetud lepingutingimustele vastavuse nõuded ja muudatus põhjustab nõuetele mittevastavuse, on tarbijal õigus vastavate õiguskaitsevahendite kasutamisele.

Oluline on märkida, et tegemist ei ole normiga, mis annaks tarbijale aluse vana versiooni säilitamise nõudmiseks, vaid see reguleerib üksnes olukorda, kus ettevõtja ise vana versiooni säilitamist võimaldab.

§ 62²⁰

Paragrahviga 62²⁰ võetakse siseriiklikusse õigusse üle DCD artikkel 20, mis reguleerib ettevõtja, kes vastutab tarbija ees digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata jätmise või lepingutingimustele mittevastavuse eest tehinguahela varasemates etappides osalenud isiku tegevuse või tegevusetuse tõttu, tagasinõudeõiguse teatavaid aspekte.

Erinevalt teistest direktiivis sätestatud tarbijakaitse normidest on artikli 20 eesmärgiks kaitsta lõplikku ettevõtjat suhetes teiste ettevõtjatega. Artikliga soovitakse vältida ebaõiglast olukorda, kus lõplik ettevõtja vastutab küll tarbija ees, kuid tal ei ole ise võimalik esitada nõudeid teiste tehinguahela lülide vastu, kes rikkumise eest vastutavad.

Artikli 20 teise lause kohaselt määratakse isik, kelle vastu ettevõtja võib kasutada õiguskaitsevahendeid, asjakohane tegutsemisviis ja tingimused kindlaks liikmesriigi õiguses.

Direktiivi koostamisel on soovitud tagasinõudeõiguse regulatsioon ühtlustada VÕS §-s 228 sätestatuga (vt ka vastava sätte muudatuste kohta toodud selgitusi).

Lõikes 1 sätestatakse, et juhul, kui ettevõtja vastutab tarbija ees digitaalse sisu üle andmata või digitaalse teenuse osutamata jätmise või nõuetele mittevastavuse eest, mis tuleneb tehinguahela varasemates etappides osalenud isiku tegevusest või tegevusetusest, võib ettevõtja kasutada vastava isiku vastu õiguskaitsevahendeid, sealhulgas nõuda kahju hüvitamist vastavalt nendevahelisele suhtele.

Seega on digitaalse sisu või teenuse tarbijale üleandnud ettevõtjal võimalik esitada tarbija nõude täitmise järel nõue oma lepingupartneri vastu. Hõlmatud on nii need olukorrad, kus digitaalne sisu või teenus ei vasta lepingutingimustele, kui ka need olukorrad, kus digitaalset sisu üle ei anta või teenust ei osutata.

Lõige 2

Lõikes 2 on sarnaselt VÕS § 228 lõikele 2 välja pakutud säte, mis võimaldaks regressinõuete esitamist mööda tehinguahelat ka olukorras, kus üldiste aegumisreeglite kohaselt võiks vastav nõue olla juba aegunud. Muudatuse kohaselt ei aegu lõpliku ettevõtja nõuded tema lepingupartneri vastu enne kahe kuu möödumist alates tarbija nõuete rahuldamisest. Eeltoodu kehtib vastavalt ka teiste tehinguahelas olevate tehingute puhul (vt lõiget 3).

Võttes arvesse, et tehinguahelas toimuvate tehingute vahele võib jääda arvestatav aeg, ei pruugi tarbijale digitaalse sisu või teenuse üleandnud või osutanud ettevõtjal, kes seaduse kohaselt vastutab tarbija ees, olla võimalik oma nõudeid tehinguahela varasemas etapis osalenud ettevõtja vastu maksma panna, kuna vastav nõue võib olla selleks hetkeks juba aegunud. Näiteks võib tarbija esitada oma nõude alles TsÜS § 146 lg-st tuleneva 3-aastase aegumistähtaja lõpus, mis võib suure tõenäosusega tähendada, et ettevõtja nõue oma lepingupartneri vastu on selleks hetkeks juba aegunud. Küsimus muutub uue direktiivi valguses veelgi aktuaalsemaks, võttes arvesse, et uuenduste tegemise kohustuse rikkumisest tulenevaid nõudeid võib tarbijal olla võimalik esitada veel pikema aja jooksul.

Kuigi ettevõtjate vahelistes lepingutes on pooltel suurem vabadus omavahelisi suhteid reguleerida ja nõude esitamist võivad raskendada ka muud kokkulepped, nt vastavusnõuete, tõendamiskoormise, vastutuse välistamise jms kohta, soovitakse sättega anda vähemalt võimalus lepingust tulenevaid õigusi teatud perioodi jooksul kasutada.

Lõige 3

Lõikega 3 sätestatakse, et kõnealuse paragrahvi lõikeid 1 ja 2 kohaldatakse vastavalt ka teiste tehinguahelas esitatavate tagasinõuete puhul. Eesmärgiks on võimaldada tagasinõude esitamist ka tarneketi edasistes lülides. See tähendab muu hulgas, et ka järgnevate nõuete puhul ei lõppe aegumistähtaeg enne kahe kuu möödumist alates ettevõtja poolt tema lepingupartneri nõude rahuldamisest.

§ 62²¹

Kõnealuse paragrahvi loomine on vajalik DCD art 21 ülevõtmiseks. Nimelt peavad liikmesriigid tagama piisavad ja tõhusad vahendid, et tagada direktiivi täitmine. Nende vahendite hulka kuuluvad õigusnormid, mille kohaselt võivad liikmesriigi õiguses määratud asutused kooskõlas liikmesriigi õigusega pöörduda kohtute või pädevate haldusasutuste poole, et tagada direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud õigusnormide kohaldamine. Nende üksuste loetelu on sätestatud artikli 21 lõike 2 punktides a–d ning selles loetelus on ka avalik-õiguslikud asutused või nende esindajad.

Sellises sõnastuses reegel, nagu eelnõukohase VÕS §-s 62²¹ välja pakutakse, on VÕS-is standardne. Seda on kasutatud mitmete teiste lepinguliikide juures, vt nt §-d 50, 61 jne. Eestis teostab tarbijaõiguslike reeglite täitmise üle järelevalvet Tehnilise Järelevalve ja Tarbijakaitse Amet tarbijakaitseaduse alusel. Eelnõuga muudetakse ka tarbijakaitseadust nii, et tarbijakaitseaduse § 65 lõikesse 3 lisatakse viide VÕS §-le 62²¹.

§ 62²²

Lõikega 1 võetakse üle DCD artikkel 22, sätestades, et digitaalset sisu ja teenust reguleerivas jaos sätestatust ja võlaõigusseaduse üldosas lepingu rikkumise puhuks kasutatavate õiguskaitsevahendite kohta sätestatust tarbija kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe, mis on sõlmitud enne, kui tarbija on ettevõtjale teatanud digitaalse sisu üle andmata või digitaalse

teenuse osutamata jätmisest või lepingutingimustele mittevastavusest, või enne, kui ettevõtja on teatanud võlaõigusseaduse § 62¹⁹ kohasest digitaalse sisu või digitaalse teenuse muutmisest, on tühine, kui vastavas jaos ei ole sätestatud teisiti.

Eeltoodud sättega tagatakse digitaalse sisu direktiivis sätestatud tarbijakaitse reeglite efektiivsus, sätestades tarbija kahjuks kõrvale kalduvate kokkulepete tühisuse.

Käesolev reegel sarnaneb sisult vana tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõike esimese lausega, mis on üle võetud VÕS § 237 lõikega 1. Vastav säte sisaldub ka uues tarbijalemüügi direktiivis (art 21). Digitaalse sisu ja teenuse regulatsiooni ja müügilepingute regulatsiooni kohustuslikkuse sätete sõnastust on proovitud ühtlustada. Nii ei viidata sarnaselt VÕS § 237 lõikega 1 paragrahvis 62²² lõikes 1 ainult digitaalse sisu ja teenuse jaos sätestatud reeglitele, vaid ka VÕS üldosas lepingu rikkumise puhul kasutatavate õiguskaitsevahendite kohta sätestatud reeglitele.

Sätte kohaselt toovad tühisuse kaasa vaid sellised kokkulepped, mis on sõlmitud peale seda, kui tarbija on ettevõtjat digitaalse sisu üle andmata jätmisest või digitaalse teenuse osutamata jätmisest või digitaalse sisu või teenuse mittevastavusest teavitanud. Kuna digitaalse sisu direktiiv näeb ette digitaalse sisu või teenuse muutmise ettevõtja poolt, on eraldi välja toodud, et sellisel juhul kehtivad kokkulepped, mis on sõlmitud pärast seda, kui ettevõtja on teatanud artikli 19 kohasest digisisu või digiteenuse muutmisest. Seega olukorras, kus tarbija on lepingu rikkumisest teadlik, võivad pooled mõlema jaoks sobivas lahenduses kokku leppida. Vastavas osas on täpsustatud ka VÕS § 237 lõiget 1 (vt § 237 kohta toodud selgitusi).

Lõike 1 teise lausega sätestatakse, et esimeses lauses sätestatu kehtib ka teiste kokkulepete kohta, mis muudavad eeltoodud sätete toimet tarbija kahjuks. Eesmärgiks on täpsemalt üle võtta direktiivi artiklis 22 sätestatu, mille kohaselt ei ole siduvad ka kokkulepped, mis *muudavad direktiivis toodud reeglite toimet*. Viidatud säte on seega n-ö turvavõrguks olukorras, kus ei ole ehk võimalik välja tuua vastuolu konkreetse direktiivis toodud reegluga, kuid on siiski proovitud sellest muude kokkulepete kaudu kõrvale kalduda. Nii peaks olema VÕS §-ga 62²² hõlmatud näiteks sellised aegumistähtaja kokkulepped, mis takistaksid tarbijal §-s 62¹¹ sätestatud tähtaegade jooksul ilmnenu mittevastavuse korral kasutada seaduses ette nähtud õiguskaitsevahendeid.

Pooltel on võimalik tarbija kahjuks kõrvale kalduda vaid siis, kui vastav õigus on seadusega ette nähtud (vt VÕS § 82¹⁰). Samas täpsustab DCD artikli 22 lõige 2, et direktiivi kohaldamine ei takista ettevõtjaid pakkumast tarbijatele lepingutingimusi, mille alusel pakutakse direktiivis ettenähtust ulatuslikumat kaitset.

Lõikega 2 täpsustatakse, et VÕS § 62²² esimeses lõikes sätestatu ei piira poolte võimalusi leppida kokku kahju hüvitamise piirangutes. Direktiiv kahju hüvitamise reegleid ei harmoneeri³⁰ ning eelnõu koostamisel on asunud seisukohale, et absoluutselt imperatiivne kahju hüvitamise regulatsioon ei pruugi käesoleval juhul olla põhjendatud.

Arvestades reeglite uudsust, ei pruugi kõik võimalikud olukorrad olla veel piisavalt ettenähtavad ning seega on otsustatud säilitada poolte jaoks teatud paindlikkus. Seega võiksid digitaalse sisu või teenuse üleandmise või osutamise lepingute raames kahju hüvitamise

³⁰ DCD põhjenduspunkt 73.

piirangud olla põhimõtteliselt lubatavad, kuid seda üksnes niivõrd, kui ülejäänud seaduse sätted (nt VÕS § 42 või 106) seda võimaldavad.

§ 208

Uue tarbijalemüügi direktiivi reeglid kohalduvad sarnaselt vana tarbijalemüügi direktiiviga vallasasjadele (SGD art 2 p 1 ja p 5 ap a, art 3 lg 1). Vesi, gaas ja elekter loetakse direktiivi tähenduses kaubaks, kui need pannakse müüki piiratud mahus või kindlaksmääratud koguses.

Seejuures ei kohaldata tarbijalemüügi direktiivis sätestatud füüsilisele andmekandjale, mida kasutatakse üksnes digitaalse sisu kandjana (nt CD, DVD, mälupulk), mille osas on erireeglid sätestatud digitaalse sisu direktiivis (SGD art 3 lg 4 p a, DCD art 3 lg 3). Riigisisises õiguses on selline andmekandja digitaalse sisu ja teenuste regulatsiooni kohaldamisalasse hõlmatud eelnõukohase VÕS § 62⁵ lõikega 2.

Eeltoodud reegli eesmärgiks on olnud kohaldada digitaalsele sisule, hoolimata sellest, et see on füüsilisel andmekandjal, digitaalse sisu direktiivis ette nähtud erireegleid. Samas, kuna füüsilise andmekandja näol on siiski tegemist vallasasjaga, kohaldatakse digitaalse sisu direktiivi artikli 3 lõike 3 ja eelnõukohase VÕS § 62⁵ lõike 2 kohaselt sellistele andmekandjatele müügilepingu regulatsioonis sätestatud reegleid asja üleandmise kohta (VÕS § 209). Samuti võivad sellisele füüsilisele andmekandjale kohalduda muud müügilepingute kohta sätestatud reeglid, kuid seda vaid ulatuses, mis ei ole reguleeritud digitaalse sisu ja teenuste regulatsioonis (VÕS 1. osa 2. ptk 6. jagu). Vt ka VÕS 62⁵ lg 2 seletuskirja.

Sarnaselt direktiiviga 1999/44³¹ ei kohaldata uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 3 lõike 4 punkti b kohaselt direktiivi kauba suhtes, mida müüakse sundkorras või muul õigusaktist tuleneval viisil. Täitemenetluse käigus enampakkumisel vara võõrandamise näol ei ole Eestis tegemist lepingulise suhtega, millele saaks olemuslikult VÕS-is sätestatud kohaldada. Seega ei ole endiselt peetud vajalikuks vastavat välistust VÕS müügilepingu regulatsioonis eraldi sätestada.

SGD artikli 3 lõige 5 annab liikmeriikidele võimaluse direktiivi kohaldamisalast välistada sellised müügilepingud, mille esemeks on avalikul enampakkumisel müüdadavad kasutatud kaubad ja elusloomad. Kuivõrd tegemist on liikmesriigile direktiivi ülevõtmiseks jäetud valikuga, küsis Justiitsministeerium selle kohta erinevatelt huvirühmadelt arvamust. Kuna valdav enamus vastajatest ei pidanud eeltoodud välistusi vajalikuks, ei ole neid eelnõuga sätestatud.

Lisaks eeltoodule on direktiiviga hõlmatud ka lepingud, mis käsitlevad toodetava või valmistatava asja üleandmist ning digitaalse elemendiga kaupu (SGD art 3 lõiked 2 ja 3). Selle osas on täpsemad selgitused toodud VÕS § 208 lõigete 5 ja 6 juures.

Isikulise kohaldamisala osas on uue tarbijalemüügi direktiivi põhjenduspunkti 22 kohaselt liikmesriikide pädevuses otsustada, kas käsitleda tarbijana ka selliseid füüsilisi isikuid, kes sõlmivad lepingu, mis on piiratud ulatuses seotud tarbija majandus- ja kutsetegevusega.

Kehtiva regulatsiooni puhul tuleb tarbijalemüügi sätete kohaldamise üle otsustades hinnata, mis on ostetud asja domineeriv kasutusviis.³² Kui asja kasutamine ostja majandus- või

³¹ Art 1 lg 2b esimene alapunkt.

³² VÕS II kommentaar, lk 44.

kutsetegevuses ei ole domineeriv, kohaldub tarbijalemüügi regulatsioon. Eelnõuga ei soovita seda põhimõtet muuta. Seda ei pidanud vajalikuks ka huvirühmad, kelle arvamust Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist küsis.

Lõige 5

Direktiivi kohaldamisalasse on hõlmatud tarbija ja müüja vahelised lepingud, milles käsitletakse sellise kauba üleandmist, mis tuleb alles toota või valmistada (SGD artikli 2 lõige 2). Põhjenduspunkti 17 teine lause täpsustab, et hõlmatud peaksid olema ka kaubad, mis valmistatakse tarbija esitatud kirjelduste kohaselt. Ka vana tarbijalemüügi direktiivi artikli 1 lõike 4 kohaselt loeti valmistatavate või toodetavate tarbekaupade üleandmist käsitlevad lepingud direktiivi mõttes müügilepinguteks.

Kui tegemist on lepinguga, mis on suunatud alles valmistatava asja võõrandamisele, kehtib hetkel VÕS § 208 lõike 2 esimese lause kohaselt eeldus, et tegemist on müügilepinguga.³³ Eeltoodud reegel on üldine ehk kehtib nii tarbijalemüügi kui muu müügi puhul. VÕS II kommentaari kohaselt peaks see olema kooskõlas ka direktiivi 1999/44 artikli 1 lõikega 4, mis kohustab direktiivis sätestatud põhimõtteid kohaldama ka valmistatavale asjale. VÕS II kommentaari kohaselt on selliste kaupade puhul enamasti tegemist liigitunnusega asjadega.³⁴

VÕS § 208 lõikes 1 toodust on aga sätestatud kaks erandit. Nimelt ei kohaldata valmistatava asja tellimisele müügilepingute kohta sätestatud, kui tellija andis olulise osa asjade valmistamiseks vajalikust materjalist või kui suurem osa lepingupoole kohustustest, kes asja muretseb, seisneb töö tegemises või muu teenuse osutamises. Seda põhjusel, et eeltoodud juhtudel saab pidada töö tegemise komponenti domineerivamaks ja seega on peetud kvalifitseerimist töövõtulepinguks sobivamaks. Eelkõige peaks siia alla langema lepingud, mille objektiks on individuaaltunnustega asjad.³⁵

Direktiivist 1999/44 tulenevalt on kehtivas õiguses reguleeritud ka tarbijatöövõtulepinguid (VÕS § 635 jj). Seega võivad valmistatava või loodava asja üleandmisele suunatud lepingud VÕS-i kohaselt teatud juhtudel alluda ka töövõtu regulatsioonile.³⁶

Kuigi nii müügilepingute regulatsioon (VÕS § 208 lg 2) kui ka töövõtulepingute regulatsioon (VÕS § 635 lg 4) hõlmavad lepingud, mille esemeks on valmistatava asja üleandmine, on töövõtulepingute regulatsiooni kohaldamine aktuaalne eelkõige olukordades, mille puhuks on välistused ette nähtud VÕS § 208 lõikes 2.

Kuna kehtivas õiguses on proovitud töövõtulepingu ning müügilepingu regulatsiooni teineteisele sisuliselt võimalikult lähedasteks kujundada, ei sõltuks sellest olulisel määral lahendus ka juhul, kui peaks tekkima eristamise probleeme.

Kuigi direktiivi 1999/44 ja uue tarbijalemüügi direktiivi sõnastus valmistatava või toodetava kauba kohta on sisuliselt sama, tuleb arvesse võtta, et viimase näol on tegemist maksimaalselt harmoneeriva direktiiviga, mis ei näe ette võimalusi erandite tegemiseks. See tähendab, et direktiivi kohaselt tuleks valmistatavate asjade üleandmisele suunatud lepingute puhul tagada

³³ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein, Võlaõigusseadus II, Kommenteeritud Väljaanne, Tallinn, Juura, 2019, lk 34; RKTko 3-2-1-24-16, p 11; 3-2-1-98-09, p 11.

³⁴ VÕS II kommentaar, lk 34.

³⁵ VÕS II kommentaar, lk 34.

³⁶ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi (koost). Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn, Juura, 2009 (edaspidi VÕS III kommentaar), lk 40.

tarbijale direktiivis ette nähtud kaitse. Seega peab ka selliste lepinguobjektide puhul olema tagatud, et asi vastaks uues tarbijalemüügi direktiivis toodud nõuetele, sh vastavusnõuete (sh et tagataks vajalikud uuendused), ettevõtja vastutuse ning tarbija õiguskaitsevahendite osas.

Võttes arvesse, et töövõtulepingu regulatsiooni kohaldamisalasse langeb oluline osa lepinguid, mis ei puuduta tarbijatöövõttu ning et tarbijatöövõtu mõistet on võrreldes direktiiviga laiendatud, kohaldades seda mitte vaid vallasasja tootmisele või valmistamisele, aga ka tarbija vallasasja suhtes osutatavale teenusele (erinevad parandus- ja hooldustööd), on otsustatud seda üldist regulatsiooni direktiivi ülevõtmise tõttu mitte muuta. See tähendab, et selliste lepingute puhul kohalduks töövõtulepingu regulatsiooni kehtival kujul edasi. See toob aga regulatsioonide vahel kaasa suurema lahknevuse.

Eeltoodut arvestades välistatakse § 208 lõikes 5 tarbijalemüügi puhul VÕS § 208 lõike 2 esimeses ja teises lauses toodud välistuste kohaldamine. See tähendab, et kui müüja kohustub tarbijale üle andma valmistatava asja, on tarbijalemüügi lepinguga tegemist ka juhul, kui tarbija andis ettevõtjale olulise osa vallasasja valmistamiseks vajalikust materjalist või kui suurem osa ettevõtja kohustustest seisneb töö tegemises või muu teenuse osutamises.

Tulenevalt asjaolust, et direktiivi ülevõtmisel hõlmatakse valmistatava või toodetava asja üleandmine müügilepingu regulatsiooni alla, jäetakse VÕS § 635 lõikest 4 välja viide tarbijale vallasasja valmistamisest ja tootmisest.

Samas tuleb arvestada, et juhul kui tegemist ei ole vaid liigitunnustega asja valmistamisega, on olulisel kohal tarbija soovid ja nõudmised, millega ettevõtja peab arvestama ning ka pooltevaheline koostöö komponent on suurem. Eeltoodust tulenevalt on eelnõus Saksa õiguse eeskujul³⁷ välja pakutud lahendus kohaldada sellistele lepingutele siiski täiendavalt teatavaid töövõtulepingu sätteid, mida direktiiv võimaldaks.

Eelnõukohase VÕS § 208 lõike 5 teise lause kohaselt kohaldatakse valmistatava individuaaltunnustega asja müügi korral täiendavalt VÕS §-s 639, § 641 lõikes 3 ning §-des 652, 653 ja 655 sätestatud.

- § 639

Liigitunnusega asjade puhul on ettevõtjal kindel arvestus vajalikust töömahust ja kuludest, mida asja hinna määramisel arvestada. Olukorras, kus asja valmistamise viisid, tehnoloogiad, materjalid jms otsustatakse individuaaltunnustega asja valmistamiseks, võivad aga tasu suuruse kindlaksmääramise aluseks olevad asjaolud teatud määral töö käigus muutuda. Seega soovitakse vastava viite kaudu võimaldada ka valmistatava asja puhul sellist riski arvesse võtta (kui hinnakalkulatsioon on olnud osaks pooltevahelisest kokkuleppest) ning sätestada tarbija kaitseks tasu muutmise võimalikkuse osas selged tingimused.

Endiselt jääb kehtima põhimõte, et ettevõtja kui professionaal kannab tööde hinna kindlaksmääramise riski ning eelarve ületamine saab kõne alla tulla vaid juhul, kui kokku on lepitud mittesiduvast eelarves. Samas jäetakse siiski võimalus vastavalt seaduses sätestatud juhtudele teatud määral ootamatustele reageerida. See tähendab, et ka valmistatava või toodetava asja müügi puhul saab eelarvet ületava osa tasumist ettevõtja nõuda vaid juhul, kui see on oluline ja ootamatu. Teisalt on ka tarbijal võimalik ootamatustele reageerida, kas siis teatud töödest loobumise või ülesütlemise teel (§ 650).

³⁷ Vt BGB § 650.

- § 641 lõige 3

Arvestades, et müügilepingute reeglid kohaldavad ka juhul, kui asi valmistatakse või toodetakse tarbija antud materjalist ning tema juhiste kohaselt, oleks asjakohane kaaluda ettevõtja vastutuse piiramist VÕS § 641 lg-s 3 sätestatud juhtudel, st võimalust välistada ettevõtja vastutus mittevastavuse eest, mis tulenes tellija juhistest, tellija poolt muretsatud materjali puudustest või kolmanda isiku eeltöödest, kui töövõtja juhiseid, materjali või eeltöid piisavalt kontrollis.

Eeltoodud erisuse sätestamine peaks olema direktiivi artikli 13 lõike 7 kohaselt lubatud, mis sätestab liikmesriikidele õiguse reguleerida seda, kas ja millises ulatuses mõjutab asjaolu, et tarbija tegevus on nõuetele mittevastavuse tekkimisele kaasa aidanud, tema õigust kasutada õiguskaitsevahendeid.

Samuti on sellistes olukordades asjakohane rääkida VÕS § 641 lõikest 3 tulevast ettevõtja kontrolli- ja informatsioonikohustustest. See tähendab, et olukorras, kus asja valmistamiseks kasutatakse tarbija materjali või lähtutakse tema antud juhistest, peaks tarbija saama tugineda ka ettevõtja kui eeldusliku professionaali hoiatustele ja soovitudele.

Direktiivi põhjenduspunkti 20 kohaselt on liikmeriigil õigus reguleerida müüja teavitamiskohustusi seoses lepingu sõlmimisega ja müüja hoiatamiskohustusi, näiteks kohustust hoiatada tarbijat kauba teatud omaduste, tarbija antud materjalide sobivuse või tarbija esitatud konkreetsete soovide võimalike negatiivsete tagajärgede eest, näiteks tarbija soovi korral kasutada ballikleidi õmblemiseks konkreetset kangast.

Kuigi tarbija õigust kasutada õiguskaitsevahendeid tema enda tegevusest tuleneva puuduse puhul piiraks juba ka VÕS üldosas sätestatu (§ 101 lg 3), on eelnõu koostajad pidanud põhjendatuks kohaldada sellisteks olukordadeks mõeldud konkreetseid nõudeid.

- § 652

Võttes arvesse, et asja valmistamine või tootmine nõuab tihtipeale tarbijaga koostöö tegemist, tehakse lõikes 5 viide ka VÕS §-le 652, mis sätestab erireeglid töövõtja õiguste kaitseks olukorras, kus tellija on oma kohustuse täitmisega olnud viivituses.

See tähendab esmalt seda, et kui tellija ei ole teinud töö tegemiseks vajalikku tegu, nt muretsenud materjali või andnud vajalikke juhiseid, on ka valmistatava asja müügilepingu puhul ettevõtjal õigus nõuda viivitusega tekitatud kahju hüvitamist või leping lõpetada sättes toodud tingimustel ja ulatuses.

Klassikaliste müügilepingute puhul, mille esemeks on liigitunnusega asja valmistamine, ei ole ostja koostöökohustus reeglina aktuaalne, kuna asja valmistamine või tootmine toimub standardset ning ostja kohustused seonduvad eelkõige pärast lepingu alusel eseme valmimist seonduvate toimingutega.

Ka VÕS-i üldosas on sätestatud lepingupoolele koostöökohustus (VÕS § 23 lg 2), mille rikkumine võiks anda aluse võlgnikule asjakohaste õiguskaitsevahendite kasutamiseks. Samuti võib võlausaldaja vastuvõtuviiivitus kaasa tuula lepingulise kohustuse rikkumise, mis võib olla mh aluseks tema vastu kahju hüvitamise nõude esitamisele.

VÕS § 652 sätestab selleks puhuks aga täpsustava erisätte³⁸, mis täpsustab muu hulgas asjaolusid, mida hüvitise suuruse hindamisel tuleks arvestada. Lõike 1 esimese lause kohaselt tuleb hüvitise suuruse määramisel arvestada viivituse kestust, tasu suurust ning seda, mille töövõtja seetõttu kokku hoidis või mille ta oma tööjõu teistsuguse kasutamisega omandas või oleks võinud mõistlikult omandada.

Teiseks sätestab VÕS § 652 lg 2 töövõtja õiguse öelda leping üles juhul, kui tellija vastuvõtuviivitus kujutab endast olulist lepingurikkumist, ning nõuda tehtud tööle vastavat osa tasust ja nende kulutuste hüvitamist, mis tasus ei sisaldu. Lõike 3 kohaselt võib töövõtja lepingu ülesütlemisel nõuda kogu kokkulepitud tasu, millest on maha arvatud summa, mille ta hoiab lepingu ülesütlemise tõttu kokku kuludelt või omandab oma tööjõu teistsuguse kasutamisega või oleks võinud mõistlikult omandada, kui tellija vastuvõtuviivitus tekkis tellija süü tõttu.

Kuigi kõne alla võivad tulla ka vastavate õiguskaitsevahendite kohaldamine üldosa regulatsioonile tuginedes, on vastavate erireeglite kohaldamine sarnastele olukordadele eelnõu koostajate arvates asjakohane ning konkreetse viite abil ka regulatsioon selgem.

- § 653

Paragrahv 653 reguleerib juhtumeid, kus tellija poolt töö läbiviimiseks töövõtjale üleantud materjal või tellijapoolne töö läbiviimise korraldus toob enne töö valmimist või vastuvõtmist kaasa selle hävimise, halvenemise või teostamatuks muutumise.

Eeltoodu võtab seega arvesse võimalikku olukorda, kus ettevõtja on tõenäoliselt juba vähemal või suuremal määral töö valmistamiseks näinud vaeva või kandnud kulusid, kuid tarbijapoolse tegevuse tõttu asi hävineb enne selle valmimist või üleandmist.

Seega, kuigi nii müügi- kui töövõtulepingud loetakse tulemuse saavutamisele suunatud lepinguteks, võib asja valmistamise või tootmise puhul olla oluline võtta arvesse ka tehtud tööd, mis eelneb asja üleandmisele, ja seega rääkida mitte lepingust taganemisest, vaid ülesütlemisest koos sellega kaasnevate tagajärgedega. Selliseks puhuks ongi seadusandja ette näinud töövõtulepingu erakorralise ülesütlemise juhu, mida on asjakohane kohaldada ka valmistatava või tootmisel oleva asja müügi korral. Eelnõuga soovitakse vastavat reeglit kohaldada ka tarbijalemüügi puhul, mille esemeks on valmistatav asi.

Samas on VÕS § 208 lõike 5 teises lauses täpsustatud, et juhusliku hävimise ja kahjustamise riisiko üleminekut hinnatakse endiselt müügilepingu regulatsiooni kohaselt, see tähendab mitte asja valmimisest või vastuvõtmisest, vaid asja üleandmisest.

- § 655

Paragrahv 655 annab töövõtulepingu puhul tellijale erilise aluse töövõtulepingu ühepoolseks lõpetamiseks enne lepingu alusel võlgnetava tulemuse saavutamist töövõtja poolt. Seejuures on tegemist lepingu ülesütlemisega ehk ei toimu lepingu tagasitõitmist, vaid ettevõtja poolt juba tehtud soorituste eest on tellija endiselt kohustatud tasuma.

Eeltoodud sätte kohaldamine tundub õigustatud ka valmistatava asja üleandmisele suunatud lepingu puhul. Näiteks olukorras, kus tarbija saab teada, et kustüümipeoks tellitud riietust ei lähe ürituse ärajäämise tõttu enam vaja, oleks mõistlik, et ta ei pea laskma tervet kustüümi

³⁸ VÕS III kommentaar, lk 95.

valmis õmmelda, ning võiks võimaldada tal VÕS § 655 lõike 1 esimeses lauses sätestatud juhul kulusid kokku hoida.

Kuna tegemist on sisuliselt korralise ülesütleemisalusega, ei sea uus tarbijalemüügi direktiiv vastava sätte kohaldamisele ka piiranguid.

Lõige 6

Uue tarbijalemüügi direktiivi üheks olulisemaks uuenduseks on erireeglite sätestamine digitaalse elemendiga kaupadele. Eeltoodud muudatus võtab arvesse tehnoloogia arengut ning vajadust tagada tarbijatele asjakohane kaitse. Direktiivi ülevõtmisel tuleb võlaõigusseaduse müügiregulatsiooni vastavate reeglitega täiendada.

Lõike 6 esimese lausega võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 3 lõike 3 teine lause, mis sätestab reeglid, mille alusel määratleda, kas tarbijaga sõlmitud lepingule kohaldub digitaalse sisu või teenuse kohta VÕS üldosas sätestatud regulatsioon (VÕS 1. osa 2. peatüki 6. jagu) või müügilepingu regulatsioon.

Lõike 6 esimese lause kohaselt kohaldatakse müügilepingu kohta sätestatud digitaalsele sisule või teenusele, mis sisaldub asjas või on sellega ühendatud VÕS § 14² lõike 3 tähenduses ning mis antakse koos asjaga tarbijamüügilepingu alusel üle, olenemata sellest, kas digitaalse sisu üleandjaks või digitaalse teenuse osutajaks on müüja või kolmas isik. Vastavalt on selline digitaalne sisu ja teenus välistatud digitaalse sisu ja teenuste regulatsioonist (VÕS § 62⁵ lg 3). Selleks, et digitaalse sisu üleandmisele või digitaalse teenuse osutamisele kohaldataks müügilepingu reegleid, millega kaasneks ka müüja vastutus, peavad olema üheaegselt täidetud kaks tingimust. Esiteks peab tegemist olema digitaalse elemendiga asjaga eelnõu § 14² lõike 3 tähenduses. Teiseks peab digitaalne sisu või teenus olema üle antud koos asjaga müügilepingu alusel. Eeltoodud tingimusi tuleb hinnata konkreetse lepingu raames.

Digitaalse elemendiga asja mõiste on sätestatud eelnõukohase VÕS § 14² lõikes 3, millega on üle võetud tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punkti 5 alapunkt b. Digitaalse elemendiga asi on vallasasi, mis sisaldab digitaalset sisu või digitaalset teenust või millega on ühendatud digitaalne sisu või digitaalne teenus sellisel viisil, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse puudumise korral ei täidaks asi oma otstarvet (inglise keeles *functions*).

Digitaalseks elemendiks asjas võib seega olla nii digitaalne sisu kui ka digitaalsed teenused. Digitaalse sisu ja digitaalse teenuse mõisted on toodud eelnõukohase VÕS § 14² lõigetes 1 ja 2 (vt ka vastavate sätete kohta toodud selgitusi).

Asjas sisalduvaks või sellega ühendatud digitaalseks sisuks võivad SGD põhjenduspunkti 14 kohaselt olla kõik andmed, mis on koostatud ja antakse üle digitaalsel kujul, näiteks operatsioonisüsteemid, rakendused ja tarkvara. Asjaga ühendatud digitaalsed teenused võivad hõlmata teenuseid, mis võimaldavad andmeid digitaalsel kujul luua, töödelda, salvestada või saada neile juurdepääsu, näiteks pilvandmetöötluse keskkonnas teenusena pakutav tarkvara, liiklusandmete pidev edastamine navigatsioonisüsteemis või individuaalselt kohandatud treeningukavade pidev edastamine nutikella puhul.

Seda, milliseid funktsioone peaks digitaalne sisu või teenus asja puhul täitma, ei ole direktiivis täpsemalt kirjeldatud. Arvesse saab võtta aga seda, et direktiivi eelnõu varasemate versioonide kohaselt hõlmati direktiivi kohaldamisalasse vaid selline digitaalne sisu või teenused, mis

mõjutasid asja põhifunktsioone.³⁹ Sellest saab järeldada, et kehtiva sõnastuse mõte on laiem, hõlmates erinevaid funktsioone, sealhulgas lisafunktsioone.

Hindamaks, kas digitaalne element VÕS § 14² lõike 3 tähenduses on antud üle asjaga koos müügilepingu alusel, tuleb hinnata lepingus sisalduva konkreetse (inglise keeles *express*) kokkuleppe alusel või lepingu tõlgendamise teel, hinnates, kas vastav kohustus võiks tuleneda tarbija mõistlikest ootustest. Selgitusi ja näiteid selle kohta on toodud direktiivi põhjenduspunktis 15.

Esiteks võib kohustus digitaalne sisu või teenuse üleandmiseks tuleneda poolte vahel lepingus kokkulepitust. See tähendab, et kui digitaalse sisu või digitaalse teenuse üleandmine või osutamine on lepingus ette nähtud, peab müüja lisaks asja üleandmisele tagama ka sellega seotud digitaalse elemendi üleandmise või osutamise. Seejuures on põhjenduspunkti 15 kolmandas lauses, mis artikli 3 lõike 3 sisu selgitab, toodud, et tegemist peaks olema sõnaselge (inglise keeles *express*) kokkuleppega.

Seega võiksid tarbija ja müüja näiteks sõnaselgelt kokku leppida, et tarbija ostab sülearvuti ilma konkreetse operatsioonisüsteemita ning tarbija sõlmib hiljem operatsioonisüsteemi üleandmise lepingu hoopis mõne kolmanda isikuga. Sellisel juhul ei loeta eraldi ostetud operatsioonisüsteemi müügilepingu osaks ning seega ei kuuluks see mitte müügilepingu regulatsiooni kohaldamisalasse, vaid digitaalse sisu ja teenuste regulatsiooni kohaldamisalasse, kui kõnealuselises direktiivis sätestatud tingimused on täidetud.

Teiseks tuleb müüja kohustuse kindlaksmääramisel hinnata, kas sama liiki asja puhul on teatud digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine tavaline ja kas tarbija võib selle olemasolu mõistlikult eeldada. Tarbija ootuste kindlaksmääramiseks tuleks arvesse võtta asja laadi. Näiteks kui tarbija ostab nutitelefoni, siis saab ta ilmselt eeldada, et telefon võimaldab internetiteenuse kasutamist ja piltide tegemist.

Samuti tuleb tarbija ootuste kindlaksmääramiseks arvesse võtta müüja või muude isikute, sealhulgas tootja poolt tehinguahela varasemates etappides tehtud või nende nimel tehtud avalikke teadaandeid. Seega näiteks juhul, kui nutiteleri reklaamis oli öeldud, et see sisaldab konkreetset videorakendust, loetakse videorakendus müügilepingu osaks.

Kuigi direktiivi sõnastus viitab digitaalsele sisule või teenusele, mis antakse üle koos asjaga, selgitab põhjenduspunkt, et oluline ei ole see, kas digitaalne sisu või digitaalne teenus on asjas juba eelnevalt paigaldatud või tuleb see teise seadmesse alla laadida või on asjaga üksnes ühendatud. Seega võivad hõlmatud olla nutitelefoni juba eelnevalt paigaldatud rakendused, aga ka tarbija poolt hiljem alla laaditav rakendus, mis on vajalik näiteks nutikella vajalike funktsioonide täitmiseks.

Teine asi, mida tähele panna, on see, et oluline ei ole ka asjaolu, kas digitaalse sisu või teenuse annab üle või osutab müüja ise või teeb seda mõni kolmas isik. See tähendab, et müüja võib vastutada asja mittevastavuse eest, mis tuleneb digitaalse sisu või teenuse mittevastavusest, või üle andmata jätmise eest ka siis, kui tema praktikas seda tarbijale ise üle ei anna ega osuta. Selline olukord on praktikas ka üpris tavaline. Näiteks ostes elektroonikapoest nutitelefoni, on üsna tõenäoline, et nutitelefoni operatsioonisüsteemile pakub uuendusi hoopis mõni kolmas

³⁹ Vt nt Euroopa Komisjoni ettepanek: Kaupade internetimüügi ja muu kaugmüügi lepingutega seonduvate teatavate aspektide kohta, 9.12.2015, COM(2015) 635 final, põhjenduspunkt 13. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52015PC0635>.

isik. Tarbijal on aga siiski õigus pöörduda oma nõudega müüja poole, kuna müüja on vastava kohustuse lepingu kohaselt enda võtnud ning müüja kohustuseks on sellisel juhul tagada, et tema lepingupartnerid tarbija ees võetud kohustused ka täidavad. Kui nad seda ei tee, võib müüjal olla omakorda regressinõue oma lepingupartnerite vastu (vt ka VÕS § 228).

Põhjenduspunktis on seejuures selgitatud, et müüja ja tarbija vahelise lepingulise suhte määramist, mille osaks on asjas sisalduva või sellega ühendatud digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine, ei tohiks mõjutada ka pelk asjaolu, et tarbija peab digitaalse sisu või digitaalse teenuse kasutamiseks nõustuma kolmanda isikuga sõlmitava litsentsilepinguga. See tähendab, et ka sellisel juhul võib tegemist olla müügilepingu osaks oleva digitaalse sisu või teenusega.

Lõike 6 teise lausega võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 3 lõike 3 kolmas lause, mis sätestab tõlgendusreegli juhuks, kui digitaalse sisu või teenuse kuulumine müügilepingu alla ei ole selge. Nimelt kahtluse korral, kas asjas sisalduva või sellega ühendatud digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine on müügilepingu osa, eeldatakse, et digitaalne sisu või digitaalne teenus on müügilepinguga hõlmatud. Tegemist on vaid seaduses toodud eeldusega ning ettevõtjale jääb võimalus tõendada vastupidist.

Põhjenduspunktis 16 on lõpetuseks selgitatud, et olukorras, kus asjas sisalduva või sellega ühendatud digitaalse sisu või digitaalse teenuse puudumine ei takista asjal otstarbekohaselt toimida, või kui tarbija sõlmib lepingu sellise digitaalse sisu üleandmiseks või digitaalse teenuse osutamiseks, mis ei ole digitaalse elementidega asja müügilepingu osa, tuleks asja müügilepingut pidada eraldiseisvaks lepinguks. Seda isegi juhul, kui müüja tegutseb kolmandast isikust ettevõtjaga sõlmitava lepingu vahendajana. Selline leping võib seejuures kuuluda digitaalse sisu ja teenuse regulatsiooni kohaldamisalasse. Näiteks kui tarbija laadib rakendustepoest oma nutitelefonile mängurakenduse, on mängurakenduse üleandmise leping nutitelefoni enda müügilepingust eraldiseisev leping. Seetõttu tuleks müügilepingu reegleid kohaldada üksnes nutitelefoni müügilepingu suhtes, samas kui mängurakenduse üleandmisele kohaldataks digitaalse sisu ja teenuse regulatsiooni, kui seal sätestatud tingimused on täidetud.

§ 217

Lõige 2

Tulenevalt asjaolust, et VÕS §-ga 217¹ nähakse ette erisäte, mis koondab tarbijalemüügi korral kõik lepingutingimustele vastavuse nõuded, tunnistatakse VÕS § 217 lõike 2 punkt 6, mis sätestab tarbijalemüügi puhuks spetsiifilise nõude, kehtetuks. Kehtiva sätte sisule vastav regulatsioon on sätestatud eelnõukohase § 217¹ lõike 3 punktis 2.

Lõige 3

Tulenevalt asjaolust, et VÕS §-ga 217¹ nähakse ette erisäte, mis koondab tarbijalemüügi korral kõik lepingutingimustele vastavuse nõuded, tunnistatakse § 217 lõige 3, mis sätestab tarbijamüügi puhuks spetsiifilise nõude, kehtetuks. Kehtiva sätte sisule vastav regulatsioon on sätestatud eelnõukohase § 217¹ lõikes 4.

Lõige 7

SGD artikli 2 punkt 2 sätestab tootja mõiste. Viidatud punkti kohaselt on tootja kauba valmistaja, kauba liitu importija või isik, kes on pannud kaubale oma nime, kaubamärgi või muu tunnusmärgi ja esineb selle tootjana.

VÕS § 217 lõike 7 kohaselt loetakse võlaõigusseaduse 2. osa 11. peatüki 1. jao tähenduses tootjaks võlaõigusseaduse §-s 1062 nimetatud isikut, samuti isikut, kes tegutseb tootja poolt sõlmitud lepingu alusel levitajana või teenuste pakkujana.

Tulenevalt tarbijalemüügi direktiivi maksimaalselt harmoneerivast iseloomust täpsustatakse VÕS § 217 lõikes 7 tootja mõistet. Esiteks kustutatakse viide isikule, kes tegutseb tootja poolt sõlmitud lepingu alusel levitajana või teenuste pakkujana. Teiseks viidatakse täpsemalt VÕS § 1062 lõikele 1, mis vastab direktiivis sätestatud tootja mõistele.

§ 217¹

Paragrahvi 217¹ võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artiklid 5 kuni 9, mis sätestavad lepingutingimustele vastavuse nõuded.

Direktiivis sätestatud lepingutingimustele vastavuse nõuded põhinevad olulisel osal direktiivi 1999/44 artiklis 2 toodud tingimustele. Samas sätestab direktiiv nende reeglite osas täpsustusi ning ka täiesti uusi reegleid, nagu näiteks uuendamiskohustus digitaalse elemendiga asjade puhul.

Eelnõu koostamisel kaaluti, kas muuta uuest tarbijalemüügi direktiivist tulenevalt lepingutingimustele vastavuse nõudeid üldiselt, see tähendab ka muu kui tarbijalemüügi jaoks, või näha selles osas ette eriregulatsioon. Ühest küljest sooviti võimalusel vältida dubleerivate sätete loomist, teisalt sooviti arvestada sellega, et müügilepingu lepingutingimuste regulatsioon omab olulist tähendust ka muude müügilepingute puhul, sh näiteks kinnisasjade müügi puhul, mille kohta on käesolevaks ajaks kujunenud välja ka ulatuslik kohtupraktika. Eelnõuga otsustati siiski eriregulatsiooni kasuks.

Seejuures otsustati tarbijalemüügi puhul koondada kõik lepingutingimustele vastavuse reeglid iseseisvasse sättesse. Esiteks võimaldab see vältida keerukusi kõigi erisuste ja normide omavahelise suhte määramisel ning hoida regulatsiooni ülamärkega sätete vältimise kaudu lihtsamana.

Kuna tarbijalemüügi direktiivis on lepingutingimustele vastavuse nõuded maksimaalselt harmoneeritud, siis tuleb tarbijalemüügi puhul asja lepingutingimustele vastavuse hindamisel tugineda vaid VÕS §-s 217¹ toodud tingimustele. Kõik muud sätted, mis lepingutingimustele vastavuse kriteeriume puudutavad, tuleb sätte olemusest tulenevalt tarbijalemüügi puhul kõrvale jätta. Teiselt poolt ei laiendata kõiki direktiivis tarbijalemüügi puhuks ette nähtud reegleid n-ö tavamüügile, näiteks reegleid digitaalse elemendiga kaupadele uuenduste pakkumise kohta.

Lõige 1

Paragrahvi 217¹ lõike 1 eesmärgiks on sätestada müüja üldine kohustus anda tarbijale üle lepingutingimustele, see tähendab nii poolte kokkulepitud kui seadusest tulenevatele tingimustele, sh paigaldamisreeglitele, vastav asi.

Direktiivi artikli 5 sõnastusest tuleneb, et asi peab vastama kõikidele nõuetele, mis on toodud artiklites 6, 7 ja 8. Artikkel 6 sätestab pooltevahelisest kokkuleppest tulenevad vastavusnõuded, artikkel 7 seadusest tulenevad vastavusnõuded ja artikkel 8 seadusest tulenevad nõuded asja paigaldamise kohta. Sätetes toodud tingimused kohalduvad seega kumulatiivselt.

Direktiivi ülevõtmisel kasutatakse eeltoodu kohta seni kasutusel olnud üldmõistet *lepingutingimuste vastavus*, mis hõlmab nii pooltevahelistest kokkulepetest kui seadusest tulenevaid tingimusi.

Seadusest tulenevatest nõuetest on pooltel võimalik kõrvale kalduda vaid juhul, kui vastav kokkulepe on sõlmitud direktiivis sätestatud rangeid reegleid järgides (vt VÕS § 237 lg 3 selgitusi).

Tulenevalt asjaolust, et tarbijalepingud ei ole reeglina individuaalselt läbi räägitud, vaid põhinevad tüüptingimustel, on soovitud direktiiviga tagada, et tarbija oleks teadlik müüdava asja omadusest ja kvaliteedist ning kui asi teatud tavapärastele nõuetele ei vasta, pööratakse sellele selgelt tema tähelepanu.

Seoses digitaalse elemendiga asja reguleerimisega on oluline tähele panna, et kuigi asjade vastavust hinnatakse reeglina asja üleandmise hetkel, siis olukorras, kus asjas sisalduv või sellega ühendatud digitaalne sisu antakse üle või digitaalset teenust osutatakse kestvalt teatud ajavahemiku jooksul, ei peaks digitaalse sisu või digitaalse teenuse elemendi nõuetele vastavuse kindlakstegemise aeg siiski olema mitte ajahetk, vaid ajavahemik, mis hakkab kulgema üleandmisest.⁴⁰ Eeltoodut tuleb seega VÕS §-s 217¹ sätestatud nõuetele vastavuse hindamisel arvesse võtta.

Lõige 2

Lõikega 2 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikkel 6, mis käsitleb subjektiivseid vastavusnõudeid ehk tingimusi, milles pooled on müügilepingus kokku leppinud. Kui asi ei vasta poolte vahel kokkulepitule, ei ole see lepingutingimuste vastav.

Direktiivi artiklis 6 on toodud tingimused, mis on lepingutes kõige tavapärasemad. Samas ei ole tegemist ammendava loeteluga ning pooled võivad leppida kokku ka täiendavates tingimustes. Samuti ei pruugi kõik sättes toodud tingimused olla iga lepingu puhul asjakohased.

Kõnesolevas lõikes toodud tingimused sisalduvad üldjoontes ka seaduses sätestatud vastavusnõuete loetelus, mis lähtuvad aga objektiiivsest standardist. Seega on pooltel võimalik seaduses sätestatud nõuetest kokkuleppega kõrvale kalduda, kuid seda vaid VÕS § 237 lõikes 3 sätestatud nõudeid järgides.

Punktiga 1 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 6 punkt a, mille kohaselt loetakse asi lepingutingimuste vastavaks, kui selle kirjeldus, liik, kogus, kvaliteet, kasutusviis, ühilduvus, koostalitlusvõime ja muud omadused vastavad kokkulepitud tingimustele.

Eeltoodud tingimused vastavad suures osas VÕS § 217 lõikes 1 ja lõike 2 punktis 1 toodule. Sarnaselt kehtiva õigusega peab asi koguse, kvaliteedi, liigi, kirjelduse ja omaduste poolest olema selline, nagu pooled on müügilepingus kokku leppinud. Erisusena kehtivast regulatsioonist on § 217¹ lõike 2 punktis 1 viidatud asja kasutusviisile, ühilduvusele ja koostalitlusvõimele, mis on olulised digitaalse elemendiga asjade puhul.

Vastavad mõisted on toodud eelnõukohase VÕS § 14² lõigetes 4 kuni 6. Paragrahvi 14² lõikes 7 on täpsustatud, et lõigetes 4–6 sätestatud mõisteid kohaldatakse vastavalt ka asjadele (vt täpsemalt viidatud sätete juures toodud selgitusi).

⁴⁰ SGD põhjenduspunkt 37.

Punktiga 2 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 6 punkt b, mille kohaselt peab asi sobima teatud eriliseks otstarbeks, milleks tarbija seda vajab ja mille ostja on teinud müüjale teatavaks hiljemalt lepingu sõlmimise ajal ning millega müüja on nõustunud.

Eeltoodud kriteerium sarnaneb suuresti VÕS § 217 lõike 2 punktis 2 sätestatule. Samas on viidatud sätetes ka erisusi.

Esiteks, vaadates VÕS § 217 lõike 2 punkti 2 sõnastust, seab see justkui omaette hierarhia, mille kohaselt tuleks esmalt vaadata, millistes omadustes on pooled kokku leppinud, ning alles sellise kokkuleppe puudumisel pööratakse erilise otstarbe hindamise juurde. Direktiivi kohaselt tuleb kõiki tingimusi kohaldada kumulatiivselt.

Teiseks erisuseks on see, millisel juhul saab lugeda müüjat erilise otstarbega nõustunuks. Mõlemad regulatsioonid lähtuvad eeldusest, et eriline otstarve peab olema müüjale teada. VÕS-i kehtiva regulatsiooni puhul on aga müüjapoolse nõusoleku puhul vajalik, et ostja saaks müüja erialastele oskustele või teadmistele tuginedes eeldada, et müüja on võimeline hindama asja sobivust ostja poolt silmas peetava kastutusviisi jaoks.⁴¹ Seega on erilisele otstarbele tuginemise eelduseks, et müüjal on eelduslikult vajalikud erialased oskused või teadmised. Direktiiv sellist tingimust ette ei näe. Seega võib järeldada, et direktiivi kohaselt eeldatakse, et müüja on oma ala professionaal ning peaks oskama tarbijat vajadusel juhendada.

Punktiga 3 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 6 punkt c ning sätestatakse, et asi loetakse lepingutingimustele vastavaks, kui see antakse üle koos kõigi kokku lepitud tarvikute ja juhistega, sealhulgas paigaldusjuhistega.

Tarvikute all saab mõista erinevaid lisavahendeid, mis võivas asja kasutamiseks olla kasulikud või vajalikud. Direktiiv ei ava täpsemalt tarvikute mõistet, kuid arvatavasti võib see lõike 2 mõttes, mis sõltub pooltevahelisest kokkuleppest, olla üsna lai. Seega ei pruugi need olla vaid sellised tarvikud, mis on vajalikud asja kasutamiseks. Seadusest tulenevate nõuete puhul on see määratlus aga ilmselt kitsam, kuna hõlmatud saavad olla vaid sellised tarvikud, mida tarbija saab mõistlikult eeldada.

Juhiste üleandmist kehtiv õigus sõnaselgelt vastavusnõuete osana ei loetle. Samas peavad VÕS § 217 lõike 1 teise lause kohaselt lepingutingimustele vastama ka asja juurde kuuluvad dokumendid. Riigikohus on seejuures öelnud, et asja juurde kuuluvateks dokumentideks nimetatud sätte mõttes tuleb pidada ka asja eesmärgipäraseks ja ohutuks kasutamiseks mõistlikult vajalikke juhendeid ning nende suhtes kohalduvad muu hulgas ka VÕS § 217 lg 2 p-d 1 ja 2.⁴² Samuti on Riigikohus leidnud, et kasutusjuhendi puudus võib osadel juhtudel olla käsitatav müügilepingu olulise rikkumisena.⁴³

Seega on ka kehtiva õiguse kohaselt võimalik juhendeid lepingutingimustele vastavuse osana käsitleda. Samas on kehtivas õiguses viidatud *dokumentide* mõiste laiem. Lõike 2 mõistes ei ole vastav vahetegu kuigi oluline, kuna tegemist on avatud loeteluga ja pooled saavad kokku leppida ka täiendavates tingimuses. Seadusest tulenevate nõuete puhul peab aga arvestama direktiivi maksimaalse harmoneerimise nõudega.

⁴¹ VÕS II kommentaar, lk 90.

⁴² RKTko 3-2-1-171-14 p 12.

⁴³ RKTko 3-2-1-110-08 p 13.

Punktiga 4 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 6 punkt d, mille kohaselt loetakse asi lepingutingimustele vastavaks, kui sellele tehakse kokkulepitud uuendusi.

Eeltoodud tingimus on oluline digitaalse elemendiga asjade puhul. See tähendab, et kuigi sätte sõnastus räägib asja uuendamisest, siis mõeldud on siiski asjas sisalduva või sellega ühendatud oleva digitaalse sisu või teenuse uuendamist.

Uuenduste pakkumine vastavusnõuete osana on üks olulisemaid uuendusi direktiivis. Lisaks sellele, et vastav kohustus on ette nähtud digitaalse sisu direktiivis, peeti vajalikuks vastav kohustus lisada ka tarbijalemüügi direktiivi, võttes arvesse kehtivat reaalsust, kus väga suur osa tavapärastest tarbekaupadest sisaldab digitaalset elementi, mille puhul on tarbijatel ka ootus, et sellele uuendusi pakutakse.

Lisaks sellele, et uuendamiskohustus, mille sisuks on asja vastavuse tagamine, on osa seaduses sätestatud nõuetest (vt kõnealuse paragrahvi lõiget 7), on pooltel võimalik kokku leppida ka muude uuenduste üleandmises.

Põhjenduspunkti 28 kohaselt võivad müügilepingus kokkulepitud uuendused parandada ja tõhustada asjade digitaalse sisu või digitaalse teenuse elementi, laiendada nende funktsioone, kohandada neid tehnika arenguga, kaitsta neid uute turvaohutude eest või täita muud eesmärki. Seega tuleks asjade, milles sisaldub või millega on ühendatud digitaalne sisu või digitaalne teenus, nõuetele vastavust hinnata ka seoses sellega, kas nende asjade digitaalset sisu või digitaalse teenuse elementi uuendatakse vastavalt müügilepingule. Müügilepingus kokkulepitud uuenduste üle andmata jätmist tuleks käsitada asja lepingutingimustele mittevastavusena. Ka uuenduste puudulikkust või mittetäielikkust tuleks käsitada asja lepingutingimustele mittevastavusena, kui uuendusi ei tehta müügilepingus ette nähtud viisil. Kui pooled soovivad leppida kokku uuendustes, mis jäävad alla seaduses (§ 217¹ lõige 3 punkt 5, § 217¹ lõige 7) sätestatud standardi, peavad need kokkulepped vastama VÕS § 237 lõikes 3 sätestatud nõuetele.

Erisusena seaduses sätestatud nõuetest võib välja tuua, et müügilepingus kokkulepitud uuenduste puhul ei ole tarbijalemüügi direktiivi artiklis 7 ette nähtud sarnast regulatsiooni nagu eelnõukohase VÕS § 217¹ lõikes 8 (SGD artikkel 7 lõige 4), mis sätestab müüja vastutuse välistuse juhuks, kui tarbija uuendusi ei paigalda. Samas tuleb arvestada, et tarbija võimalused kasutada õiguskaitsevahendeid olukorras, kus rikkumise põhjustas tema enda tegu või temast tulenev asjaolu või sündmus, on piiratud juba tulenevalt VÕS § 101 lõikes 3 sätestatust.

Lõige 3

Lõikega 3 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikkel 7, mis sätestab objektiivsed vastavusnõuded ehk seadusest tulenevad vastavusnõuded.

Kõnesolevas lõikes toodud nõuded omavad olulist tähendust, kuna sätestatakse objektiivne standard, millele peavad vastama kõik tarbijalemüügi esemeks olevad asjad. Tegemist on vastavusnõuete ammendava loeteluga, mis on hõlmatud maksimaalse harmoneerimise nõudega. Samas ei pruugi kõik loetletud tingimused olla alati asjakohased ehk kohalduvad vaid need tingimused, mis on konkreetse lepingu puhul aktuaalsed. Näiteks on mitmed nõuded asjakohased vaid digitaalse elemendiga asjade puhul.

Seadusest tulenevate nõuete osaks on ka kohustus pakkuda tarbijale uuendusi, mis on üle võetud eelnõukohase VÕS §-ga 62⁸.

Punktiga 1 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõike 1 punkt a, mille kohaselt peab asi sobima otstarbeks, milleks seda liiki asju tavaliselt kasutatakse, arvestades Euroopa Liidu ja riigisisest õigust ning tehnilisi standardeid või nende puudumise korral konkreetsel tegevusalal kehtivaid valdkondlikke tegevusjuhendeid.

Eeltoodud kriteerium on sarnane VÕS § 217 lõike 2 punkti 2 teise alternatiiviga, mille kohaselt peab asi sobima otstarbeks, milleks seda liiki asju tavaliselt kasutatakse. Direktiiv sätestab aga täpsemalt, millest lähtuvalt tavapäraselt otstarvet hinnatakse, viidates lisaks õigusaktidele ka tehnilistele standarditele ning nende puudumisel ka valdkondlikele tegevusjuhenditele.

Punkti 2 kohaselt peab asi olema seda liiki asjadele tavaliselt omases koguses ja kvaliteedi ning toimivusomadustega, sealhulgas vastupidavuse, kasutusviisi, ühilduvuse ja turvalisuse poolest, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, lähtudes asja olemusest ning arvestades müüja enda või tema nimel või tehinguahela varasemates etappides osalenud muude isikute poolt asja suhtes avalikult tehtud avaldusi, eelkõige reklaamimisel või märgistusel. Eeltoodud sättega on üle võetud tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõike 1 punkt d.

Direktiivi säte põhineb vana tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 lõike 2 punktil d, mis on riigisisesse õigusesse ülevõetud VÕS § 217 lõike 2 punktiga 6. Sätte sisu on jäänud samaks. Siiski on sättesse lisatud täiendavaid omadusi, mida asja tavapärase omaduste ja tarbija mõistlike ootuste määramisel arvestada. Nendeks on asja kasutusviis, ühilduvus, turvalisus ja vastupidavus.

Kasutusviisi, ühilduvuse ja turvalisuse lisamine tuleneb eelkõige sellest, et direktiivis reguleeritakse ka digitaalse elemendiga asju.

Kasutusviisi ja ühilduvuse mõisted on toodud eelnõukohase VÕS § 14² lõigetes 4 ja 5. Kasutusviisi mõistet peaks käsitama kui viidet viisidele, kuidas asi saab oma funktsioone täita, arvestades selle otstarvet. Ühilduvus on asja võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, millega koos sama liiki asju tavaliselt kasutatakse, ilma et oleks vaja asja, riist- või tarkvara kohandada (SGD artikli 2 punkt 8).

Turvalisuse nõue seondub suuresti vajadusega tagada, et asjas sisalduv digitaalne sisu või teenus on piisavalt kaitstud võimalike küberohtude eest. Selle tagamiseks võivad tihtipeale vajalikud olla asjakohased uuendused.

Lisaks eeltoodule peab sama liiki asjadega võrdluses ja tarbija ootusi hinnates arvesse võtma asja vastupidavust (inglise keeles *durability*). Tegemist on uue mõistega, mis on sätestatud kõnealuse paragrahvi lõikes 5 (vt täpsemaid selgitusi vastava sätte juures).

Sarnaselt kehtiva regulatsiooniga tuleb tarbija ootuste kindlaksmääramisel arvesse võtta asja suhtes tehtud tehingu varasemates etappides osalenud isikute, näiteks tootja poolt tehtud avalikke avaldusi. Müüja jaoks ei ole vastavad avaldused siduvad kõnesoleva paragrahvi lõikes 4 toodud juhtudel.

Tulenevalt asjaolust, et §-ga 217¹ nähakse ette erisäte, mis koondab tarbijalemüügi korral kõik lepingutingimustele vastavuse nõuded, tunnistatakse § 217 lõike 2 punkt 6, mis sätestab tarbijalemüügi puhuks spetsiifilise nõude, kehtetuks.

Punktiga 3 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõike 1 punkt c, sätestades, et asi peab olema üle antud koos selliste tarvikutega, sealhulgas pakendid, paigaldusjuhised või muud juhised, mille saamist võib tarbija mõistlikult eeldada.

Tarvikute üleandmist kehtiv õigus seadusest tulenevates nõuetes otseselt ei sätesta. Direktiiv toob tarviku näidetena pakendid ja erinevad juhendid, sealhulgas paigaldusjuhendid.

VÕS § 217 lõike 1 kohaselt peab ostjale üleantav asi vastama lepingutingimustele ka pakendi poolest. Paragrahvi 217 lõike 2 punkti 5 kohaselt peab asi olema pakitud seda liiki asjadele tavaliselt omasel viisil, sellise viisi puudumisel aga asja säilimiseks ja kaitseks vajalikul viisil. Seega on pakendid ka kehtiva regulatsiooni kohaselt nii lepingus kui seaduses sätestatud vastavusnõuete osaks. Seadusest tuleneva nõude puhul viitab direktiiv aga pakenditele, mida tarbija võib mõistlikult eeldada.

Nagu lõike 2 punkti 3 juures juba viidatud, hõlmab ka kehtiv õigus juhiste üleandmist vastavusnõuete osana. Direktiivi ülevõtmisel sätestatakse vastav kohustus sõnaselgelt. Seejuures tuuakse eraldi välja ka paigaldusjuhised, mis võivad olla vajalikud näiteks ka digitaalse sisu või teenuse paigaldamiseks.

Kuna punktis 3 toodud võimalike tarvikute loetelu on avatud, võivad sinna kuuluda ka muud lisavahendid, mis võivad olla asja kasutamiseks vajalikud ning mille saamist võib tarbija mõistlikult eeldada. Näiteks võib mobiiltelefoni ostmisel tarbija üldjuhul eeldada, et sellega koos antakse üle ka telefonilaadija.

Nagu viidatud, tuleb iga konkreetse lepingu puhul hinnata, kas teatavate tarvikute üleandmist tuleks lugeda lepingu osaks või mitte. Seega rakendatakse punktis 3 sätestatud vaid asjakohasel juhul.

Punktiga 4 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõike 1 punkt b, mis sätestab, et asi peab vastama näidise või mudeli kvaliteedile ja kirjeldusele, mille müüja on enne lepingu sõlmimist ostjale kättesaadavaks teinud.

Säte põhineb direktiivi 1999/44 artikli 2 lõike 2 punktil a, mis on riigisisese õigusesse üle võetud VÕS §-ga 226. VÕS § 226 kohaselt eeldatakse, et näidise, kirjelduse või mudeli järgi müügi puhul on näidis, kirjeldus või mudel asja lepingutingimustele vastavuse hindamise ainus kriteerium. Direktiivi kohaselt on aga artiklis 7 sätestatud tingimused kohaldatavad kumulatiivselt. Samuti ei võimalda direktiiv seaduses sätestatud nõuetest kõrvale kalduda muul viisil, kui direktiivis kokkulepitud tingimustel. Seega kehtib tarbijalemüügi puhul kõnesolevas punktis sätestatu.

VÕS § 226 täiendatakse ka lõikega 3, mille kohaselt ei kohaldata seal toodut tarbijalemüügi puhul. Muu müügi jaoks jääb aga § 226 senisel kujul kehtima.

Punkti 5 kohaselt sätestatakse müüja uuendamiskohustus osana seadusest tulenevatest nõutest. Vastav kohustus tuleneb direktiivi artikli 7 lõikest 3. See tähendab, et isegi kui pooled ei ole uuendamiskohustuses või selle täpsemates tingimustes kokku leppinud, eksisteerib ettevõtjal kohustus seaduses ette nähtud aja jooksul pakkuda tarbijale uuendusi, mis on vajalikud digitaalse elemendiga asja vastavuse tagamiseks.

Vastava uuendamiskohustuse täpsemad tingimused on toodud kõnesoleva sätte lõikes 6 (vt täpsemalt vastava sätte kohta toodud selgitusi).

Lõige 4

Lõikes 4 sätestatakse, millistel juhtudel ei ole kõnealuse paragrahvi lõike 3 punktis 2 toodud avalikud avaldused müüja suhtes siduvad. Eeltooduga võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõige 2.

Avalikud avaldused ei ole müüja suhtes siduvad, kui ta tõendab, et: 1) ta ei teadnud ega pidanud kõnealusest avaldusest teadma; 2) lepingu sõlmimise ajaks oli avaldust parandatud samal või võrreldaval viisil, nagu see oli tehtud, või 3) avaldus ei saanud mõjutada tarbija ostmise otsust.

Vastav regulatsioon põhineb tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 lõikel 4, mis on siseriiklikusse õigusse üle võetud VÕS § 217 lõikega 3. Uue tarbijalemüügi direktiivi regulatsioon on sellele väga sarnane. Direktiivi artikli 7 lõike 3 punktis b on vaid täpsustatud viisi, kuidas avalik avaldus peab olema parandatud, vältimaks selle siduvust müüjale. Nimelt peab parandamine toimuma samal või võrreldaval viisil, nagu see oli tehtud.

Tulenevalt asjaolust, et VÕS §-ga 217¹ nähakse ette erisäte, mis koondab tarbijalemüügi korral kõik lepingutingimustele vastavuse nõuded, ning § 217 lõige 3 sätestab tarbijalemüügi puhuks spetsiifilise nõude, tunnistatakse vastav säte kehtetuks.

Lõikega 5 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktis 13 sätestatud vastupidavuse (inglise keeles *durability*) mõiste, mille kohaselt on vastupidavus asja võime säilitada tavapärase kasutamise korral oma funktsioonid ja toimivus. Mõiste omab tähendust eelkõige lepingutingimustele vastavuse reeglite osas (vt kõnealuse paragrahvi lõike 3 punkti 2). Samas on direktiivis reguleeritud ka vastupidavusega seotud müügigarantiid (vt eelnõukohase VÕS § 231 lõiget 5).

Direktiivi põhjenduspunktis 33 on selgitatud, et asjade pikema vastupidavuse tagamine on oluline jätkusuutlikumate tarbimisharjumuste kujunemiseks ja ringmajanduseni jõudmiseks. Samas tuleks vastava eesmärgi saavutamisel kõige kohasemaks pidada tootepõhiseid regulatsioone. Tarbijalemüügi direktiiv peaks aga tootepõhistes liidu õigusaktides taotletavaid eesmärgi täiendada ning sisaldama kaupade nõuetele vastavuse hindamise objektiivse kriteeriumina vastupidavust.

Põhjenduspunktis 33 on lisaks selgitatud, mida tuleks vastupidavuse all mõista. Selleks, et asjad oleksid nõuetega vastavuses, peaks neil olema vastupidavus, mis on sama liiki asjade puhul tavapärane ning mida tarbija võib mõistlikult eeldada, võttes arvesse konkreetsete asjade laadi, sh võimalikku vajadust mõistliku hoolduse järele (nt filtrite regulaarne kontrollimine ja vahetamine autode puhul), ja iga tehinguahelas osaleva isiku poolt või tema nimel tehtud avalikku teadaannet. Vastupidavuse hindamisel tuleks samuti võtta arvesse kõiki teisi asjakohaseid asjaolusid, nagu asja hind ning tarbija poolt asja kasutamise intensiivsus või sagedus.

Seega näiteks olukorras, kus tarbija ostab endale talvesaapad, võib ta reeglina eeldada, et tal on võimalik neid paari aasta jooksul kasutada. Kui juba mõne kuu pärast ilmneks mittevastavus, näiteks õmblused hargneksid, ei vastaks see tarbija ootustele. Samas tuleb sellisel juhul arvesse võtta, kas tarbija on näiteks kasutanud vajalikke hooldusvahendeid, et tagada asja vastavus, ja muid asjassepuutuvaid asjaolusid.

Lisaks on põhjenduspunktis toodud, et kui lepingueelses teabes, mis on müügilepingu osa, on märgitud konkreetne teave vastupidavuse kohta, peaks tarbijal olema võimalik toetuda sellele subjektiivsete vastavusnõuete raames.

Seejuures on oluline rõhutada, et vastupidavuse kriteeriumi sätestamine ei mõjuta müüja vastutuse perioodi. See määratakse kindlaks VÕS § 62¹¹ alusel.

Lõige 6

Lõikega 6 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikkel 9, mis käsitleb piiranguid või takistusi asja kasutamisel, mis tulenevad kolmandate isiku õiguste, eelkõige intellektuaalomandi õiguste rikkumisest. Direktiiv võimaldab selliseid takistusi või piiranguid käsitleda mittevastavusena juhul, kui need piiravad tarbija võimalusi kasutada asja vastavalt lepingus kokkulepitud või seadusest tulenevatele nõuetele (VÕS § 217¹ lõiked 2 ja 3).

Seega võivad sarnaselt kehtiva VÕS § 217 lõike 2 punktile 4 ka direktiivi kohaselt õiguslikud puudused tuua kaasa asja lepingutingimustele mittevastavuse.

Sättes on seejuures eraldi viidatud intellektuaalomandi rikkumistele, mis võivad olla aktuaalsed just digitaalse elemendiga asjade puhul (vt ka digitaalse sisu või teenuse kohta vastava sätte kohta antud selgitusi VÕS § 62⁷ lõike 5 juures). Samas on säte siiski laiem ning selle kohaldamisalasse võivad kuuluda ka muud kolmandate isikute õiguste rikkumise juhud.

Lõike 7

Lõikega 7 võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõige 3, mis näeb ette müüja kohustuse tagada tarbija teavitamine uuendustest (inglise keeles *updates*), mis on vajalikud digitaalse sisu või teenuse nõuetele vastavuse tagamiseks, ning ka nende üleandmine.

Digitaalse elemendiga asjadele tehtavad uuendused võivad olla erinevad. Kõnesoleva sättega on hõlmatud aga vaid sellised uuendused, sealhulgas turvauuendused, mis on vajalikud asja nõuetele vastavuse tagamiseks. Seega kui pooled ei ole lepingus kokku leppinud teisiti, ei peaks müüja olema kohustatud pakkuma asjade digitaalse sisu või digitaalse teenuse ajakohastatud versioone ega parandama või laiendama asjade funktsioone rohkem, kui vastavusnõuetega on ette nähtud.⁴⁴

Müüja kohustus uuendustest teavitada ja need üle anda ei tähenda tingimata seda, et ta peaks vastava kohustuse ise täitma. Müüja peab eeltoodud kohustuse täitmise tagama, sõlmides selleks näiteks vajalikud kokkulepped oma lepingupartneritega.

Kuigi praktikas ei tööta müüja üldjuhul uuendusi ise välja ega tee neid ka ise tarbijale teatavaks ega kättesaadavaks, on tarbijal võimalik õiguskaitsevahendeid kasutada ikkagi müüja kui tema otsese lepingupartneri vastu. Antud lahenduse kasuks otsustati, kuna tarbijal ei pruugi olla lepingulist suhet uuenduste pakkujaga ning digitaalse sisu või teenuse puudusest tulenevate nõuete maksmapanemine erinevate isikute vastu võib osutada tema jaoks liiga keeruliseks. Eeltoodud lahendus on analoogne ka juba kehtivate müügilepingu reeglitega, kus tarbija ees vastutab mittevastavuse eest talle asja müünud ostja, mitte näiteks mõne konkreetse tooteosa valmistanud isik.

⁴⁴ SGD põhjenduspunkt 30.

Müüja kohustuseks on lisaks uuenduste pakkumisele tagada ka see, et pakutud uuendused ise ei tooks kaasa digitaalse elemendiga asja lepingutingimustele mittevastavust. Seega juhul, kui asja mittevastavus tekib hiljem näiteks vigase uuenduste tõttu, on müüja kohustatud ka selle mittevastavuse kõrvaldama.

See, millise aja jooksul peab tarbijat uuendustest teavitama ja neid talle pakkuma, sõltub sellest, kas asjas sisalduv või sellega ühendatud digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub lepingu kohaselt mingi ajavahemiku jooksul kestvalt või on lepingus ette nähtud üks või mitu digitaalse sisu või teenuse osutamise toimingut.

Direktiivi põhjenduspunktis 31 on selgitatud, et digitaalse elementidega asjade puhul, kui asjas sisalduv või sellega ühendatud digitaalne sisu antakse üle või digiteenust osutatakse ühekordse üleandmistoimingu kaudu, peaks müüja vastutama üksnes üleandmise ajal esineva lepingutingimustele mittevastavuse eest. Uuenduste pakkumise kohustuse puhul tuleks siiski arvestada asjaoluga, et asjade digitaalne keskkond muutub pidevalt. Seetõttu on uuendused vajalik vahend, et tagada asjade toimimine samal viisil nagu üleandmise ajal. Lisaks, erinevalt traditsioonilistest asjadest ei ole digitaalse elementidega asjad müüja mõjusfäärist täielikult eraldatud, kuna müüja või kolmas isik, kes müügilepingu alusel digitaalse sisu üle annab või digitaalset teenust osutab, saab asja uuendada distantsilt, tavaliselt interneti kaudu.

Seetõttu, kui digitaalset sisu antakse üle või digitaalset teenust osutatakse ühekordse üleandmistoimingu kaudu, peaks müüja olema kohustatud pakkuma uuendusi, mis on vajalikud, et digitaalse elemendiga asi oleks nõuetega vastavuses ajavahemiku jooksul, mida tarbija võib mõistlikult eeldada, ja seda isegi juhul, kui asi olid üleandmise ajal nõuetega vastavuses.

Põhjenduspunkti kohaselt tuleks ajavahemikku, mille kestel tarbija võib põhjendatult eeldada uuenduste saamist, hinnata asja ja digitaalse elemendi liigi ja otstarbe põhjal ning võttes arvesse müügilepingu asjaolusid ja laadi. Tarbija eeldab tavaliselt uuenduste saamist vähemalt sellel ajavahemikul, mil müüja vastutab nõuetele mittevastavuse eest, ning mõnel juhul võivad tarbija põhjendatud ootused seda ajavahemikku ka ületada, eriti seoses turvauuendustega. Muudel juhtudel, näiteks digitaalse elemendiga kauba puhul, mis on ajaliselt piiratud, oleks müüjal tavaliselt kohustus pakkuda uuendusi üksnes kõnealusel ajal.

Seega võib uuenduste pakkumise kohustus digitaalse elemendiga asjale, mille puhul antakse digitaalset sisu üle või osutatakse teenust ühekordse toiminguna, olla sõltuvalt asjaoludest müüja vastutuse tähtajast nii pikem kui ka lühem.

Olukorras, kus digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub teatava aja jooksul kestvalt, on müüja kohustatud tarbijat uuendustest teavitama ja neid talle pakkuma ajavahemiku jooksul, mis on sätestatud direktiivi artikli 10 lõikes 2 (eelnõukohane VÕS § 218 lõike 2 laused 3 ja 4).

Direktiivi artikli 10 lõike 2 kohaselt juhul, kui lepingus on ette nähtud, et digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub teatud ajavahemiku jooksul pidevalt, vastutab müüja digitaalse sisu või digitaalse teenuse mittevastavuse eest, mis esineb või ilmneb kahe aasta jooksul alates digitaalse elementidega kauba üleandmisest. Kui lepingus on ette nähtud enam kui kaks aastat kestev pidev üleandmine, vastutab müüja digitaalse sisu või digitaalse teenuse mittevastavuse eest, mis esineb või ilmneb ajavahemiku jooksul, mil

digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine peab müügilepingu kohaselt toimuma.

Seega olukorras, kus asjas sisaldub või sellega ühendatud digitaalne sisu või teenus antakse üle teatud ajavahemiku jooksul kestvalt, tuleks müüjal tagada uuenduste pakkumine igal juhul kahe aasta jooksul, nagu on sätestatud üldine müüja vastutuse tähtaeg.

Samas, kui pooled on lepingus kokku leppinud asjas sisalduva või sellega ühendatud digitaalse sisu või teenuse üleandmises pikema aja jooksul kui kaks aastat, kohustub müüja uuendusi pakkuma selle ajaperioodi jooksul. Seega näiteks kui pooled on kokku leppinud, et tarbija nutikella edastatakse kestvalt individuaalselt kohandatud treeningukavasid kolme aasta jooksul, peab müüja tagama ka vajalikud uuendused kolme aasta jooksul.

Pooltel on võimalik kõnesolevas lõikes sätestatust kõrvale kalduda vaid juhul, kui pooled on selles VÕS § 237 lõike 3 kohaselt eraldi kokku leppinud.

Lõikega 8 võetakse üle direktiivi artikli 7 lõige 4, mis sätestab välistused müüja vastutusest juhul, kui lepingutingimustele mittevastavus tuleneb tarbija poolt uuenduste paigaldamata jätmisest.

Kui tarbija ei paigalda kõnealuse paragrahvi lõike 7 kohaselt üle antud uuendust mõistliku aja jooksul, ei vastuta müüja uuenduse puudumisest tingitud lepingutingimustele mittevastavuse eest, kui müüja on ostjat teavitanud uuenduse kättesaadavusest ja selle paigaldamata jätmise tagajärgedest ja uuenduse paigaldamata jätmise või ebaõige paigaldamine ei olnud tingitud tarbijale antud paigaldusjuhiste puudulikkusest.

Põhjenduspunktis 30 on selgitatud, et tarbijale peaks jääma õigus otsustada, kas paigaldada pakutud uuendused või mitte. Kui tarbija otsustab digielementidega asja nõuetele vastavuse püsimiseks vajalikke uuendusi mitte paigaldada, ei peaks ta aga eeldama, et asi jääb nõuetele vastavaks.

Selleks, et tarbija saaks vastu võtta teadliku otsuse, peab müüja tarbijat teavitama, et tarbija otsus mitte paigaldada uuendusi, mis on vajalikud digitaalse elementidega asja nõuetele vastavuse säilitamiseks, kaasa arvatud turvauuendused, mõjutab müüja vastutust nende digitaalse elementidega asja omaduste nõuetele vastavuse eest, mida asjaomased uuendused peaksid säilitama.

Seejuures on oluline rõhutada, et ühe uuenduse tegemata jätmise ei tähenda müüja vastutuse piiramist kõikide edaspidi ilmnevate puuduste eest, vaid ainult selle puuduse eest, mis oli tingitud konkreetse uuenduse paigaldamata jätmisest.

Lõikega 9 võetakse üle direktiivi artikkel 8, mis võimaldab mittevastavusena käsitleda ka selliseid puudusi, mis on tekkinud asja ebaõigest paigaldamisest.

Nii tuleb lõike 9 kohaselt asja ebaõigest paigaldamisest tulenevat lepingutingimustele mittevastavust lugeda võrdseks asjast tuleneva lepingutingimustele mittevastavusega, kui selle paigaldas müüja või tehti seda tema vastutusel. Sama kehtib, kui asja pidi paigaldama tarbija ja ebaõige paigaldamine tulenes müüja poolt antud puudulikkust teabest, või kui tegemist on digitaalse elemendiga kaubaga, müüja või digitaalse sisu üleandja või digitaalse teenuse osutaja antud puudulikkust teabest.

Põhjenduspunkti 34 kohaselt tuleks kõnesoleva sättega hõlmata ka digitaalse elemendiga kaupade puhul digitaalse sisu või teenuse paigaldamine, mis on vajalik asja kasutamiseks vastavalt selle otstarbele.

Kui asja peaks paigaldama tarbija, tuleks ebaõigest paigaldamisest tulenevat mittevastavust käsitada asja lepingutingimustele mittevastavusena, hoolimata sellest, kas paigaldaja oli tarbija või kolmas isik tarbija vastutusel, kui ebaõige paigaldamine oli põhjustatud puudulikest paigaldusjuhistest. SGD põhjenduspunkti 34 kohaselt võib puudusteks paigaldusjuhendites lugeda nii nende mittetäielikkust kui ka ebaselgust, mis muudab nende juhendite kasutamise tavatarbijale raskeks.

Seoses paigaldamise kohustusega tuleb arvesse võtta ka erisusi vastavuse hindamise hetke määramisel. Nii selgitab direktiivi põhjenduspunkt 40, et juhul kui asja puhul on vajalik müüjapoolne paigaldamine, ei pruugi tarbija enne paigaldamise lõpuleviimist saada asja kasutada või puudust märgata. Seetõttu, kui müügilepingu alusel peab asja paigaldama müüja või see toimub müüja vastutusel, tuleks asi lugeda tarbijale üleantuks alates paigaldamise lõpuleviimisest.

Sättes toodud reegel on üle võetud direktiivi 1999/44 artikli 2 lõikest 5. Sellele vastab ka kehtivas õiguses VÕS § 217 lõige 5. Kuna viidatud säte ei ole piiratud vaid tarbijalemüügiga, jääb see kehtima n-ö tavamüügi puhuks.

§ 218

Eelnõuga muudetakse VÕS §-s 218 sätestatud, et võtta üle SGD artiklid 10 ja 11, mis reguleerivad müüja vastutust asja mittevastavuse korral ning tõendamiskoormise jaotust poolte vahel. Digitaalse sisu ja teenuste puhul on sarnased reeglid nähtud ette DCD artiklites 11 ja 12 ning vastavalt eelnõukohastes VÕS §-des 62¹¹ ja 62¹². Ka tarbijalemüügi puhul on tegemist kesksete ja tarbija õiguste seisukohalt väga oluliste reeglitega, mis on ühest küljest seotud lepingutingimustele vastavuse regulatsiooniga, kuivõrd müüjal on kohustus anda ostjale üle lepingutingimustele vastav asi, ning teisest küljest ostja õiguskaitsevahendite reeglitega, mida ostja saab kasutada, kui asi ei vasta lepingutingimustele ja ettevõtja vastutab selle eest. Eelnõuga muutub regulatsioon eelkõige tõendamiskoormist silmas pidades tarbija jaoks soodsamaks. Samuti täpsustatakse reegleid, mis kohalduvad digitaalse elemendiga asjade müügile.

Esmalt on oluline üldiselt selgitada eelnõus välja pakutud muudatusi VÕS § 218 struktuuris. Eelnõuga tehakse ettepanek tõsta lõike 2 senine teine lause, mis reguleerib ümberpööratud tõendamiskoormist, eraldi lõikesse, kuivõrd vastutuse reeglid lähevad oluliselt mahukamaks ning lõike 2 tekst oleks vastasel juhul väga ülekoormatud ja tõendamiskoormise regulatsioon jääks seejuures tagaplaanile. Sätte ülesehitus on eelnõu kohaselt seega järgmine. Lõige 2 reguleerib müüja vastutust tarbijalemüügi korral, sh digitaalse elemendiga asja müügi korral, lõige 2¹ tõendamiskoormist tarbijale kinnisasja müümisel, lõige 2² tõendamiskoormist tarbijalemüügi korral üldiselt ning lõige 2³ tõendamiskoormist digitaalse elemendiga asja tarbijalemüügi korral. Lõikes 3¹ nähakse ette lõikes 2 sätestatud vastutuse tähtaja pikenemine asja asendamise või parandamise korral, kuna see järgneb vahetult lõikele 3, mis reguleerib müüja vastutust puuduste eest, mis tekivad pärast juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko üleminekut, kuid mis ei saa direktiivi maksimaalselt harmoneeriva iseloomu tõttu enam tarbijalemüügi korral kohalduda.

Lõige 1

Lõikes 1 tehakse eelkõige selguse ja parema arusaadavuse huvides muudatus, milles täpsustatakse selle kohaldumist digitaalse elemendiga asjadele. Digitaalse elemendiga asja tarbijalemüügi korral vastutab müüja ka digitaalse elemendi lepingutingimuste mittevastavuse eest, mis on olemas asja digitaalse elemendi ostjale üleandmisel, kui see antakse koos asjaga üle müügilepingu alusel VÕS § 208 lõike 6 kohaselt. Digitaalse elemendiga asja mõiste avatakse eelnõuga loodavas VÕS § 14² lõikes 3. Digitaalse elemendina mõeldakse VÕS § 218 lõikes 1 asjas sisalduvat digitaalset sisu või teenust või asjaga ühendatud digitaalset sisu või teenust, ilma milleta ei saaks asi täita oma otstarvet. Kuivõrd direktiivi ja eelnõu kohaselt vastutab müüja ka digitaalse elemendiga asja digitaalsete elementide lepingutingimuste mittevastavuse eest (vt eelnõukohase § 218 lg 2 laused 3 ja 4), tuuakse siin selguse huvides samuti välja seos digitaalse elemendi üleandmisega.

Seejuures tuleb arvestada, et digitaalse elemendi ja asja üleandmise hetk ei pruugi olla sama. Digitaalse elemendi üleandmine võib toimuda ka kestavalt, näiteks kui asjaga on seotud mõni digitaalne teenus, ning sellisel juhul on lepingutingimuste vastavuse hindamise ajaks ehk siis ajaks, millal esineva puuduse eest ettevõtja vastutab, digitaalse elemendi üleandmise aeg. Digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral peab müüja tagama lepingutingimuste vastavuse kogu lepingu kestel. See tähendab, et lepingutingimuste vastavuse hindamise ajaks on kogu periood, mil üleandmine lepingu kohaselt kestvalt toimub.

Lõige 2

Lõike 2 esimene lause vastab SGD artikli 10 lõike 1 esimesele lausele, mille kohaselt vastutab müüja tarbija ees mittevastavuse eest, mis oli olemas ajal, mil kaup üle anti ja mis ilmneb kahe aasta jooksul pärast kauba üleandmist. Põhjenduspunktis 41 on selgitatud, et arvestades, et suur osa liikmesriike on direktiivi 1999/44/EÜ rakendamisel ette näinud kaheaastase ajavahemiku ja praktikas peavad turuosalised seda mõistlikuks, tuleks see ajavahemik säilitada. Artikli 10 lõige 3 lubab aga liikmesriikidel jätta kehtima või kehtestada pikemad tähtajad kui artikli 10 lõigetes 1 ja 2 viidatud. Kuivõrd tegemist on liikmesriigile direktiivi ülevõtmiseks jäetud valikuga, küsis Justiitsministeerium selle kohta erinevatelt huvirühmadelt arvamust. Kuigi tagasisides toodi ka välja, et sellise regulatsiooni tulemusel on tegelikult ettevõtjast ostjale kohalduv üldine aegumistähtaeg soodsam, ei pidanud valdav enamus vastajatest senise kaheaastase vastutuse tähtaja pikendamist vajalikuks. Seetõttu ei ole seda eelnõuga ka muudetud. Ettevõtja üldine vastutuse tähtaeg on ka eelnõu kohaselt kaks aastat.

Mainimist väärrib ka asjaolu, et sarnaselt direktiiviga 1999/44 on ka SGD-s jäetud liikmesriikidele võimalus reguleerida kasutatud asjade müümisel ettevõtja vastutust mõnevõrra paindlikumalt. Nimelt võivad artikli 10 lõike 6 kohaselt liikmesriigid sätestada, et kasutatud kauba puhul võivad müüja ja tarbija kokku leppida lepingutingimustes, mis näevad ette artikli 10 lõigetes 1, 2 ja 5 osutatutest lühema vastutuse tähtaja või aegumistähtaja, tingimusel et kõnealune tähtaeg ei ole lühem kui üks aasta. Ka selles küsimuses küsis Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist huvirühmade arvamust, kuid siin oli saadud tagasiside vastuoluline. Arvestades, et Eestis ei ole varem seda erandit kasutatud, sellega seoses ei ole esinenud märkimisväärseid probleeme ning ettevõtjal on võimalik endale langevat vastutust mõjutada seeläbi, et pooled kalduvad kokkuleppeliselt kõrvale nn objektiivsetest lepingutingimuste vastavuse nõuetest, ei ole eelnõu koostamisel vastava erandi kehtestamist põhjendatuks peetud.

Kõik lõikesse 2 lisatavad täiendused puudutavad digitaalse elemendiga asjadele ette nähtud erireegleid. Digitaalse elemendiga asja mõiste on nähtud ette eelnõukohases VÕS §-s 14² lõikes 3. Digitaalse elemendiga asi on vallasasi, mis sisaldab digitaalset sisu või digitaalset teenust või millega on ühendatud digitaalne sisu või digitaalne teenus sellisel viisil, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse puudumise korral ei täidaks asi oma otstarvet.

Digitaalse elemendiga asjade jaoks ette nähtud reeglid on teatavas osas ühtlustatud digitaalse sisu ja teenuste jaoks ette nähtud reeglitega. Näiteks on arvestatud võimalusega, et digitaalse sisu üleandmine või teenuse osutamine võib toimuda nii ühekordselt kui ka kestvalt (vt selle kohta digitaalse sisu ja teenuse ühekordse ja kestva üleandmise mõistete kohta eelnõukohase VÕS § 62¹¹ seletuskirja), ning digitaalsele sisule ja teenusele uuenduste pakkumise kohustusega (vt § 217¹ lg 7 seletuskirja).

Eelnõuga lisatakse lõikele 2 uus teine lause, millega võetakse üle SGD artikli 10 lõike 1 teine lause. Selle eesmärk on täpsustada, et põhimõtteliselt kohaldub vastav regulatsioon ka digitaalse elemendiga kaupadele, kuid nende puhul tuleb arvestada eelnõukohase VÕS § 217¹ lõikega 7. Direktiivis on vastav viide artikli 7 lõikele 3, mis reguleerib uuenduste tegemist osana objektiivsetest vastavusnõuetest. Uuenduste tegemisest või mittetegemisest tulenev puudus on eelnõu kohaselt samuti lepingutingimustele mittevastavus. Põhjenduspunktis 31 on selgitatud, et uuenduste pakkumise kohustuse puhul tuleks arvestada asjaoluga, et kaupade digitaalne keskkond muutub pidevalt. Seetõttu on uuendused vajalik vahend, et tagada asjade toimimine samal viisil nagu üleandmise ajal. Lisaks, erinevalt traditsioonilistest asjadest ei ole digitaalse elementidega asjad müüja mõjusfäärist täielikult eraldatud, kuna müüja või kolmas isik, kes müügilepingu alusel digitaalset sisu üle annab või digitaalset teenust osutab, saab kaupu uuendada distantsilt, tavaliselt interneti kaudu. Uuendusi tehakse olemuslikult pärast digitaalse elemendiga asja kui sellise üleandmist. Seega saavad uuendusest tulenevad puudused ilmned pärast asja üleandmist, mistõttu ei ole uuendustest tuleneva puuduse korral vastavuse hindamisel üleandmise hindamisel asjakohane ainuüksi asja enda üleandmise hetk.

Lõike 2 teises lauses ettenähtav regulatsioon on sarnane eespool kirjeldatud digitaalse sisu üleandmise vastutuse regulatsiooniga (vt täpsemalt VÕS § 62¹¹ lg 1 seletuskirja). Uuenduste pakkumisel ei ole välistatud, et aeg, mille jooksul võib tarbija uuenduste tegemist mõistlikult eeldada, võib olla ühekordselt üle antud digitaalse sisu või ühekordselt osutatud digitaalse teenuse korral erinev ettevõtja vastutuse tähtajast vastavalt kõnealusele lõikele. Põhjenduspunktis 31 esitatud selgituste kohaselt tuleks ajavahemikku, mille kestel tarbija võib põhjendatult eeldada uuenduste saamist, hinnata asja ja digitaalsete elementide liigi ja otstarbe põhjal ning võttes arvesse müügilepingu asjaolusid ja laadi. Tavaliselt eeldab tarbija uuenduste saamist vähemalt sellel ajavahemikul, mil müüja vastutab nõuetele mittevastavuse eest, ning mõnel juhul võivad tarbija põhjendatud ootused seda ajavahemikku ületada, eriti seoses turvauuendustega. Muudel juhtudel, näiteks digitaalse elementidega asjade puhul, mis on ajaliselt piiratud, oleks müüjal tavaliselt kohustus pakkuda uuendusi üksnes kõnealusel ajal.

Lõikesse 2 lisatavate kolmanda ja neljanda lausega võetakse üle SGD artikli 10 lõige 2, mis täpsustab ettevõtja vastutuse regulatsiooni digitaalse elemendiga asjade korral, mille puhul toimub digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine pidevalt. Nii võib see olla näiteks põhjenduspunktis 14 viidatud näite korral, kui tarbija nutikella edastatakse pidevalt individuaalselt kohandatud treeningukavasid.

Kolmandas lauses on sätestatud, et juhul, kui lepingus on ette nähtud, et digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub teatud ajavahemiku jooksul pidevalt,

vastutab müüja ka digitaalse sisu või digitaalse teenuse mittevastavuse eest, mis esineb või ilmneb kahe aasta jooksul alates digitaalsete elementidega asja üleandmisest. Kolmanda lause eesmärk on tagada, et asja kui sellist käsitataks tervikuna nii, et see hõlmab nii füüsilist elementi kui ka digitaalset elementi. Igal juhul vastutab müüja ka digitaalse sisu või teenuse eest kaks aastat.

Neljandas lauses on sätestatud, et kui lepingus on ette nähtud enam kui kaks aastat kestev pidev üleandmine, vastutab müüja digitaalse sisu või digitaalse teenuse mittevastavuse eest, mis esineb või ilmneb ajavahemiku jooksul, mil digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine peab müügilepingu kohaselt toimuma. Neljanda lausega tagatakse, et kui digitaalse sisu üleandmine või teenuse osutamine kestab pikemalt, siis vastutab ettevõtja võimalike digitaalse sisu ja teenuse mittevastavuste eest nii kaua, kuni digitaalse sisu üleandmine lepingu kohaselt toimub. Seda kinnitatakse üheselt ka põhjenduspunktis 41.

Seega, kuna digitaalse elementidega asja puhul on digitaalne sisu või teenus olemuslikult konkreetse asjaga seotud, ei saa ettevõtja vastutuse ajaline kestus olla lühem kui kaks aastat, vaid see saab ainult olla pikem, kui pooled on leppinud kokku digitaalse sisu üleandmise pikema aja jooksul.

Lõige 2¹

Lõige 2¹ reguleerib poolte tõendamiskoormist tarbijale kinnisasja müümisel. Selles sättes pakutakse välja muudatus, mis ei ole otseselt seotud uue direktiivi ülevõtmisega, vaid mille eesmärk on tagada, et vastavad reeglid oleksid VÕS §-s 218 ühtsed. Nimelt kustutatakse lõikest 2¹ sõna „päevast“, sest sama muudatus tehakse direktiivist tulenevalt lõikes 2² ning oleks loogiline, kui lg 2² ja 2¹ oleksid selles küsimuses ühtsed. Muudatuste tulemusel viidatakse lõikes 2² lihtsalt üleandmisele. Tähtaja kulgemise arvestamisel saab lähtuda üldistest reeglistest, mis kohalduvad ka vastutuse tähtaja arvestamisel.

Lõige 2²

Lõikes 2² nähakse ette tõendamiskoormis tarbijalemüügi puhul, mis seni on sisaldunud lõikes 2. Nagu eespool selgitatud, tehakse eelnõus ettepanek sätestada tõendamiskoormise reegel eraldi põhjusel, et lõike 2 reeglistik paisuks muidu liiga suureks.

Tarbija kasuks ümberpööratud tõendamiskoormise regulatsioon sisaldub SGD artiklis 11. Lõike 2² eesmärk on artikli 11 lõike 1 ülevõtmine. Regulatsiooni üldine sisu ja eesmärgid jäävad samaks. Nagu põhjenduspunktis 45 on selgitatud, peaks tarbija ajal, mil tõendamiskoormis on ümber pööratud, tõendama üksnes asja nõuetele mittevastavust, ilma et tal oleks vaja tõendada ka seda, et mittevastavus esines nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks ette nähtud ajal. Tarbija väite ümberlükkamiseks peaks müüja tõendama, et sel ajal mittevastavust ei esinenud. Eeldus, et asjaomasel nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks ette nähtud ajal esines mittevastavus, võib lisaks olla mõnel juhul vastuolus asja või mittevastavuse olemusega. Seda võib näiteks esineda selliste olemuslikult halvenevate asjade nagu riknevate toodete (näiteks lilled) või üksnes ühekordseks kasutamiseks mõeldud asjade puhul. Näide viimase kohta võib olla mittevastavus, mis saab olla tekkinud üksnes tarbija tegevuse või ilmselge välismõju tulemusel pärast asja üleandmist tarbijale.

Peamine sisuline muudatus võrreldes kehtiva õigusega seisneb selles, et tõendamiskoormis on tarbija kasuks ümber pööratud senise kuue kuu asemel üheks aastaks. Selline muudatus on nähtud ette tarbijakaitselistel eesmärkidel ning sellel muudatusel on kindlasti praktikas tarbija jaoks positiivne mõju.

SGD artikli 11 lõikes 2 on jäetud liikmesriikidele direktiivi ülevõtmisel täiendav paindlikkus. Nimel võib liikmesriik üheaastase ajavahemiku asemel jätta kehtima või kehtestada ümberpööratud tõendamiskoormise tähtajana kaheaastase ajavahemiku alates kauba üleandmisest. Kuna tegemist on liikmesriikidele jäetud valikuga, küsis Justiitsministeerium selle kohta enne eelnõu koostamist huvirühmade arvamust. Selles küsimuses toetati ministeeriumini jõudnud tagasisides täielikult üheaastase tähtaja juurde jäämist, sest direktiivi tulemusel muutub reeglistik nii või teisiti tarbija jaoks soodsamaks (kuue kuu asemel üks aasta). Samuti peeti oluliseks sarnast regulatsiooni digitaalse sisu ja teenustega, kus on ette nähtud üksnes üheaastane tähtaeg ilma selle pikendamise võimaluseta, st DCD-s ei ole liikmesriikidele sarnast valikuvabadust antud.

Direktiivi artikli 11 lõikes 1 on võrreldes eelnõus sätestatuga veel lisaks sellele, et eeldatakse, et nõuetele mittevastavus, mis ilmneb ühe aasta jooksul alates kauba üleandmisest, oli kauba üleandmise ajal olemas, eraldi täpsustatud, et see ei kohaldu juhul, kui tõestatakse vastupidist. See on nii või teisiti ka kehtiva õiguse mõtte, st seda tähendabki sõna „eeldatakse“ ning pigem võib asuda seisukohale, et direktiivis on ette nähtud kordus. Seega selles osas on eelnõu sõnastus jäetud samasuguseks nagu kehtiva õiguse sõnastus.

Direktiivist tulenevalt on aga muudetud seda, et üheaastase tähtaja algust arvestatakse asja üleandmisest, mitte üleandmise päevast, kuna uues direktiivis ei ole viidet päevale. Sellist viidet ei ole ka vastutuse regulatsiooni juures, seal saab lähtuda üldisest tähtaegade kulgemise reeglistikust. Selliselt on tõendamiskoormise ja vastutuse tähtaegade arvestamise alguspunkt sama.

Lõige 2³

Lõikega 2³ võetakse üle SGD artikli 11 lõige 3 ning reguleeritakse eraldi ümberpööratud tõendamiskoormist digitaalse elemendiga asja korral, kui digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine toimub pidevalt. Sellisel juhul eeldatakse, et digitaalne sisu või digitaalne teenus oli nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks ette nähtud ajavahemikul mittevastav. Tarbija väite ümberlukkamiseks peaks müüja tõendama, et digitaalne sisu või digitaalne teenus oli kõnealusel ajavahemikul nõuetega vastavuses. Kõnealusel ajavahemikuna on direktiivis viidatud artikli 10 lõikes 2 osutatud ajavahemikule. Eelnõus on see asendatud viitega VÕS § 218 lõike 2 kolmandas ja neljandas lauses osutatud ajavahemikule. Vastav ajavahemik on § 218 lõike 2 kolmanda ja neljanda lause kohaselt kas kaks aastat või kui lepingus on ette nähtud enam kui kaks aastat kestev pidev üleandmine, siis ajavahemik, mil digitaalse sisu üleandmine või digitaalse teenuse osutamine peab müügilepingu kohaselt toimuma.

Sätte sõnastamisel on järgitud eelmiste lõigete sõnastusi, mh on kasutatud „eeldatakse“ formuleeringut, nagu lõikes 2² (ja kehtiva lõike 2 viimases lauses). Direktiivi sõnastus on küll mõnevõrra erinev, sest ka DCD vastavad sõnastused on erinevad, kuid direktiiviga on ilmselt soovitud ka digitaalse sisu puhul lähtuda üldiselt samasugustest lahendustest, nagu seni on tarbijalemüügi puhul ette nähtud.

Lõige 3

Lõiget 3 täiendatakse teise lausega, mille kohaselt ei kohaldata eelmises lauses sätestatud tarbijalemüügi puhul.

Lõige 3 on praegu kehtestatud üldiselt, mistõttu kohaldub see ka tarbijalemüügile. Uues direktiivis ei ole vastutuse reeglite juures samasugust reeglit ette nähtud. Arvestades, et tegemist on maksimaalselt ühtlustava direktiiviga, ei saa see seetõttu edaspidi tarbijalemüügile kohalduda. Samas tulenevad direktiivist reeglid, mis tegelikult aitavad tarbija suuresti samasuguse tulemuseni. Näiteks on direktiivis reeglid paigaldamisjuhiste kohta. Samuti on õiguskaitsevahendite juures reeglid selle kohta, kus lepingutingimustele mittevastavus ilmneb hoolimata ettevõtja püüdlustest asja parandada.

Lõige 3¹

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS § 218 lõikega 3¹, milles nähakse ettevõtja vastutuse tähtaja uuesti algamise jaoks ette samasugune regulatsioon, nagu on ette nähtud aegumistähtaja jaoks VÕS §-s 227.

Võimaluse sellise regulatsiooni loomiseks annab uue tarbijalemüügi direktiivi põhjenduspunkt 44, milles on selgitatud, et direktiiviga ei reguleerita seda, millistel tingimustel on võimalik kõnesolevas direktiivis sätestatud müüja vastutuse tähtaja või aegumistähtaja kulgemine peatada või katkestada. Seega on liikmesriikidel direktiivi ülevõtmisel võimalik näha ette müüja vastutuse või aegumistähtaja kulgemise peatamine või katkestamine, näiteks kauba parandamise või asendamise korral või kui müüja ja tarbija peavad läbirääkimisi vastastikusele kokkuleppele jõudmiseks.

Eestis on müügilepingu puhul VÕS §-s 227 sätestatud, et asja asendamisel müüja poolt algab aegumistähtaeg asendatud asja üleandmisest ostjale ning asja parandamisel müüja poolt algab aegumistähtaeg kõrvaldatud puuduse suhtes uuesti parandamisest arvates. Müüja vastutuse tähtaja puhul aga samasugust sõnaselget reeglit kehtivas õiguses ei ole ning seetõttu on see küsimus olnud praktikas mõnevõrra ebaselge.

Ühest küljest on müüja vastutuse kaheaastase tähtaja eesmärk tagada ettevõtjale õiguskindlus seeläbi, et kahe aasta möödudes ei pea ettevõtja enam arvestama sellega, et asjal võib ilmne da puudus, mille eest ta peab vastutama. Teisest küljest, kui seadusandja on aegumise korral näinud ette erireegli, mille kohaselt algab aegumistähtaeg asendamise ja parandamise korral uuesti, võib küsida, miks ei peaks sama kehtima ka tarbijalemüügi korral müüja vastutust reguleeriva VÕS § 218 lõike 2 kohaselt. Oleks ebaloogiline, kui § 227 tulemusel pikeneks küll tarbijalemüügi korral aegumistähtaeg, aga õigust lõpetava vastutuse tähtaja möödumise tõttu ei saaks tarbija sellest mingit kasu. Samas ettevõtjate vahelises suhtes, kus lähtutaksegi üksnes aegumistähtajast, saaks ettevõtjast ostja § 227 tulemusel aegumise tähtaja pikenedisest reaalselt kasu. Praktikast on võimalik välja tuua üks Riigikohtu lahend (3-2-1-49-17), milles kohus on sisuliselt tarbijalemüügi korral kohaldanud vastutuse tähtaja uuesti kulgema hakkamist. Kohus on juhtinud tähelepanu ka § 227 kohaldamisele.

Kuna SGD põhjenduspunkt 44 näeb ette liikmesriikide valikuõiguse, küsis Justiitsministeerium enne eelnõu koostamist selle kohta erinevate huvirühmade arvamust. Saadud tagasiside jagunes ühtlaselt pooleks, sellele oli nii toetajaid kui ka vastaseid, seetõttu ei olnud selle pinnalt võimalik üheseid järeldusi teha. Samas tuleb arvestada, et eelnõuga ei muudeta VÕS § 218 lõikes 2 kaheaastast vastutuse tähtaega, kuna enne eelnõu kooskõlastamist ei olnud sellele üldist toetust. Samas toodi sama huvirühmade kaasamise käigus välja, et § 218 lõikes 2 ette nähtud kaheaastane vastutuse tähtaeg on tegelikult lühem kui ilma selleta kohalduv üldine TsÜS-ist tulenev kolmeaastane aegumistähtaeg, mis kohaldub kahe ettevõtja vahelises suhtes. Seda arvestades aitaks VÕS §-st 227 tuleneva kaitse selge laiendamine ka § 218 lg 2 kontekstis seda

erinevust n-ö tasandada. Samuti tasandab see § 218 lõike 3 mittekohaldumist tarbijalemüügi korral.

Eeltoodut arvestades on eelnõus vastav muudatus ka välja pakutud. Eelnõuga soovitakse luua selles küsimuses selgem ja loogilisem regulatsioon. Kaudselt on muudatusel ka keskkonnakaitseline mõõde, mida on ka EL tarbijakaitseõiguses üha enam esile tõstetud⁴⁵. Pikemas perspektiivis võib see aidata kaasa kestlikemate asjade loomisele.

Muudatus puudutab üksnes tarbijalemüügilepinguid, kuna selles lõikes viidatakse § 218 lõikele 2, mis kohaldub üksnes tarbijalemüügile. See on asjakohane lõikes 2 sätestatud kaheaastase tähtaja suhtes, mitte aga digitaalse elemendi kestva üleandmise korral rakenduva pikema tähtaja suhtes, sest viimasel juhul kehtib vastutuse tähtaeg nii või teisiti kuni lepingu lõpuni. Reeglite sisu on sama, nagu VÕS §-s 227 ette nähtud. Seega laiendatakse praegu aegumistähtajale ette nähtud reeglite kohaldumist ka müüja vastutuse tähtajale.

Lõige 4

VÕS § 218 lõike 4 kohaselt ei vastuta müüja asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, kui ostja lepingu sõlmimisel asja lepingutingimustele mittevastavust teadis või pidi teadma. Eelnõuga täiendatakse lõiget 2 lausega, mille kohaselt ei kohaldata eeltoodut tarbijalemüügi puhul.

Sisuliselt on uue tarbijalemüügi direktiivi lähtepunkt sama – müüja ei peaks vastutama mittevastavuse eest, millest ostja oli teadlik. See tähendab, et ostja on soovinud asja osta vaatamata sellel esinevale puudusele. Samas on direktiivis tarbija kaitsetaset tõstetud, võimaldades artikli 7 lõike 5 kohaselt müüja vastutust mittevastavuse eest välistada vaid juhul, kui ta on tarbijat konkreetselt teavitanud, et asja teatav omadus kaldub seaduses sätestatud vastavusnõuetest kõrvale, ning tarbija on omakorda sellise kõrvalekaldumisega sõnaselgelt ja eraldi nõustunud. Eeltoodud nõudega soovitakse tagada, et tarbijal oleks võimalik teha kaalutletud ja teadlik ostuotsus.

Tulenevalt sellest, et uue tarbijalemüügi direktiivi kohaselt on seaduses sätestatud vastavusnõuetest kõrvale kaldumiseks nähtud ette rangemad tingimused, on VÕS § 218 lg 4 esimese lause kohaldamine tarbijalemüügi puhul välistatud. Muude müügilepingute puhul on see aga jätkuvalt kohaldatav.

§ 222

Paragrahv 222 reguleerib ostja lepingu täitmise nõuet õiguskaitsevahendina. See on seotud VÕS §-ga 217 ja eelnõukohase VÕS §-ga 217¹, mis reguleerivad lepingutingimustele vastavust, ning §-ga 218, mis reguleerub müüja vastutust. Nagu digitaalse sisu direktiivi puhul (vt eespool § 62¹⁴ seletust) on ka uues tarbijalemüügi direktiivis lähtutud õiguskaitsevahendite kasutamise nn paindlikust hierarhiast. Õiguskaitsevahendite hierarhia määrab ära, missuguses järjekorras on ostjal võimalik erinevaid õiguskaitsevahendeid ettevõtja vastu kasutada. Täitmisnõue ehk siis nõue asi kas parandada või asendada on sellise hierarhia esimene tase. Müüja suhtes rangemate õiguskaitsevahendite ehk hinna alandamise ja lepingu lõpetamise kasutamine on võimalik § 223 lõikes 1 nimetatud juhtudel.

⁴⁵ Näiteks Euroopa Komoisjoni uues tarbijate tegevuskavas (inglise keeles Consumer Agenda), täiendavat infot leiab selle kohta: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2069.

Selline hierarhia sisaldus juba vanas tarbijalemüügi direktiivis, kuid see direktiiv oli minimaalselt harmoneeriva iseloomuga, mistõttu oli liikmesriikidel võimalik näha ette tarbija jaoks soodsamaid lahendusi. Uus direktiiv on aga direktiivi artikli 4 kohaselt maksimaalselt harmoneeriv ja seega tuleb hierarhia täpselt sellisel kujul riigisiseses õiguses ette näha. Ka SGD põhjenduspunktis 47 rõhutatakse selgelt vajadust õiguskindluse suurendamiseks ja siseturgu pärssivate takistuste kõrvaldamiseks täielikult ühtlustada tarbijale kauba nõuetele mittevastavuse korral kättesaadavad õiguskaitsevahendid.

Samas on uue direktiivi lahendused võrreldes kehtiva tarbijalemüügi direktiiviga mõnevõrra paindlikumad. Eelkõige on muutunud paindlikumaks tarbija võimalus liikuda hierarhia ühelt astmelt teisele ehk siis digitaalse sisu või teenuse vastavusse viimise nõudmise asemel alandada hinda või lõpetada leping. Direktiivis ette nähtud regulatsiooniga on püütud leida mõistlik tasakaal tarbija ja ettevõtja huvide vahel. Samuti on püütud leida kompromiss seni erinevaid õiguslikke lahendusi kasutanud liikmesriikide soovide vahel.

Kui võrrelda loodavat reeglistiku kehtivate tarbijalemüügi reeglitega, siis nüanssides on kindlasti erinevusi ja selleks tuleb ka vastavalt muuta VÕS §-des 222 ja 223 sätestatud, kuid üldine lõpptulemus ei ole tegelikult märkimisväärselt erinev.⁴⁶

Eelnõus on püütud arvestada VÕS § 222 senise struktuuriga, mitte niivõrd direktiivi enda sisemise struktuuriga. Seetõttu on siia üle võetud osaliselt SGD artiklis 13 sätestatu, mis reguleerib tarbija õigust valida asendamise ja parandamise vahel ning seda, millal on müüjal võimalik asendamisest või parandamisest keelduda (lõiked 1–2²), ning SGD artiklis 14 sätestatu, mis reguleerib seda, kuidas tuleb asja asendamine ja parandamine läbi viia (lõiked 3–4²).

Eelnõuga ei muudeta § 222 lõikeid 5–7. Lõikes 5 reguleeritakse kulutuste hüvitamist ning see ei ole direktiivi kohaldamisalas. Lõige 6 ei kohaldu lõike 7 kohaselt tarbijalemüügi korral, seega puudub vajadus seda direktiivi ülevõtmisel muuta.

Kuivõrd seni on §-s 222 sätestatud reeglid nähtud ette üldiselt, st nii tarbijalemüügi kui ka muude müügilepingute korral ning eraldi on ette nähtud vaid teatud erinevused, siis on eelnõus lähtutud samasugusest loogikast ja suuresti pakutud muudatused välja üldiselt, teatud osas on aga ette nähtud tarbijalemüügi erisused. Neid erisusi selgitatakse täpsemalt allpool. Samas on muude müügilepingute kui tarbijalemüügilepingute korral võimalik pooltel omavahelisi suhteid kokkuleppeliselt suuremal määral sisustada, st neile ei kohaldu §-s 237 sätestatu.

Lõige 1

Lõikes 1 tehtavate muudatustega võetakse üle uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 13 lõige 2.

Direktiivi artikli 13 lõike 2 ja põhjenduspunkti 48 kohaselt on tarbijast ostjal võimalik valida, kas ta nõuab müüjalt asja asendamist või parandamist. Seda väljendab ka kehtiva lõike 1 algus, mille kohaselt võib ostja nõuda müüjalt asja parandamist või asendamist. See tähendab ostja valikuõigust⁴⁷ ja on direktiiviga kooskõlas.

⁴⁶ Sama on leitud ka õiguskirjanduses. Vt K. Sein, „Tarbija õiguskaitsevahendid uues digisisu ja digiteenuste lepingute direktiivis“, *Juridica* 2019/8, 568–577, lk 569.

⁴⁷ Sama kinnitab VÕS II kommenteeritud väljaanne, vt lk 124.

Samas, nagu ka kehtivas õiguses, ei ole ostja valikuõigus absoluutne. Lõike 1 teises osas on jätkuvalt ette nähtud piirangud ostja valikuõigusele. Eelnõu kohaselt ei ole lõikes 1 enam viidatud „teistele õiguskaitsevahenditele“, vaid „teisele õiguskaitsevahendile“, sest direktiivi kohaselt toimub selles etapis võrdlus asendamise ja parandamise vahel. See on erinev digitaalse sisu direktiivist, mis asendamist ja parandamist ei erista, vaid käsitleb üksnes lepingutingimustele vastavusse viimist. Kuid see vastab vanas tarbijalemüügi direktiivis sätestatule ja ka selle kohta kujunenud kohtupraktikale⁴⁸. Uus tarbijalemüügi direktiiv lähtub samast loogikast. See, millal on võimalik lisaks asendamisele ja parandamisele kasutada teisi õiguskaitsevahendeid, määratakse eelnõukohase § VÕS 223 lõike 1 alusel. Sõnastuslikult on seejuures direktiivis kasutatud läbisegi sõnastust „teine õiguskaitsevahend“ ja „alternatiivne õiguskaitsevahend“ (inglise keeles *other remedy* ja *alternative remedy*). Aga kuna nende mõte on sama, on eelnõus kasutatud läbivalt ühte väljendit ning jäädud „teise õiguskaitsevahendi“ juurde.

Nagu ka kehtivas õiguses, on tarbijal õigus nõuda asendamist või parandamist, kui see ehk siis valitud õiguskaitsevahendi kasutamine on võimalik ja sellega ei põhjustata müüjale liigseid kulusid. Sõnastuslikult on eelnõus viidatud ebamõistlike kulude asemel ebaproportsionaalsetele kuludele, kuna see vastab täpselt direktiivis sätestatule ja sellist sõnastust on kasutatud ka digitaalse sisu direktiivis. Nii on võimalik tagada mõlemast direktiivist tulenevate reeglite sidusus.

Kehtivas õiguses on lõikes 1 viidatud nii müüjale ebamugavuste tekitamisele kui ka ostjale ebamugavuste tekitamisele. Eelnõus on see direktiiviga täpse koosõla tagamiseks jäetud muudetud kujul alles ainult ostajele tekkiva ebamugavusena ning vastav viide müüjale tekkivale ebamugavusele ebaproportsionaalsete kulude järelt kustutatakse ära.

Eeltoodut tuleb hinnata, arvestades kõiki asjaolusid, muu hulgas asja väärtust. Eelnõuga täpsustatakse direktiivi artikli 13 lõike 2 punktist a tulenevalt, et mõeldud on väärtust, mis asjal oleks olnud, kui lepingutingimustele mittevastavust ei esineks. Muutumatul kujul jääb alles direktiivi artikli 13 lõike 2 punktist b tulenev kohustus arvestada lepingutingimustele mittevastavuse olulisust. Tulenevalt artikli 13 lõike 2 punktist c tuleb arvestada ostja võimalust kasutada teist õiguskaitsevahendit ilma märkimisväärse ebamugavuseta. Sellest lauseosast on eemaldatud viide võimalusele saada lepingutingimustele vastav asi oluliste ebamugavusteta mujalt, kuna direktiivis sellist reeglit ei ole ja see ei haaku üheselt ka loogikaga, et selle lõike kohaselt võrreldakse omavahel asendamise ja parandamise võimalikkust ja proportsionaalsust. Illustreerimaks olukorda, kus asja asendamine oleks ebamõistlik, on põhjenduspunktis 48 toodud näide, kus nõutakse kauba asendamist väikese kriimustuse korral, kui asendamine põhjustaks olulisi kulusid, samas kui kriimustuse saab kergesti parandada.

Lõike 2 kehtiv teine lause näeb ette, et müüja võib parandamise asemel asendada asja lepingutingimustele vastava asjaga. Teist lauset ei saa kindlasti edaspidi kohaldada tarbijalemüügi korral, kuna direktiivis sellist reeglit ei ole ja direktiiv on maksimaalselt harmoneeriv. Lisaks on selleks, et selgitada tarbija õigust valida asendamise ja parandamise vahel, põhjenduspunktis 48 rõhutatud, et tarbijatele parandamise nõudmise võimaldamine peaks soodustama säästvat tarbimist ja võib aidata kaasa toodete paremale vastupidavusele.

Selle eraldiseisev säilitamine üksnes muudele müügilepingutele peale tarbijalemüügi oleks samuti kaheldava väärtusega, sest see ei oleks ilmselt ettevõtjatevahelises suhtes väga

⁴⁸ C-65/09, Gebr. Weber GmbH versus Jürgen Wittmer (C-65/09) ja Ingrid Putz versus Medianess Electronics GmbH (C-87/09), punkt 63 jj.

relevantne ning lõike 1 esimeses pooles sisalduvad juba mõistlikud kriteeriumid asendamise ja parandamise vahel valimiseks. Seega kuigi direktiivi ülevõtmiseks on kindlasti vaja tagada, et see lause ei kohalduks tarbijalemüügile, tehakse eelnõu kooskõlastamisel ettepanek tunnistada see lause tervikuna kehtetuks.

Lõige 2

Kehtivas lõikes 2 on ette nähtud, et muu müügilepingu kui tarbijalemüügi lepingu puhul võib ostja asja lepingutingimustele mittevastavuse puhul nõuda asja asendamist lõike 1 esimeses lauses nimetatud juhul üksnes siis, kui asja lepingutingimustele mittevastavuse näol on tegemist olulise lepingurikkumisega.

Lõige 2 ei reguleeri tarbijalemüüki ning seetõttu ei ole selle muutmine ka otseselt uue tarbijalemüügi direktiivi ülevõtmiseks vajalik. Samas tuleb märkida, et mittevastavuse olulisus on olemas nii või teisiti lõikes 1 ühe kriteeriumina, mida tuleb arvesse võtta asendamise ja parandamise omavahelisel võrdlemisel. Samuti on asendamise hindamisel ilmselt müüja jaoks üheks oluliseks tingimuseks asendamise kulukus ning ka seda võimaldab lõikes 1 sätestatu arvestada. Seega on lõike 2 eraldiseisev väärtus kaheldav. Eelnõu kooskõlastamisel tehakse ettepanek see kehtetuks tunnistada.

Lõige 2¹

Eelnõuga tehakse ettepanek täiendada VÕS §-i 222 lõikega 2¹, et võtta üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 13 lõige 3.

Kui SGD artikli 13 lg 2 ja vastavalt § 222 lg 1 reguleerivad tarbija õigust valida asendamise ja parandamise vahel, siis SGD artikli 13 lg 3 ja eelnõukohane VÕS § 222 lg 2¹ reguleerivad müüja õigust keelduda asendamisest ja parandamisest. Sisuliselt on need alused samad, mis mõjutavad lõike 1 puhul tarbija võimalusi nõuda asendamist ja parandamist. Ainsaks erinevuseks on see, et artikli 13 lõikes 3 ei viidata artikli 13 lõike 2 punktile c ehk siis tarbija ebamugavustele. Vastavat viidet ei ole eelnõu kohaselt ka lõikes 2¹.

Põhjenduspunktis 49 on selgitatud, et müüjal peaks olema lubatud keelduda kauba nõuetega vastavusse viimisest, kui kaupa ei ole võimalik ei parandada ega asendada või kui see põhjustaks müüjale ebamõistlikult suuri kulusid. Sama peaks kehtima juhul, kui kaupa ei ole võimalik kas parandada või asendada ning alternatiivne võimalus põhjustaks müüjale ebamõistlikult suuri kulusid. Näiteks juhul, kui kaup asub mujal kui esialgses üleandmise kohas, võivad posti- ja saatekulud olla müüja jaoks ebamõistlikult suured.

Sellest võib tuletada, et võib olla nii, et mõlemad õiguskaitsevahendid (asendamine ja parandamine) on võimatud või mõlemad liiga kulukad. Samuti võib olla võimalik, et üks nendest õiguskaitsevahenditest on võimatu, teine kulukas või vastupidi. Kui üks õiguskaitsevahenditest on võimatu või kulukas, aga teisega pole probleemi, siis teise täitmisest ei ole müüjal õigust keelduda.

Lõige 3

Kehtivas õiguses reguleerib lõige 3 üksnes asendamist. Eelnõuga võetakse üle SGD artikli 14 lg 2, mis reguleerib nii asendamist kui ka parandamist, seetõttu muutub lõike 3 kohaldamisala laiemaks.

Lõikesse 3 lisatakse uus esimene lause. Kui lepingutingimustele mittevastavus tuleb kõrvaldada asja parandamise või asendamise teel, teeb ostja asja müüjale kättesaadavaks. Siit tuleb võrreldes kehtiva õigusega selgemalt välja ka ostja koostöökohustus, kuigi arvestades seda, et asja ei ole võimalik parandada ega asendada, kui ostja seda müüjale üle ei anna, siis praktikas märkimisväärset muutust sellega ilmselt ei kaasne.

Teine ja kolmas lause jäävad võrreldes kehtiva õigusega samaks, nende muutmine ei ole direktiivist tulenevalt vajalik. Samas lisatakse lõikesse 3 uus neljas lause, mis täpsustab, et asendatud asja peab müüja tagasi võtma oma kulul. See on vajalik direktiivi artikli 14 lõike 2 täpseks ülevõtmiseks, kuid arvestades kehtivas lõikes 4 sätestatud, ei tohiks ka selle lause siia lisamine sisulist muudatust kaasa tuua.

Kuivõrd ka kehtivas õiguses on lõikes 3 sätestatu üldise kohaldamisalaga, st see ei reguleeri üksnes tarbijalemüüki, ei ole ka eelnõus nähtud siin ette erisusi, mis kohalduksid üksnes tarbijatele. Direktiivist tulenevad reeglid on põhimõtteliselt asjakohased mis tahes müügilepingute puhul, aga erinevalt tarbijalemüügi lepingutest on ettevõtjatevahelistes suhtes pooltel võimalik seaduses sätestatust kõrvale kalduda ja omavahelisi suhteid teisiti reguleerida.

Lõige 4

Esimeses lauses sätestatud üldine põhimõte, et asendamise ja parandamisega seotud kulud kannab müüja, jääb endiselt edasi kehtima. See vastab SGD artikli 14 lõike 1 punktile a, mille kohaselt toimub parandamine või asendamine tasuta. Direktiivi artikli 2 punktis 14 on defineeritud, mida tähendab „tasuta“. See tähendab ilma kauba nõuetega vastavusse viimiseks vajalike kuludeta, eelkõige posti-, veo-, töö- või materjalikuludeta. See on kooskõlas lõikes 4 praegu sätestatuga. VÕS-is on ka viide reisikuludele, kuid arvestades asjaolu, et ka direktiivis on tegemist lahtise loeteluga, on võimalik VÕS-is sätestatu säilitada.

Lõiget 4 täiendatakse aga uue teise lausega, et võtta üle SGD artikli 14 lõige 3. Kui parandamiseks või asendamiseks on vajalik sellise asja eemaldamine, mis oli enne lepingutingimustele mittevastavuse ilmnemist oma laadile ja otstarbele vastavalt paigaldatud, hõlmab asja parandamise või asendamise kohustus lepingutingimustele mittevastava asja eemaldamist ja asendatud või parandatud asja paigaldamist või vastavate kulude kandmist.

See regulatsioon vastab Euroopa kohtu Weber vs. Putz⁴⁹ lahendile eelmise tarbijalemüügi direktiivi kohta. See on olemuslikult seotud sellega, kuidas peaks parandamine või asendamine toimuma, ning seejuures on viidatud selgelt ka vastavate kulude kandmisele. Seega on eelnõus käsitletud seda küsimust samuti lõikes 4.

Kehtiv lõige 4 on üldine, st see ei kohaldu üksnes tarbijalemüügile. VÕS-i kommentaaris on ka ilma viideteta tarbijalemüügile toodud lõike 4 kohta näide, et see hõlmab ka asendamisele kuuluvate katusekivide katuselt demonteerimise kulusid.⁵⁰ Seega tehakse vastav direktiivist tulenev täpsustus üldiselt kõigi müügilepingute jaoks. Samas peab märkima, et erinevalt tarbijalemüügi lepingute kohta sätestatust VÕS §-s 237 ei ole ettevõtjate vahelistes suhetes reeglid imperatiivsed. Seega kahel ettevõtjal on võimalik omavahelises suhtes ka teisiti kokku leppida.

⁴⁹ C-65/09, Gebr. Weber GmbH versus Jürgen Wittmer (C-65/09) ja Ingrid Putz versus Medianess Electronics GmbH (C-87/09).

⁵⁰ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein, Võlaõigusseadus II Kommenteeritud Väljaanne, Juura, 2019, lk 124, p 3.4.

Lõige 4¹

Paragrahvi 222 täiendatakse lõikega 4¹, et võtta üle uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 14 lõige 4. Kui tarbijale on antud üle puudusega asi ja see asendatakse uue asjaga, siis ei pea tarbija maksma asja tavapärase kasutamise eest selle asendamisele eelneva aja jooksul. Põhjenduspunktis 57 on selgitatud, et asja tavapäraseks kasutamiseks tuleks pidada asja laadile ja otstarbele vastavat kasutamist.

See vastab lahendusele, milleni Euroopa Kohus on ka kehtiva tarbijalemüügi direktiivi kohaselt jõudnud Quelle lahendis⁵¹. Kuna ka see lahend puudutab üksnes tarbijalemüüki, on eelnõu koostamisel otsustatud jätta see tarbijakaitseliseks reegliks.

Lõige 4²

Paragrahvi 222 täiendatakse lõikega 4², et võtta üle uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 14 lõike 1 punktid b ja c.

Põhjenduspunktis 50 on selgitatud, et nõuetele mittevastavuse ilmnemisel peaks tarbija müüjat sellest teavitama, et anda talle võimalus kaup nõuetega vastavusse viia. Punkt b näeb ette, et parandamine või asendamine peab toimuma mõistliku aja jooksul alates hetkest, mil ostja teavitab müüjat asja lepingutingimustele mittevastavusest. Punkt c näeb ette, et parandamine või asendamine peab toimuma ilma olulise ebamugavuseta tarbijale, võttes arvesse asja laadi ja otstarvet, milleks tarbija asja vajas.

Direktiiv reguleerib üksnes tarbijalemüüki, kuid eelnõu koostamisel kaaluti põhjalikult, mil määral peaksid kõnealused reeglid kohalduma ka muudele müügilepingutele. Mõistliku aja kriteerium on olemuslikult selline, mida on ka kehtivas õiguses kasutatud üldisemalt (nt kehtiva VÕS § 222 lõikes 5 ja § 223 lõikes 1). Seega peeti seda kriteeriumiks, mis võiks kohalduda kõigile müügilepingutele. Oluliste ebamugavuste tekitamist on aga seni pigem kasutatud tarbijalemüügi korral (nt kehtiva § 223 lõikes 2). Seetõttu on kõnealuses lõikes nähtud see nõue ette üksnes tarbijalemüügi korral.

§ 223

Kehtiv § 223 reguleerib müügilepingu olulist rikkumist, mis annab aluse eelkõige lepingu lõpetamiseks. Eelnõus seotakse §-s 223 sätestatu selgemalt üksnes lepingu lõpetamisega. Selleks muudetakse ka sätte pealkirja ning lisatakse juurde ka spetsiifilisi üksnes taganemisõigust puudutavaid reegleid.

Kõnealusesse paragrahvi võetakse üle uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 13 lõiked 4 ja 5 ning artikli 16 need osad, mis ei ole juba kaetud lepingu lõpetamise üldiste reeglitega VÕS-i üldosas. Seejuures tuleb märkida, et direktiivi kohaselt annavad artikli 13 lõikes 4 sätestatud alused tarbijale lisaks lepingu lõpetamisele ka õiguse hinda alandada, st artikli 13 lg 4 ülevõtmiseks loodav regulatsioon peab kohalduma ka hinna alandamisele. Eelnõus viib sama tulemuseni §-s 224 sätestatu (vt täpsemalt § 224 seletust).

Paragrahvis 223 sätestatu kohaldub suures osas ühetaoliselt nii tarbijalemüügi kui ka mis tahes teiste müügilepingute korral, kuivõrd nii on see suuresti olnud senini ning oleks ebaloogiline, kui tarbijalemüügi reeglite puhul oleks ette nähtud selgem õiguskaitsevahendite hierarhia, nii et tarbijast ostjal oleks vähem valikuvõimalusi kui ettevõtjast ostjal. Samas on §-s 223 siiski

⁵¹ C-404/06, Quelle AG versus Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände.

sarnaselt kehtiva õigusega ette nähtud ka teatud tarbijalemüüki puudutavad erinevused. Neid on täpsemalt selgitatud allpool.

Lõige 1

Lõikesse 1 võetakse üle SGD artikli 13 lõige 4, mis reguleerib õiguskaitsevahendite hierarhia esimeselt astmelt (asendamise või parandamise nõue) hierarhia teisele tasemele (hinna alandamine või lepingu lõpetamine) liikumist. Digitaalse sisu ja teenuste korral vastab sellele DCD artikli 14 lõige 4, mis võetakse üle eelnõukohase VÕS § 62¹⁴ lõikega 3. Lõikes 1 nimetatud juhtudel on ostjal õigus kasutada lepingu täitmise nõude asemel lepingust taganemise õigust, mis on ettevõtja suhtes rangem õiguskaitsevahend. Samad alused kohalduvad § 224 kohaselt ka hinna alandamise õiguse kasutamisele.

Suuresti kattuvad need alused lõikes 1 juba praegu ette nähtud olukordadega, mida loetakse kehtiva õiguse alusel oluliseks lepingurikkumiseks. Samuti nimetab VÕS-i kommenteeritud väljaanne sätte allikana eelmise tarbijalemüügi direktiivi 1999/44 art 3 lõiget 5⁵², mis on sisuliselt SGD art 13 lõike 4 vaste eelmises direktiivis. Muudatused on aga vajalikud uue maksimaalselt ühtlustava direktiivi korrektseks ülevõtmiseks. Uues direktiivis on rikkumise olulisus nimetatud artikli 13 lõikes 5 eraldi lõikes 4 nimetatud olukordadest, mis võimaldavad ostjal minna üle hierarhia teisele tasemele ning alandada hinda või lepingust tagada. Samuti mõjutab rikkumise olulisus Eesti õiguses ja ka direktiivis ainult lepingust taganemist, mitte hinna alandamist. Kuid direktiivi artikli 13 lõikes 4 ette nähtud hierarhia ühelt astmelt teisele liikumise regulatsioon peab hõlmama nii taganemist kui ka hinna alandamist. Nimetatud põhjustel muudetakse eelnõuga lõikes 1 sätestatud ning nähakse lepingust taganemist (ja § 224 kohaselt ka hinna alandamist) õigustavad olukorrad ette järgmistes punktides. Viidatud punktid on alternatiivsed, lepingust taganemiseks (või hinna alandamiseks) piisab vaid ühes punktis nimetatud olukorra esinemisest.

Punkt 1

Lõike 1 punktiga 1 võetakse üle SGD artikli 13 lõike 4 punkti a esimene pool. Ostja võib lepingust taganeda, kui müüja ei ole asja asendamist või parandamist lõpule viinud (inglise keeles *has not completed repair or replacement*) või seda teinud vastavalt SGD artikli 14 lõigetele 2 ja 3. Eelnõus vastavad nendele viidetele VÕS § 222 lõike 3 esimene ja neljas lause ning lõike 4 teine lause. Teisisõnu on selle punktiga hõlmatud olukorrad, kus müüja ei ole asja parandanud või asendanud või siis on ta rikkunud § 222 lõike 3 esimeses ja neljandas või lõike 4 teises lauses sätestatud, see tähendab, et ta ei ole kas olnud valmis asendatud asja omal kulul tagasi võtma või ta ei ole olnud nõus otstarbele ja laadile vastavalt paigaldatud asja eemaldama või sellega seotud kulusid kandma.

Punkt 2

Lõike 1 punktiga 2 võetakse üle SGD artikli 13 lõike 4 punkti a teine pool. Ostja võib lepingust taganeda juhul, kui ta on esitanud müüja vastu täitmisenõude ning müüja on sellest keeldunud vastavalt SGD artikli 13 lõikele 3, millele vastab eelnõus VÕS § 222 lõige 2¹, põhjusel, et seda ei ole võimalik ei parandada ega asendada või see põhjustaks talle ebamõistlikult suuri kulusid. Sellisel juhul peab ostjal olema võimalus kasutada müüja vastu teisi õiguskaitsevahendeid.

Punkt 3

Lõike 1 punktiga 3 võetakse üle SGD artikli 13 lõike 4 punkt b. Tegemist on olukorraga, kus asja on püütud juba lepingutingimustega vastavusse viia, näiteks on müüja asja juba

⁵² P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein, Võlaõigusseadus II Kommenteeritud väljaanne, Tallinn, Juura, 2019, lk 126.

parandanud, kuid siiski ilmneb asjal mis tahes puudus. Siinkohal on oluline selgitada, et direktiiv on teadlikult sõnastatud selliselt (inglise keeles *a lack of conformity appears*), et tegemist ei pea olema täpselt sama puudusega, mida müüja proovis varem parandada ja mis nüüd ilmneb uuesti. Piisab sellest, et asjal ilmneb mis tahes mittevastavus, sh mõni täiesti uus probleem. Sellisel juhul on ostjal õigus kasutada müüja vastu lisaks täitmisnõudele ka teisi õiguskaitsevahendeid.

Punkt 4

Lõike 1 punktiga 4 võetakse üle SGD artikli 13 lõike 4 punkt c, mis annab aluse hierarhia teisele tasemele liikumiseks, kui lepingutingimustele mittevastavus on nii tõsine, et õigustab kohest müügilepingust taganemist. Põhjenduspunktis 53 on selgitatud, et tarbijal võib olla võimatu säilitada usaldust müüja võime vastu asi nõuetega vastavusse viia, näiteks juhul, kui mittevastavus mõjutab oluliselt tarbija võimalust asja tavapäraselt kasutada ning kui tarbijalt ei saa eeldada usaldust, et müüja suudaks parandamise või asendamisega probleemi lahendada.

Punkt 5

Lõike 1 punktiga 5 võetakse üle SGD artikli 13 lõike 4 punkt d, mis võimaldab lepingu lõpetada, kui müüja on teatanud või asjaoludest nähtub selgelt, et ta ei vii asja lepingutingimustega vastavusse mõistliku aja jooksul või tarbijalemüügi korral tarbijale olulist ebamugavust põhjustamata ehk siis sisuliselt nii, nagu müüja peaks seda tegema SGD artikli 14 lõike 1 punktide b ja c kohaselt, mis on eelnõus ette nähtud VÕS § 222 lõikes 4². Kuivõrd § 222 lõikes 4² ning kehtivas § 223 lõikes 2 on asendamise ja parandamise nõue ilma oluliste ebamugavusteta nähtud ette üksnes tarbijalemüügi korral, on samast loogikast lähtutud ka eelnõukohases VÕS § 223 lõike 1 punktis 5.

Lõige 2

Eelnõuga tehakse ettepanek tunnistada lõige 2 kehtetuks, kuna see on eelnõu kohaselt sisuliselt kaetud VÕS § 223 lõike 1 punktiga 5.

Lõige 3

Lõikes 3 tehakse esmalt tehniline muudatus, millega eemaldatakse sealt viide lõikele 2, kuna lõige 2 tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Samuti viiakse lõikes 3 sisalduv regulatsioon lepingust taganemise kohta eraldi lõigetesse 4 ja 5.

Lõikesse 3 jääb regulatsioon selle kohta, et lõikes 1 nimetatud juhtudel ehk siis juhtudel, kus direktiivi kohaselt on ostjal õigus olulise lepingurikkumise korral lepingust taganeda, ei ole ostjal kohustust anda müüjale täiendavat tähtaega. Eelnõukohase regulatsiooni kohaselt tuleb üldjuhul esmalt nõuda müüjalt asja parandamist või asendamist, see on esimene tase õiguskaitsevahendite hierarhias, ning teiste õiguskaitsevahendite kasutamise võimalus sõltub lõikes 1 sätestatust. Seda mõtet väljendab sisuliselt ka SGD põhjenduspunkt 50. Lõikes 1 sätestatu kõrval ei tule VÕS-i üldosas sätestatud täiendava tähtaja andmise regulatsioon eraldi kohaldamisele. Selguse huvides jäetakse seda selgitav regulatsioon lõikesse 3 alles.

Lõige 4

Lõikes 4 täpsustatakse, et teiste müügilepingute korral peale tarbijalemüügi on ostjal võimalik tugineda ka VÕS §-s 116 sätestatule. Tarbijalemüügi puhul on lepingust taganemise võimalused direktiivis ammendavalt reguleeritud ning muude aluste kohaldamine lisaks VÕS §-s 223 sätestatule ei tule uue direktiivi maksimaalselt harmoneerivat iseloomu arvestades kõne alla.

Lõige 5

Lõikes 5 tuuakse selgelt välja ka seni kehtinud põhimõtte, et lepingust taganemine on võimalik üksnes olulise lepingurikkumise korral. Direktiivis vastab sellele artikli 13 lõike 5 esimene lause. Lõike 5 teises lauses sätestatakse tarbijalemüügi jaoks oluline muudatus ning sätestatakse direktiivi artikli 13 lõike 5 teise lause ülevõtmiseks tarbijalemüügi korral kohalduv eeldus, et lepingutingimustele mittevastavus on oluline. Seega pannakse tarbijalemüügi korral müüjale tõendamiskoormis, mille kohaselt peab tema soovi korral tõendama, et puudus on ebaoluline. Sellise regulatsiooni eesmärk on anda tarbijast ostjale senisest tugevam õiguslik positsioon.

Lõige 6

Lõikes 6 nähakse ette, et tarbijalemüügilepingust taganemise korral ei kohaldu VÕS § 118 lõikes 1 sätestatu. Paragrahvi 118 lõikes 1 on sätestatud, et taganemiseks õigustatud lepingupool kaotab õiguse lepingust taganeda, kui ta ei tee taganemise avaldust mõistliku aja jooksul pärast seda, kui:

- 1) ta sai olulisest lepingurikkumisest teada või pidi sellest teada saama;
- 2) § 114 kohaselt määratud täiendav täitmise tähtaeg on möödunud.

Uus tarbijalemüügi direktiiv on maksimaalselt harmoneeriv ning selles ei sisaldu vastavat regulatsiooni, seetõttu ei saa see riigisiselt ka tarbijalemüügi korral edasi kohalduda. Ilma vastava välistuseta ei oleks riigisisene õigus direktiiviga kooskõlas.

Lõige 7

Lõikega 7 võetakse üle uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 16 lõige 3.

Tarbijalemüügilepingust taganemise korral tagastab tarbija müüjale asja müüja kulul. Samasugune põhimõte on asja asendamise õiguskaitsevahendi kasutamisel nähtud ette eelnõukohases VÕS § 222 lõikes 3.

Tarbija ostuhinna tagasisaamise nõue muutub sissenõutavaks alates asja müüjale tagastamisest või selle tagasisaatmise tõendamisest. Direktiivis on vastavalt viidatud veel ka osalisele lepingu lõpetamisele, st sama kohaldub ka juhul, kui tarbija lõpetab lepingu osaliselt. Eelnõus ei ole seda küsimust eraldi reguleeritud, kuivõrd direktiivi artikli 16 lõikele 2 vastav regulatsioon tuleneb nii või teisiti VÕS § 116 lõikes 3 sätestatust. Kuivõrd lg 7 viitab üldiselt lepingust taganemisele, hõlmab see ka osalist taganemist VÕS § 116 lg 3 tähenduses.

§ 224

Kehtivas õiguses on VÕS §-s 224 nähtud ette piirangud hinna alandamise õigusekaitsevahendi kasutamisele. Direktiivis on hinna alandamisele ja taganemisele ette nähtud regulatsioon ühetaoline. Erinevus seisneb ainult selles, et taganemiseks peab olema tegemist olulise rikkumisega. Kuid õiguskaitsevahendite hierarhia süsteemis käsitatakse neid õiguskaitsevahendeid artikli 13 lõikes 4 ühtemoodi. Seetõttu ei saa ka direktiivi ülevõtmisel jääda hinna alandamise suhtes võrreldes taganemisega kehtima teistsugused piirangud.

Eelnõu koostamisel kaaluti ka võimalust reguleerida hinna alandamist ja taganemist üheskoos, kuid selleks, et tagada võimalikult suures osas VÕS-i senine ülesehitus ja selle loogika, otsustati jätta hinna alandamise reeglid endiselt eraldi VÕS §-i 224. Sätte pealkiri muudetakse üldisemaks.

Lõige 1

Lõikes 1 kaotatakse ära spetsiifilised piirangud hinna alandamise õiguse kasutamisele ning asendatakse see viitega VÕS § 223 lõike 1 kohaldamisele, kuhu võetakse eelnõuga üle SGD artikli 13 lõige 4. Selliselt on tagatud, et õiguskaitsevahendite hierarhia ühelt astmelt teisele liikumine kohaldub hinna alandamise korral samamoodi nagu taganemise korral.

Lõike 1 kohaselt toimub hinna alandamine vastavalt VÕS §-le 112. Selline viide on tehtud eelkõige selguse huvides. VÕS §-s 112 sätestatu vastab uue tarbijalemüügi direktiivi artiklile 15, mis ei vaja eraldi ülevõtmist. Kuid sellise viite lisamine §-i 224 võimaldab selgemalt näidata VÕS-i ja direktiivi kooskõla.

Lõige 2

Lõikes 2 sätestatu vastab sisuliselt kehtiva VÕS § 223 lõike 1 punktile 3, mis välistab hinna alandamise enampakkumisel müüdud kasutatud asja suhtes. Direktiiv võimaldab sellise erisuse säilitamist kehtivas õiguses, kuivõrd direktiivi artikli 3 lõike 5 punkti a kohaselt on liikmesriikidel õigus välistada direktiivi kohaldamine avalikul enampakkumisel müüdud kasutatud kaupade suhtes. Justiitsministeerium küsis enne eelnõu koostamist erinevate huvirühmade arvamust nimetatud valikuvõimaluse kasutamise kohta ning sellise üldise välistuse tegemist pigem ei toetatud. Samas on kehtivas õiguses spetsiifiliselt hinna alandamise juures selline välistus olemas ning puuduvad ka selged põhjused selle regulatsiooni muutmiseks. Seetõttu on eelnõus pakutud välja selle reegli säilitamine lõikes 2.

Enampakkumise mõiste on sätestatud uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktis 15 ning see on mõnevõrra kitsam VÕS §-s 10 sätestatud enampakkumise mõistest. Nimelt on direktiivi tähenduses enampakkumise puhul oluline, et enampakkumisel osalevad isikud viibivad isiklikult enampakkumise juures või neile on antud võimalus seal viibida. Direktiiviga kooskõla tagamiseks on see erisus ka lõikes 2 ette nähtud. Samasugusest enampakkumise definitsioonist on lähtunud ka tarbija õiguste direktiivis, mille ülevõtmisel on lähtunud samasugusest lahendusest.

§ 226

Paragrahv 226 täiendab VÕS § 217 regulatsiooni, sätestades täiendava aluse müüdud asja lepingutingimustele vastavuse tuvastamisel. Sätte kohaselt eeldatakse näidise, kirjelduse või mudeli järgi müügi puhul, et näidis, kirjeldus või mudel on lepingutingimustele vastavuse ainus kriteerium. Samuti sätestab paragrahv täiendava olulise lepingu rikkumise aluse, sätestades, et sisuliselt igasugune kõrvalekalle eeltoodust annab ostjale õiguse lepingust taganeda või kasutada muid õiguskaitsevahendeid.

Näidise ja mudeli järgi müük on direktiivi kohaselt üheks kriteeriumiks, mida lepingutingimustele vastavuse hindamisel arvestada. Samuti tuleneb direktiivist õiguskaitsevahendite kasutamise hierarhia ning lepingust taganemise alused on direktiivis ammendavalt loetletud.

Kuna paragrahvis toodu ei ole kooskõlas direktiivi regulatsiooniga, välistatakse lõike 3 kohaselt selle kohaldamine tarbijalemüügi puhul. Tarbijalemüügi puhul tuleb lepingutingimustele vastavuse tuvastamisel kohaldada VÕS §-s 217¹ sätestatud ja õiguskaitsevahendite kasutamise osas §-des 222–224 sätestatud.

§ 227

Paragrahvi 227 muudetakse, et tagada VÕS-i vastavus uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 10 lõikega 4. Nimetatud sättes on nähtud ette, et kui liikmesriigi õiguse kohaselt kehtib artiklis 13 sätestatud õiguskaitsevahendite suhtes ka aegumistähtaeg, tagab liikmesriik, et aegumistähtaeg võimaldab tarbijal kasutada artiklis 13 sätestatud õiguskaitsevahendeid igasuguse nõuetele mittevastavuse korral, mille eest vastutab artikli 10 lõigete 1 ja 2 kohaselt müüja ja mis ilmneb nimetatud lõigetes osutatud ajavahemiku jooksul.

Paragrahv 227 reguleerib müügilepingu mittevastavusest tulenevate nõuete aegumistähtaega. See kohaldub paralleelselt müüja vastutuse tähtajaga. Asja mittevastavusest tulenevate nõuete aegumistähtaja alguspunkt on VÕS § 227 kohaselt asja üleandmine tarbijale, see on erisus TsÜS § 147 sätestatud üldreeglist. Tehingust tuleneva nõude aegumistähtaeg on TsÜS § 146 lõike 1 kohaselt kolm aastat.

Tavapäraste vallasasjade müümisel ning digitaalse sisu ühekordsel üleandmisel on võimalik ka uue direktiivi ülevõtmisel sama lahenduse juurde jääda, kuna see vastab uue direktiivi artikli 10 lõike 4 nõudele. Aegumistähtaja ja vastutuse tähtaja alguspunkt on üks ja sama. Vastutuse tähtaeg on VÕS § 218 lõike 2 kohaselt kaks aastat ning aegumistähtaeg kolm aastat. Seega tavapäraste asjade tarbijalemüügi korral vastab kehtiv regulatsioon direktiivile, aegumistähtaeg ei välista direktiivis ette nähtud vastutuse tähtaja mõju. Seetõttu saab § 227 olemasoleva regulatsiooni säilitada. See loetakse lõikeks 1.

Lõige 2

Kui tavapärase tarbijalemüügi puhul ei tekita kehtiv VÕS § 227 probleeme, siis digitaalse elemendiga asjade puhul on olukord keerulisem. Digitaalse elemendi üleandmine (näiteks mõne asjaga seotud digitaalse teenuse osutamise) võib kesta pikemat aega ja selle ajaline kestus võib ületada kolme aastat. Kehtiva § 227 kohaldamine võiks viia tulemuseni, kus tarbija nõue aeguks kolme aasta jooksul alates asja üleandmisest. Sellisel juhul jääks tarbija ilma võimalusest müüja vastu õiguskaitsevahendeid kasutada, kuigi direktiivi kohaselt vastutab müüja digitaalse elemendi üleandmise eest pikema aja vältel. Seetõttu tuleb eelnõuga §-i 227 täiendada. See on vajalik selleks, et aegumise regulatsioon arvestaks digitaalse elemendiga asjadega. Selleks täiendatakse §-i 227 lõikega 2.

Lõige 2 kohaldub üksnes digitaalse elemendiga asjade müümisele, kui lepinguga on ette nähtud digitaalse elemendi kestev üleandmine. Siin lõikes reguleeritakse digitaalse elemendi (nt digitaalse teenuse) mittevastavusest tuleneva nõude aegumist. Sama kehtib uuendamiskohustuse rikkumisest tuleneva mittevastavuse korral.

Direktiivi põhjenduspunkti 42 kohaselt on aegumistähtaegade alguse määramine liikmesriikide pädevuses. Artikli 10 lõikega 4 koosõla tagamiseks nähakse lõikes 2 ette, et sellisel juhul algab aegumistähtaeg mittevastavuse ilmnemise hetkest. Aegumise tähtaja pikkus on endiselt kolm aastat, seega on tarbijal mittevastavuse ilmnemisest alates kolm aastat enda nõude maksmata panemiseks. Selliselt on müüja vastutav digitaalse elemendi puuduse eest, mis ilmneb mis tahes ajahetkel vastutuse perioodi jooksul. Aegumistähtaeg seda ei piira, aegumistähtajaga ei välistata ettevõtja vastutust. Kuid selle tulemusel peab tarbija enda nõude siiski kolme aasta jooksul esitama. Aegumistähtaeg ei välista ka müüja vastutust olukorras, kus vastutuse perioodi jooksul ilmneb mis tahes muu puudus.

§ 228

Lõige 1

Direktiivi artikli 18 esimene lause sätestab, et kui müüja vastutab tarbija ees kauba nõuetele mittevastavuse eest, mis tuleneb tehinguahela varasemates etappides osalenud isiku tegevusest või tegevusetusest, sealhulgas artikli 7 lõikes 3 sätestatud digielementidega kaupade uuenduste üle andmata jätmisest, on müüjal õigus kasutada tehinguahelas vastutava isiku või vastutavate isikute vastu õiguskaitsevahendeid.

Enne direktiivi ülevõtmiseks vajaliku eelnõu koostamist saatis Justiitsministeerium erinevatele huvirühmadele kirja direktiivi ülevõtmist puudutavate valikute kohta. Selles kirjas küsiti ka huvirühmade arvamust, kas kehtiv tagasinõudeõiguse regulatsioon on piisav või vajaks muutmist. Saabunud arvamuste kohaselt peetakse valdavalt kehtivat regulatsiooni piisavaks. Seega ei plaani Justiitsministeerium eelnõuga vastavaid küsimusi ulatuslikult reguleerima hakata. Samas on siiski soovitud teatud aspekte täpsustada ning kaalutud ka võimalusi, kuidas võimalike regressinõuete esitamist tehinguahelas paremini tagada.

Säte vastab sisuliselt tarbijalemüügi direktiivi artiklile 4, mis on üle võetud VÕS §-ga 228. Erisuseks on eelkõige see, et selgelt on välja toodud, et puudus, mille eest mõni eelnev isik tehinguahelas võib vastutada, võib digitaalse elemendiga kauba puhul tuleneda ka uuenduste pakkumise kohustuse rikkumisest vastavalt tarbijalemüügi direktiivi artikli 7 lõikele 3. Paragrahvis 228 tehakse vastav täpsustus, mis tähendab, et tarbijale asja müünud müüja lepingupartner või varasem isik lepinguahelas võib vastutada ka selliste puuduste eest, mis ei olnud olemas juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko ülemineku ajal, vaid mis esines peale seda, tulenevalt uuendamiskohustuse rikkumisest.

Kehtiv VÕS § 228 sätestab, et kui asja tarbijale müünud müüja vastutab ostja ees asja lepingutingimustele mittevastavuse eest tootja, varasema müüja või muu vahendaja poolt asja teatud omaduste suhtes avalikult tehtud avalduse tulemusena, siis eeldatakse, et ta võib selles ulatuses nõuda vastavalt isikult talle tekkinud kahju hüvitamist vastavalt nendevahelisele suhtele.

Sättest ei tulene iseseivat nõudealust, vaid nõue esitatakse ikkagi vastavalt müüja ja avalduse avalikkusele kättesaadavaks teinud isiku vahelisele suhtele. Juhul, kui müüja on ostjale müüdnud asja omandanud avalduse avalikkusele kättesaadavaks teinud isikult, on nõude esitamise aluseks müügileping. Muudel juhtudel tuleb nõudealust otsida deliktiõigusest.⁵³

Seejuures ei ole aga sätte tähendus müüja nõude osas üheselget selge. Ei ole selge, milliste tingimuste osas loob säte eelduse kahju hüvitamise nõude olemasolule ja kuidas see suhestub muude võimalike nõuetega olukordades, mida säte ei reguleeri. Kahjuks puudub selles osas ka kohtupraktika.

Samas on VÕS §-s 228 sätestatud regressinõude õigus kitsam kui tarbijalemüügi direktiivi artiklis 18, sätestades selle esiteks vaid juhuks, kui lepingutingimustele mittevastavus tuleneb avalikult tehtud avaldustest, ning teiseks sätestades õiguskaitsevahendina vaid kahju hüvitamise nõude.

Selleks, et oleks selgem, et ettevõtja võib esitada tagasinõude ka muude rikkumiste puhul ning kasutada seejuures ka muid õiguskaitsevahendeid peale kahju hüvitamise, võetakse direktiivis sätestatu VÕS §-i 228 täpsemalt üle, sõnastades selle järgnevalt: *Kui asja tarbijale müünud müüja vastutab ostja ees asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, mis tuleneb tehinguahela varasemates etappides osalenud isiku tegevusest või tegevusetusest, sealhulgas*

⁵³ VÕS II kommentaar, lk 139.

digielementidega asjale uuenduste tegemise kohustuse rikkumisest, võib müüja kasutada vastava isiku vastu õiguskaitsevahendeid, sealhulgas nõuda kahju hüvitamist vastavalt nendevahelisele suhtele.

Lõige 2

Kuigi direktiiv sätestab, et müüjal peab olema õigus esitada regressinõue isiku vastu, kelle tegevusest või tegevusetusest puudus tuleneb, ei mõjuta direktiiv sellele suhtele kohalduvat lepinguvabaduse põhimõtet⁵⁴ ning üksikasjad selle õiguse kasutamise kohta, sh kelle vastu ja kuidas selliseid õiguskaitsevahendeid kasutada ning kas õiguskaitsevahendid on kohustuslikku laadi, on jäetud artikli 18 lõike 1 teise lause kohaselt liikmeriikide pädevusse.

Paragrahvi 228 lõikes 2 on seega välja pakutud muudatus, mis võimaldaks regressinõuete esitamist mööda tehinguahelat ka olukorras, kus üldiste aegumisreeglite kohaselt võiks vastav nõue olla juba aegunud. Muudatuse kohaselt ei aegu müüja nõuded tema lepingupartneri vastu enne kahe kuu möödumist alates tarbija nõuete rahuldamisest. Eeltoodu kehtib vastavalt ka teiste tehinguahelas olevate ostjate nõuete puhul asja neile müünud müüja või muu tehinguahela varasemates etappides osalenud isiku vastu (vt lõiget 3).

Võttes arvesse, et tehinguahelas toimuvate tehingute vahele võib jääda arvestatav aeg, ei pruugi tarbijale asja müünud müüjal, kes seaduse kohaselt vastutab tarbija ees, olla võimalik oma nõudeid eelneva müüja vastu maksuma panna, kuna vastav nõue võib olla selleks hetkeks juba aegunud. Näiteks võib tarbija esitada oma nõude alles TsÜS § 146 lg-st tuleneva 3-aastase aegumistähtaja lõpus, mis võib suure tõenäosusega tähendada, et müüja nõue oma lepingupartneri vastu on selleks hetkeks juba aegunud. Küsimus muutub uue direktiivi valguses veelgi aktuaalsemaks, võttes arvesse, et uuenduste tegemise kohustuse rikkumisest tulenevaid nõudeid võib tarbijal olla võimalik esitada veel pikema aja jooksul (vt VÕS § 218 lg 2 ja § 227 selgitusi).

Kuigi ettevõtjate vahelistes lepingutes on pooltel suurem vabadus omavahelisi suhteid reguleerida ja nõude esitamist võivad raskendada ka muud kokkulepped, nt vastavusnõuete, tõendamiskoormise, vastutuse välistamise jms osas, soovitakse sättega anda vähemalt võimalus lepingust tulenevaid õigusi teatud perioodi jooksul kasutada.

Lõige 3

Lõikega 3 sätestatakse, et kõnealuse paragrahvi lõikeid 1 ja 2 kohaldatakse vastavalt ka teiste tehinguahelas esitatavate tagasinõuete puhul. Eesmärgiks on võimaldada tagasinõude esitamist ka tarneketi edasistes lülides.

See tähendab muu hulgas, et ka järgnevate nõuete puhul ei lõppe aegumistähtaeg enne kahe kuu möödumist alates ettevõtja poolt tema lepingupartneri nõude rahuldamisest. Samuti võib tehinguahela edasistes lülides vastutav müüja või muu isik vastutada ka selliste puuduste eest, mis ei olnud olemas juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko ülemineku ajal, vaid mis tekkis peale seda, tulenevalt uuendamiskohustuse rikkumisest.

Sätte pealkiri sätestatakse üldisemalt ning ühtlustatakse digitaalse sisu ja teenuste regulatsiooni vastava sättega (vt VÕS § 62²⁰, DCD artikkel 20).

§ 230

⁵⁴ Põhjenduspunkt 63.

Lõige 1

Lõikes 1 täpsustatakse tarbijalemüügi direktiivi artikli 2 punktis 12 ja artikli 17 lõike 1 lauses 1 sätestatust tulenevalt müügigarantii mõistet.

Võrreldes VÕS §-s 230 toodud müügigarantii mõistega on direktiivi sõnastuses täpsustatud, et garantii andjale on siduvad tingimused, mis on esitatud *lepingu sõlmimise ajal või enne seda avaldatud* müügigarantiiga seotud reklaamis. Direktiivi ülevõtmisel ei ole peetud vajalikust vastavat täpsustust teha, kuna juba üldreeglite kohaselt ei ole võimalik, et pärast lepingu sõlmimist tehtud avaldused müügigarantiiga seotud reklaamis saaksid garantiitingimusi muuta. Teiseks täpsustatakse direktiivis, millised õiguseid võib garantii ostjale anda. Kehtiv säte viitab lubadusele müüdüd asi vastavalt garantiis või lepingus ettenähtud tingimustele välja vahetada, parandada või muul viisil vastavus tagada. Direktiivi sõnastust järgides täpsustatakse sätet viidates, et ostjal võib garantiist tuleneda ka õigus saada tagasi tasutud ostuhind. Samuti täpsustatakse direktiivi mõiste põhjal, et garantiist tulenevaks õiguseks võib olla vajaliku hoolduse tagamine.

Tegemist ei ole oluliste sisuliste muudatustega ning eesmärgiks on tagada vaid direktiivi korrektne ülevõtmine.

Lõige 3

Lõige 3 tunnistatakse kehtetuks, kuna direktiivi artikli 17 lõike 1 kohaselt on müügigarantii garantii andjale siduv tingimustel, mis on esitatud garantiilubaduses ning lepingu sõlmimise ajal või enne seda avaldatud müügigarantiiga seotud reklaamis. See tähendab, et lõikes 4 sätestatud eeldust garantiiga kaetud puuduste kohta ei ole direktiivi harmoneerivast toimest tulenevalt võimalik säilitada.

§ 231

Lõige 1

Lõikes 1 tehtud muudatustega soovitakse tulenevalt direktiivi artikli 17 lõike 2 teisest ja kolmandast lausest täpsustada, kuidas ja millist teavet peab garantii andja müügigarantii osas tarbijale andma.

Lõike 1 esimeses lauses täpsustatakse, et müügigarantii kohta antud teave peab olema antud lihtsas keeles. Tegemist on tingimusega, mida on varem kasutatud mitmes tarbijaõigusi käsitlevas direktiivis (nt tarbijaõiguste direktiiv, pakettreiside direktiiv) ja üle võetud seega ka teistes VÕS sätetes (nt § 48 lg 2, § 54 lg 2 ja § 869 lg 1).

Lõike 1 sõnastust muudetakse ja kaotatakse viide sellele, et vastav teave peab hõlmama andmeid garantii põhisisu ja sellest tulenevate õiguste kasutamise korra kohta, kuna see väljendub juba samas lõikes sisalduvates punktides. Seega soovitakse vältida tarbetuid kordusi. Lõike 1 punktis 1 toodud loetelu garantiis toodud teabe kohta ühtlustatakse direktiivi artikli 17 lõike 2 kolmanda lause loeteluga, võttes arvesse, et tegemist on maksimaalselt harmoneeriva direktiiviga. Samas kuigi teatud punktid kehtivast VÕS §-st 231 tunnistatakse kehtetuks, võivad need tingimused olla hõlmatud eelnõuga ettenähtava punkti 3 alla, mis sätestab üldise kohustuse anda teavet müügigarantii tingimuste kohta (SGD art 17 lg 2 punkt e).

Kuna direktiivis toodud loetelu ei sisalda eraldi konkreetset kohustust anda teavet isiku kohta, kelle poole garantiist tulenevate õiguste kasutamiseks tuleb pöörduda, tunnistatakse VÕS § 231

lõike 1 punkt 2 kehtetuks. Ka punktid 5 ja 6, mis sätestavad kohustuse anda teavet garantii tähtaja ja kehtivusala kohta, tunnistatakse kehtetuks, kuna need ei sisaldu eraldi direktiivis toodud loetelus.

Punkti 3, mis hetkel kohustab andma tarbijale andmed selle kohta, mis õigused garantii tarbijale annab, asendatakse direktiivi artikli 17 lõike 2 punkt e, millest tuleneb kohustus anda tarbijale teave müügarantii tingimuste kohta. Vastav teabekohustus on laiem kui senises punktis 3 ning võib seejuures hõlmata ka kehtival kujul punktides 3, 5 ja 6 toodud teavet.

Kehtiva punkti 7 kohaselt peab garantii sisaldama selgitust, et lisaks garantiist tulenevatele õigustele on tarbijal ka muud seadusest tulenevad õigused. Eeltoodu vastab suuresti direktiivi artikli 17 lõike 2 punktis a toodule, kuid kuna direktiivi punktist tulenevad teatud täiendavad rõhuasutused (nt viide sellele, et seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid on tarbijal õigus tasuta kasutada), tehakse eelnõuga ettepanek võtta täpsemalt üle direktiivis sätestatu. Nii sätestatakse punktis 7, et garantii peab sisaldama selgitust selle kohta, et tarbijal on õigus asja mittevastavuse korral tasuta kasutada seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid müüja vastu ning et müügarantii ei mõjuta seda õigust.

Lõiget 1 täiendatakse punktiga 8 vastavalt direktiivi art 17 lõike 2 punktile d, mille kohaselt peab garantii sisaldama nende asjade loetelu, mille suhtes müügarantii kehtib.

Lõige 2

Lõike 2 esimene lause tunnistatakse kehtetuks, kuna lepinguelse infoandmise kohustus müügarantii kohta tuleneb juba völaõigusseaduse üldosast (VÕS § 14¹ lg 1 p 9, § 48 lg 1 p 19, § 54 lg 1 p 19).

Lõike 2 teises lauses täpsustatakse vastavalt tarbijalemüügi direktiivi artikli 17 lõike 2 esimesele lausele. Esiteks tuleneb direktiivist nõue, et garantii andja peab igal juhul koos asjaga tarbijale üle andma ka garantii. Kehtiva õiguse kohaselt tuleb garantii tarbijale anda vaid tema nõudmisel. Teiseks täpsustatakse direktiivis garantii üleandmise hetke, milleks on hiljemalt asja tarbijale üleandmise hetk.

Lõige 3

Lõikes 3, mis sätestab, et juhul kui müügarantii andja on jätnud VÕS § 231 lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmed esitamata, ei välista ega piira see garantii kehtivust. Tehakse vaid sõnastuslik muudatus. Kuna lõigetest 1 ja 2 ei tulene ainult teabe andmise kohustus, vaid seal täpsustatakse ka garantii üleandmise viisi ja ajahetke, ei viidata enam *lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmete esitamata jätmisele*, vaid üldisemalt lõigete 1 ja 2 rikkumisele.

Lõige 3¹

Paragrahvi 231 täiendatakse lõikega 3¹, millega võetakse üle direktiivi artikli 17 lõike 1 neljas lause, mis sätestab tarbija kaitseks reegli juhuks, kui garantiis ja sellega seotud reklaamis garantiitingimused erinevad. Juhul kui garantiilubaduses sisalduvad tingimused on tarbija jaoks vähem soodsad kui müügarantiiga seotud reklaamis esitatud tingimused, on müügarantii siduv tingimustel, mis on ette nähtud müügarantiiga seotud reklaamis. Seega sätestab direktiiv, kuidas lahendada olukord, kus reklaamis ja garantiilubaduses toodud tingimused ei ühti.

Samuti sätestab direktiiv, kuidas peab toimuma müügarantiiga seotud reklaami parandamine. Kui enne lepingu sõlmimist oli müügarantiiga seotud reklaami parandatud samal või

võrreldaval viisil, nagu see oli tehtud, ei saa tarbija reklaamis toodud soodsamatele tingimustele tugineda.

Lõige 4

Lõige 4 tunnistatakse kehtetuks kuna direktiivi artikkel 17 lõike 1 kohaselt on müügigarantii garantii andjale siduv tingimustel, mis on esitatud garantiilubaduses ning lepingu sõlmimise ajal või enne seda avaldatud müügigarantiiga seotud reklaamis. See tähendab, et lõikes 4 sätestatud eeldusi selle kohta, millised õigused garantii tarbijale annab, ei ole direktiivi harmoneerivast toimest tulenevalt võimalik säilitada.

Lõige 5

Paragrahvi 231 täiendatakse lõikega 5, millega võetakse üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 17 lõike 1 teine ja kolmas lause.

Viidatud sätte kohaselt, kui tootja pakub tarbijale teatud ajaks asjale vastupidavusega seonduvat garantiid, vastutab ta garantii kehtivuse ajal tarbija ees asja parandamise ja asendamise eest vastavalt direktiivi artiklile 14. See tähendab, et sellise garantii osaks on miinimumnõudena asja parandamine vastavalt direktiivis seaduslike õiguskaitsevahendite kasutamise puhuks ette nähtud nõuetele. Direktiivi artiklis 14 toodud tingimused on sätestatud VÕS § 222 lõike 3 lausetes 1 ja 4 ning lõigetes 4, 4¹ ja 4². Seega tehakse lõikes 5 viited vastavatele sätetele.

Artikli 17 lõike 3 kolmandas lauses on seejuures toodud, et tootja võib pakkuda tarbijale vastupidavusega seotud müügigarantiis soodsamaid tingimusi. See täpsustus on vastavalt toodud § 231 lõike 5 teises lauses. Artikli 17 lõike 3 teise lause kohaselt ei piira vastupidavusega seotud müügigarantii kohta sätestatu liidu või liikmesriigi õiguse muude kohaldatavate sätete kohaldamist.

§ 232

Paragrahvi 232 kohaselt, kui tarbijalemüügi puhul võib ostja mõistlikult eeldada asja kasutamise, korrashoiu või parandamisega seotud teenuste olemasolu ja müüja ise neid ei osuta, peab ta ostjale asja üleandmise ajal ja tarbija nõudmisel ka pärast seda andma piisavalt teavet teenuste kasutamise võimalustest.

Eelkõige tuleneb sättest müüja kohustus anda infot asja kasutamise, korrashoiu ja parandamisega seotud teenuste kohta. Samas on tarbijale lepingueelse teabena antud info sidevahendi abil ja väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul tarbijaõiguste direktiiviga maksimaalselt harmoneeritud. Riigisiselt on vastavad sätted üle võetud VÕS §-des 48 ja 54. Seejuures on juba § 48 lõike 1 punktis 17 ja § 54 lõike 1 punktis 17 sätestatud ettevõtja kohustus anda teavet lepingu täitmise järgse lepingu eseme hooldusteenuse või klienditeenuse pakkumisel selle olemasolu ja kasutamise tingimuste kohta.

Samas on VÕS II kommentaaris asutud seisukohale, et sättest võib järeldada, et tarbijalemüügi puhul kehtib põhimõte, et kui müügilepingu esemeks oleva asja puhul ei ole tagatud selle kasutamise korrashoiu või parandamisega seotud teenuste kättesaadavus, ei ole asi keskmise kvaliteediga § 217 lg 2 p 6 tähenduses. Seega on sättes toodu osas tehtud justkui seos ka vastavusnõuetega. Kuna uues tarbijalemüügi direktiivis on lepingutingimustele vastavuse nõuded maksimaalselt harmoneeritud, ei ole liikmesriikidel täiendavaid tingimusi õigus ette näha.

Seega võttes arvesse, et teabe andmise kohustus on juba sätestatud VÕS üldosas ning sätte seos vastavuskriteeriumitega ei ole selge, ning et uue direktiivi valguses ei oleks täiendavate tingimuste kehtestamine ka lubatud, tunnistatakse § 232 kehtetuks.

§ 237

Lõige 1

Paragrahvi 237 lõikes 1 on sätestatud tarbijalemüügi puhuks üldisest dispositiivsuse põhimõttest erand. Nii on kehtiva regulatsiooni kohaselt ostja kasuks müügilepingute regulatsioonis sätestatud ja VÕS üldosa seaduse üldosas lepingu rikkumise puhuks kasutatavate õiguskaitsevahendite kohta sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe tühine. Sättega on seejuures harmoneeritud direktiivi 1999/44 art 7 lõige 1.

Eelnõuga täpsustatakse sätet vastavalt uue tarbijalemüügi direktiivi artiklile 21 ning lisatakse täpsustus, et tühised on vaid need tingimused, mis on sõlmitud enne seda, kui ostja on müüjale lepingutingimustele mittevastavusest teatanud. Seega olukorras, kus tarbija on lepingu rikkumisest teadlik, võivad pooled mõlema jaoks sobivas lahenduses kokku leppida.

Samas, kuna direktiiv sätestab ka võimaluse pooltel teatud tingimusi omavaheliste kokkulepetega reguleerida, on lisatud täiendus, et müügilepingu regulatsioonis ette nähtud juhtudel on kõrvalekalduv seaduses sätestatust lubatud.

Lisaks täiendatakse § 237 lõiget 1 teise lausega, mille kohaselt kehtib esimeses lauses sätestatu ka teiste kokkulepete kohta, mis muudavad eeltoodud sätete toimet tarbija kahjuks. Eesmärgiks on täpsemalt üle võtta direktiivi artiklis 21 sätestatu, mille kohaselt ei ole siduvad ka kokkulepped, mis *muudavad direktiivis toodud reeglite toimet*. Viidatud sätte on seega n-ö turvavõrguks olukorras, kus ei ole ehk võimalik välja tuua vastuolu konkreetse direktiivis toodud reeglita, kuid eesmärgiks on siiski muude kokkulepete kaudu sellest kõrvale kalduda.

Need elemendid sisaldasid juba ka vanas tarbijalemüügi direktiivis, mida ei ole kehtivasse õigusesse üle võetud. Kuid võttes arvesse, et uue tarbijalemüügi direktiivi näol on tegemist maksimaalselt harmoneeriva direktiiviga, on kõnesoleva eelnõuga need täpsustused tehtud.

Lõige 2 tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Lõige 2 põhines direktiivi 1999/44 artikli 7 lõikel 2, mis sätestas reegli kohaldatava õiguse kindlaksmääramise kohta. Kuna uus tarbijalemüügi direktiiv vastavat reeglit ette ei näe ning lepingule kohalduva õiguse määramise aluseks olevad rahvusvahelise eraõiguse reeglid sätestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, ei ole kõnealune sätte enam asjakohane.

Lõikega 3 võetakse üle direktiivi artikli 7 lõige 5, millega sätestatakse, millistest lepingutingimustele vastavuse nõuetest on võimalik pooltel kokkuleppega kõrvale kalduda ning millistele tingimustele peavad sellised kokkulepped vastama. Tegemist on seega võimaliku välistusega lõikes 1 sätestatud tarbijaõiguse reeglite imperatiivsusest.

Pooltel on võimalik kokkuleppega kõrvale kalduda seaduses sätestatud lepingutingimustele vastavuse nõuetest, mis on sätestatud VÕS § 217¹ lõigetes 3 ja 7 (SGD artikli 7 lõiked 1 ja 3).

Samas kehtib vastav kokkulepe vaid juhul, kui järgitud on sellisele kokkuleppele direktiivis ettenähtud nõudeid. Esiteks peab müüja tarbija tähelepanu konkreetselt (inglise keeles *specifically informed*) sellele juhtima, et asi kaldub seaduses sätestatud vastavusnõuetest

kõrvale. Lisaks peab tarbija olema sellise kõrvalekaldumisega sõnaselgelt (inglise keeles *expressly*) ja eraldi (inglise keeles *separately*) nõustunud.

Sätte eesmärgiks on anda pooltele vajalik paindlikkus, näiteks ka kasutatud asjade müümisel, tagades samas, et tarbija on võimalikust kõrvalekaldest teadlik. Kokkuleppele sätestatud nõuded peaksid tarbijat kaitsma n-ö *as-is*-kokkulepete⁵⁵ eest ning ka selle eest, et tarbija nõusolek peidetakse ulatuslike tüüptingimuste vahele ära.

Digitaalse sisu direktiivi puhul, mis näeb kõrvale kalduvatele lepingutele ette samasugused tingimused, on põhjenduspunktis 49 toodud, et nõude saab lugeda täidetuks näiteks lahtri märgistamise, nupule vajutamise või muu samalaadse funktsiooni aktiveerimisega.

Tegemist on reegluga, mis on kehtiva õigusega võrreldes rangem, kuna müüja vastutuse välistamiseks ei piisa sellest, et tarbija puudusest teab või pidi teadma, vaid tarbija peab olema sellest teadlik ning sellega ka nõustunud.

§ 635

Tulenevalt asjaolust, et direktiivi ülevõtmisel hõlmatakse valmistatava või toodetava asja üleandmine müügilepingu regulatsiooni alla, jäetakse lõikest 4 välja viide tarbijale vallasasja valmistamisele ja tootmisele (vt ka VÕS 208 lg 5 kohta toodud selgitusi).

§ 657

Lõige 2 tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Paragrahvi 657 lõige 2 põhines direktiivi 1999/44 artikli 7 lõikel 2, mis sätestas reegli kohaldatava õiguse määramise kohta. Kuna uus tarbijalemüügi direktiiv vastavat reeglit ette ei näe ning lepingule kohalduva õiguse määramise aluseks olevad rahvusvahelise eraõiguse reeglid sätestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, ei ole kõnealune säte enam asjakohane.

§ 2. Tarbijakaitseaduse muutmine

§ 65

Lõige 3

TKS § 65 lg 3 näeb ette, et Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet võib pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse ning nõuda kauplejalt tarbijate õiguste rikkumise lõpetamist ja rikkumisest hoidumist erinevate VÕS-i paragrahvide kohaselt. Sellesse paragrahvide loetelusse lisatakse eelnõuga viide §-le 62²¹, mis näeb digitaalse sisu ja teenuste puhul ette, et seaduses sätestatud isik või asutus võib seaduses sätestatud korras nõuda ettevõtjalt, kes on rikkunud kõnesolevas jaos sätestatud, rikkumise lõpetamist ja rikkumisest hoidumist. Selleks seaduses sätestatud asutuseks on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Märkimist väärib ka asjaolu, et selles loetelus on juba viide VÕS §-le 236, mis näeb tarbijalemüügi puhul ette sama reegli nagu § 62²¹ digitaalse sisu ja teenuste puhul.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

⁵⁵ Ehk kokkulepete eest, mille kohaselt antaks digitaalne sisu üle või osutatakse digitaalset teenust sellina, nagu see parajasti on, ning välistatakse ettevõtja vastutus võimalike puuduste esinemise korral.

Eelnõuga võetakse VÕS-is kasutusele mitmeid uusi termineid.

- Digitaalne teenus on teenus, mis võimaldab tarbijal digitaalsel kujul andmeid luua, töödelda või salvestada või neile juurde pääseda, või teenus, mis võimaldab jagada tarbija või muude digitaalse teenuse kasutajate üles laaditud või loodud digitaalsel kujul andmeid või teha nendega muid toiminguid.
- Digitaalse elemendiga asi on vallasasi, mis sisaldab digitaalset sisu või digitaalset teenust või millega on ühendatud digitaalne sisu või digitaalne teenus sellisel viisil, et digitaalse sisu või digitaalse teenuse puudumise korral ei täidaks asi oma otstarvet.
- Internetipõhine kauplemiskoht on kauplemiskoht, mis võimaldab tarbijatel sõlmida teiste ettevõtjate või tarbijatega lepinguid sidevahendi abil, kasutades selleks tarkvara, sealhulgas veebisaiti, veebisaidi osa või rakendust, mida käitab ettevõtja või mida käitatakse ettevõtja nimel.
- Koostalitlusvõime on digitaalse sisu või digitaalse teenuse võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, mis erineb riist- või tarkvarast, millega koos sama liiki digitaalset sisu või digitaalset teenust tavaliselt kasutatakse. Asja koostalitlusvõime on asja võime toimida koos sellise riist- või tarkvaraga, mis erineb riist- või tarkvarast, millega koos sama liiki asja tavaliselt kasutatakse.
- Vastupidavus on asja võime säilitada tavapärase kasutamise korral oma funktsioonid ja toimivus.
- Paigaldamine on digitaalse sisu või digitaalse teenuse sidumine ja ühendamine tarbija digitaalse keskkonna osadega selliselt, et digitaalset sisu või digitaalset teenust saaks kasutada digitaalse sisu ja teenuse regulatsioonis toodud lepingutingimustele vastavalt.
- Digitaalne keskkond on riistvara, tarkvara ja võrguühendus, mida tarbija kasutab digitaalsele sisule või digitaalsele teenusele juurdepääsuks või selle kasutamiseks.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega 2019/770, 2019/771 ning direktiivi 2019/2161 tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutava osaga. Eelnõul ei ole puutumust teiste Euroopa Liidu õigusaktidega. Seletuskirjale on lisatud vastavustabel direktiivide 2019/770, 2019/771 ja direktiivi 2019/2161 tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutava osa ülevõtmise kohta.

6. SEADUSE MÕJUD

Muudatustega täpsustatakse:

- ettevõtja ja tarbija vahelisi lepingusuhteid digitaalse teenuse osutamisel või digitaalse sisu üleandmisel tarbijale;
- ettevõtja ja tarbija vahelisi vallasasjade müügi lepinguid ühtlustamaks ELi praktikat;
- sidevahendi abil või väljaspool äriruume sõlmitud lepingute reegleid.

(Muudatuste sisu on kokkuvõtvalt kirjeldatud lk 2–3).

Muudatustest on puudutatud järgmised sihtrühmad:

1. **Digitaalse sisu ja teenuse tarbijad.** Kuna digitaalset sisu ja teenuseid on väga palju – alates nutirakendustest, voogedastusest kuni arvuti tarkvarani välja, siis võib eeldada, et otseselt on puudutatud kogu Eesti elanikkond.
2. **Digitaalset sisu pakkuvad või digitaalset teenust osutavad ettevõtjad,** sealhulgas telekommunikatsiooni ettevõtted ja mobiilsideoperaatorid. Omamaised suurimad

teenusepakkujad, kes pakuvad ka digitaalseid teenuseid (nt Digi-TV või voogedastus) on AS Telia Eesti, Elisa Eesti AS ja AS Tele2. Eestis on suurimad mobiilsideoperaatorid ning telekommunikatsiooniettevõtted ühte koondunud, eraldiseisvalt pakuvad teenust väiksemad pakkujad nagu AS STV Eesti või Telset AS. Samas kuuluvad digitaalset sisu pakkuvate ettevõtjate hulka ka mobiilirakenduste tootjad-pakkujad, kelle hulka on raske hinnata, kuna taoliste rakenduste loomine on tehtud suhteliselt lihtsaks ja kiireks ning rakenduste turg on pidevas muutumises. Lisaks on regulatsioonile allutatud ka sellised voogedastusteenuse pakkujad nagu Spotify, Netflix ja Youtube, kuna ka nende Eesti tarbijatele pakutavad teenused peavad vastama kehtestatud nõuetele.

Samuti kuuluvad sihtrühma isikud, kes pakuvad digitaalse teenusena veebipõhist koolitust. Arvestades, et viimaste aastate jooksul on tuntavalt hoogustunud nii kodumaiste kui välismaiste veebikursuste ja -koolituste tarbimine, on sihtrühm perspektiivis kasvav.

3. **Müügilepingute osapooled** (vallasasjade ostu-müügilepingud). Olulisemad muudatused puudutavad suuresti digitaalse elemendiga asjade, näiteks nutitelefonide, arvutite, nutitelerite jne ostu ja müüki. Arvestades digitaalse elemendiga asjade laia levikut, võib eeldada, et mõjutatud sihtrühma kuulub enamik Eesti elanikest ning elektroonikaseadmete edasimüüjatest. Eraldi sihtrühmaks on sidevahendi abil sõlmitud lepingute osapooled, see hõlmab mh kõiki Eestis tegutsevaid veebipoode.

Muudatustega kaasnevad vahetult majanduslikud mõjud.

Valdkond I: digitaalse sisu ja digitaalse teenuse lepingud

Sihtrühm I: digitaalse teenuse või sisu tarbijad

Muudatustega antakse tarbijatele lepinguõiguslik kaitse olukordades, kus digitaalse sisu või teenuse eest on tasutud raha asemel isikuandmetega. Praktikas on taoline mudel, kus rahaline tasu asendatakse isikuandmetega, suhteliselt levinud.

Paraneb tarbija kindlus, et olukorras, kus tarbija on teenuse vastu edastanud enda andmed, saab ta vastutasuks andmete eest ka soovitud teenust. Samuti paraneb kliendi kindlus, et isikuandmete eest ostetud teenus edastatakse kvaliteetselt ja korrektselt.

Lisaks, muudatuste tulemusel peab ettevõtja tavaolukorras digitaalse sisu kohe tarbijale üle andma, lubatud ei ole põhjendamatud viivitused. Sellega kõrvaldatakse põhjendamatu ooteaeg.

Muudatused võivad kaudselt suurendada digitaalse turu käivet, kuna paraneb kindlus teenuse ja sisu kvaliteedi osas. See tähendab tarbijate jaoks omakorda laiemat valikuvabadust ning võimalik, et kaudselt turul tekkiva mastaabisäästu (ja tihedama konkurentsi) tõttu soodsamaid hindu. Samas võivad konkreetsemad kvaliteedinõuded ja täpsed lepingulised tingimused tekitada surve turuhindade tõusuks.

Muudatustega kehtestatakse kriteeriumid, millele peab digitaalne sisu või teenus vastama. Muudatustega täpsustatakse nõudeid digitaalsele sisule ja teenusele, seeläbi peaks sisu ja teenus osutama ootustele paremini vastavaks. See tähendab, et sisu või teenuse tarbija teab täpsemalt, mida ta võib oodata, ning väheneb rahulolematute tarbijate osakaal. Kaudselt peaks saavutatav turvalisus elavdama üleüldist digisisu ja -teenuste turgu ning arvatavasti suurendama üleüldist kaubitsemist digisisu ja -teenustega, kuna turvalisus on turu toimimise üks võtmetegur.

Nendeks juhtudeks, kus tekib olukord, kus digitaalne sisu või teenus on mingil põhjusel puudusega, antakse tarbijale lisakindlus, et digitaalse sisu või teenuse üleandnud ettevõtja vastutab ka pärast sisu üleandmist digitaalse sisu või teenuse vastavuse eest, tagades sellele vajadusel ka asjakohased uuendused.

Vastutus mittevastavuse eest muutub selgemaks. Ühekordse üleandmise puhul vastutab ettevõtja tagantjärele kahe aasta jooksul sisu või teenuse mittevastavuse eest. Kestva teenuse või sisu üleandmise korral peab ettevõtja vastutama kogu lepingu kestel ilmnevate puuduste eest. Nähakse ette ka ümberpööratud töendamiskoormis, mis tähendab, et kui digitaalse sisu või teenuse osas ilmneb ühe aasta jooksul puudusi, siis eeldatakse ühekordse üleandmise puhul, et need olid olemas juba üleandmise hetkel. Kestva üleandmise korral on ümberpööratud töendamiskoormise ajalise kestusena nähtud ette kogu see periood, mille jooksul peab ettevõtja lepingu kohaselt digitaalset sisu üle andma või teenust osutama.

Kõik nimetatud initsiatiivid parandavad tarbija õigusi ning suurendavad turvalisust.

Muudatuste tulemusena sätestatakse selgelt tarbija kasutuses olevad õiguskaitsevahendid enda huvide eest seismiseks ning nende kasutamise kord. Digitaalse sisu või teenuse üle andmata jätmise korral tekib tarbijale õigus leping lõpetada, kui ettevõtja ei ole sisu või teenust üle andnud viivitamata pärast tarbija vastavasisulise nõude esitamist või poolte vahel sõnaselgelt kokku lepitud täiendava tähtaja jooksul. Teatud juhtudel on tarbijal õigus üle andmata jätmise korral kohe leping lõpetada. Juhul kui teenuse sisu ei vasta lepingutingimustele, saab tarbija esmalt nõuda sisu vastavusse viimist, seejärel nõuda hinna alandamist või lepingu lõpetamist. Samas sätestab direktiiv teatud olukorrad, kus antakse tarbijale võimalus leping kohe lõpetada. Muudatus tagab senisest tõhusama tarbijakaitse.

Sihtrühm II: digitaalse sisu või teenuse pakkujad

Avalduv mõju – majanduslik mõju:

Ettevõtjate jaoks samastatakse isikuandmete eest osutatud digiteenus või -sisu raha eest müüdud sisu või osutatud teenustega. See tähendab, et isikuandmete eest osutatud teenus ei ole „tasuta teenus“ ning teenuse (või sisu) kvaliteet tuleb tagada sarnaselt nn tasulise teenusega.

Sihtrühma kuuluvad ettevõtjad peavad senisest hoolsamalt suhtuma sisse ja teenustesse, mida on pakutud isikuandmete eest, ning teatud juhtudel võivad sellega kaasneda lisakulud või vajadus ettevõtte teenuseprotsesse (ühekordselt) uuendada.

Muudatustega kehtestatakse täpsemad kriteeriumid, millele osutatav teenus või pakutav sisu peab vastama. Mõju avaldub olukordades, kus sisu või teenuse kvaliteedis esineb probleeme ning nende lahendamiseks puuduvad rutiinsed mehhanismid.

Lisaks reguleeritakse ettevõtja kohustusi digitaalse sisu ja teenuste uuendamisel ning tagatakse võimalus digitaalset sisu või teenust täiendavalt muuta.

Tulenevalt lisanduvatest kohustustest võib digitaalse sisu või teenuse pakkumine kallineda, kuna laieneb ettevõtja vastutus ning suurenevad kulud.

Arvestades, et turvaline ja stabiilne turg on äritegevuseks soodne ning ligitõmbav, võib oletada, et niigi paisuv turumaht kasvab veelgi kiiremini ja avarduvad võimalused uute teenuste pakkumiseks ning uute ettevõtete pääsuks turule. Väheneb tõenäosus, et konkurent rikub ebakvaliteetse sisu või teenusega turgu ning peletab eemale pettunud kliente.

Üldiselt peaksid selged kvaliteedi- ja teenusepakkumise kriteeriumid pigem soodustama valdkonna ettevõtete tegevust.

Valdkond II: tarbijalemüügi lepingud

Sihtrühm II: tarbijalemüügi lepingute osapooled

Muudatusega kaasajastatakse müügiõiguse reegleid, et võtta arvesse digitaalse elemendiga asjade, näiteks nutitelefonide, arvutite, nutitelerite jne eripärasid. Samuti muudetakse reegleid üle Euroopa ühtsemaks kõikvõimalike tarbijalemüügi lepingute korral.

Sarnaselt digitaalse sisu ja teenuste lepingutele määratakse nõuded asja funktsionaalsuse, ühilduvuse ja koostalitlusvõime kohta ning reguleeritakse ettevõtja kohustusi digitaalse elemendiga asju uuendada. Samuti täpsustatakse tarbija käsutuses olevate õiguskaitsevahendite reegleid. Avalduvad mõjud on sarnased digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise regulatsioonile.

Digitaalse elemendiga asjade müügil muutuvad osapoolte õigused ja kohustused selgemaks, senisest enam on kaitstud tarbijate õigused. Samas võivad ettevõtja kohustused suureneada seeläbi, et ettevõtja peab tagama uuenduste tegemise. Kaudselt avaldub positiivne mõju elektroonikaseadmete turule, kus usaldusvärsus võib hoogustada kauplemist.

Kõigi asjade suhtes pikeneb ümberpööratud tõendamiskoormise tähtaeg seniselt kuult kuult ühele aastale, digitaalse elemendiga asja puhul võib digitaalse elemendi pikemalt kestva üleandmise korral olla see veelgi pikem. See hõlbustab tarbijal enda nõuete maksmapanemist.

Vähenevad ELi riikide vahelised erinevused müügiõiguses, mis muudab lihtsamaks piirideülese tarbimise ning äritegevuse.

Valdkond III: tarbija õiguste moderniseerimine

Sihtrühm III: väljaspool äriruume ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute osapooled

Sarnaselt digitaalse sisu direktiivist tulenevatele muudatustele, laiendatakse ka väljaspool äriruume sõlmitud lepingute ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute reeglite kohaldumist olukordadele, kus tarbija esitab digitaalse sisu või teenuse saamiseks ettevõtjale enda isikuandmeid. Samuti nähakse ette muudatused tarbijale esitatava lepingueelse teabe reeglites ja täpsustatakse tarbija taganemisõiguse reegleid.

Avalduvad mõjud on sarnased eelmistele muudatustele, need parandavad kauplemise usaldusvärsust ning mõjuvad positiivselt turu aktiivsusele. Vähenema peaks rahulolematute klientide osakaal, kuna osapoolte ootused vastavad täpsemalt müüdava kauba või teenuse omadustele.

Väljaspool ärruume ja sidevahendi abil kauplemine muutub seeläbi turvalisemaks, see puudutab otseselt veebikaubandust.

Mõju halduskoormusele

Muudatuste tagajärjel ei teki otsest mõju halduskoormusele, kuna ettevõtjatele ega tarbijatele ei teki juurde infokohustusi riigi ees, muudatustega reguleeritakse ettevõtja ja kliendi vahelisi lepingusuhteid.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Seaduse rakendamisega ei kaasne riigile otseseid tulusid ega kulusid.

8. RAKENDUSAKTID

Seaduse rakendamiseks tuleb muuta justiitsministri 17.12.2013. a määrust nr 41 „Sidevahendi abil sõlmitud lepingust ja väljaspool ärruume sõlmitud lepingust taganemise avalduse tüüpvormi ja taganemise näidisjuhendi kehtestamine“.

Muudatused on vajalikud moderniseerimise direktiivi artikli 4 punkti 15 ülevõtmiseks, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi I lisa. Seletuskirjale on lisatud vastav rakendusakti kavand.

Samuti tuleb muuta majandus- ja taristuministri 04.02.2016. a määrust nr 11 „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“.

Need muudatused on vajalikud digitaalse sisu direktiivi artikli 23 ja uue tarbijalemüügi direktiivi artikli 22 ülevõtmiseks. Nendes on ette nähtud määruse 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ muutmine. Viidatud aktide lisasid täiendatakse viidetega digitaalse sisu direktiivile ja varasema tarbijalemüügi direktiivi viide asendatakse uuega. Määrus 2017/2394 on otsekohalduv ning seega ei pea muudatuste rakendamiseks Eesti õigust muutma. Direktiivi 2009/22/EÜ lisa muudatuste rakendamiseks tuleb aga muuta majandus- ja taristuministri 04.02.2016. a määrust nr 11. Seletuskirjale on lisatud majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi koostatud rakendusakti kavand.

Muid rakendusakte eelnõu rakendamiseks kehtestama ega muutma ei pea.

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Digitaalse sisu direktiivi ja uue tarbijalemüügi direktiivi ülevõtmise tähtajaks on 1.07.2021, muudatused peavad jõustuma 01.01.2022. Tarbija õiguste moderniseerimise direktiivi ülevõtmise tähtajaks on 28.11.2021, muudatused peavad jõustuma 28.05.2022.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA AVALIK KONSULTATSIOON

Enne eelnõu koostamist küsis Justiitsministeerium teiste ministeeriumite ja erinevate huvigruppide arvamust direktiivide 2019/770 ja 2019/771 ülevõtmise valikute kohta. Oma

seisukoha esitasid kuus isikut ja asutust (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Tartu Ülikool, Advokatuur, Kaubandus-Tööstuskoda ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit). Neid arvamusi on püütud võimalikult suures osas eelnõu koostamisel arvestada. Eelnõu kohta telliti enne kooskõlastamisele esitamist eksperdiarvamus Tartu Ülikoolilt, ministeerium on eelnõu koostamise käigus korduvalt Tartu Ülikooliga konsulteerinud.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Tarbijakaitse Liidule, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioonile, Kaupmeeste Liidule, Teenusmajanduse Kojale, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Otsemüügi Assotsiatsioonile, Applia Europe'ile, Eesti Advokatuurile, Notarite Kojale, Eesti Juristide Liidule, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale, Tallinna Ülikooli õigusakadeemiale, Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudile, Riigikohtule, Tallinna Ringkonnakohtule, Tartu Ringkonnakohtule, Harju Maakohtule, Pärnu Maakohtule, Tartu Maakohtule, Viru Maakohtule.

Vastavustabel

Digitaalse sisu direktiivi 770/2019/EL ning võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu sätete vastavustabel

EL-i õigusakti norm	EL-i õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL-i õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid
Art 1	ei		Direktiivi eesmärki selgitav säte, mida ei pea otseselt üle võtma. Nimetatud eesmärki on arvestatud läbivalt kogu eelnõus.
Art 2 p 1	jah	VÕS § 14 ² lg 1	
Art 2 p 2	jah	VÕS § 14 ² lg 2	
Art 2 p 3	jah	VÕS § 14 ² lg 3	
Art 2 p 4	jah	VÕS § 62 ⁹ lg 2	
Art 2 p 5	ei		Ettevõtja mõiste on juba sätestatud VÕS § 1 lg-s 6.
Art 2 p 6	ei		Tarbija mõiste on juba sätestatud VÕS § 1 lg-s 5.
Art 2 p 7	jah	VÕS § 62 ⁴ lg 1	VÕS § 62 ⁴ lõikes 1 on sätestatud, et direktiivist tulenevad reeglid kohalduvad kui tarbija maksab ettevõtjale selle eest rahas või digitaalsel kujul esitatud väärtuses või kohustub seda tegema. Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on viidatud sellele kui hinna tasumisele. Hind on omakorda defineeritud artikli 2 punktis 7. Selle punkti kohaselt on hind rahasumma või digitaalsel kujul esitatud väärtus, mis tuleb tasuta digitaalse sisu üleandmise või digitaalse teenuse osutamise eest. Eelnõus on artikli 2 punktis 7 sätestatud hinna definitsioon kirjutatud lahti digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise mõiste juures. Sellist sõnastust on ka eelnõus läbivalt kasutatud kohtades, kus direktiivis on viidatud hinnale.
Art 2 p 8	ei		Isikuandmete mõiste tuleneb isikuandmete kaitse üldmääruse (2016/679) art 4 punktist 1. Isikuandmete kaitse üldmääruse näol on

			tegemist otsekohalduva Euroopa Liidu õigusaktiga.
Art 2 p 9	jah	VÕS § 62 ⁹ lg 3	
Art 2 p 10	jah	VÕS § 14 ² lg 4	
Art 2 p 11	jah	VÕS § 14 ² lg 5	
Art 2 p 12	jah	VÕS § 14 ² lg 6	
Art 2 p 13	ei		Püsiva andmekandja mõiste on sätestatud VÕS §-s 11 ¹ .
Art 3 lg 1	jah	VÕS § 62 ⁴	
Art 3 lg 2	jah	VÕS 62 ⁵ lg 1	
Art 3 lg 3	jah	VÕS 62 ⁵ lg 2	
Art 3 lg 4	jah	VÕS 62 ⁵ lg 3 VÕS § 208 lg 6	
Art 3 lg 5 p a	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 1	
Art 3 lg 5 p b	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 2	
Art 3 lg 5 p c	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 3	
Art 3 lg 5 p d	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 4	
Art 3 lg 5 p e	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 5	
Art 3 lg 5 p f	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 6	
Art 3 lg 5 p g	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 7	
Art 3 lg 5 p h	jah	VÕS 62 ⁵ lg 4 p 6	
Art 3 lg 6 esimene alalõik	jah	VÕS § 62 ⁵ lg 5	
Art 3 lg 6 teine alalõik	jah	VÕS § 62 ⁵ lg 6	
Art 3 lg 6 kolmas alalõik	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 3 lg 7	jah	VÕS § 62 ⁵ lg 8	
Art 3 lg 8	ei		Isikuandmete kaitse reeglid tulenevad isikuandmete kaitse üldmäärusest (2016/679). Tegemist on otsekohalduva Euroopa Liidu õigusaktiga. Selle kohaldumist ei pea eelnõus eraldi reguleerima.
Art 3 lg 9	ei		Tegemist on sättega, mida ei pea üle võtma. Säte selgitab, et direktiiv ei piira autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi reguleeriva liidu ja liikmesriikide õiguse, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/29/EÜ kohaldamist. Need reeglid kohalduvad sõltumata eelnõus

			sätetstatust, eelnõuga ei pea seda reguleerima.
Art 3 lg 10	ei		Tegemist on sättega, mida ei pea sõnasõnalt üle võtma. Asjaoluga, et direktiiviga reguleerimata küsimustes kohaldub riigisisene lepinguõigus, on eelnõus läbivalt arvestatud.
Art 4	ei		Direktiivi maksimumharmoneeriva iseloomuga on arvestatud läbivalt kogu eelnõus, kuid seda põhimõtet ei pea sõnasõnalt seadusesse kirja panema.
Art 5 lg 1	jah	VÕS § 62 ⁶ lg 1	
Art 5 lg 2	jah	VÕS § 62 ⁶ lg 2	
Art 6	jah	VÕS § 62 ⁷ - 62 ¹⁰	
Art 7 p a	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 1	
Art 7 p b	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 2	
Art 7 p c	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 3	
Art 7 p d	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 4	
Art 8 lg 1 p a	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 3 punkt 1	
Art 8 lg 1 p b	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 3 punkt 2	
Art 8 lg 1 p c	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 3 punkt 3	
Art 8 lg 1 p d	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 3 punkt 4	
Art 8 lg 2	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 5; § VÕS § 62 ⁸ lõige 1	
Art 8 lg 3	jah	VÕS § 62 ⁸ lõige 2	
Art 8 lg 4	jah	VÕS § 62 ⁷ lõige 6	
Art 8 lg 5	jah	VÕS § 62 ¹⁰	
Art 8 lg 6	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 2 punkt 6	
Art 9	jah	VÕS § 62 ⁹	
Art 10	jah	VÕS § 62 ⁷ lg 5 (VÕS § 62 ⁷ lg 2, 3)	
Art 11 lg 1	ei		Regulatsioon tuleneb VÕS üldosast. Direktiivi tähenduses digitaalse sisu

			üleandmata jätmise või digitaalse teenuse osutamata jätmise kujutab endast kohustuse täitmata jätmist VÕS § 100 tähenduses. VÕS § 103 lg 1 kohaselt vastutab võlgnik kohustuse rikkumise eest, välja arvatud, kui rikkumine on vabandatav. Eeldatakse, et kohustuse rikkumine ei ole vabandatav. Paragrahv 103 lg 2 kohaselt on kohustuse rikkumine vabandatav, kui võlgnik rikkus kohustust vääramatu jõu tõttu.
Art 11 lg 2 esimene ja teine alalõik	jah	VÕS § 62 ¹¹ lg 1	
Art 11 lg 2 kolmas alalõik	ei		Kehtiv aegumise regulatsioon (TsÜS § 146, 147 ja VÕS § 227, 651) täidab direktiivi nõuded.
Art 11 lg 3 esimene alalõik	jah	VÕS § 62 ¹¹ lg 2	
Art 11 lg 3 teine alalõik	ei		Kehtiv aegumise regulatsioon (TsÜS § 146, 147 ja VÕS § 227, 651) täidab direktiivi nõuded.
Art 12 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹² lg 1	
Art 12 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹² lg 2	
Art 12 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹² lg 3	
Art 12 lg 4	jah	VÕS § 62 ¹² lg 4	
Art 12 lg 5	jah	VÕS § 62 ¹² lg 5	
Art 13 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹³ lg 1	
Art 13 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹³ lg 1	
Art 13 lg 3	jah	VÕS 62 ¹⁵ - 62 ¹⁷	
Art 14 lg 1	ei		Direktiivis on üldine viide kõikidele õiguskaitsevahenditele, mida tarbija saab direktiivi kohaselt kasutada. See on pigem ülevaatliku ja selgitava iseloomuga säte, mis ei vaja eraldi ülevõtmist. Sisuline regulatsioon tuleb konkreetsete õiguskaitsevahendite jaoks ette nähtud reeglitest, mis on eelnõus §-s 62 ¹⁴ eraldiseisvalt üle võetud.
Art 14 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹⁴ lg 1	
Art 14 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹⁴ lg 2	
Art 14 lg 4	jah	VÕS § 62 ¹⁴ lg 3	

Art 14 lg 5 esimene alalõik	ei		Vastav regulatsioon tuleneb VÕS §-st 112.
Art 14 lg 5 teine alalõik	jah	VÕS § 62 ¹⁴ lg 4	
Art 14 lg 6	jah	VÕS § 62 ¹⁴ lg 5	
Art 15	ei		Vastav reegel on sätestatud VÕS § 188 lõikes 1.
Art 16 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹⁵ lg 1	
Art 16 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹⁵ lg 2	
Art 16 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹⁵ lg 3	
Art 16 lg 4	jah	VÕS § 62 ¹⁵ lg 4	
Art 16 lg 5	jah	VÕS § 62 ¹⁵ lg 5	
Art 17 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹⁶ lg 1	
Art 17 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹⁶ lg 2	
Art 17 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹⁶ lg 3	
Art 18 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹⁷ lg 1	
Art 18 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹⁷ lg 2	
Art 18 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹⁷ lg 3	
Art 19 lg 1	jah	VÕS § 62 ¹⁹ lg 1	
Art 19 lg 2	jah	VÕS § 62 ¹⁹ lg 2	
Art 19 lg 3	jah	VÕS § 62 ¹⁹ lg 3	
Art 19 lg 4	jah	VÕS § 62 ¹⁹ lg 4	
Art 20	jah	VÕS § 62 ²⁰	
Art 21	jah	VÕS § 62 ²¹ ja TKS § 65 lg 3	
Art 22	jah	VÕS § 62 ²²	
Art 23	jah, osaliselt		<p>Määruse 2017/2394 näol on tegemist otsekohalduva Euroopa Liidu õigusaktiga ning selle muutmine ei too kaasa vajadust siseriikliku õiguse muutmiseks.</p> <p>Direktiivi 2009/22 muutmise tõttu tuleb muuta majandus- ja taristuministri määrust „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“. Volitusnorm on sätestatud TKS § 66 lg-s 2.</p>
Art 24	jah, osaliselt		Eelnõu § 3 lg 1 ja VÕS-ile lisatav normitehniline märkus.

Art 25	ei		Säte käsitleb Euroopa Komisjonile pandud järelhindamise kohustust ja ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist.
Art 26	ei		Direktiivi jõustumise säte, ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist.
Art 27	ei		Direktiivi adresseerimise säte, ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist

Uue tarbijalemüügi direktiivi 771/2019/EL ning võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu sätete vastavustabel

EL-i õigusakti norm	EL-i õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL-i õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaarid
Art 1	ei		Direktiivi eesmärki selgitav säte, mida ei pea otseselt üle võtma. Nimetatud eesmärki on arvestatud läbivald kogu eelnõus.
Art 2 p 1	ei		Müügilepingu mõiste on sätestatud VÕS § 208 lg-s 1.
Art 2 p 2	ei		Tarbija mõiste on juba sätestatud VÕS § 1 lg-s 5
Art 2 p 3	ei		Tarbijalemüügi lepingu puhul sõlmib VÕS § 208 lg 4 kohaselt müügilepingu isik, kes müüb kaupa oma majandus- või kutsetegevuse raames ehk kes on ettevõtjaks VÕS § 1 lg 6 tähenduses.
Art 2 p 4 alapunkt a	jah	VÕS § 217 lg 7	
Art 2 p 5 alapunkt a	ei		Termini „kaup“ asemel kasutatakse eelnõus sõna „asi“. Termin asi on juba määratletud TsÜS § 49 lg-s 1. Vallasasja termin on kehtivas õiguses sätestatud TsÜS § 50 lg 2.

			Vesi, gaas ja elekter mis on pandud müüki piiratud mahus või kindlaksmääratud koguses, on hõlmatud asja mõistega.
Art 2 p 5 alapunkt b	jah	VÕS § 14 ² lg 3	
Art 2 p 6	jah	VÕS § 14 ² lg 1	
Art 2 p 7	jah	VÕS § 14 ² lg 2	
Art 2 p 8	jah	VÕS § 14 ² lg 4, lg 7	
Art 2 p 9	jah	VÕS § 14 ² lg 5, lg 7	
Art 2 p 10	jah	VÕS § 14 ² lg 6, lg 7	
Art 2 p 11	ei		Püsiva andmekandja mõiste on sätestatud VÕS §-s 11 ¹ .
Art 2 p 12	jah	VÕS § 230 lg 1	Müügigarantii mõiste oli kehtivas õiguses § 230 lõikes 1. Eelnõuga täpsustatakse mõistet vastavalt direktiivile.
Art 2 p 13	jah	VÕS § 217 ¹ lg 5	
Art 2 p 14	jah	VÕS § 222 lg 4	Müüja kohustus kanda asja parandamisega või asja asendamisega seotud kulud, eelkõige veo-, posti-, töö-, reisi- ja materjalikulud on sätestatud VÕS § 222 lõikes 4. Viidatud sättes on sisuliselt kirjutatud lahti artikli 2 punktis 14 sätestatu.
Art 2 p 15	valikuline	VÕS § 224 lg 2	Avaliku enampakkumise mõiste on oluline üksnes artikli 3 lõike 5 liikmesriigi jaoks valikulise kohaldamisala välistuse kontekstis. Eelnõuga ei ole seda valikut üldiselt rakendatud, erandiks on üksnes eelnõukohane § 224 lg 2, millega säilitatakse hinna alandamise puhul kehtiv regulatsioon. Avaliku enampakkumise mõiste on üldiselt sätestatud VÕS §-s 10. Eelnõukohases § 224 lõikes 2 tuuakse direktiiviga kooskõla tagamiseks täiendavalt välja, et tarbijal peab olema võimalik enampakkumise juures kohal olla

			ning et tarbija peab olema hinna alandamise piirangu rakendamiseks sellest teavitatud.
Art 3 lg 1	ei		Tarbijalemüügi definitsioon on sätestatud VÕS § 208 lg-s 4, mille kohaselt on asja müük müügilepingu alusel, mille puhul tarbijale müüb vallasasja müüja, kes sõlmib lepingu oma majandus- või kutsetegevuses.
Art 3 lg 2	jah	VÕS § 208 lg 5	Müügilepingu reeglid kohalduvad VÕS § 208 lõike 2 lause 1 kohaselt ka lepingutele, mis on sõlmitud valmistatava asja tellimiseks, välja arvatud juhul, kui tellija andis teisele lepingupoolele olulise osa asjade valmistamiseks vajalikust materjalist ning juhul, kui suurem osa lepingupoole kohustustest, kes asja muretseb, seisneb töö tegemises või muu teenuse osutamises. Eelnõu § 208 lg-ga 5 välistatakse tarbijalemüügi puhuks sättes toodud välistused.
Art 3 lg 3	jah	VÕS § 208 lg 6	
Art 3 lg 4 alapunkt a	jah	VÕS § 62 ⁵ lg 2	Füüsiline andmekandja, mida kasutatakse ainult digitaalse sisu kandjana on hõlmatud digitaalse sisu ja teenuse regulatsiooni alla. Tulenevalt sellest, et vastavas jaos ette nähtud reeglid on VÕS-i eriosa reeglite suhtes erireegliteks, on täidetud tarbijalemüügi direktiivi art 2 p 5 alapunkti a nõue.
Art 3 lg 4 alapunkt b	ei		Sundkorras asjade müügile ei kohaldu VÕS-i sätted.
Art 3 lg 5 p a	valikuline	VÕS § 224 lg 2	Liikmesriigile jäetud valikut on kasutatud piiratud ulatuses. VÕS §-is 224 lg 2 kohaselt ei saa hinda alandada avalikul enampakkumisel, kus ostja viibib kohal või talle on antud võimalus

			kohal viibida, müüdnud kasutatud asja ostmisel, kui ostjat on sellisest piirangust müügilepingu sõlmimisel selgelt teavitatud. Tegemist on välistusega, mis on juba kehtivas õiguses. Direktiivi ülevõtmisel otsustati see säilitada. Ülejäänud osas ei ole avalikul enampakkumisel müüdavate kasutatud asjade erandit rakendatud.
Art 3 lg 5 p b	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada
Art 3 lg 6	ei		Tegemist on sättega, mida ei pea sõna-sõnalt üle võtma. Asjaoluga, et direktiiviga reguleerimata küsimustes kohaldub riigisisene lepinguõigus, on eelnõus läbivalt arvestatud.
Art 3 lg 7	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 4	ei		Direktiivi maksimumharmoneeriva iseloomuga on arvestatud läbivalt kogu eelnõus, kuid seda põhimõtet ei pea sõna-sõnalt seadusesse kirja panema.
Art 5	jah	VÕS § 217 ¹	
Art 6 p a	jah	VÕS § 217 ¹ lg 2 p 1	
Art 6 p b	jah	VÕS § 217 ¹ lg 2 p 2	
Art 6 p c	jah	VÕS § 217 ¹ lg 2 p 3	
Art 6 p d	jah	VÕS § 217 ¹ lg 2 p 4	
Art 7 lg 1 p a	jah	VÕS § 217 ¹ lg 3 p 1	
Art 7 lg 1 p b	jah	VÕS § 217 ¹ lg 3 p 4	
Art 7 lg 1 p c	jah	VÕS § 217 ¹ lg 3 p 3	
Art 7 lg 1 p d	jah	VÕS § 217 ¹ lg 3 p 2	
Art 7 lg 2	jah	VÕS § 217 ¹ lg 4	
Art 7 lg 3	jah	VÕS § § 217 ¹ lg 3 p 5, VÕS § 217 ¹ lg 7	
Art 7 lg 4	jah	VÕS § 217 ¹ lg 8	
Art 7 lg 5	jah	VÕS § 237 lg 3	

Art 8	jah	VÕS § 217 ¹ lg 9	
Art 9	jah	VÕS § 217 ¹ lg 6	
Art 10 lg 1	jah	VÕS § 218 lg 2 laused 1 ja 2	
Art 10 lg 2	jah	VÕS § 218 lg 2 laused 3 ja 4	
Art 10 lg 3	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 10 lg 4	jah, osaliselt	VÕS § 227 lg 2	Tavapäraste vallasasjade müümisel ning digitaalse sisu ühekordsel üleandmisel on võimalik lähtuda VÕS § 227 lõikes 1 sätestatud aegumise reeglist, kuna see vastab uue direktiivi artikli 10 lõikes 4 nõudele. Seetõttu on muudatused vajalikud üksnes digitaalse elemendiga asjade jaoks § 227 lõikes 2.
Art 10 lg 5	valikuline		Säte võimaldab liikmesriikidel jätta kehtima või kehtestada tarbija õiguskatisevahendite kasutamisele vaid aegumistähtaeg. Eesti õiguses kohaldatavad vastutuse tähtaega paralleelselt aegumise regulatsiooniga. Eelnõu koostamisel on otsustatud jääda kehtiva lahenduse juurde.
Art 10 lg 6	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 11 lg 1	jah	VÕS § 218 lg 2 ²	
Art 11 lg 2	valikuline		Liikmesriigile jäetud valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 11 lg 3	jah	VÕS § 218 lg 2 ³	
Art 12	valikuline		Eesti õiguses on tarbija teavitamiskohustus ette nähtud VÕS § 220 lõike 1 lauses 2. Direktiivi ülevõtmisel on otsustatud jääda kehtiva regulatsiooni juurde.

Art 13 lg 1	ei		Direktiivis on üldine viide kõikidele õiguskaitsevahenditele, mida tarbija saab direktiivi kohaselt kasutada. See on pigem ülevaatliku ja selgitava iseloomuga säte, mis ei vaja eraldi ülevõtmist. Sisuline regulatsioon tuleb konkreetsete õiguskaitsevahendite jaoks ette nähtud reeglitest, mis on eelnõus §-desse 222, 223 ja 224 eraldiseisvalt üle võetud.
Art 13 lg 2	jah	VÕS § 222 lg 1	
Art 13 lg 3	jah	VÕS § 222 lg 2 ¹	
Art 13 lg 4	jah	VÕS § 223 lg 1, § 224 lg 1	
Art 13 lg 5	jah	VÕS § 223 lg 5	
Art 13 lg 6	ei		Tarbija õigus keelduda omapoolse kohustuse täitmisest ning selle kasutamise tingimused on sätestatud VÕS §-des 110 ja 111.
Art 13 lg 7	ei		Tarbija õiguskaitsevahendite kasutamise piirangud olukorras, kus ta on ise mittevastavuse tekkimisele kaasa aidanud, tulevad kehtivast õigusest. Üldreegel on sätestatud VÕS § 101 lg-s 3. Samas on spetsiifilisemad normid sätestatud ka eriosas, nt VÕS § 641 lg 3 või §-id 652 ja 653.
Art 14 lg 1		VÕS § 222 lg 4 lause 1, VÕS § 222 lg 4 ²	
Art 14 lg 2		VÕS § 222 lg 3	
Art 14 lg 3		VÕS § 222 lg 4 lause 2	
Art 14 lg 4		VÕS § 222 lg 4 ¹	
Art 15		VÕS § 224 lg 1	
Art 16 lg 1	ei		Säte vastab VÕS § 188 lg-le 1.
Art 16 lg 2	ei		Säte vastab VÕS § 116 lõikele 3.
Art 16 lg 3	jah, osaliselt valikuline	VÕS § 223 lg 7	Artikli 16 lõike 3 kolmandas taandes ette nähtud liikmesriigi valikuõigus ei ole eelnõus rakendatud.

Art 17 lg 1 esimese alalõike lause 1	jah	VÕS § 230 lg 1	
Art 17 lg 1 esimese alalõike lauseid 2 ja 3	jah	VÕS § 231 lg 5	
Art 17 lg 1 teine alalõige	jah	VÕS § 231 lg 3	
Art 17 lg 2	jah	VÕS § 231 lg 1	
Art 17 lg 3	jah	VÕS § 231 lg 2	
Art 17 lg 4	valikuline		Säte annab liikmesriikidele võimaluse reguleerida täiendavalt müügigarantiiga seonduvaid aspekte, mida direktiiv ei reguleeri. Direktiivi ülevõtmisel uusi reegleid ei kehtestata.
Art 18	jah	VÕS § 228	
Art 19	ei		Vastav regulatsioon on juba olemas VÕS §-s 236
Art 20	ei		Säte, mis paneb liikmesriigile teabe andmise kohustuse. Seda ei pea seadusesse üle võtma.
Art 21	jah	VÕS § 237 lg 1	
Art 22	ei		Määruse 2017/2394 näol on tegemist otsekohalduva Euroopa Liidu õigusaktiga ning selle muutmine ei too kaasa vajadust siseriikliku õiguse muutmiseks. Direktiivi 2009/22 muutmise tõttu tuleb muuta majandus- ja taristuministri määrust „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste

			nimetamine“. Volitusnorm on sätestatud TKS § 66 lg-s 2.
Art 23	ei		Kehtiva direktiivi kehtetuks tunnistamise säte, ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist
Art 24	jah, osaliselt		Eelnõu § 3 lg 1 ja VÕS-ile lisatav normitehniline märkus.
Art 25	ei		Säte käsitleb Euroopa Komisjonile pandud järelhindamise kohustust ja ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist.
Art 26	ei		Direktiivi jõustumise säte, ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist.
Art 27	ei		Direktiivi adresseerimise säte, ei vaja siseriiklikku õigusse ülevõtmist

Moderniseerimise direktiivi 2019/2161 (tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutava osa) ning võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu sätete vastavustabel

EL-i õigusakti norm	EL-i õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL-i õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid
Art 4 lg 1 p a	ei		Termini „kaup“ asemel kasutatakse eelnõus sõna „asi“. Termin asi on juba määratletud TsÜS § 49 lg-s 1. Vallasasja termin on kehtivas õiguses sätestatud TsÜS § 50 lg 2. Vesi, gaas ja elekter mis on pandud müüki piiratud mahus või kindlaksmääratud koguses, on hõlmatud asja mõistega.
Art 4 lg 1 p b	ei		Isikuandmete mõiste tuleneb isikuandmete kaitse üldmääruse (2016/679) art 4 punktist 1. Isikuandmete kaitse üldmääruse näol on tegemist otsekohalduva Euroopa Liidu õigusaktiga.

Art 4 lg 1 p c	ei		<p>Müügilepingu mõiste on juba olemas VÕS-i §-s 208. Lisaks on oluline tähele panna, et tarbija õiguste direktiivi ülevõtmiseks koostatud sätetes on lepingu esemeks läbivalt asi, teenus või muu sooritus, seega võivad lisaks VÕS-i t�hendusess m�ugilepingutele olla hõlmatud ka lepingud, mille esemeks on nii kaubad kui ka teenused.</p> <p>Erinevate teenuse osutamise lepingute mõisted on juba m�aratletud VÕS-i 8. osas. Digitaalse teenuse mõiste sätestatakse §-s 14². Kui tegemist on Eesti õiguse kohaselt teenusega, kohalduvad ka vastavalt sidevahendi abil sõlmitud lepingute ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingute teenuseid puudutavad reeglid.</p>
Art 4 lg 1 p d	jah	VÕS § 14 ² lg 1	Seni on digitaalse sisu termin olnud sätestatud VÕS § 14 ¹ lõike 1 punktis 3, aga eelnõuga viiakse mõisted eraldi paragrahvi.
Art 4 lg 1 p e	jah	<p>VÕS § 14² lg 2 – digitaalne teenus;</p> <p>VÕS § 54³ lg 1 – internetipõhine kauplemisskoht;</p> <p>VÕS § 54³ lg 2 – internetipõhise kauplemisskoha pidaja;</p> <p>VÕS § 14² lg 4 – �hilduvus;</p> <p>VÕS § 14² lg 5 – kasutusviis;</p> <p>VÕS § 14² lg 4 – koostalitlusvõime</p>	Seni on ühilduvuse ja kasutusviisi terminid olnud sätestatud VÕS § 14 ¹ lõike 1 punktis 3, aga eelnõuga viiakse mõisted eraldi paragrahvi.
Art 4 lg 2 p a	jah, osaliselt	VÕS § 53 lg 1 ² lause 1	Muudatused on tehtud lepingute tasulisuse välja toomiseks.

			<p>Väljapool äriruume sõlmitud lepingute puhul tuleb tasulisus välja § 47 lõikest 1, mis näeb ette, et reegleid ei kohaldata lepingutele, mille puhul tarbija makstav tasu ei ületa 20 eurot. Sidevahendi abil sõlmitud lepingute puhul on tasulisuse reegel eelnõus eraldi välja toodud.</p> <p>Muus osas on tegemist regulatsiooni üldist kohaldamisala määratleva sättega, mida on arvestatud läbivalt kogu eelnõus.</p>
Art 4 lg 2 p b	jah	VÕS § 47 lg 1 ¹ VÕS § 53 lg 1 ²	
Art 4 lg 2 p c alapunkt i	ei		<p>Moderniseerimise direktiiviga lisatakse CRD artikli 3 lõike 3 punkti k viide artikli 21 kohaldamisele. Artikkel 21 on võetud Eestis üle VÕS-i § 28¹ lõikesse 3, mis on üldise kohaldamisalaga ja kohaldub seetõttu ka reisjaveoteenuse osutamisele vastavalt artikli 3 lõike 3 punktile k.</p>
Art 4 lg 2 p c alapunkt ii	ei		<p>Sisuliselt on selle muudatusega tõstetud direktiivi mittekohaldumine sundkorras toimuvale müügile kauba mõiste välistuse alt kohaldamisala välistusse. Sundkorras asjade müügile ei kohaldu olemuslikult VÕS-i sätted. Selle kohta ei olnud ka CRD ülevõtmisel erireeglit.</p>
Art 4 lg 3 p a	jah	VÕS § 14 ¹ lg 1 p 7, 8	
Art 4 lg 3 p b	jah	VÕS § 14 ¹ lg 1 p 3	
Art 4 lg 4 p a alapunkt i	jah	VÕS § 48 lg 1 p 2 ja lg 2 ¹	

		VÕS § 54 lg 1 p 2 ja lg 2 ¹	
Art 4 lg 4 p a alapunkt ii	jah	VÕS § 48 lg 1 p 6 ¹ VÕS § 54 lg 1 p 6 ¹	
Art 4 lg 4 p a alapunkt iii	jah	VÕS § 48 lg 1 p 18 VÕS § 54 lg 1 p 18	
Art 4 lg 4 p a alapunkt iv	jah	VÕS § 48 lg 1 p 5 VÕS § 54 lg 1 p 5	
Art 4 lg 4 p b	ei		Selle sätte ülevõtmise vajadus sõltub sellest, kas kasutada muudetud kujul CRD art 9 lõikes 1a ette nähtud liikmesriigi valikuõigust pikendada teatud juhtudel taganemisõigust 30-le päevale. Eelnõus ei ole seda valikuvõimalust kasutatud. Seetõttu ei pea ka CRD art 6 lõiget 4 ülevõtvaid sätteid muutma.
Art 4 lg 5	jah	VÕS § 54 ³	
Art 4 lg 6	jah	VÕS § 48 ¹ lg 2	
Art 4 lg 7 p a	jah	VÕS § 54 lg 5	
Art 4 lg 7 p b	jah	VÕS § 55 lg 3	
Art 4 lg 8 p a	ei		Liikmesriigi valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada (CRD art 9 täiendamine lõikega 1a).
Art 4 lg 8 p b	ei		Selle sätte ülevõtmise vajadus sõltub sellest, kas kasutada muudetud kujul CRD art 9 lõikes 1a ette nähtud liikmesriigi valikuõigust pikendada teatud juhtudel taganemisõigust 30-le päevale. Eelnõus ei ole seda valikuvõimalust kasutatud.
Art 4 lg 9	ei		Selle sätte ülevõtmise vajadus sõltub sellest, kas kasutada muudetud kujul CRD art 9 lõikes 1a ette nähtud liikmesriigi valikuõigust pikendada teatud juhtudel taganemisõigust 30-le päevale. Eelnõus ei ole seda valikuvõimalust kasutatud.

Art 4 lg 10	jah	VÕS § 49 ² lg 5 VÕS § 56 ¹ lg 6	
Art 4 lg 11 p a	jah	VÕS § 49 ³ lg 3 ¹ VÕS § 56 ² lg 4 ¹	
Art 4 lg 11 p b	ei		Selle sätte ülevõtmise vajadus sõltub sellest, kas kasutada muudetud kujul CRD art 9 lõikes 1a ette nähtud liikmesriigi valikuõigust pikendada teatud juhtudel taganemisõigust 30-le päevale. Eelnõus ei ole seda valikuvõimalust kasutatud.
Art 4 lg 12 p a alapunkt i	jah	VÕS § 47 lg 3 p 1 VÕS § 53 lg 4 p 1	
Art 4 lg 12 p a alapunkt ii	jah	VÕS § 47 lg 3 p 13 VÕS § 53 lg 4 p 7 ¹	
Art 4 lg 12 p b	ei		Liikmesriigi valikuõigus, mida on otsustatud mitte rakendada.
Art 4 lg 13	jah, aga mitte selles eelnõus		Vastav regulatsioon läheb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt välja töötatavasse eelnõusse.
Art 4 lg 14	ei		Komisjoni teavitamist puudutav sätte, mida ei pea eraldi üle võtma.
Art 4 lg 15	jah	Justiitsministri 17. detsembri 2013. aasta määruse nr 4 „Sidevahendi abil sõlmitud lepingust ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingust taganemise avalduse tüüpvormi ja taganemise näidisjuhendi kehtestamine“ lisa 1 esimene taane; lisa 2 pealkirja „Taganemisõigus“ kolmas lõik; lisa 2 pealkirja „Täitmisjuhend“ punkt 2	Konkreetsed muudatused määruse tekstis.

Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse
seletuskirja
lisa 2
Rakendusakti kavand

Justiitsministri 17. detsembri 2013. aasta määruse nr 4 „Sidevahendi abil sõlmitud lepingust ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingust taganemise avalduse tüüpvormi ja taganemise näidisjuhendi kehtestamine“ muutmine

Määrus kehtestatakse võlaõigusseaduse § 48 lõike 4, § 49 lõike 2², § 54 lõike 4 ja § 56 lõike 2³ alusel.

§ 1. Justiitsministri 17. detsembri 2013. aasta määruse nr 4 „Sidevahendi abil sõlmitud lepingust ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingust taganemise avalduse tüüpvormi ja taganemise näidisjuhendi kehtestamine“ muutmine

Justiitsministri 17. detsembri 2013. aasta määruses nr 4 „Sidevahendi abil sõlmitud lepingust ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingust taganemise avalduse tüüpvormi ja taganemise näidisjuhendi kehtestamine“ tehakse järgmised muudatused:

- 1) lisa 1 esimene taane muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „Kellele: [ettevõtja kannab siia oma nime, aadressi ning e-posti aadressi];
- 2) lisa 2 pealkirja „Taganemisõigus“ kolmas lõik muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „Taganemisõiguse kasutamiseks teavitage meid [2] oma otsusest taganeda kõnesolevast lepingust ühemõttelise avaldusega (nt posti või e-postiga saadetud kiri). Võite selleks kasutada lisatud taganemisavalduse tüüpvormi, kuid see ei ole kohustuslik. [3]“;
- 3) lisa 2 pealkirja „Täitmisjuhend“ punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „[2.] Palun märkige siia oma nimi, aadress, telefoninumber ja e-posti aadress.“.

§ 2. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2022. aasta 28. mail.

Maris Lauri
Justiitsminister

Tõnis Saar
Kantsler

Majandus- ja taristuministri 4. veebruari 2016. a määruse nr 11 „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“ muutmise

Määrus kehtestatakse tarbijakaitseseaduse § 66 lõigete 2 ja 4 alusel.

§ 1. Majandus- ja taristuministri 4. veebruari 2016. a määruses nr 11 „Direktiivide loetelu kehtestamine, mille puhul rakendatakse tarbijate kollektiivseid huve kahjustava piiriülese tegevuse lõpetamist ja selleks pädevate asutuste nimetamine“ tehakse järgmised muudatused:

- 1) määruse pealkirjas asendatakse sõna „Direktiivide“ sõnadega „Euroopa Liidu õigusaktide“;
- 2) paragrahvi 1 punktides 1 ja 2 asendatakse sõna „direktiivide“ sõnadega „Euroopa Liidu õigusaktide“;
- 3) paragrahvi 2 pealkirjas asendatakse sõna „Direktiivide“ sõnadega „Euroopa Liidu õigusaktide“;
- 4) paragrahvi 2 punkt 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2302, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ (ELT L 326, 11.12.2015, lk 1–33);“;

- 5) paragrahvi 2 punkt 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„9) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.05.2019, lk 28–48).“;

- 6) paragrahvi 2 täiendatakse punktidega 14 ja 15 järgmises sõnastuses:

„14) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 524/2013 tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määrus) (ELT L 165, 18.06.2013, lk 1–11) artikkel 14;

15) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/302, mis käsitleb siseturul toimuvat põhjendamatu asukohapõhist tõkestust ja muul viisil diskrimineerimist kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 2006/2004 ja (EL) 2017/2394 ning direktiivi 2009/22/EÜ (ELT L 60, 2.03.2018, lk 1–14);“;

- 7) paragrahvi 2 täiendatakse punktiga 16 järgmises sõnastuses:

„16) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/770 digisisu üleandmise ja digiteenuse osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (ELT L 136, 22.05.2019, lk 1–27);“;

8) paragrahvi 3 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Käesoleva määruse §-s 2 nimetatud Euroopa Liidu õigusaktide osas on rikkumise lõpetamise algatamiseks pädev asutus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, välja arvatud § 2 punktis 6 nimetatud õigusakt, mille osas on rikkumise algatamiseks pädev asutus Ravimiamet.“;

9) paragrahvi 3 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

10) paragrahvi 3 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „lõigetes 1 ja 2“ tekstiosaga „lõikes 1“;

11) paragrahvi 3 lõikes 4 asendatakse sõna „direktiivide“ sõnadega „Euroopa Liidu õigusaktide“.

§ 2. Määruse § 1 punktid 5 ja 7 jõustuvad 2022. aasta 1. jaanuaril.

Taavi Aas

Majandus- ja taristuminister

Ando Leppiman

Kantsler